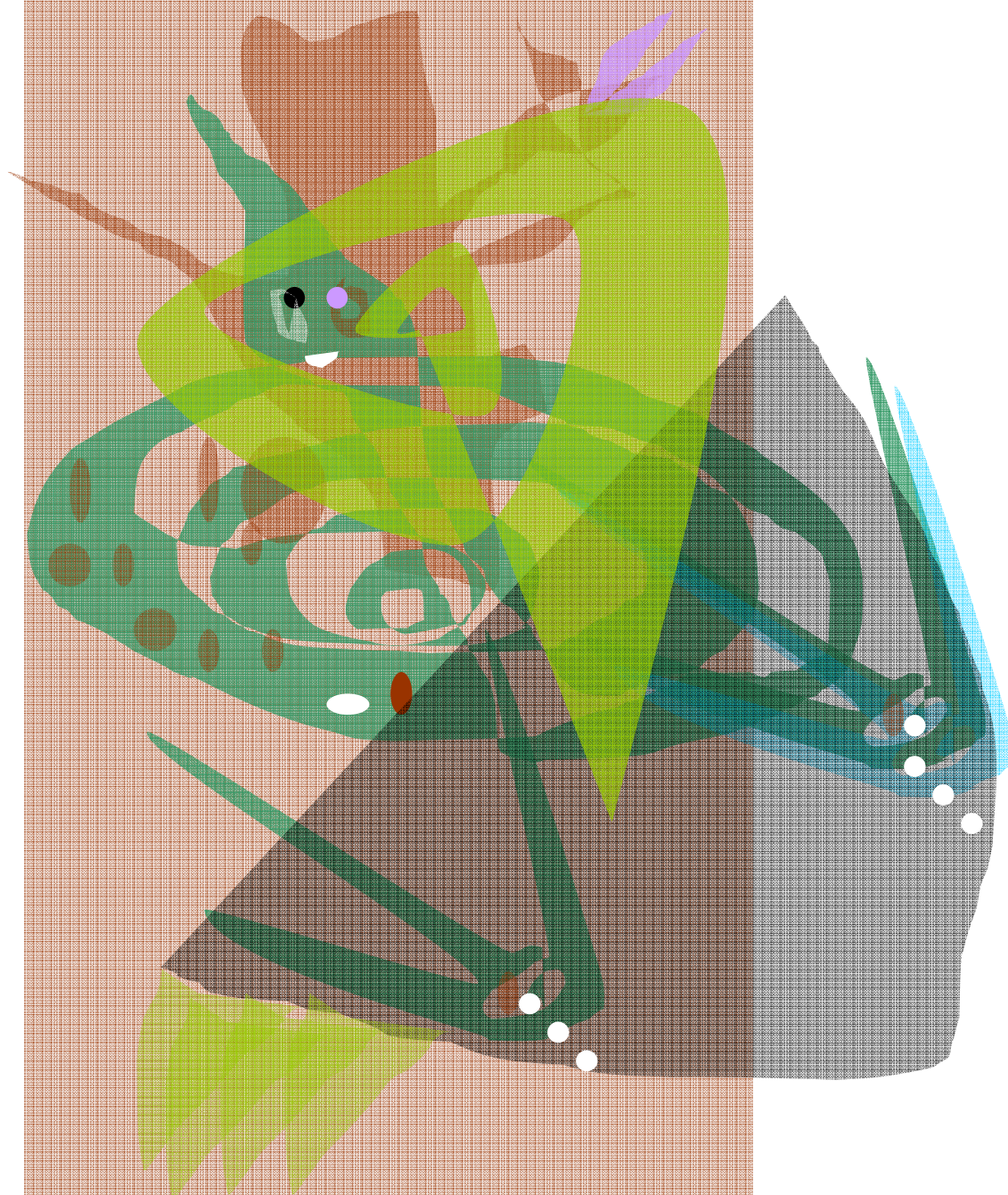

BALÁZS ILDIKÓ
UTAZÁSAIM RÖT MACSKÁVAL

BALÁZS ILDIKÓ
UTAZÁSAIM RŐT MACSKÁVAL
– Lélekgregény. Esszék –

Copyright by Balázs Ildikó

Lektor: Pituk Katalin

Illusztrációk: Becsey Zsuzsa

Budapest, 2014.

ISBN 978-963-08-4496-3

Tartalomjegyzék

Lukácsi Éva: Előszó

I. RÉSZ

1. Vissza a múltba

Pilleszárnyon – gyermekké lenni

A másik fél

Csibe

Béka

Szánkázom

Tűbefűzés s száláthúzás között

Párka

Ijesztgetek

Alkonyi kézfogás

Útban, esőben

Una corda

Megnőttek a fák

2. Valaki jár velünk

Szemek

Donaustadt. Merre visz a vizek útja?

Hidak a Duna felett

Schönbrunn. Császári szomorúság

Sellő

„Bildnis eines jungen Mannes”. Egy Dürer-kép mosolyában

Függőleges hírnök

„Eljegyezlek magamnak örökre”. Beregszász

Nyárutó

„A marosszentimrei templomban”

Istenszéke. Valaki jár velünk

3. Utazásaim Rőt Macskával

Macska

Bálványfák

Advent

Énekeljünk!
Életeink
Fény
Derű
Kis nyírfa
Utazásaim Rőt Macskával
Sorskönyv
Fehér autó
Lélekhangok
Mint gombaspórák...

4. Ég és föld között

Hétkarú emlék
Örökélet – újrakezdés
Átjáró idő – naplemente
Útjelző vágy
Alkony
Hiány
Várakozás
Párhuzamos harmónia
Erdőtűz
Lélekröptetés
Teljesség
Ózbek
Fájdalom
Sajnálat
Zöld erdő alja
Májusi erdő
Mandragóra
Kék határ
Példázat a barackfáról
Álomsors
Post scriptum
Nincs hézag

II. RÉSZ

1. Psyché: a lélek kertje

Psyché

Kis peregrinus

Gyermekek

Hadd melegedjem

Virágzó fák

Boldogság

Magány

Nap

Bonckés alatt

Időmérő

Álmok

Telihold

Psyché-röptetés

A lélek kertje

A juhosgazdák bölcsessége

Búvópatak

Puzzle

Gyermekkori hajó

A zene méltósága

Életszövedék

Kis nyírfa

Psyché visszatér

2. Jelentések a fűvészkertből

Személyiségtükör

Hordozható emlék

Kegyelem

Fűszál és homokszem

Hit és/vagy remény

Félszárnyú élet

Folyóka álmok

Hírnév, halhatatlanság

Idő-kaleidoszkóp

Ösvények

Búcsúzó Szabolcstól

3. Vasi napló

Must

Almafa-átjáró

Vasi napló I.

Vasi napló II.

Vasi napló III.

Vasi napló IV.

Szappanvirág

Kecske utca

Cinkefiókák

Mécskolomp

A boldogság – szeretetüzenet

Jegyzetek

Lukáts János: Utószó

ELŐSZÓ

Esszé- és életképgyűjtemény – az író legszínesebb írásainak csokra. Bár minden új cím új témát vezet elő, és mindannyiszor új kép, új szín, új gondolat kerül a palettára, mégis szoros kapcsolat van a rövid terjedelmű alkotások között. Összeköti őket a természetben átélt nagy barangolás, s a képzelet sétára indul. A valóságos utazás nyomán az emlékezetben is elmozdulások történnek. Így kettős mozgásban halad a cselekmény a végkifejlet felé: valóságos és lelki síkon, térben és időben nagy utakra indul az alkotó.

Minden írásban központi gondolat az idő múlása, a dolgoknak és embernek a saját lényétől való eltávolodása: „Nincs múltdarab, mely fényképszerű mozdulatlan-ságban megmarad. Az emlékezet csal: olykor torzít, olykor szépít, néha meg kihagy egészen fontos részleteket. S az egész részlegessé válik. Féllegessé. Ez itt egy szelet múlt. Fájón kiáltó emlék. Hogy volt, hogy lett volna, s mi lett” (*Megnőttek a fák*).

Mihez képest van eltávolodás? Mit gondolunk lényünk valódi esszenciájának? Ez a tengelypont lehet az életben egy helyzet, akár személyhez, akár időhöz vagy helyhez kötődő létállapot, amikor a létezés biztonságát átérezzük. Ez volt az a létmód, ami az állandóság érzését sugallta. Lehet, hogy rövid ideig tartott vagy hosszan kísért az úton. A jelenben nincs többé, nem található. Vagy azért, mert örökre itt hagyott, mint akit „az ötödik kínban teremtett évben magához vett” a sír (*Megnőttek a fák*). Vagy azért, mert a bizonyosság helyére bizonytalanság lépett és ez félelmet okoz, ami „valamilyen elveszett biztonság, odalett védettség. Valami széttöredezetttség, ősrégi egész, mely darabjaira hullt. A gyermek nem tudja, csak öntudatlanul keresi azt, ami a hiányt betölteni hivatott” (*A másik fél*).

A jelen legnagyobb vesztesége, hogy nélkülözi azt a tudatot, azt az önazonos-ságot, ami hűséggel velünk volt: emberekben, tárgyokban, élethelyzetekben, és hosszú életszakaszon stabil része volt világunknak. Ha ez hiányzik, megszűnik az egység és harmónia az ember és a természet között, az egyén és társak között, az ember és a tárgyai között, az ember és az idő között. Ami régen hozzánk tartozó természeti jelenség volt, mint a naplemente, elveszíti a barátságos idillt: „ezekben a

naplementékben mostában nincs romantika, nincs meg az ifjúkor érzelmessége, a gyermekkori rácsodálkozás” (*Átjáró idő – naplemente*).

A jelenségek megfigyelése nemcsak a külső világ rezdüléseit és mozdulásait célozza, hanem ezzel együtt a belső, láthatatlan hatásokat is észleli. Ez a játék a Duna folyása és az élet folyamának végiggondolása – a *Donaustadt – Merre visz a vizek útja?* írásban különösen megfigyelhető. „A múltba visz a vizek útja, s feltátja száját az emlékezés barlangja, szelíd-örvénylőn... Elalvás előtti képek: halkan ragyogó napsütés, sejtelmes éji suttogás. Merre visz a vizek útja? Minden út haza vezet” (*Donaustadt – Merre viszi a vizek útja?*).

Az író látszólag kívülálló objektív szemlélő. Valójában nagyon is része annak, ami végbemegy. Drámai megdöbbenés annak a felfedezése, hogy a változás őt magát egészen közelről érinti, sőt számára meghatározó értékeket elvesz és átrendez. A feszültséget az adja, hogy ebben a kozmikus kataklizmában nem tud cselekvően részt venni. Passzív részese a világegyetemnek. „Elnötte magát az életfonalunk, mint a nyíratlan platánok. Eltakarnak a szemnek kedves részleteket. A lélek kedves dolgait, melyekkel eljátszunk, ha felbukkannak a rezgő fényben levélzölden, apró árnyakat remegtetve” (*Megnöttek a fák*). „Valami, ami egészként létezik, egészként működik, részeire hullva riadalmat, félelmet, hiányérzetet kelt. A másik fél hiányát. Aki benned van, megkétszereződötten lapul a lélek mélyén” (*A másik fél*).

Az elidegenedés fájdalom húzódik a történések háttérében. Filozofikus kérdéseket hoz elő a változás és a mulandóság. Ezért egzisztencialista témák törnek fel a gondolat mélyén: szorongás, félelem, magányosság. A transzcendens erőter megsejtése vibrál a levegőben: „a föld magához vont: térdeplőszék a magasságos oltár előtt”; „Hol a bejárat? Hol a kijárat? Be a lélek mélyébe. Ki e létből” (*Átjáró idő – naplemente*); „Kereselek egy soha át nem élt hangulatot, s egyszer csak megélem egy dallamban. Ő az, akit megismerek egy képen, egy arcon, egy hangon, egy mozdulatban” (*A másik fél*); „Gondolsz rám? Valaki mindig jár velünk” (*Istenszéke*).

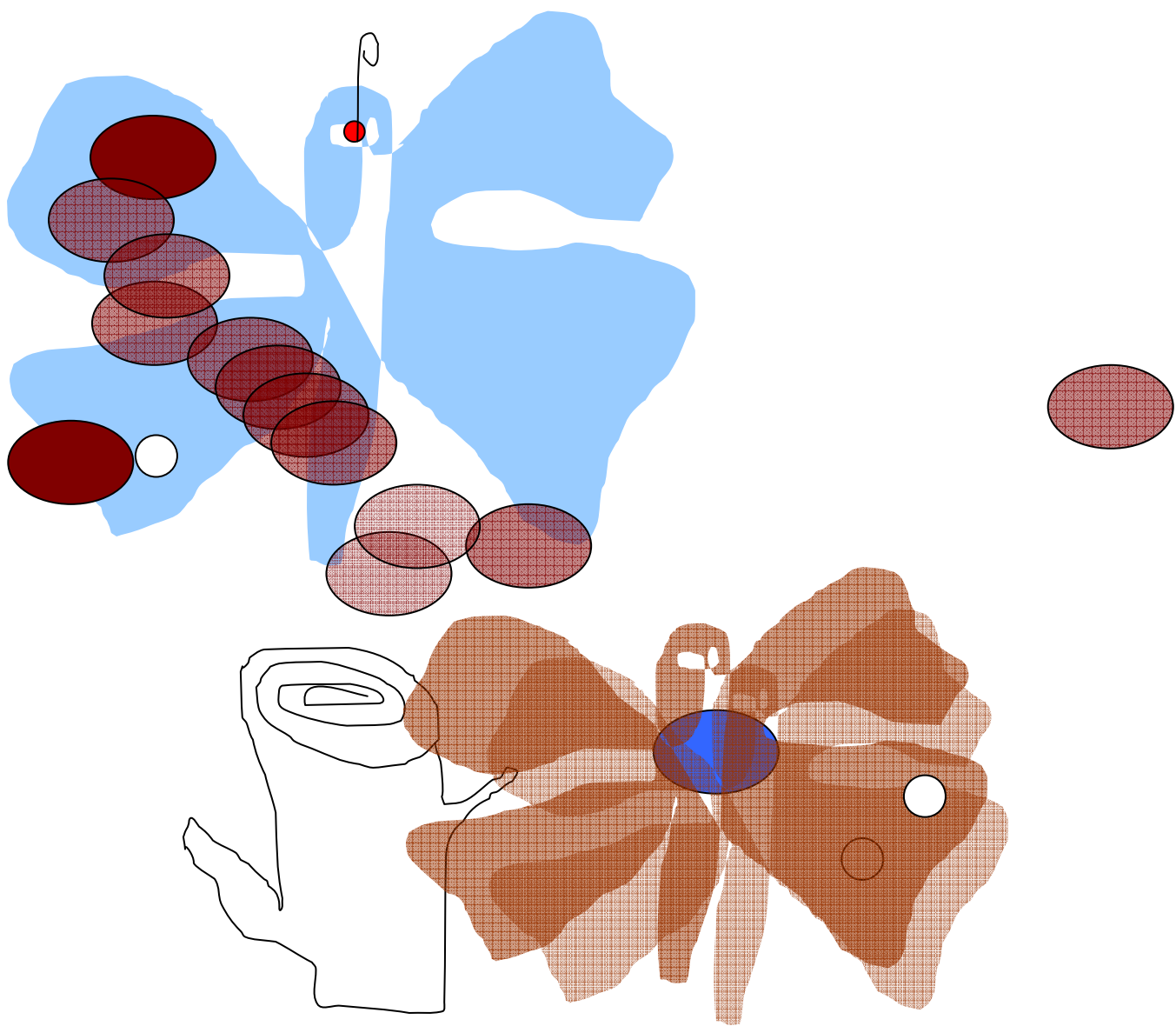
Ugyanakkor az író felfedezi a védekezési ösztön mechanizmusát is: „Tízet kérek, emlékezve, hogy gyermekkoromban akárhány tasakkal megettem volna. Ha vesznek. Aztán megbántam: elég lett volna öt szem is. Másnapra is jutott belőlük: az

ízetlen, táskámban kihűlt, élettelen gesztenyéből. Gyermekkorom nagybányai szelídgesztényei nyomában sem kulloghattak ezeknek. Az idegen föld illattalansága, ízetlensége elfogulttá tesz” (*Schönbrunn*); „Magamban hálás voltam neki, amiért megállított: általa részem volt e megváltás-gesztusban” (*Átjáró idő – naplemente*).

Hova sorolhatók Balázs Ildikó színes írásai? Nemcsak örök emberi kérdéseket boncolgató és feltáró lélektani elemzések. Többek annál. Személyes életének eszmélődő, visszatekintő és emlékeiben gazdag megnyilatkozásai ezek. Életrajzi írások is: az örök nő világa az erdélyi magyar irodalmi örökségben gyökerezve, a változó világ titkainak üzenetét művészien megragadva, és a mulandóság ellen művészi eszközökkel bátran szembeszállva.

Lukácsi Éva

I. RÉSZ

1. Vissza a múltba

Pilleszárnyon – gyermekké lenni

Kis pillangó.

Gyermekkorom régmúltba ringató világa. Visszavezet egy régebbi létsíkon – vissza az álmok, a játékok, a derűs-borús könnyedség világába.

Meg-megmozdítja szárnyát. Tátog – csendben ül – s elröppen. Tekintetem a nyomában – a fellegekbe, virágra, szíromra, porzóra: élet-ifjan vándorol.

Az átlátszó káposztalepke – eres szárnyú pilóta. A rozsdabarna pillangó – bagolyszerű, kék pettyes.

Visszaszáll a vár aljára – titkok, félelmek, izgalmak helyszínére.

Valamikor. Valamikor?

Egykor. Egykor a fák mögé bújva lestük nagybátyámat – ő meg a saját játékát játszotta. Fa mögé bújt s kihallgatta a játékunkat:

– Ott megy a barna medve, ott bújt meg a fák mögött! Ijesszük meg a kisebbeket!
– találták ki a nagyobbak.

S nagybátyám szótlánul megrázta a tölgyfát, fenyegetően susogtak-mozogtak a levelek.

– Né, ott a medve! – dermedtek meg a kicsiket ijesztgető nagyobbak. S szerte-szétszaladtak.

Én voltam a legkisebb. Semmit nem értettem. Álltam a fa mögött, gondoltam, a játék tovább folyik, nem tudtam, hogy pont az én ijesztgetésemre kezdeményezték, csak közben más folyást vett. Míg nevetve előlépett nagybátyám, s kézen fogott. Akkor már csak én álltam az erdőben. A nagyoknak nyoma sem volt – talán épp rossz lelkiismeretüktől zargatva kereket oldottak, hogy majd otthon, a nyaralásos petróleumlámpa-fénynél meséljenek a tölgyfát rázó, csattogó fogú, gyermekevő vérmedvéről...

Aki kilépett fantáziavilágukból s megkoronázta a mesék birodalmát. A valóságban nagybátyám volt az, s a helyzetből hároméves létemre hosszas magyarázat után sem sokat értettem.

Szekereztünk.

Fel és le a falu utcáján. Csak azt láttam, hogy a fiúk milyen buzgón húzzák a döcögő alkotmányt – s mi túrtük türelmesen. Egy falubeli kamaszfiú vezette a játékot – nem szándéktalanul. A faluvégen behúztak az erdőbe. Ott már nem haladt a szekér, megakadt a fák közt. Engedelmesen leszálltam, visszaparancsoltak. Bólintottam – mindig betartottam minden játékszabályt.

– Ezután csak akkor húzunk tovább, ha megmutatjátok! – vigyorogtak kajánul a fiúk.

– Hát, ha ez a játékszabály – gondoltam, s már toltam is lefelé kis kék fürdőalsómat, mint aki vécére ülni igyekszik.

Akkor vettem észre jóval idősebb unokanővérem arcán a fanyar mosolyt. Ő már iskolába járt. Látott s tudott egyet s mást.

– Na, az Ildiét már láttátok, húzzatok visszafelé! – parancsolta ellentmondást nem tűrően. Mintha csak valamelyik szülő szólt volna. Határozottan tekintélye volt.

A nála jóval idősebb kamasz engedelmeskedett volna tétován. Lassan vállat vont a szerelmi visszautasításra. Ekkor szólalt meg óvodáskorú unokabátyám: – Nem járja! – Ő mindig újraírta a szabályt. – Nem járja! Mindenki mutassa meg, amiye van!

Igazságosnak találtam. Milyen okos! Igaz, az övét, hogy együtt nőttünk fel, nemegyszer láttam. De most ő is megmutathatja a többieknek. Ha nagyon akarja. Igaza van.

A nagyokéra nem voltam kíváncsi. Tárgyilagosan felhúztam kék alsóm, s rákuporodtam a szekérrre.

Buta játék. Szerencsére van egy okos unokabátyám.

Az ősmocsár.

Régmúlt századok mondája nyomán szárba – törzsbe – terpeszkedő lombkoronába szökkenő, szinte járhatatlan tölgyerdő.

Mákot ültetett volna nyolcszáz éve a fejedelem, s az írnok elfelejtette az á-ról az ékezetet.

Senki ott nem jár. A szülők gyermekkoruk óta ismerték e helyet.

– Vigyázatok, vipera is van itt, senki le ne térjen az útról.

Csak az unokabátyám túlköl, tutul – autókázik. Kanyarog az úton keresztbe-
kasul, s néha egy-egy kis ösvényre tér le. Én mindenütt a nyomában. Egy vastag fa
tövében az ösvényen keresztben csillogó zöld ág. Unokabátyám az autókázás igéze-
tében keresztüllép rajta. Emelném én is a lábam – nem mozdul. Nem merem átlépni
az ágat. Megkövülten nézem, mozdulni sem bírok. Rajtam csillogó fekete gombszeme.
Állok. Zöld ág? Kis kígyó! Milyen édes! Meg akarom mutatni a nagyoknak.

– Egy kis zöld kígyó van itt! – kiáltom tétován, s várok mozdulatlan. Percek
telnek a kígyó bűvöletében. Mennék, de tekintete visszatart.

Hirtelen hátulról a magasba ránt valaki. A rémületet követő megkönnyebbülés
hangjai. A felnőttek megijedtek.

– De én csak... Át akartam lépni rajta, de nem mertem... Piros kereszt volt a fején.
Olyan édes volt!

Senki sem kíváncsi a magyarázatomra. Mintha ott sem lennék. Két fekete
ragyogó gombszem mered rám.

Akár életem első nyaralása után, mikor kiszállt egyéves testemből a lélek. S
onnan néztem magamra a rendelő sarkából, fentről. Elröpíthet egy rosszul beadott
oltás vagy két ragyogó gombszem.

A Juci lyukában

mindig fúj a szél, s ha a Juci lyuka fölött fellegek gyűlnek, vihar lesz. A Bese –
csupa cigányfalu mellette, az udvarok takarosak, rendezettek, de fűszál nem terem
rajtuk. Más kultúra. Nincs háztáji kert: lovak, jószágok fordulnak az udvaron. Kalapos,
nagyszoknyás nép.

– Elvisz a cigány, ha rossz leszel! – intettek, és soha nem hittem e beszédnek. –
Betesz a zsákjába, s elvisz!

– Minek vinne? – töprengtem. – Nekem otthon a helyem, nem megyek én semmi
cigánnyal. – Már akkor ismertem s tudatosan alkalmaztam az önrendelkezést.

– Elad a vásárban, jó pénzt kap a rossz gyerekért!

– Bánom is én. De én jó vagyok. – Az unokabátyám is jó volt mindig. Nagy bajt
nem csinált, mikor a téglát bedobta az ablakon. A kiságyban feküdtem békésen –
mellém repült a téglá.

A rovarirtó pumpával ijesztgették a szüleim. S ő olyankor felnőtt komolysággal
bizonygatta: – Én jó vagyok. – Egyéves voltam, ő négy.

– **Ez a Schiffer-lyuk**

– magyarázták egy titokzatos, beomlott alagútról a vár oldalában.

– Hogy lehetne ebbe bebújni?

– Meg ne próbáld, beleszorulsz! Beomlott ez még a háborúban. Pedig ki tudja,
mennyi kincs van a termekben!

A fákkal benőtt várrom talaja itt-ott kong. Fantáziájukat a felnőttek is szabadjára
engedték.

Engem nem a kincsek érdekeltek. Sokkal inkább a topázos-azúros, aranyosan
csillanó látványuk. A moha a termék falán, mint titokzatos, meseszerű kút. A másik
világ ígérete.

El-elröppentem a valóságból.

– Ez a gyermek mindig álmodozik.

Hatalmas tigrisszerű macska jött felém, s a medvék is lassan megindultak. Csak
nevettem, örültem nekik. Fényben csillan a gyönyörű tárna. A Schiffer-lyuk kitágult –
az évszázados, álomlepte termék kincsragyogása a napfényével vetekedett. Mókus,
madár a vállamra ült.

Én voltam odabenn a királynő. Lábam előtt mérhetetlen kincsek. Fejemen
korona, hold s nap fényeskedik fölöttem.

A patak.

Reggel lélegzetelállító friss. Délelőttre szelidül hűvössége.

Pirkát fogtak benne, kibelettek, puliszkalisztben tűzön kisütötték, ropogtattuk, mint a pattogatott kukoricát.

Csúszós, kékesszürke pala a vízmosásban, a homokos parton körülsáncolt várakat építünk. Órák hosszat.

A nagyobbak kukoricát loptak a parti kukoricásban – megsütöttük boton, mint a szalonnát, helyenként elszenesedett.

Gyermekkorom nyarainak íze – s ahogy visszahozza egy tátogó szárnyú pávaszemes pillangó – felajzva az ízek is életre kelnek. Az érzetek: párnaszerű, dagadt talpam a sarjú szúrásától, szúnyogcsípéstől.

A kormoló petróleumlámpa, melynek fényénél nagyanyám meséket olvas, s időnként megszakítja a felolvasást: – Csont? – S mi rávágjuk, először buzgón, majd percek múlva akadozva, halkán: – Csont... – mígnem elalszunk, s nagyanyám a válasz nélkül hagyott kérdésre beteszi a könyvjelzőt a Benedek Elek mesegyűjteménybe.

Halkan szedelőzködik, szemhéjam alól, pilláim mögül még látom, míg elmerülök az álomtengerben.

Kisgyermek lettem, kiságyban alvó, mesehallgató, pillangófogó, ábrándos gyermek.

A patakban kerek kavicsok.

Az első napokban bántják a talpunk, hasítanak-szaggatnak.

Csak lassan kelünk át a térdnél nem magasabb vízen a túlsó partra. Míg egy délelőtt kamasz fiú rohan a kaszálóról a patak felé. Mi botunkra támaszkodva figyeljük átkelését: a tarló is kaszaélesen szúr, hát még a kövek! S lába már a krumpliköveken a vízben csattog.

– Nincs rajta tornacipő – állapítjuk meg döbbenten, s mire felocsúdunk, már a túlsó parton szalad. Egészséges parasztfiú, edzett a talpa. Nem sokat teketóriázik az átkeléssel.

Erőt veszünk magunkon, határozottabb mozdulattal szúrjuk a botot a kövek közé, s véghetetlen idő, míg csigalassúsággal, a mohos köveken csúszkálva, az apró éles köveken sziszegve átjutunk a túlsó partra.

Valahogy csak átjutunk a túlsó partra. Ha nem is olyan ügyesen, ha nem is rohanvást – de valahogy mindig átjutunk a túlsó partra.

A cigányasszony.

Piros-kék szoknyában, nagy kék szemű – kendőjét rendezgeti. Csepp kislánya csípőre tett kézzel billegeti magát, rajta nincs kendő, piros maslis két hajfonatát a hátára dobja.

Tetszik a kis magamutogató. Mosolyogva nézem. Értelmes gyerek.

– Látja – így szól hozzám az asszony, bár még gyerek vagyok, mégsem tegez. – Látja, nekem csak ez az egy van. Öregségemre született. Úgy vigyázok rá, mint a két szememre. Nekem már nem lehet több.

Nem gondolkodom, hány éves lehet. Alighanem annyi, mint én most, mikor az emlék megfog, s írásra késztet.

Neki nem lehetett több, pedig megfontolt, módos cigányasszonynak nézett ki.
Nekem lehet.

Varázslat:

a gyermekkor kaleidoszkópján át nézni a világot, melyet sivárrá tesz a felnőttkor – kikopik színe, tapintása megfakul. Ízei elenyésznek. Illata elvész. A munka. Az élet értelmét adó szakadatlan cselekvés. Felváltja a gyermekkor mámorát. A csillogó rét színeit, formáját, a hintává növekvő völgyét, a tűző napon a szikes földön növekvő, illattalan sóvirág színét, formáját.

Kék virág. Száraz, élettelennek tűnő. Málnászunk az oldalban, s közben egymást riogatjuk a bokor túlsó oldalán békésen málnát falatozó medvével. A tüskék szúrását is feledjük. Mert a medve nyáron jóllakott, nem bánt, de télen éhesen kandikál be a rácsos ablakon a házba.

– De jó lehet itt lakni télen!

– Én nem szeretnék szembenézni a medvével!

– Nincs is medve! – kiáltom határozottan. – Engem nem lehet ijesztgetni! – szögezem le.

– Nincs hát! Hát nem emlékszel, mikor a múltkor megrázta a tölgyfát?

– Nem! Az nem medve volt, csak ti találtátok ki. Én láttam bátyát, mikor leállította a Fiatot, s belopódzott a fa mögé.

– Milyeneket találsz ki! Te nagy mesemondó!

Sehogy sem tudom megmagyarázni: nem tudom, hogy nekik van egy másik igazuk, és sohasem fogják beismerni, hogy a semmitől ijedtek meg.

– Én megmondtam! – s ezzel zárom a vitát. Nagybátyám meg nem igyekszik pártomra kelni: hadd tartsanak a nagyobbak a tölgyfát rázó medvétől.

Ebédelünk a teraszon.

Unokanővérem fekete ujjatlan mezben már a fatetőn áll, s bizonygatja: olyan erős a mez gumija, hogy ha onnan leugrik, akkor sem csúszik le róla. Én a kanalammal még mindig a levesben úszó zsírpöttyöket terelgetem, s a tányér közepén egyetlen nagy pöttyben egyesítem őket.

A gőzölgő leves már kihűlt. Nagynéném szótlan-bosszúsan elveszi előlem a tányért, s egy másikat tesz elé. Azt sem eszem meg.

– Mire vársz? A többiek már rég játszanak! – rivall rám. Semmit nem eszem. – Nincs édesség! Csak leves s második.

Csendes, jól alkalmazkodó gyerek lévén a villával megpiszkálom a rakott húsdarás étel oldalát. A rizsszemek omlani kezdenek, mint a domboldalról a göröngyök.

– Ez a gyerek csak játszik az étellel! – elveszi a tányért előlem. Megkönnyebbülten felsóhajtok.

– Köszönöm szépen az ebédet – mondom mély torokhangon, gépiesen, s már szaladok a kertkapun át a rétre, onnan a bokros vízpartra, ahol az unokanővéremék már a Popolót szelídítik. A kétfogú krokodilust. Egy korhadt úszó fát fogtunk el a napokban a vízen, madzagot kötöttünk rá, s azóta krokodilusost játszunk.

A rét. A sárga virágos, pipacsos kaszáló – mögötte a patak túlsópartján lomhán terpeszkedő, földomlásos dombok. Mögötte a ház. Egykor fele porcelángyár volt, másik fele lakóház.

Úszni tanulok.

A hasam megtöltöm levegővel, szemem az égen, karom-lábam szétterpesztve, mint vízipóknak, csak én hanyatt fekszem. Néha kicsiket merülök, mikor visszafojtott lélegzetem gyorsan kiengedem, s újra megtöltöm a hasam levegővel. Olykor már nem is tartanak csak egy ujjal vagy azzal sem. Lebegek ég és víz között a mindenségben.

Aztán mikor már jól tudunk lebegni, ráfekszünk a patak hullámaira, s az levisz a sűgőba. Ahol bokáig-térdig ér a víz, s fennakadunk a köveken.

Újra fel a gát alá, a mély vízbe. Hasba szívott levegő, felfekvés a vízre, lebegés, sodrás. Fennakadás a sűgőban a köveken, ahol suttog, csörög, csacsog a sekély víz.

A mindenséggel mérd magad.

Ha gyermekké lettél.

Ha már megint gyermekké lettél.

Varázsillatú széna.

A pajta híjáról, a létra tetejéről ugrálunk a mélybe, a gyengén suhogó, illatos szénába.

– Héj, kaszák állnak a szénában, mind összekaszabolnak! – kiált nagynénénk, hogy befejezzük a szénatiprást.

Megvakarom a fejem. – A kaszák biztosan a sarokban állnak, hiszen már annyiszor ugrottunk a létráról a széna közepébe, és semmi baj nem ért. – S folytatjuk az ugrálást. Porzik a széna, ruhánk telemegy, utána kirázni sem lehet. Nem bánjuk – ilyen jó játékot! Nagybátyám jön a könyvvel, következik a délutáni meseolvasás.

Hamar elalszik a saját hangjától az illatos szénában, orrára hull a könyv, horkol, s mi kuncogva elsurranunk a pajta híjáról, nesztelen le a létrán, neki a pataknak, melynek simogat a délutáni vize.

– A lámpa kormol,

le kell vágni a kanóc végét – mondja nagyanyám, de nem nyúl a lámpa után. Nyaraláskor nagynéném regnál. Előveszi a kisollót, megfaragja a kanócot, s visszaereszti a lámpaolajba. Az ugyanúgy kormol.

– Nem jó az olaj, azt is hozatni kell.

Unokabátyámmal alszunk egy ágyban, egy piros kockás paplan alatt. Reggel ébredtőkor a fejünkre húzzuk a piros paplant, mély alvást tettetünk, s nagynéném lekapja rólunk a paplant, akárhogy szorítjuk. Kezünk-lábunk, mint felfordult cserebogaraké. Nevetünk.

Egy tükröt találunk a csipkés-selyempárnás szobában, de csak a fejünk búbját látjuk benne, akárhogy csipeszkedünk. Előtte rejtélyes szelencét, régi fényképeket. S minden ószagú. Koszos kis kezünk már a csipketerítő bojtjait fogdossa. Alig érünk fel az asztalig.

– Kifele a napra! – hangzik, s mi szaladunk a hátsó kerítéshez pisilőversenyt rendezni. Ki tudja messzebről lepisilni a kerítés oldalát. Az unokabátyámat a nővére elzavarja. Ez csak a lányok játéka. Céltudatos vagyok – mindig én nyerem meg. Csak nevetnek teljesítményemen, de engem büszkeséggel tölt el. A kisgyerekekben nincs előítélet, nem válogat szeméremértő és elfogadott dolgok közt.

Mennyi szín és mennyi forma!

Órákig eljátszom a kezemmel, az ujjaimmal, ha esik az eső, s az ablakból figyelem az eresz csepegését.

– A disznók az ólban! Jaj de félttem tőlük, mindig csak a rőfögésüket hallottam.

Az ól mellett a hinta, mindig ott kellett elmenni mellettük.

Zöld bingyót szedtünk, marékszám ettük, hogy lettünk volna éhesek? Este megettük a tejbegrízet cukrosan, fahéjasan. A töltött paprikalevest meghagytam a nagyoknak. „Levegővel éltem”, s a „bordáimon citerázni lehetett” – nevettek rajtam a felnőttek. Akik nem tudták, hogy minden növényt megkóstoltam, az akácvirág édességét kiszívtam, a fűszál zsenge szárát ropogtattam, még a kutyatej keserű ízét is a számban érzem. Hogy lettem volna éhes?!

A száraz kenyér héját kivettük a sütőből, ahova száradni tették, azt ropogtattuk.

– Ezek a gyerekek úgy tesznek, mintha nem kapnának enni! – a felnőttek fanyar, értetlen mosollyal néztek.

– Olyan jó az a szárazkenyérhéj?

Csak kivettem a számból, s kínáltam úgy félig megrágva, nyálasan, bizonygatva, hogy a legjobb falat, amit csak aznap ettem. Nem fogadták el.

A Tündérsziget.

A patak elkerített egy jó darab árterületet, s azon néhány ház, utcává alakulva. A sziget közepén békás tó. A tűző napon, a vibráló délidőben, mikor a nagyok lepihentek tehetetlenül a nagy hőségtől, kilopódzom a tópartra. Fahíd visz át egy keskeny részen a tavon. Megállok rajta, s várok. Szétnézek. Senki. Halkan brekegek. Majd egyre bátrabban, egyre hangosabban, cifrázva. Míg megszólal a vezérbéka: kötekedve, a betolakodást kikérve magának, haragosan, öblösen, messzehangzón visszabrekeg. Válaszolok. Egyre felháborodottabb hangokat hallat. Két perc múlva kész a béka-koncert, az egész tó csatlakozik hozzá.

– Te Éva, eső jön, hallottam a békákat délben koncertezni!

Nem jött.

Másnap mentem megint.

– Ezek a békák megbolondultak itt a szigeten, minden délben koncerteznek. Valami megzavarhatta őket.

Nem mondtam meg, hogy én.

Disznótököt loptunk,

meglékeltek, kibelettek, gyufából fogakat tettünk vigyorgó szájába s gyertyát a koponyájába.

– Megijesztjük vele Macskássyékát! – vigyorogtunk, s elszaladtunk vele estefelé egy kidőlt-bedőlt falú házhoz. Az ablakba tettük a tőklámpást, s iszkoltunk. Macskássyék! – ahogy hallottuk. Arra már nem figyeltünk, hogy a ház régóta lakatlan,

az egykori nemesi kúriát már nyaralásra sem használja a család, felnőtt gyerekeik külföldön élnek.

A Macskássyék melletti házban lakott a sokgyermekes fiatalasszony, aki minden évben „csinált” egy gyermeket. Volt már vagy öt neki. „Csinált” – így mondták a nagyok, s igazukat bizonygatva hozzá-hozzátették: – Aztán majd eltartja őket a nagyharang!

S láttam egy nagyharangot, mint a Rákóczi fejedelemé a várbeli kápolnában, pelenkázni, cuclisüvegből tejet itatni, gyereket fürdetni. Sok furcsaságot beszélnek a felnőttek. De nem sokáig gondolkoztam rajta.

A sok csinált gyermekkel nem beszéltünk, keresztülnéztünk rajtuk, mint a réti sáskán – ahogy bambán meredtek ránk, érdektelenek voltak. Mi mások voltunk. Velünk foglalkoztak – nemcsak elláttak minket. A gyerek kincs volt – a pislákoló értelem lángvivője. Vigyázni kellett rá.

Kiskoromtól

minden nyáron nyaraltunk Görgényszentimrén, a havasok lábánál. Lélektöltő nyarak. Életreszóló képek, élmények. Nagyobb gyerekkoromban mindig magam elé idéztem a várat, a rétet, a patakot, a házat – ha félttem. S e mesevilág oldotta a magányt, a félelmet, mely majdnem elnyelt – fantáziám eleven serege.

Lentről felfele nézni – csodálva csodálkozni. Ma már fentről le – békefényesen.

Csodavilág a letűnt kisgyermekkor régmúltba ringató világa. Kormol a lámpa, leoltom. Tátogó szárnyú pávaszemes pillangót röptetek.

Szállj, pille. Ideje aludni. – Csont? – Néma csönd. S a pille tovaröppen álommezőkön.

Holnap újra nap van. S gyermeki énünk csodát varázsol minden nap – minden elalvással, minden ébredéssel.

A másik fél

Nem féltem kint a sötétben. Nem féltem kint az udvaron, az utcán, de még falun sem nyáron, ha elballagott a csorda, s elcsendesedett a falu. Otthon kilestem nagybátyámat, aki épp hozzánk indult. A két szomszéd ház között az utcán nagy, kardlevelű íriszbokrok sötétlettek. Elbújtam alájuk a sötétben, s amikor nagybátyám elhaladt mellettem, ráugrottam a lábára, elkaptam a térdét. Szólni sem tudott, a hang benne rekedt, azt hitte, kutya kapott bele. Utána senki nem dicsért meg bátorságomért.

Nem féltem a baglyoktól, sem a denevértől, melyről az járja, hogy képes a hajunkba kapni. Sem a cserebogártól, a bodobácstól. Sem varangyos békától, sem kígyótól. Sem a szilaj játéktól, a kíméletlen versenyzéstől. Sok mindentől nem féltem, később az emberektől a sötét utcán, éjszaka hazamenve sem. Ijedős sem voltam.

Féltem viszont szinte gyógyíthatatlanul – magam szuggerálva alig mulasztottam el félelmem önmagam megszegyenyítésével, gondolat- és ábrándvezetéssel már a kamaszkor küszöbén – a sötétben. Féltem a zárt szobától, melyben sötétedni kezdett. S ha lefekvésre készültünk, élénk fantáziám betöltötte kígyókkal, sárkányokkal a teret. Csecsemő húgomhoz a kiságyba bújtam éjszakánként, néha szándékosan bepisiltem, hogy felkeljenek, és villanyt gyűjtsanak. Ágyam mellett a varrottas falvédő minden villanyoltás után sárkányfejjé vált. Már ismertem. Szájából vékony, villás nyelv nyúlt ki, feje lassan elmozdult, s minél állhatatosabban néztem, szinte rögzítettem tekintetemmel a falra, annál inkább forgatta a fejét.

A fotel, melyre csipkét vagy ruhát terítettek, lassan elindult, már medve volt, már oroszlán volt, cammogó léptei lassan karcolták a deszkapadlót. Felém tartott? Vagy csak elindult dolgára? A szomszéd falon nagyméretű perzsaszőnyeg. Cifra, keleti mintái leginkább gyíkokat formáltak, melyek kis zöld fejükkel, sárga szemükkel vonaglottak, egymásba gabalyodtak, lemásztak a bordó szőnyegről. Látványuk megbénított, fejemet nem tudtam elfordítani róluk. Ha mégis máshova néztem, a csillár is megelevenedett, a szekrény moccant – s a szék? A szék helyett már ember guggolt, nem nézett rám, csak hangtalan motoszkált a földön, valamit sepeget, valamit

rendezett, a csend zúgni kezdett, a zúgás felerősödött, már kattogott, az ember felállt, már indult, hajladozott, beleolvadt az ajtóba, mely nyílott, rajta ki- vagy bejött valami, vagy csak a csempekályha madármintái kezdtek szárnyalni? A kattogástól nem tudtam megkülönböztetni a szívem dobogását, halántékom lüktetését. Szemem a mennyezetre meredt: a látszólag inger nélküli részére a szobának, mely sima, egyszínű, mintátlan. Az pedig, mint a hajó orra, elhajlott, készült egyesülni az oldalfalalakkal, eltűnt a szobasarok, melyet mindig megszámloltunk nyaraláskor, idegen házban, s már nem láttam, hol a szoba mennyezete, oldala, padlója.

Élénk képzeletem nem hagyott aludni. Újabb és újabb félelmeket kínált. Míg kifáradtam s belealudtam. A legrosszabbak a hangok voltak. Az először halkán, mint posztóba, rongyokba csavart szövőgép: ütemesen járó, ritmikusan tappogó, majd gyorsuló, s felerősödő, riadt szívverésemmel egybeolvadó hangok.

Nem tudom, mi okozta a félelmet. Valamilyen elveszett biztonság, odalett védettség. Valami széttöredezettség, ősrégi egész, mely darabjaira hullt. A gyermek nem tudja, csak öntudatlan keresi azt, ami a hiányt betölteni hivatott.

Valami, ami egészként létezik, egészként működik, s részeire hullva riadalmat, félelmet, hiányérzetet kelt. A másik fél hiányát. Aki benned van, megkétszereződött lapul a lélek mélyén. S néha ráismerni vélünk. Mint mikor fényűző barokk palotákban a tükörtermek egymással szembeni falain a tükrök végtelen-láthatatlan számban mutatják egymást. Míg a legkisebbek már láthatatlanok maradnak a szem számára, a fényviszonyok miatt tökéletlen tükör-látásunk feladja a kutatást. Amit már nem látunk, az – a legkisebb, véghetetlen, láthatatlan –, az ő. Akit hordunk magunkban, s vélt hiánya, fel nem ismertsége riadalmat kelt. Mint vízzel telt pohár: üvegalja s a víz tükre között megsokszorozza tartalmát – a vizet. Kiismerhetetlen remegés – apró tótükör, ajkunk a peremen szomjas hajó. S ha tóban úszunk, melynek sírmedre láthatatlan, barlangszerű-tág, lebegésünkkor a test érzi a jelenlétét. Annak, aki akár felénk úszhat, átölelhet – akár megkönnyebbült sóhajjal elnyugodhat bennünk.

Kiskoromban kerestem őt, riadtan bújtam testvérhez, szülőhöz, nagyszülőhöz. Ma érzem a másik fél jelenvalóságát. Keresek egy soha át nem élt hangulatot, s egyszer csak megélem egy dallamban. Ő az, akit megismerek egy képen, egy arcon, egy

hangon, egy mozdulaton. Egy illat jár velem – mely az enyém. Egy tekintet, mely figyel. Egy gondolat, mely felém irányul. Egy vágy, mely velem egybekapcsol – nagy távolságon átívelve. Akit, ha felismeresz, biztosan tudni, hogy ő. Belső hang jelzi felbukkanását. Ha rá gondolunk, mélység nyílik bennünk, néha szaggatva fáj. Felnyílik az idő, mint mohos kút mélye, kávéján, karikáin megannyi régmúlt. A legmélyebbek a jéghideg vízbe vesznek, mélysége szemnek láthatatlan. Ott éli életét ő. És én. Ketten együtt, kik odalent a mélyben egyek voltunk kettősségünkben is. S hogy most már kettéváltunk: velem kelünk, velem fekszünk – álomban elenged. Reggelre itt van, magánének kéri az első, még álomittas gondolatot. Ő az, aki cselekszik bennünk, máskor meg beszél hozzánk. Kimondja belső gondolatodat – saját belső hangoddal.

Ő a másik fél. Aki bennünk él, s néha rávetül képre, személyre, hangra, zenére. Olykor egy-egy mozdulatra, illatra. Ő a lélek másik fele. Hiánya riadalom. Együtt-létünk boldogító egység.

Fele királyság. Kettéosztva.

A másik fél. Fele-ség.

Csibe

Amikor szembejött velem, úgy mutatta a lelkét, mint puha, pelyhes csibét. Nyitott volt a lélek kapuja, s ott ült benne halkán, tenyérhez lapulva. Alig pityeggett. Nagyon kicsi volt még, kétnapos. Én néztem, furcsálltam. Ha élt is bennem kép korábbról, mintha meghomályosodott volna: maradt az erőtlen, gondolkodó fejrázás, homlokráncolás.

– Ez az? Hát ez lenne az?

Ez. Apró jószág. Lélek.

Lehettem vagy hároméves, amikor anyámmal a nagypiacon megláttam a csibéket. Pelyhes gombolyagok, halkán pityegtek egy faládában, a ládán apró szemű drótrács, ott gurultak alatta. Izgalom csak egyetlen állattól fogott el, s olyankor

önfeledten kiáltottam: – Ló! – A patahangra minden játékot félrelökve szaladtam az ablakhoz. Az utcán macskakövek, azokon messzire visszhangzott. – Ló! – S gyönyörködve néztem végig, hogy szaladnak tova büszkén, szóttan, fejüket emelgetve.

A csibe más volt. Mint a hópihék, melyek hangtalan-puhán pilinkéltek, s számmal igyekeztem elkapni belőlük. Alig éreztem a hidegüket, s pillanat alatt már szét is olvadtak a számban. Ezek a halványsárga hópihék alig látszottak tartósabb játéknak. Mégis valami meleg erő sugárzott belőlük. Pityegtek, csipegettek. Egyik-másik szendergett, félig felzárt szemhéjjal. Engem az élénkek érdekeltek. Amelyek szinte segélykérőn, kerekre nyitott szemmel, tátott csőrrel tiltakoztak: szaggatott, figyelemfelkeltő, állhatatos csipogással.

Állítólag nem lehetett elhozni engem a ládától, addig kunyeráltam, míg anyám meg nem vett kettőt. Anyu világos ballonkabátjához világoszöld muszlintát viselt, abba bongyolálta a csirkéket, úgy vittük őket haza. A kezembe kellett adnia, addig nem nyugodtam. A muszlinta érintése selymes, alig érezhetőn érdes, benne a csibék puhán, behúzott lábakkal, oldalra fordulva. Anyám kivette a kezemből: – Megnyivasztod őket.

Úgy mentünk haza. Utána mosni kellett a muszlintát, telefosták. Anyám sokáig emlegette. Éjjelre papondekli dobozba kerültek, azt is telefosták, pityegtek végeszadatul, este ronggyal lefedve, halkabban pityegtek. Én aludhattam el hamarabb: nagyanyám mellett a konyhai díványon, a csirkék bent a mosogatóasztal alatt.

Apám nevetett rajtuk másnap: – Minek vetted meg ezt a két leghagyagyagyorncsirkét? Ezek akkorára nőnek! A húruk ízetlen.

– Majd eljátsszák a gyerekek.

Nem játszottuk el. S bár még kézbe foghattam, nem nyomtam meg, nem nyivasztottam meg őket. Az ujjamat a csőrükbe dugtam, puhán csipegették.

Nem emlékszem, hogy nőttek meg. Hamar nőhettek, talán hetek alatt. Egyszer csak nagyok voltak, hosszú, X-lábúak, sudár nyakúak. Halvány tarajúak, keltetőben kikelt, idétlen leghorn kakasok. Az udvaron kapirgáltak. Egyszer csak rájuk ragadt a Tasziló név. S mivel egyformák voltak, mindkettőt így hívtuk: Taszilóék.

Három évvel idősebb unokabátyámmal egy kis, rozoga padon ültünk egymás nyakába fogódzva, a padon ringatóztunk, s egy általunk rögtönzött dallamra énekeltük: – Tasziló! Tasziló! –, az ének végére a kispaddal együtt beborultunk a kerítés melletti sáncba. Jót gurultunk, s nevtünk. Aztán kezdtük előről: a kispadot felállítva egymás nyakába fogódzva – Tasziló! Tasziló! –, az ének végére a lendületes ringatózástól borult a rozoga lábú kispad, a bátyám jól irányozta: s mi padostul, Taszilóستul gurultunk a sáncba. A nevetésnél már csak a következő „Tasziló! Tasziló!” volt hangosabb. A gyerek puha, rugalmas teste meg sem érzi az esést, simul a földhöz, fához, fűhöz – simul egymáshoz a két kis test. Se karunk, se vállunk nem sérült. A padnak reménytelenül elkajszult a lába, nyikorgott, mocorgott – belöktük a sáncba, amikor meguntuk a Taszilózást.

A két kakas beképzelten, bután állt az udvar közepén. Komoly tekintettel néztek maguk elé a földre. S a tekintetük kerek volt, zárt, sárga csík ment körbe a szemük körül, szakálluk halványpiros, tarajuk lekonyult. Erős, nagy sárga lábukon egyet-egyet léptek kimérten, ilyenkor szerettük megzavarni őket, hogy méltatlankodva szökjenek egyet oldalra. S nagy, fehér idétlenségük ellenére lehetett velük beszélgetni. Ha odaálltam melléjük, szóltam hozzájuk, megálltak, válaszoltak: pityegtek, káráltak szaggatottan. A hanglejtésüknek valamilyen jelentést is tulajdoníthattam. Most csodálkoznak. Most nem értik, kérdeznek. Most helyeselnek. Most tiltakoznak, egész a végletekig – mert aztán abbahagyják, nem beszélnek velem tovább. Kérették magukat, gyanakvón néztek rám oldalra fordított tekintettel, majd leszegett fejjel továbbálltak. Mentek a kerítésig – tág a világ. Apró kövecskéket kapdostak fel, eső után gilisztát húztak ki a földből. Este beültek a tornác alatti kakasülőre, olyankor már nem lehetett zavarni őket. Élték a maguk öntörvényű életét.

Tág a világ. Ahogy nem ismerem a sorsukat, talán levágták őket, de inkább odaadhatták valakinek – mert senkinek sem volt gusztusa megenni a saját kakasainkat –, úgy nem tudom, merre tágult a világ, hogy nőtt meg, s lett oly ismerősen fejlesztett, makacsul továbbálló, messziről gyanakvón-oldalt figyelő a tenyerembe kérezkodő

pihe. Mely ott simul a lélek kapujában, láttatja magát halkan pityegő csibeként. S én rögtön ráismerek – bár első látásra kicsit furcsa.

– Ez az? Hát akkor ez az?

Ez.

Béka

Nem láttuk, a férfi miért ugrik mellig húzott lábbal magasra a patakparton. Utána botokkal kerestük a békát, ijedelme állítólagos okozóját, de csak szúnyog szállt fel zümmögve az útilapuk közül. A marton méregzölden lapult a martilapu.

– Képes volt elsápadni s elájulni – hallgattuk hitetlenkedve. – Elég volt meglátnia a békát. S a másik asszony ugyanígy tett, ha pókot látott. – Az öregember mindkét felesége irtózott valamely állattól. No, kedélyesnek épp nem mondható teremtményektől. De ártani?

Selymek fonadéka a béka bőre. Csúszós, nyálkás. Irtózat üli meg, aki ránéz. S a pók? Számtalan lába kalimpál, vékony fonadékan csusszan lefele. Rejtély. Nyálából hálót sző. Mi rejlik testük üzenetében? Ami megszólít egy emberi testet? Miért gondolhatnánk, hogy undok a béka, irtózatos a pók? Ki helyezte anatómia alá azt az emberi testrészt, azt az emberi cselekvést, melyet a béka, a pók asszociál? Honnan az akaratlan képzettársítás?

Félelemmel távol tartani azt, amit kineveztünk félelmünk tárgyának. Törjünk megsemmisítésére. Fojtsuk meg, fojtsuk el. S ott fog ugrálni a patakparton, botokkal üthetjük hült helyét: belénk költözik, onnan nyújtogatja lábát, nyálkás uszonyát. Mi magunk leszünk a béka. Vizenyős végtagjai félénken nyúlnak, torkunk selymesnyálkásan lüktet, ajkunk sárgállik síkosan.

Undok békává lettünk.

Szánkázom

Jenő bácsi tanított meg szánkázni.

Aznap ünnepnap volt, s nagyanyámmal nemcsak énekeltek – anyám tercelt, Annus néni hallgatta őket –, felálltak csárdást járni. Öregesen, de ritmikusan. Jenő bácsi bokázott, pattogatott az ujjával, nagyanyám csosszantva fordult, padló-adta biztonsággal, kicsiket lépve, szinte helyben járva. Jenő bácsit ő nevelte, legkisebb öccsét, miután apjuk, Korondi Zoltán gégerákban meghalt fiatalon. A dédi – Otília néni – csak a panaszt folyatta. Nagyanyám nem hallgathatta, beállt kalukkolni már tizenhét évesen. Jenő bácsi akkor hároméves volt. S mellette Átilla, Zolti, a nagyobb fivérek.

Nagyanyám táncolt Jenő bácsival. Én néztem őket a Jenő bácsi készítette kicsi fotelemből, mely ugyanolyan formára és kárpitanyaggal készült, mint a két nagy fotel – bordó, aranymintás kárpithuzattal, melyet nagyanyám magahorgolta csipkével díszített. Néztem, s értettem e rendet. A csárdás s a tánc helyét. Mely kiemel a hét-köznapokból – egykor tánciskolai növendékként férjhez visz, máskor közel nyolcvan-évesen, alig neszezve, halkán padlót csosszantva renget-kerenget – a rend, a szokás, a jókedv kedvéért. Nagyanyám csárdást járt az öccsével. Jenő bácsi pattogatott, nagyanyám forgott, anyám énekelt, hol tercet, hol alapszólamot. Annus néni nézte komolyan. Ő nem énekelt, nem táncolt soha. Nekik nem volt gyermekük.

S utána a bortól, a jókedvtől, az emlékektől kimelegedve – Hol az a szánka! – felkiáltással ki az utcára. Jenő bácsinak megmutattam az új szánkómat, s elcsaltam.

Az utcán már szürkülődött a délután. Meredek, pityókaköves, középén keskeny sávban kockaköves utcában laktunk. Derekában hirtelen kanyarodott, az aljában meredeken végződött a főúton, ahol az autóbusz járt. A teteje mint egy trambulín. Jenő bácsi maga elé vett a szánkóra, kezembe adta a madzagot, sarkával mutatta, hogy kell ügyesen irányítani. Alá-felhúzott, szaladt velem. – Jenő, kifárasztod magad – szóltak neki. Már ő is hetven felé járt.

Jenő bácsi egyszer mutatta meg, hogy kell szánkózni. Utána tudtam.

Másnap már kint álltam piros fűss kezeslábasban, a hódicicivel – ahogy a hócipőmet előszeretettel neveztem két és félévesen –, fehér bojtos sapkában, fehér sállal a Palás-közön. Ereszkedtem néhányat, fent a tetőn megpihentem.

Akkor jött a fiatal házaspár. A kutya nevére már nem emlékszem. Kerestek valakit, tőlem kérdezték. De lehet, hogy csak szóba akartak állni velem. Egyedül, a forgalom nélküli útkereszteződésben, egyszemélyes faszánkóval. Pici piros kontraszt a nagy fehér teknőben. Bokáig érő hóban. Bemutatták a kutyát. Megsimogathattam. Megkérdezték, hogy szeretném-e, ha befognák a kutyát a szánba. Nem is értettem, mit javasolnak. A kutyát befogták, mint a hámba, s szaladt velem az utcákon. Ők nagy léptekkel, kézen fogva utánam. Talán mosolyogtak, talán összesúgtak. A fiatalasszony világos irhabundájára emlékszem, magas szárú csizmájára, hosszú barna hajára. S a kutyára, amely szaladt hűségesen, húzott türelemmel hosszú utcahosszakat. A cukrászdánál megálltunk. Megkérdezték, szeretem-e a tésztát. Beleegyezőleg hozzájárultam. Süteményt ettem. Hétköznap, délelőtt. Egyedül, derekasan kanalizva, az utolsó falatot is, hogy meg ne bántsam őket. Ők biztatva mosolyogtak. A hangjuk duruzsolt, a fiatalember beszélt hozzám többet, biztatott, dicsért. Aztán a kutya ismét utcahosszat loholt, hűségesen, ingó fülekkel, nyitott szájából pára szállt, kilógó nyelve mellett mintha nevetne. Lihegett ütemesen. Kipróbált német juhász.

Az utca tetején elbúcsúztunk. Csókolom. Légy jó kislány. Néztem utánuk – kézen fogva mentek, előttük a kutya. A szájából pára szállt, szája széle nevetett. A férfi lehajolt, megsimogatta, a nyakát oldalt megveregette.

S a szánkóval leereszkedtem. Az utca, mint hideg-puha teknő, fehér abavászon avatódik benne. A hó porzik a sarkam nyomán, amint fékezek a kapu előtt. Kackiásan ráhajítom a madzagot.

Anyám szinte sikoltozva faggat: – S te elmentél idegenekkel! Miféle kutyával! Biztos méreg volt abban a tésztában! És ki volt még a cukrászdában! Többet nem mész egyedül szánkázni!

A fejem ráztam. Nem. Ezek nem voltak olyanok – hajtogattam inkább csak magamban.

Megadóan tempós mozdulataikból, csendes nyugalmukból, hangtalan kézen fogásukból tudtam, hogy gyermektelen házaspár volt.

Tűbefűzés s száláthúzás közt

Nagyanyám játékokat is tudott varrni: volt nekem két jancsibabám, melyeket évente új ruhába bujtatott. Új fejet s kezet varrt nekik rózsaszín vászonból, ráhímezte a szemüket, orrukat, szájukat, s az új arcot-kezet felhúzta tavalyi, elkoszlott fejükre-kezükre. A fodros, galléros szatén-selyem ruhájukat csak lebontotta róluk – pucérok maradtak a jancsibabák –, az anyagot kimosta, kivasalta, s ismét visszavarrta a pucér testükre. Gondolkoztam, hogy a jancsibabák egyszer óriásira nőnek, hiszen minden évben újabb réteg rongy kerül rájuk. Akkor mi lesz, nem bírom majd felvenni őket. Mindig ott játszottam velük az ágyon, de leginkább a linóleum-borítású konyha földjén. Olyankor nagyanyám a szemüvege mögül szemmel tartott: egy tűbefűzés és egy száláthúzás között rám nézett.

Volt nekem szürke szövetből kuszum is. Végignézttem, hogy születik. Vastag szövetanyagú testét nagyanyám anyagfancsikákkal tömte tele, ollóhegygel eligazította a sarkakat, s a játékkutya külön darabokból álló részeit nagy öltésekkel, zsákvarrótűvel-cukorspárgával egymáshoz rögzítette. Én a kézjománcos bilin, a kuszu mellettem a földön – őrzőkutya volt. Közben tejes puliszkát ettem, térdemen a tányér, néha adtam egy-egy kanállal neki is. Nem ette meg. Nem szerette a tejes puliszkát. Én szerettem.

A kívül kézjománcos, belül fehér bilinek füle is volt, ha tehettem, mindig bedugtam a konyhakredencbe a fazakak s lábasok közé. Szerettem a rendet: a bilit s a fazakakat hasonlóságuk folytán együvé tartozóknak éreztem. Nagyanyám fejcsóválva mindig kivette, s szemérmesen bedugta valami sarokba.

Amikor első öltéseimet tanultam egy darab kongrén, a kuszu akkor is mellettem ült. Ő hallotta, amint nagyanyám figyelmeztet: – Harisnya lesz. – Én nem hallottam. S

a piros gyöngycérnával hozzávarrtam a kongrét a patentharisnyámhoz. Nagyanyám figyelmesen követte. Elharapta a szálát, amellyel éppen varrt, s azt is türelmesen kivárta, hogy abba hagyjam a felháborodott ordítást: – Széttépem, vágd le, mert széttépem! – Csak annyit mondott: – Mondtam, hogy harisnya lesz. A harisnyádba öltesz. – Még egy kicsit rángattam a kongrét, hátha elszabadul a harisnyámtól. Fel voltam háborodva. Akkor nagyanyám lehúzta a harisnyám, s egy tűvel kibontotta hímzőpróbálkozásom első öltéseit. Utána bokára lenyomott harisnyával, pucér térden varrtam.

Varrt nekem tavaszi kabátot is. Nem tűnt fel, hogy ilyen fakórózsaszín kabátja senkinek sincs az iskolában. Horgolt nyári kalapot. Varrt kék anyagból harangruhát, télire szövetrohát: ujját s gallérját csipkére horgolta. Szörnyen szúrt.

A legizgalmasabb az öreg Singer volt. Kereke, melyen a szíj járt, sejtelmesen forgott. Amikor felgyorsult, nem látszottak a küllői. Meg akartam győződni arról, hogy nem látszanak ugyan, de azért tényleg ott vannak. S közéjük dugtam az ujjam. Nagyanyám gyorsabb volt, hamarabb lefogta kezével a felső kereket, hirtelen megállt a kattogó varrógép. Ka-ka-ka-ka. Figyelte a tekintetem, az ujjam merre irányul. – Mondtam, hogy ne dugd a kerék közé az ujjad.

S varrt tovább. Később fakanálynnyel próbálkoztam. Az állította meg a gépet. Nagyanyám csak megcsóválta a fejét.

Nagyanyámnak volt egy óillatú szekrénye nyikorgós diófából, s abban izgalmas tárgyakat dugdosott előlem. A törött fejű porcelán Mici babát. A Rózsikáé volt. Egy sűrű fésűt, melyet nagyanyám nem használt. Egy „kamillaszappan”-t, melyre teve volt nyomva, s másik felén felirat: Camila¹. Egy korallgyöngyöt. Párját betették Rózsika mellé a sírba. Ez felháborított: micsoda meggondolatlanság. Ha nem halt volna meg Rózsika, most két korallgyöngyünk is lenne. S ha nem tették volna be a sírba, most az anyém lenne a másik. De nagyanyám nem adta ide a meglévőt sem. – Elszakítod. – El is szakítottam volna.

¹ Camila: románul teve.

Volt a szekrényben nagyanyámnak műfogsora is. Egy pohár vízben tartotta, ritkán hordta. Egy óvatlan pillanatban én is felpróbáltam. Nagyanyám ezután feltette poharastól a szekrény tetejére.

Voltak lomfűrészből zöld-piros-fehér-fekete színű, festett macskáim. A szomszéd nagyfiú játszott velem: sorba rakta a lomfűrész-macskákat az ablakpárkányon. – Nagyon szép cicák – mondta. Figyeltem, mit csinál. Úgy tett, mint aki játszik. Én néztem.

Szemben a házon kőművesek dolgoztak állványokon, fejükön újságpapír csákó. Bélának hívták az egyiket, minden reggel elragadtatással vártam. Gondoltam, odaadom neki a lomfűrész-macskákat, játsszon ő is velem. Amikor egyéves születésnapomra egy játékmackót kaptam, Bélának kereszteltem. Béla egy évvel fiatalabb nálam. A tengerifű már kijött a hasából, a szemgombja helyett két közönséges gomb, s megsoványodottan ül a vitrinben. Meddig visz vissza az emlékezet?

Nagyanyám magavarrra szürke ballonkabátban járt az utcán. Kezében hegyes nyelvű bot, a másikkal az én kezemet fogta. Az alsó utcán bementünk a rövidárus boltba, melyben sok apróság volt: elászttri gumi, gyöngycérna, selyemcérna, tarka gombok, patentek. Nagyanyám leginkább ekrü színű horgolócérnát vett. Abból az ujjára tekerve apró csillagocskákat, virágocskákat horgolt, majd a darabokat egymáshoz hurkolta. Olykor egy-egy asztallapnyi csipketerítő is takarta a hasát, leért a lábáig. Egyszer pointlast horgolt: hosszú-hosszú csíkot hurkolt napokon keresztül, s ahogy szaporodott, gombolyagba tekerte. Aztán összeügyeskedte – a horgolótűnek csak a villanása látszott közben –, csipketerítő lett abból is. Néha elajándékozott egyet-egyét a rokonoknak. Csodálták türelmét.

A leginkább a hagymatokányt szerette. Nekem csirkepaprikást főzött galuskával, a combját megettem. Álltam a hokedlin, nagyanyám falatonként tette a számba. Az ujját is bekaptam. Haragudott, mert megharaptam. Haragudni is halkan tudott. Egyébként szinte semmit nem ettem. Zöldbingyót a fáról. – Béka nő a hasadba – mondta. S én a békabrekegést utánoztam.

Az udvaron nagyanyámnak két virágágyása volt. Fehérre meszelt marosi kövekkel szegélyezve. Bennük törökkonty: szíjas szárakon matt levelek s narancssárga,

mályvaszín, tompalila szirmok. Közepükön hatalmas barna porzó, melyet mindig óvatosan megtapogattam. – Ne verd le a virágport róluk. – Egyszer egy földrajzi lexikonban afrikai nőket láttam, hosszú, felgyűrűzött nyakkal. Olyanok voltak, mint a törökkonty. Legszívesebben letörtem volna a porzójukat.

A tornaágyás a hűvös, észkos kamrafal tövében mérges-zölden vigyorgott. Ujjongva lestem, nagyanyám hogy küszködik vele. A torna teste úgy fordult ki a földből, mint hatalmas, kemény cövek. A répa meséje volt ez, míg kihúzta a földből a tormát. Ugyanígy megküzdött egy veder mosogatólével, melyet a tornác alatti vécébe öntött kimért mozdulattal. A veder alján mindig hagyott egy kis vizet, azt megkerengette, felrázva a salakot, s úgy öntötte a vécébe. Egyszer erőszakosan kivettem a vedret a kezéből, s én is megpróbáltam a kerengést: a szennyvíz fele a cipőmbe ömlött, másik fele a vécésésze mellé. Nagyanyám szótlanul feltörölte.

A legszebb a délután volt. Elmosogatott, levetette mosogatólé szagú kötényét, s lefeküdtünk az ágyára. Nagy, szatén-selyem szélű párnái közé, melyeket ő varrt, hímzett. Télen délutánra már sötét lett, s bekérezkedett az ablakba a vacsoracsillag. Meg egy meleg fényű lámpa valahonnan messze a szomszédból. Fénye elálmosított, nagyanyám mesélt. – Csont? – kérdezte, mikor úgy vélte, hogy már alszom. – Csont – mondtam, s mesélt tovább, amíg nem válaszoltam.

Hosszú, derékig érő haja volt, de csak akkor látszott, ha kiengedte. Érdekes: az alja még sötét, majdnem fekete, a fejbőr közelében hófehér. Mindig meg akartam fésülni. Egy darabig hagyta türelmesen, majd egy határozott mozdulattal kivette a fésűt a kezemből, befonta a haját, s egy másik határozott mozdulattal kontyba tekerte, majd hajtűket szúrt belé. Ezt én is megpróbáltam, de a tűt beleszúrtam a fejbőrébe. Magamnak sem sikerült a hajtűk beszúrása, mert kiestek rövid hajamból.

Szilveszterkor keményseprűt csinált nekem: egy lapítóra drótkaput, a drótra kreppapírt húzott, s a kis diadalív alá egy aszalt szilvaszemmet állított. Ez hozta a szerencsét az új évben.

Valahogy olyan halkán köszönt el, ahogy járt-kelt. Sok mesét mondott – Na nem olvasok többet, mert már kiszáradt a szám. – Akkor igyál vizet, még olvass, még egyet, de! –, de keveset beszélt. Csak a külső jegyek nyomták rá hangtalanul az elmúlást.

Orra áttetsző lett, s a nyolcvanadikat betöltve elment. Novemberben jött e világra, s novemberben ment el. A temetésen nem vettem részt, épp kórházban voltam. Új lakásba költöztünk, a sok újdonság elvonta a figyelmem. Szinte egy év telt el, amikor egyetlenegy tevékenység közben rájöttem, hogy nagyon hiányzik. Nem volt kinek megmutatnom a szalvétagyűjteményem. Ehhez egyedül ő értett volna: egy tűbefűzés s egy szálathúzás közt, szemüvege mögül órák hosszat figyelni, míg a keze járt, hasát befedő, lábáig leérő csipketerítők pajzsa mögül, csendesen szemlélődve.

Párka

Hatalmas piros pöttyös labdát kaptam. Piros alapon nagy fehér pettyekkel. Születésnapomra, májusban. Hiába mondták, mégis kivittem az utcára. Mely pont a házunk előtt meredeken lejtteni kezdett. Nem sokat játszottam a labdával, kicsit gurigáztam vele, az egyet fordult, önálló életre kelt, s elindult magától. Le a lejtőn. Kezem fölötte, s mégis csúszott ki, előre. Kezem utána, aprókat lépve szaladtam, derékban meghajolva mögötte – végig le a hegyen, melyen az utca lefelé kanyarodott.

Akkoriban még nem tudtam a labdát vadul pattogtatva vezetni, elkapni. Sem bokázva belerúgni – ezeket mind később tanultam. Alig hároméves voltam. S ahogy a labda haladt lefelé a lejtőn, tenyerem súrlásától bizonytalan irányt véve, úgy gyorsult, haladt a maga törvénye szerint egyre sietősebben, s már el is hagyott. Kétségbeesetten, lélegzetvisszafojtva kísértem önálló útját, reménytelenül hátramaradva. A Palás-köz aljáig követtem szívdobogva, ott, a forgalmas Szent György utcába szaladt a macskaköves sikátor, s ott biza autók jártak. A busz épp a Palás-közzel szemben állt, az utasok le-felszálltak. A labda kimért gurulással keresztül a forgalmas főúton, épp el az indexelő busz előtt. Szívdobogás: most rágázol, elüti. Az új labdát. Pedig mondták, hogy ne hozzam ki, mert leszalad a Palás-közön.

Reménytelenül, lemondással néztem, ahogy a pöttyös labdám megállt az úttest túlsó oldalán, a járda pereménél. Épp egy asszony lábánál. Az asszony lehajolt érte, a labda engedelmesen a kezébe gördült, az asszony felvette, tenyerén tartva már vitte is,

mint egy tál ételt. Vitte. Pontosabban jött vele át az úton, s ahogy álltam ott, könnybe lábadt szemmel, nem láttam, hogy felém tart, megáll előttem, csak azt, hogy nyújtja a labdát szórtanul mosolyogva.

Margit volt. Akkor ismertem meg. Apám egykori bejárónője még a régi időkből, első házassága idejéből, majd özvegysége korából. Margit, aki még most is el-eljárt Cserefalváról nagymosást, nagytakarítást bonyolítani anyám dirigálásával.

Valami szelíd szemrehányást tett, inkább kérdezett. Talán, hogy nem félttem-e, hogy elüt az autó. Nem. Csak a labdát féltettem. S most boldogan szorítottam magamhoz. Margit mintha a földből termett volna: akkor szállt le a buszról. S most, mint csöndes, nyugodt felleg, haladt mellettem felfelé a Palás-közön. Most csak látogatóba jött. Anyám már egyedül mosott, takarított, nem szeretett mással dolgozni. Pedig mekkora szennyeshalmokat mosott Margit! Önfeledten fetrengtem a tetejükön, amikor szétválogatta akkurátusan a ruhákat. Nála nem fordulhatott elő, hogy összemosott színeket. Előgördítette a mosógépet, türelmesen eligazította a földelést egy vascsövön, mosófazekakban vizet forrosított, mosószappant reszelt, egész nap áztatott. Délutánra kimosott, másnap vasalt. Ágyneműt, damaszt abroszt. Mindenfélét. Anyám kézzel mosott. Félt, hogy megrázza a villanyáram, nem bízott a földelésben, sajnálta a sok szappant, s féltette a ruhát, hogy elszaggatja a gép. Margit egyre ritkábban jött, anyám nem fogadta el a segítséget. Csípős megjegyzéseket tett apám cseléd tartó múltjára. Apám egykedvűen legyintett: – Azok más idők voltak.

Margit pelenkát is mosott utánam. – Csutinka, Punta-baba – mondta, s nevetve utasította el, hogy az ölébe adjanak. – Fogja meg, Margit, ne féljen tőle – ugratta az apám. – Dehogy fogom, nagyságos úr, még nőjön egy kicsit.

Margit később sem vett fel, nem is vágytam az ölébe. Elég volt messziről jövő, kissé fátyolos mosolya.

Gyermektelen asszony volt, sohasem ment férjhez. A házaseslet titkait nem ismerte, anyám magyarázta el neki, hogy a kúpot nem lenyelni kell.

Egyéves lehettem, amikor apám elköltözött tőlünk. Vissza a régi szolgálati lakásába, melyet házasságkötése után is megtartott egy ideig. S Margit szaladt lóhalál-

lában: – Nagyságos úr, a gyermek nagyon beteg. Apám sapka nélkül rohant megnézni. Nem volt semmi bajom. Mégis ottmaradt. Margitot nem szidta senki.

Pedig Margit mondta eleget, hogy: – Nagyságos úr, ne vegye el. Azelőtt pedig, az első asszony halála után mondta eleget: – Nagyságos úr, nősüljön meg, mind szét-hordják a fehérnépek a házat.

Margit mindig jót akart.

Az arcára nem emlékszem, csak barna mosolyára. Vaskos testére, ahogy tempósan, lassan dolgozott. Néha beszélgetett velem, inkább kérdezgetett. Úgy szövődött életünkbe, mint magamegadó párka. Aki tudja, hogy egykor többet fordított a sors kerekén – ma már pihenhet.

Ijesztgetek

Jenő bácsi nagyanyám legkisebb öccse volt, dalos kedvű, nevetős – szívből tudott az életnek örülni 17 év szovjet fogság után. Ő csak tudhatta, milyen az öröm. S a hozzá való jogával élt is szerényen, de állhatatosan.

Vacsorázni voltak nálunk, Annus nénivel. Körbeülték a fehér damasztabroszt, odalentre az asztal alá felém csak az eszcájgok cinnogtak, ahogy hozzákoccantak a tányérhoz. Halk beszéd.

Kézre húzható egérbábommal Jenő bácsi lábszárán motoztam: – Cin, cin! – Jaj, de megijedtem! – színlelt Jenő bácsi, s neveltünk. Majd ismét és ismét állhatatosan cin-cin, s motoszkáltam hol lassan felfele haladva, hol gyorsan babrálva keresztül-kasul Jenő bácsi bokáján, térdénél, nadrágszárán. – Jajajaj, de megijedtem! – csuklott fel mindannyiszor Jenő bácsi a vendégtől elvárt pajkossággal.

Először kéjesen kacagtam, hátravetett fejfel, torokból gurgulázva. Aztán mind jobban, míg vérszemet kaptam, s szürke szövet bábegeremet alá-fel futtattam a Jenő bácsi élére vasalt nadrágszárán. – Fejezd be – szólt már egyet-kettőt anyám. – Hagyd a gyereket – intették türelemre, s folyt a Cin-cin-cin! – Jajajaj, de megijedtem, nagyon félek az egértől! – játék.

Egyszer csak valami hűvösség érintett meg. A jajajaj-ból kimaradt az odafigyelés, a meleg odafordulás. – Hogy is volt, te Annus? – Hogy is volt, Jenő! – már megint a fogságról beszéltek. Dombászról, az ottani emberekről, a faragott függőbölcsőkről, melyekből vályúszerűen kifolyt a pelenkázatlan csecsemő vizelete. A faházakról, végtelen erdőkről. Jenő bácsi kárpitosmester volt – keze munkájára ott is igényt tartottak. El sem akarták engedni. Az az asszony sem, akitől tán gyereke is született, s akiről mindenki tudott, s hallgatott konokul. Csak Annus néni nem tudott. Neki nem lehetett erről tudni. Tizenkilenc évet várt Jenő bácsira. Menyasszonyként. Konokul.

Elgondolkoztam. Fentről mély csönd. Meg is feledkezhetek rólam, aki ott ültem alig háromévesen, kis lakkcipőmben, patentharisnyámban a padlódeszkán, nagyanyám varrta nyuszis ruhámban, kezemen az egérbábbal. Odafent hallgattak, közénk jött a múlt, s kikövetelte a neki járó csendes áhítatot hosszú percekre.

– Cin-cin-cin! – hasított fel hirtelen a támadás Jenő bácsi lábszára ellen.

S a válasz kívül esett minden játékon s játékszabályon: Jenő bácsi összerándult, úgy jajdult fel, s a szívét fogta.

– Annus, de megijesztett ez a gyerek! – sóhajtotta.

Vizet itattak vele. Anyám kötelezően rendreutasított, Annus néni megszidott, a játék odalett. Hiába próbálkoztam egérbábos simogatással, kérlelő cin-cinnel.

Utána anyut ijesztgettem minden alkalommal: ajtófélfá mögül – Hám! –, dívány alól – Hám! –, s volt, amikor csak szelíden hozzálapultam egy bútordarabhoz, és barátságosan kiszóltam az elgondolkodva közeledőre: – Hám. Anyu minden alkalommal – hol bosszúsan legyintve, hol mérgesen rámripakodva, hol szívét dörzsölve – megijedt. Képes volt megijedni mindenkor. Mert minden alkalommal a megfelelő helyzetet, pillanatot lestem-vártam ki.

– Ijesztgesd apádat! – mondta ilyenkor szinte parancsolva.

Apámmal nevtünk. Én harsányan, ő cinkosan.

– Ugyan, hogy vagy képes ennyitől megijedni. Rosszak az idegeid! – csitítgatta anyámat.

Aztán ahogy nőttem, az apám is ajánlgatta: – Hagyjátok anyátokat. Engem ijesszettek meg. – Volt ebben valami kihívás.

Akkorra már a húgom is bekapcsolódott. De az apámat nem lehetett megijeszteni. Néha az ajtó mögül ráugrottunk a vállára, hátára. Egykedvűen tolt félre, útját folytatva: – Eredj dolgozdra. Később meg: – Nagy ló. Még mindig ilyen gyermekségeken jár az eszed?

Elmondása szerint egyszer ijedt meg nagyon. Amikor hazajött a tanyáról, s a falu bolondja bent ült a konyhájában. – Maga hogy került ide? – kérdezte megdöbbenve. – Átmásztam a kapun. – S szívta tovább egykedvűen apámnak a gróftól kapott szivarát. A komondorok nem húzták le, meg sem moccantak, csak a szemük sarkából figyelték hangtalan, eszméletlen mozgását. Apám a lakást addig nem zárta kulcsra. A komondoroktól úgysem tudott volna bemenni senki. A bolond elszívta a szivarat, s indult. Apám kikísérte, s kinyitotta neki a kaput. A komondorok meg sem pisszentek. Utána mindig kulcsra zárta a gazdatiszti lakás ajtaját.

Apámat megijeszteni: ezért külön becsvágy fejlődött ki bennem. Valami küzdelem, megmagyarázhatatlan ambíció. Csak egyszer rezzenne össze a Hámm!-ra, egyszer, elgondolkozva, ha felé ugrunk karmos mancsként feltartott kezekkel. Hol nevetett, hol elzavart. – Sohasem növittek ki. Két nagy ló.

Nem nőttük ki. Már kilencedikes lehettem – kaján kamasz. Reggel volt: háromnegyed hét és hét között. Két költés között, amikor apám bejött a szobánkba, s mindig egy negyedórával többet mondván ébresztett. Aztán negyedóra múltán ismét. Minden nap. Minden reggel. S mi mindig két költés között féléberem gondolkodtunk a foszlányokban jövő álmainkon, az elmúlt éjszakán, a világos reggelen, az aznapi iskolán.

Ezt a rendet hágtam át, a húgommal fogadásból kezet fogva, fehér hálóingünkben hangtalan kilopakodva a konyhába. – Úgysem tudod megijeszteni – legyintett álmosan a húgom, de azért követett nesztelen.

Apám a konyhaasztalnál ült. Háttal az ajtónak, arccal az ablaknak, kifelé fenyők, háztetők, fenyők, s a mélaszürke égből hó szitált. Előtte az asztalon pár szem dió, kezében a bicskával épp egynek a héját feszítette fel.

– Brrrekkk! – csattant el a füle mellett a rendbontóan rendhagyó hang. S apám a bicskával mellészúrt a diónak, a dió ellentétes irányban kipattant az ujjá közül, s elgurult a konyha földjén. A keze megremegett, nyelt egyet.

Szédületes, önfeledt, szűnni nem akaró kacagás, visongás, diadal!

Nem is próbálta tagadni. – Na ti jól megijesztettetek – mondta szinte elismeréssel. – Két nagy ló! – nyugtázta.

Az utcán az iskola felé, a hulló hóban, a macskaköveken még mindig hullámzott a kacagás.

– Na te jól megijesztetted! Nem is gondoltam.

– Brrrekkk! Erre nem számított.

– Persze, mert olyan hangos volt. A nagy reggeli csendben. Szegény öreg – komolyodott el egy árnyalatnyit a húgom.

– Ugyan, mit sajnálsz, mennyit hengegett, hogy őt nem lehet megijeszteni! – vittem még egy darabig dacosan. Sajnáltam a jókedvet.

– Hány éves már? Van vagy hetven?

Volt. Azon a májuson hetvenkettő múlt. Ez volt az utolsó ijesztgetésem.

Alkonyi kézfogás

Vannak pillanatok, melyek szelídségükben életfogytig velünk tartanak. Ha súlyukat mérjük, az élet-mérlegen hozzájuk képest könnyűnek találhatik szerelmi megfélelkezés, teljes odaadás: imádság-percek.

Kutyát sétáltatunk a Somos-tetőn. A hegybércre érve – mögöttünk a fák nyúló árnyakkal – letekintünk a völgybe. Zöld mező. Bokrokkal tarkázott.

Az alkony fényjátékában mögénk magaslanak a fák. Hűvös borzongás jár át – alkonyi szél kel –, s hirtelen, előzmény s átmenet nélkül megfogom a társam kezét. Hosszú percekig állunk mozdulatlan. Két lélektárs egymásba nyúlása, összeérése. Ismét: egy életre.

A kutya visszafut, s a szentülő napra rávetül a magasodó fák árnya mellett két megnyúlt alak.

Kimerevített, élethosszig tartó kép.

Megfordulunk, s lassan elindulunk lefelé. Kezem a kezében felejtve.

Fárasztó küzdelmek közt felbukó emlék: halk, alkonyi kézfogás.

Útban, esőben

Útban a vonatban – lejött a felhő, gomolygott felénk – ma kegyelmében részeltet az ég: ölelő karja lenyúl értünk

Pipacs egy forgó dombon.

A lósóska: mennyi terem belőle!

Olajfák, olajágak: illatuk menyasszonyi mirtuszkoszorú.

Még mindig zsengezöld a rét. Június.

A napfény és víz játéka régvolt emlékkockákat perget:

Lemegyünk a Bolgár térre, s taláalomra felülünk egy buszra. Esik az eső, a hátsó ülésen egymás kezét fogjuk. Nem beszélünk – szól helyettünk az eső, az ólmos ég, a leszüremelő sugárnyalábok körülvesznek – anyaméhbeli védettség.

Mire visszafordulunk a végmegállóból, a Bolgár téren kisütött a nap.

Húsz év múlva derült ki, hogy egyikünk sem járt ott sem előtte, sem utána. Mi küldött oda?

Áprilisi eső – szürkén játékos. Apró cseppű. Szemben egymással, testközelben, s az esernyő kettőnket véd. Pereméről esőcseppek cseppennek kabátunkra. Hátunk mögött felsejlik a Kálvária.

Fent a tetőn. Éjfél előtt. Süt a hold – milyen fényes a körmöd – nevetek. Nem árulom el, hogy szintelen lakkot kentem rá. Éjjeli fénypanoráma. Májusi jázmineső.

Alattam áll a vonat, kétoldalt szalad a táj. Ezüstcérna a vonat, úgy húzódik a tájon. Odafent megdördül az ég. Zápor. S a felhőből lenyúl értünk egy negyedszázados tavasz. Ez a tavasz régmúlt esőket hoz.

S ma ismét kegyelmében részeltet az ég: értünk nyúl le a felhő, átölel. Ugyanúgy borul le ránk a szürkületi homály, s a legelő, melyet kettéoszt testével a vonat, teknő. Az égbolt megannyi csillag-fogaskerekével, rááll. Hajnalra pirosra dörzsöli kezét. Tisztul a sötétség.

Felhőfátyolon át felsejlik a remény.

Una corda

Tizenhét év után jutottam ismét zongorához. 1986 őszén eladtam a *Nocturno* pianínómat, mert nem vihettem magammal külföldre. Az egykori masszív szovjet hangszer helyett később egy másikat hoztak: Kárpátaljáról egy *Ukrajnát*. Az élet visszatérő motívuma: egykori szovjet hangszer. Ez is masszív gyakorlózongora, mely – életkora folytán – már engedett kissé feszességéből.

Ez idő alatt mindössze két darabot tudtam végigjátszani kívülről; mindkettő az elsők közül való, melyeket még tizennégy éves koromban tanultam: egy Bach-dallamot az Anna Magdalénához írtak közül s a Mozart-variációkat. A többi kiesett a reflexeimből, újra kellett tanulnom őket. Mert ha az emlékezetemből nem is estek ki – e zongorátlan időszakban hallottam olykor mind a négy-hat szólamot, melyet az ujjak egyszerre szólaltattak meg, egy ideig az ujjaim is tartogatták még a reflexeket, – ám a mindennapi élet új mozdulatok megtanulásával törölt, elfedett. Úgy tűnt, hogy elfelejtettem zongorázni.

Valamikor fiatal és ambíciós tanárunk állandóan kiszállásokra, hangversenyekre vitt minket. A legszebb a kolozsvári zeneiskolában volt: ott ő is vizsgázott – egykori

iskolájában. Tavasz volt, s a napfény-keltette hangulatok mélyről jöttek s mélyre hatoltak. Schumannt játszottunk. *Frühlingsgesang – Tavaszi dal*. Cisz-moll, komoly próbatétel, immár négy keresztel, ám a hangzása álomszerű. Különösen a középrész elhalkuló kulminációs pontja, melyet tompítópedállal játszanak: una corda. Egy húron. Bal pedál. S hozzá hosszú zengést ad a jobb. „Halk nyugodt” – olvasom tanárom huszonöt évvel ezelőtti bejegyzését az elsárgult kottapapíron. „Ne hangsúlyozd!”, majd „Szenvedélyesen”, „Megnyugszik”, s a végén: „Lassítani...”

Játszottam Czerny-etűdöt, a virtuóz-darabot, mely a bal kéz ujjait gyakoroltatja, Clementi-sonatinát, melynek hangjai úgy peregnek, hogy egykor unokatestvéreim bábtáncot koreografáltak a menetére. Én odafent a felső szobájukban gyakoroltam unokanővérem megutált s utált zongoráján, s csak arra lettem figyelmes, hogy lentről, a cementpadlóról csoszsanó hangok jönnek fel.

– Folytasd, ne hagy abba! – s mozogtak meredt lábbal, kézzel, merev derékka a darabom ritmikusan ismétlődő hangjaira.

Hangversenyekre utaztunk. Segesvárra autóbusszal. Nem volt megfelelő világítás, a színpad úgy recsegett, hogy óvatoskodni kellett a végigmenetellel. Az egyik zongoristánk nagy ívben indult a hangszerhez, s a színpad szélén, alatta nagyot reccsent a deszka. Önkéntelenül felkapta a karját, mint aki zuhan. A közönség nem mert úgy nevetni, mint mi, a függöny mögött.

Kolozsváron fellépés előtt elindultunk trolival egy távoli negyedbe. Visszafelé elvették a villanyt. A troli megállt, futva jöttünk vissza a zeneiskolához. A tanárunk kiszaladt elénk, az utcán keresett bennünket. Vidám emlékmorzszak...

Hogy újra zongorához jutottam, hazamentem, s magammal hoztam a régi kottákat. Beléjük írva a nevem alatt: IX. F. Sohasem emlékeztem volna vissza arra, hogy F-es voltam. A legrégebbi kottáim egyikén – még nyolcadikban – Rózának becéztem magam. Nem én találtam ki: nagyanyám neve volt Róza, s egy osztálytársam rámsütötte. Hogy elfeledtem, hogy valaha Róza is voltam! A Clementi lapjai kihulltak a lapfordítástól. Pont egy kritikus résznél kell fordítani, s most minduntalan megakadok ott. – Ez nagyon egyszerű – mondja a gyereke. – Le kell fénymásolni az oldalt, s akkor egymás mellé lehet tenni őket, nem kell fordítani.

Soha ilyesmi eszembe nem jutott volna. A tanárunk kézzel másolt nekünk kottalapokat, hosszú, erős ujjaival: míg írt, a mutatóujjával átölelte a hüvelykujját.

Egyszer egyedül gyakoroltam a teremben, órára várva. S bejött egy férfi, egy darabig hallgatott, majd utasított, hogy játsszak le egy skálát.

– Azt még nem tanultam. – Kért egy másikat. – Azt sem tanultam. – S a harmadiknál, mivel azt sem tanultam, megkérdezte, hányad éves vagyok. Másod. Csodálkozott, azt hitte, végzőssel találkozott. Mondtam, hogy még rövidek az ujjaim, nincs elég gyakorlatom. Mellém ült, s zongorázott. Mutatta az ujjait, azt mondta, olyanok, mint egy henteséi. Nem attól függ. Fejcsóválva ment el. Utána tudtam meg, hogy az inspektor volt Bukarestből.

Minden héten kottáimmal száguldottam zongoraórára. Naponta 3-4 órát gyakoroltam. Mintha zenei pályára készülnék. Pótcselekvés? A zongora világa magával vitt. Úgy elrepült mellette az idő, észre sem vettem. – Fejezd már be – néha bejött az apám. – Csak most kezdtem. – Már három órája klampírozol. – Jó, jó. – Utána nem volt erőm, csak olvasni.

Ha Schumannt játszottam – *Knecht Ruprecht* –, hallottam a szánt, a lovakat: a zongora kikapcsolta a vizuális fantáziám. Hallottam érzéseket, emberi szenvedélyt, bánatot, szomorúságot, egy babát hallottam a bábszínházban, ahogy sír, halottam emberi veszekedést, kiáltást, félelmet, szeretkezést. S ez a hangzón elnyomta a valós hangokat, melyekben éltem – vakon-süketen. A zongora körülvett, elzárt a világtól. S teremtett számomra egy sajátot, az enyémet, olykor esetlegest, mert nem mindig tudtam irányítani szegény Anna Magdalenát, aki épp a hetedik gyerekével volt viselős. S ma hallom a világ léte feletti örömét Beethovennek, aki beteg, nehéz sorsú ember volt, s – talán épp ezért – ő ismerte teljességében az örömet, a tökélyt. Ha Beethoven szólt, éreztem, hogy magasra emel, s a dicsőség érzését közvetíti: hallom s tudatom az emberrel, hogy tökéletes – a zene által.

Nem csoda, hogy magányom ajtaját behúzva nem hallottam sem telefoncsörgést, sem ajtócsengőt. Sem azt, ha szólítottak, ha enni hívtak. Valahogy úgy kellett beszéljenek hozzám, mint egy nagyothallóhoz, aki önszántából tér csak vissza a hétköznapi cselekvésekbe. Jöttek barátok és barátnők. És jöttek szerelmek. Ha

választani kellett, mindig a zongorához maradtam hű. Hiszen amazok elhívtak, a társaságomat kérték – s a hűségemet sohasem nekik adtam. Volt, aki szemrehányást tett: ha én nem, akkor maradj a zongorád mellett. Mosolyogtam, s vártam, hogy elmenjen.

A nagyobbik gyerekem, amikor megszületett, nem szerette, ha zongorázom. Megpróbáltam neki olyan dallamokat játszani, amelyek megnyugtatók. Türelmét vesztve sírt. Ma azt mondja: hogy lehet ilyen unalmas dallamokat játszani órákon keresztül. S fülhallgatóval hallgat a magnóról számokat, amire a kisebbik azt mondja: ez nem is zene. A kisebbik lányom zongorázik. De hogy lesz-e benne olyan kötődés, szinte megrögzött tapadás egy hangszerhez, melyből világot építhet magának – nem hiszem. A világ színes – annak, akit külseje gyönyörködtet.

Una corda játszottam a középrész éneklő dallamát, a jobb pedállal átfogtam a hangokat egyetlen zengő ívbe, s a könyökömmel rásegítettem, hogy az ív folyamatosan kerekedjen. Halkít – nyugodtabban – lassabban – itt együtt – hogy is volt – ismételjünk – ne rohanj, ne rohanj, hisz ez itt énekel – nem hallod, hogy dalol – ez a legszebb rész – engedd fel a pedált – ez itt cisz, vigyázz – egyszerre, mindkét kéz... Crescendo, decrescendo – itt halkul, alig szól. Vigyázz, a piano pianissimo alig hallatszik, mégis játszd ki. Így.

Ma itt ült mellettem, s ahogy felvettem a kezem a záróakkordról, mosolygott. Félig behunyt szemmel, maga elé. Befelé hallgatózott, s gondolkozott, mondjon-e valamit. Nem néztem rá, tudtam, hogy mellettem ül, mosolyog, s meg van elégedve a játékkal – persze sokat gyakoroltam.

Ma itt ült mellettem a zongoratanárom a jobb felemen, láttam a fényben, s diktálta a ritmust, a dinamikát. Milyen élénken idehozta őt egy megsárgult kottapapír a hajdani bejegyzéseivel! Egy dallam, melyet sokáig nem játszottam, szinte el is felejtettem. Egy hangszer, melyért valamikor évekig rimáncodtam, s amelyet állhatatos kérésemre megkaptam. Ez volt, ami elválasztott a világtól sokáig. Ami tartást adott, nem kevés hitet – önmagamban. Úgy, hogy a szerelmet is a billentyűk mellett éltem meg – a magam belső szabályai szerint. Ha egyáltalán tudtam, mi a szerelem.

Ma itt áll a zongorám, bár kissé megváltozott, tárgyiasult a hozzá való viszonyom. Ha megszólaltatom, tudja, hogy ismerem azt, amit egykor csak álmodni engedett. Tudja, hogy ismerem, milyen az, ha Ana Magdalena nevet s a bohóc sír. Hogy milyen az, ha valakiben él a régi szépség, s az emlék kilép a múltkeretből, élővé lesz, jobb felemre ül, s ritmust diktál. Hogy valakinek játszottam – a magam szabályai szerint –, vártam, vágyakoztam, miközben rámszáródott egy vastag falú dallamvilág. Hogy vártam valakire – miközben a billentyűkön una corda játszottam egy alig hallható középrészt. S utána furcsa volt, a játékot abbahagyva, hogy nincs – álmodtam pillanatokig, hogy mégis ott van a teremben. Milyen volt az a várakozás? Az a teljességre vágyakozás? Melyet egy személyhez kötöttem, akinek jelenléte ott vibrált a tavaszi fényben, míg én egy zeneiskola díszteremében Schumannt játszottam...

... a középrészt alig hallhatón, hosszan nyúló zengéssel, melyet a lélek egyetlen szála visszhangzott – una corda.

Megnőttek a fák

– Mit kell mindig várni, hogy valaki megmondja? Láttad eleget...

Ez a türelmetlen hang a temetőben szólt hozzám, a sír közelében, de az is lehet, hogy csak képzeltem. Bár szerintem ilyen nincs. Az ember ébren nem álmodik és nem képzelődik. A hang a valóságban szólott, s magabiztossággal töltött el.

Mint a csikó, úgy szabadultam el a hétköznapi magamra öltött, sűrű szövetéből. Az elmúlt évek alatt beleszöttem magam egy életformába, amelyet tartalommal véltem feltölteni a teremtő-alkotó munka által. Az ember által végezhető tevékenységek közül a legmagasabbik rendűvel – goethei értelemben. Hisz a reprodukció is hasznos, és megelégedéssel tölt el a másolás is. Ám a teremtés gesztusa mutatja leginkább istenarcúságunk. Ezért hittem és tudtam az eszemmel, hogy az életem felvetőszálaira szőtt fonalak meleg, tarka és hasznos szövétté alakulnak, amellyel takarózhatom. S az elvégzett munka utáni megelégedés kellemes érzéssel töltött el.

Ám egyszer csak nem az ész, hanem az, ami bennem a lélek, mást mutatott. S most, hogy kiszabadultam szoros életszövetemből, számomra, aki a munkát tettem hangsúlyossá az életemben, az elveszítette kizárólagosságát.

Mint a csikó, szabadultam el régi életem terein. Hazautaztam közel három év után. Közben odahaza is járt az idő. Mindjárt láttam az ablakból, amikor kihajoltam a teraszon, hogy az árnyak másképp esnek, sötétebb tónusú az utca, s a fák többet takarnak, mint évekkel ezelőtt. Soká tartott, amíg rájöttem, mi történt: megnőttek a fák.

Ha jól megfigyeltem, emlékeimben a fák mindig kevesebbet takartak, mint most: a szomszéd fiúk feje velünk szemben, harmadik emeletnyi magasságban, amint ott kuporogtak a konyhaablakban, valahányszor a mi harmadik emeleti gyerekszobánkban felgyulladt a villany. Kényszeredetten húztuk el a függönyt, ha nem akartuk, hogy esti cseleléseinknek hívatlan nézőközönsége legyen. De a kényszer dacot szül: volt, amikor azért sem húztuk el, mondván magunkban: a mi függetlenségünkhöz az is hozzátartozik, hogy cselekedeteinket senki sem irányíthatja. Még az a körülmény sem, hogy ha magunkban akarunk lenni, tanúk nélkül, előtte egy cselekvéssort el kell végezni: felállni, a villany felkattintása után odamenni az ablakhoz, s elrántani a sötétzöld sötétítőfüggönyt. Ez kizökkentett tevékenységünkből, mert közben arra kellett gondolnunk, hogy mindezt azért tesszük, mert valaki szemben velünk lakik harmadik emeletnyi magasságban – ha jól megbecsültük: alig húsz méterre tőlünk, – s most ott könyököl az ablakban, s minket néz. Ekkor kénytelenek voltunk arra vagy azokra gondolni, akik velünk szemben leskelődtek, s akiktől mindössze húsz méter választott el légvonalban. De csak légvonalban, mert ha hozzájuk akartunk volna menni – ami magunktól sohasem jutott eszünkbe –, akkor le kellett gyalogolni három emeletet – persze előtte utcai ruhába felöltözni –, átmenni az úttesten – valami húsz méter –, majd fel a lift nélküli lépcsőház harmadik emeletére. Csengetni, s bár amazok látták fentről, hogy elindultunk hozzájuk, mégis úgy tettek ajtónyitáskor, mintha váratlan vendégként érkeztünk volna. Ezért nem jártunk össze, s egyáltalán nem jártunk egymáshoz. Csak ha valami miatt küldtek. Egy ilyen alkalommal találtam egy vaskosnak tűnő pénztárcát a lépcsőházukban, s titokban arra gondoltam, hogy bárcsak

az övék lenne, benne pénzzel, s azt nem adom vissza nekik. A bukszában valamilyen jelentéktelen összeg volt, szinte nem is érdemes arra, hogy kivegyem. Mégis kivettem, s a pénztárcát visszahajítottam a lépcsőforduló sarkába, ahol volt. Mert az ilyen helyzet dacot szül. Felállni, az ablakhoz lépni, elhúzni a sötétzöld sötétítőfüggönyt, s közben azokra gondolni, akik miatt kénytelenek vagyunk elvégezni ezt a cselekvéssort.

Ez több volt mint bosszantó. Ha a függöny mindig be lett volna húzva, azok ott velünk szemben sohasem jutottak volna eszünkbe: olykor egy, legtöbbször viszont két fej, amint ott gubbaszt a szinte teljesen leengedett roló mögött, tőlünk alig húsz méterre légvonalban.

Most, hogy visszatértem e régi emlékek színhelyére, egyszer csak látom, hogy nincs szükség a sötétzöld sötétítőfüggönyre. Szemben velem az ablak – a már rég mások lakta konyhával-szobákkal – egyszerűen nem látszik, mintha ott sem lenne. Eltakarták a magasra nyúlt fák. Hány év is telt el azóta? Bárhogy számolom: amikor még magaménak tudtam e szobát – egykori gyerekszobámat –, s amikor a leskelődő buksifejek miatt a függönyt el kellett húznom, annak több mint húsz éve.

A húgommal táncoltunk egyszer a másik szobában, amikor a szülők nem voltak otthon, a magnót járattuk, s figyelembe sem vettük, hogy a felső házban sok ablak-szem nézhet bennünket... Másnap megüzente valaki, hogy tetszett a táncunk. Ez több volt, mint bosszantó. Életterembe való ostoba, kíméletlen behatolás.

Most elégtételt szolgáltatottak a fák, amelyek felnyúltak élő függönyként a négyemeletes lakótelepi házak tetejéig. Húsz-harminc éves platánok, nyárfák. Hála nektek.

Aztán a temető. A sír már három éves. Távoli ősök nyugodtak benne, amikor családunk megváltotta a temetőgondnokságtól. Az utolsó öt évben minden nap várakozott, míg ismét felnyitották. Várt valakire, akit az ötödik kínban teremtett évben magához vett. Ezt a sírt kerestem fel, s tudtam, hogy beszélni fog nekem. A nevét oldalt vésték a régi kőre, s hiába haladtam lassan a temetőúton, rossz ösvényről közelítettem meg, s nehezen találtam rá. A felirat borostyánág mögé bújt, amelyet ráigazítottak a kőre.

– Ritkán jársz erre.

Nem volt mit felelnem. Kezemben a plastik üveg, melyet a temető bejáratánál töltöttem meg vízzel, s egy csokor tarka nyári virág. Kényszerrel éreztem, hogy valamit tegyek érte: kicseréltem a rég megposhadt virágcsokrot a frissre, s egy fűcsomóval lesepertem a sírt. A mellette levő síron ölnyi gaz, néhány szálat letéptem belőle, s a peremére ültem. Hallgatóztam, szól-e még. Bár kételyeim voltak arra vonatkozólag, hogy tud-e nekem valót mondani. Hisz az elhunyt hozzátartozó tanácsa aligha segíthet, amennyiben az az ő élettapasztalatából fakad, s az ő életbölcességét tükrözi. S nem feltétlenül azét, aki más életet él, mást tapasztal, s másképp tesz szert életbölcösségre.

– Mit kell mindig várni, hogy valaki megmondja – szólt ingerülten. – Láthattad eleget...

Aztán nem volt folytatás. A mondatot én fejeztem be – már távozóban:

– Láthattad eleget, én hogy csináltam.

A kanyarban még visszanéztem: magasra nőtt erdei fenyők. Gyerekkoromban nem így nézhetek ki. Nem is emlékszem rájuk, hisz nagyságuk csak most követelte ki figyelmemet. Körben álltak mindnyájan, alattuk a sírok csöndes kicsinységükben. A temetésen, emlékszem, a fenyők hegyét néztem, torkomba szorított fájdalommal: akkor akartam életemben először vele menni. Kiskorom óta a magam útját jártam, elengedtem a kezét, nem engedtem, hogy megfogja. Csak akkor egyszer volt, hogy mindent könnyű szívvel hátrahagyva vele mentem volna. S a fájdalom éjjel sem oldódott, sem sírás, sem gondolatvezetés nem segített. Csak a szorosra szótt hétköznapok munkaritmusa. Visszatérve életem felállított szövésszékéhez.

A magasra nyúlt fenyők ott álltak most is, hátrafordulva elkészöntem tőlük.

Mit kell mindig várni... Valóban, ő nem várt senki szavára. Járd a magad útját – ez volt mindenkori üzenete.

A felső temetőkapun távoztam sietősen. Egy cigánytemetés kezdődött, s az asszonyokból úgy tört fel a jajgatás, hogy megborzongatott. Ők így élik meg a fájdalmat: kifelé. A felesége lehetett az elhunytak: ordított, mint akinek a húsát tépik. A rezesbanda rákezdte, s elnyomta a hasüregből jövő, hasogató asszonyhangot.

Gyermekkorom visszatérő álmainak színtere: a tisztviselőtelep. Álmomban úsztam a fák teteje felett, karjaimmal nagyokat húztam a levegőben, s métereket haladtam. A testem meleg simogatta. Megnéztem a fákat ott is: fenyők kivétel nélkül, előregedve. Akkoriban daliásabbak voltak, gazdagabbak, talán azóta ritkították, a villanydrótok miatt visszavághatták őket. Pusztának tűnt a telep. Leereszkedtem a régi lakótelepre.

Egy sétány. Négyemeletes, valamikor bordó-fehér, hosszú teraszos tömbházak a szélén. Ez is itt lakott, abban amaz lakott. A sétányt két oldalról alagútszerűen borítják a fák. Ezekre egyáltalán nem emlékeztem. De mit figyelhettem én akkoriban, társaimtól új helyekre vezérelve, új társaságot keresve, ismerkedve a fiatalság illatával! A fák akkoriban nem szóltak hozzám, nem éltem át azt a döbbenetet, amikor egy több száz éves fa rám köszön. Most alagutat képezve álomszép volt ez a feltöredezett aszfaltú, régtől fogva kikoptatott sétány. El is tűnt minden otrombasága, csak a zöld függöny fénylett rajta az átszivárgó napban. A levegő friss levélzölden állt a fák alatt, s a napfény játékában apró árnyékok remegtek. Mintha jártam volna már itt – régen. Egyszer, nagyon régen, s mégis a helyszín mintha új lett volna. Ma itt. Aztán újra itt. S egyszer majd – újra itt.

Egy padra ültem, s a nálam levő üdítőből ittam. Ami langymelegre enyhült.

Ebben a házban ez lakott. Amabban az. S ő? Ő hol lakott? Ki régen kézen fogva vitt e számomra akkor ismeretlen-új lakótelepre. Közben az úton, beszélgetésünk felületén magamba figyeltem. Remegő izgalom, táncoló lélek.

– Gyere fel.

– Nem.

– Gyere fel, nincs otthon senki.

– Akkor még úgy sem megyek.

– Gyere, mind otthon vannak, feljöhetsz.

– Nem, megvárlak itt lent – s közben a házat mérícskélem.

– Édesanyám kint van a teraszon. – Az aszfaltot nézem a lábam előtt, csak intek, hogy nem megyek.

– Most már feljöhetsz, úgymint meglátott. – A fejem rázom, futó pillantás fel. Egy asszony mosolyog. A mosolyt nem is látom, inkább érzem.

– Látod? Ide néz.

– Megvárlak. – S lecövekelek egy bukszus-sövény mellett. Azt nézem, mintha ki sem látszanék a bokor mögül, holott az legfeljebb mellig ér.

Hol van most az a terasz? S hol van előtte a sövény? Körbejárom a házat. Hogy is volt ez akkor? Az úttest túlsó oldalára új házakat építettek később, s a ház kikerült a megszélesített út szélére. Csak egy járda választja el a száguldó autóktól. Kinőtt a lakónegyed a mezőkre, talán kukoricatábla lehetett a házak után? Befejezetlen ortodox templom áll mogorván, majd többsávos utak kereszteződnek, mindegyik egy-egy új lakónegyed-részbe visz. Újabb városrész nőtt ide, hívatlanul. A lakónegyed kinőtte magát.

A zöld sövény nincs. Keresek egy pontot, ahonnan bemérhetném a távolságot a teraszig. Hol állhattunk? Melyik teraszon állt az az asszony, honnan mosolygott? Ha kiszámítom, hol lehattunk, akkor sem találok a hajdani nézőpontot. Nem találok egykori helyünket, talán itt, talán pár méterrel tovább, tekintetem nem kapcsolódik légvonalban alig húsz méterre egy teraszhoz, melyen huszonhárom éve egy asszony állt.

A teraszt – most jövök rá – eltakarják a fák.

Nincs múltdarab, mely fényképszerű mozdulatlanságban megmarad. Az emlékezet csal: olykor torzít, olykor szépít, néha meg kihagy egészen fontos részeket. S az egész részlegessé válik. Féllegessé. Ez itt egy szelet múlt. Fájón felkiáltó emlék. Hogy volt, hogy lett volna – s mi lett. Mi lehet. Elnőtte magát az életfonalunk, mint a nyíratlan platánok. Eltakarnak a szemnek kedves részleteket. A lélek kedves dolgait, melyekkel eljátszunk, ha felbukkannak rezgőn, a fényben levélzölden, apró árnyakat remegtetve.

Megnőttek a fák.

2. Valaki jár velünk

Szemek

A vonatablakból surrannak a fák. Odakint zúzmarás bokrok, temető, alig-alig látszó sírok. Eltakarja őket a sövény. Aztán lakóházak, először peremnegyedbeli romosak, hulló vakolatúak, aztán villanegyedbeliek. Vasúti átjáró, kerékpározók várakoznak a sorompónál, felemelésére várnak, mint rajtnál a futók. Villanyrendőr, útkereszteződés, kocsisor. Aztán ismét villák, aztán peremnegyedbeli omló vakolat, kertecskék puszta, felsebzett földdel, alig lepi a zúzmarára. Rét. Árok. Folyó. Híd. Néha egy-egy állat. Kósza varjak. Kutya. Kapirgáló tyúkok.

A vonatablak monotonitása. Surran az üvegen kívüli világ. A tekintet kivonódik belőle. Belül az üvegen egy szempár. Beletekintünk. Az üvegen szivárványszínben játszik a barna szempár, lassan megnő, az írisz a peremére szorul a látványnak, már csak a szembogár látszik, benne küllőszerűen vonalak vezetnek a pupillába. Mely fekete. Kút. Mélység.

Varázsvilág. A szembogár megnő, kitérül a benne élő világ. Mint a számtövis-cseppel kitágított pupilla, úgy lazul, terjed, omlik szét feketesége. Kútja ellep, betakar. Benne emlékek, múlt, rezzenéstelen jelen, nyugodt jövő. Szempárok. Fényes íriszek. Kék szembogarak, világosak, barnás zöldek. Egymásba csúsznak, mint laza, ferde küllők, egymásba játszanak. Egy nefelejcskének tányér, hozzá fanyar-ironikus mosoly. Egy zöldes szürke szembogár, keskenyre metszett, egymásra szorított ajkak. Egy tükörszilánkokra tört írisz, hozzá rezzenéstelen arc. Egy szelíd dióbarna, hozzá szépen metszett száj. Egy világoszöld tengerszem, benne hullámzó indulat, vonagló ajkak. Egy kőszürke emlék. Egy barnás zöld, benne homokszemcseszerű színszilánkok, pici oldalmosoly, alig látható. Nyugalom. Szemek.

Megmerülni a múlt szemtükrében. Mely ott rezzen egy vonatablakon, kis moccanásokkal tágul, hunyódik, más és más színt mutat. Mennyi szempár. Induló múltnak integet egy távozó jelen. Az ablakon mélybarna szempár, írisze szivárványos az olajfoltos üvegen, szembogara barnán hullámszik, pupillája belefolyt, elkeveredett

benne, s küllőszerű rovátkák vezetnek a mélyébe, mely múltat tár fel. Apró tükör, mely visszaver surranó fát, zúzmarás bokrot, temetőt, alig-alig látszó sírokat. Az őket eltakaró sövényt. Aztán lakóházat, először peremnegyedbeli romosakat, hulló vakolatúakat, aztán villanegyedbelieket. Vasúti átjárót, villanyrendőrt, útkeresztződést, autósort. Aztán ismét villákat, peremnegyedbeli omló vakolatot, kertecskéket. Zúzmarás rétet. Árkot. Folyót. Hidat. Egy-egy állatot. Kósza varjat. Kutyát. Kapirgáló tyúkot.

Felhullámzó múltat, nyugodt jövőt. S közben a vonat kattogva áll, a táj nesztelen surran. Távozik a múlt, szalad a jelen. Mi az, ami eljő?

Jelennel fogócskázó múlt, s múltból kibomló jövő.

Donaustadt

Merre visz a vizek útja?

A Donaustadt – Dunaváros – Bécs egyik legfiatalabb s legnagyobb kerülete. Falvakat kebelezett be (Kagran, Wagram), úgy nőtt. A Duna alkotja természetes határát, három Duna-ág (Reichskanal, Alte Donau, Neue Donau) választja el a várostól. A budapesti XXII. kerület testvérvárosa.

Az ottlakók valami sajátsgot keresnek önazonosságuk meghatározására. Rendezvényeket tartanak: a kerület polgármestere rendszeresen összehívja a donaustadti művészeket. Egy lepusztult cipőgyárat átalakítottak „Kunstfabrik”-ká, művészeti telephelyükké.

Amikor átköltöztem a Donaustadtba, s magamra hagytak, megnyíltak a belső zsilipek.

Második este hosszú sétára vállalkoztam: azt mondták vendéglátóim, hogy ha végigmegyek a városba vivő hosszú úton, egyenesen a Stefansdomhoz jutok. Tudtam, hogy több mint egyórás gyaloglásra vállalkozom – csak oda. Mégis elindultam, térkép-pel a kézben.

A városba vivő út hosszú, jellegtelen. Egyedül az Alte Donau ágán keresztül vezető híd kínál némi szépséget: kis vitorlás csónakok, hajócskák, nyaralók melletti pallók. Egy későbbi sétám során láttam, hogy ez az ág vezet a strandnegyedbe, a Donauparkba s a Fernsehturmhoz, a város százéves vikend telepére.

Miután elhagytam a Euro-City Centert, egy aluljárón eljutottam a következő hídhöz. Felül a metró jár nagy robajjal, oldalt alatta kialakított biciklis és gyalogos út. Arra tértem rá.

Még láthattam a bécsi Dunát napvilág. Mennyiben más, mint a budapesti? Kisebb? Ugyanolyan széles? Egy uszályhajó vonult rajta lassan ár ellenében, hosszan elnyúlt a Duna mentén, alig lehetett követni, hol az eleje, hol a vége. Jó negyedóraig haladt a híd előtt, majd alatt. A szeptemberi ég kéken festődött a Duna fölé, s a víz ugyanazt a giccskék tónust kapta tőle. Kék Duna. Budapesten ragyogó nyárban is szürke, Bécsben valószerűtlenül kék. Talán mások a légköri viszonyok, a fény másképp hull rá, más a levegő páratartalma. Olyan kék volt, mint egy poszteren a tenger. Hosszan végignéztem rajta, a távolban peremnegyedek templomtornyai elvétve, s a Bécsi Erdő, mely a várost körülveszi. Indultam tovább.

A Präternél még láttam az Óriáskereket, ekkor kezdett sötétedni. A Praterstern metrómegállót felújították, s a forgalmat elterelték. Ekkor véhettem el az irányt. Már hosszú percek óta haladtam egy végenincs belvárosi utcán, amikor megpróbáltam tájékozódni a térképen. Heinestraße. A járdán éjjeli lokálok teraszai, egy-egy kirakatban nők fényképei. Rám hullt az este, tudtam, hogy rossz irányba haladok, s az utcát sehogy sem találtam a térképen. Az utat keresztező kisebb utcák sarkán megálltam, újra és újra kibontottam a térképet. Nehezen találtam meg egy keresztutat, melynek sarkához épp megérkeztem. Sajnáltam, hogy az esti Stefansdomot nem láthattam, de le kellett mondanom róla. Visszafordultam.

A Pratersternnél félelem fogott el, alig találtam meg a visszavezető utat. Hosszan gyalogoltam. Majd ismét a Duna-híd. A Duna kivilágítva végig kis lámpákkal az esti sötétségben, mint szentjánosbogarak. Nem akartam leülni, bár több mint két óra gyalogoltam. Többen álltak a híd korlátjának dőlve, s nézték a Dunát. Szép volt, mint egy képeslapon. Víz volt, a maga sokat sejtető, halált s életet hozó elemi mivoltában.

Egy másik folyót hozott emlékezetembe, melyben néhány hete még úsztam. S vele egy feltoluló múltat, mely átnyúlt a jelenbe. Valahol felröppent egy madár közvetlen közelemből, s lefelé szállt a Duna mentén. Mintha a következő stáció – Budapest – csak egy postagalamb-repülésnyire lenne.

Merre visz a vizek útja? Szélesen terült alattam a folyam. Csillagok a Duna-sziget fölött. A nyári kánikula szagtalanná súlyosbította a várost. Most éreztem a hídról kihajolva a víz szagát. Kis szellő fújt alig érezhetőn, s a Duna nem adta magát. Illattalanul hömpölygött, s nem fogott meg, csakugyan, mintha képet szemlélnék. Messzebb néztem, a horizont felé, s valami türelmetlen várakozás érzése jelentkezett. Várni egy múltba kódolt jövőre, türelmesen. A vízből apró buborékok pezsegtek fel: megszűnt a víz s a levegő határa. A víz körülvelt, s magával vitt lágyan, melegen. Egy várakozásnak vitt elébe, s a magzatvíz-lebegésben közelembé jutott egy várva várt helyzet, egy régen várt érzés: egy beteljesült emlék. Emlék, mely a jelennel nyerte el teljességét: ujjongó megidézésében. Ott vibrált a felpezsgő buborékokkal, a nagyvárosi szmogtól alig pislákoló csillagokkal, a parton a meleg fényű lámpákkal. Lent a rakparton a kisgyerekes anyákat felváltották csoportosan járkáló fiatalok, szerelmes párok. Megilletődött csendben sétáltak az éjjeli Duna-csöndességben. Sehol egy hangos szó.

Az imént felröppent madár a szárnyát a Dunára terítette, alatta megsúlyosodott a sötétség. Merre visz a vizek útja? Csöndes nyugalommal visz egy másik városba, egy másik folyóhoz. Mely iszap- s nádszagát nyári rekkenőségben is messzire árasztja. Melyből felpattanva iszap-léggömbök bukkannak a felszínre. Ha benne úszom, megriaszt egy-egy aranszínre sárgult levél, mintha hal érintene. Néha egy fadarab ér a karomhoz, s bőrömre moszat ülepszik. Két partját öreg fák vigyázzák. Ágaik behajlanak a mederbe. Néha sejtelmes, néha lusta, néha haragvó. A múltba visz a vizek útja, s feltátja száját az emlékezés barlangja, szelíd-örvénylőn. Nem léphetsz kétszer egy patakba. De egy másik patak megidézheti azt a vizet, amelybe egyszer lábunk lépett. Egy másik hely, egy másik idő, egy másik kép, egy másik illat elhoz valamit, ami egykor megragadt bennünk, s nyomát lágyan benne hagyta lelkünk patakmedrében. Az emlékek ujjongva jövővé követelik magukat. Várj türelmesen. Ujjonghatsz is

halkan. Beszélhetsz is róla fűnek-fának, gondolatban beszélhetsz is vele félhangosan az utcán, menet közben. Vagy csak hallgathatod a hangját: ott megy melletted. Olykor beszél, olykor kérdez. A válaszok sohasem fontosak. Most ne szólj hozzá, el ne riaszd. Olykor nevet. S neked is nevetned kell vele. A csillogó vízköpeny fekete, felette az éj sejtelmes. A korlátba fogózkodva hallgatom a Dunát. Suttog. Nyugodtan elköszönök. Ma még nem megyek vele. A korláttól eltávolodva felmegyek az útra. Majdnem éjfél, amikor a donaustadti lakás kulcsát a táskámból kiveszem. Elalvás előtt képek: halkan ragyogó napsütés, sejtelmes éji suttogás. Merre visz a vizek útja?

Minden út haza vezet.

Hidak a Duna felett

Ma ismét egy Duna-ág. Hosszan sétálok a belvárosban, amikor a régi Duna-ághoz érek. Rajta egy forgalmas híd, vigyázva megyek át rajta, szinte minden irányból közlekedik valami jármű. Már lassan megszokom.

A hídtól jobbra fordulva a Duna-ág mentén vezet a járda. Itt sincs illata a víznek. Visszatérve látom, hogy kis parkot alakítottak ki a rakpart mentén. Régi park, mint gyerekkoromban, a padok zöldre festve. Közepén egy cifra kovácsoltvas ablakú kápolna. A vasak védik az épületet. Leülök, hogy a kápolnát lássam. Megnézem az intézmény programját, amelyet magammal hoztam a Hollandstraßéból. Húsz perc múlva lesz egy hangverseny. Vissza kellene menni. De a Duna s a parkban a pad, a kápolna visszatart. Utána kérdezte egy ismerős: átmentél már a Dunán? Mert a Duna elvált. Én sem mentem vissza. Ám a hídon többször végigmentem utána. Előre mit sem sejtve róla, tervezetlenül, akaratlanul.

Másnap gyalog, ünneplőben. Vissza, már levéve az estélyi ruhámat. A lámpák a szemünkbe sütöttek, siettünk. Hosszú út volt előttünk, és sétálni akartunk. Hány éves vagy? Ugyan, tizzel mondj kevesebbet. S te? A hatvanas évek közepén? Inkább a végén.

Számokba fogódzunk. Kilencben született az apám, az én szüleim tizenkilencben, huszonkilencben. Mikor végeztél? Nyolcvankilencben. Ó, az mikor volt? Csupa kilences². S nevetünk. A vendéglőből kijöve hűvös van. Búcsúzkodás. Tudtam, amikor azt mondtad, hogy kezét csókolom. S én, amikor meghallottam a hangod. Ez nem honvágy. Ez találkozás. Ismét. Honnan, mikor? Nem tudom, otthonról jöttél. Régről jöttél.

Éjfél után taxi visz vissza: át a hídon. Fogjuk egymás kezét. S egy nyitott bicskát tart felénk a tréfás kedvű élet. Mindketten beleszaladunk. Nevetve. S a sebszéleket összeszorítva, mosolyogva válunk el. Nem kérdem, mikor látom. Nem kérdi, lát-e még.

Aztán mégis várakozás. Valaminek jönnie kell. Egy rövid üzenet. Egy megkéssett, ám mégis bizonyos válaszüzenet. Egy hívás, egy meghívás. Várakozás. Egy találkozás, megkéssett. Vénasszonykoromban is emlékezni fogok rád. Ki mondta, hogy vénasszonykorodban nem fogsz látni? Hálásan hozzá hajtom a fejem: homlok homlokon, egész közletről nevetünk egymásra. A tenyerem nyitva az asztalra, tenyerével betakarja: fogjuk egymás kezét. Az arcát vizsgálom. Ismerem. Mintha mindig is ismertem volna. Megtréfált megint az élet. Jönne, s nem is. Merne, s nem is. Akarna, s nem is. Türelem. A hídfőnél búcsúzunk. Nem nézek utána, elsietek. Úgyse látom már. Ám még egy röpke esti találkozás, néhány szó társaságban, szemben egymással, a szeme nevet, egy pillanatra behunyom a szemem, jelzem: veled vagyok. Alkalmak nyílnak, újabb alkalmakról beszélünk, melyek elveszítik valóságosságukat.

Nincs több találkozás. Egy rövid levél. Boldog válasz, egy-két üzenet. Csend. Befagyasztva.

Ha holnap, ha egy év, ha harminc után: ismételt találkozáskor nevetve szaladnánk bele megint egymásba, mint élesre fent szikébe. A sebből fájdalmasan buggyannak ki jól elszorított mélységek. S mi ismét nevetve szorítanánk tenyerünk a sebszélekre, s szaladnánk tovább. Nincs megállás. Újabb hidak kínálják magukat a régi Duna felett. Mely elválaszt. Ha már átmentél rajta, nincs visszaút.

Mennyi a híd a régi Duna felett.

² A számmissztika szerint a 9-es az Isten száma. Akárhánnyal szorozzuk be, a szorzat számjegyeit összeadva mindig 9 a végeredmény, pl. $2 \times 9 = 18$, $1 + 8 = 9$; $3 \times 9 = 27$, $2 + 7 = 9$ stb.

Schönbrunn

Császári szomorúság

Kiutaztam a császárok nyári kastélyába, a Schönbrunnba. Képeken gyönyörű látványt kínál a hatalmas, közel ezeröttszáz termes palota, melyben Ferenc József és Erzsébet királynő idejében több mint ezer alkalmazott szolgált. Bécs ékessége.

Eső szemerkélt, a hatalmas, négyzet alakúra formált udvarban láthatatlan felhők tompították a bizonytalanul lehulló napsütést. Olyan volt a kastély előtti udvar, mint egy hatalmas címer, melyről tűnt idők császárai rég elköszöntek. Élettelen. Egy teraszon vártam az időpontot, amikor végigvezetnek a termeken.

A nagy vezetést – a große Führung-ot választottam. 41 terem. 70 perc.

A schönbrunni kastélyt nem fűtik. A látogatók ezreinek kipárolgása szolgáltat meleget. Csoportunk vicces kedvű tagjait gyorsan rendreutasítja az idegenvezető, egy fiatal történelemtanár.

– Ez itt Ferenc József dolgozószobája: nagyon szerette a feleségét, mindenüvé kitétette a képeit.

Romy Schneider színésznő által „Sissi”-vé giccsesített császárnő alakja valószínűtlenül vékony derekával inkább szánalomra méltó: mindössze 52 cm-es derekat formált neki a fűző. Erzsébet királynő a mai értelemben vett bulémiában szenvedett. Gyermeklányként került a császári udvarba, nővérét szánták a császár hitvesének. Ám az ifjú Ferenc József választása mégis a kisebbik lányra esett: hitte, hogy Sisi vidámsága, gyermeki kedélye beragyogja majd a hatalmas, élettelen palotákat.

Tévedett. Mintha a párkák ellenük fordultak volna: Sisi kedélye elborult a hatalmas pompában, s csak azt látta meg a nagy gazdagságban, ami szomorú. Az egyedülletet.

– Ez itt Ausztria térképe még abból az időből, amikor hozzá tartozott Magyarország, Csehország, Galícia stb. Most csak ennyi maradt belőle, de sebj! – kedélyeskedik az idegenvezető. Kritikusan hallgatom. Teringgettét. Az 1867-es kiegyezés után kettős monarchia volt Ausztria-Magyarország, melyet csak az uralkodó személye s az

egységes közigazgatás tartott össze. Magyarország önálló minisztériummal, parlamenttel rendelkezett.

– Ebben a teremben írták alá Európa újrafelosztásáról szóló békeszerződést, na melyik volt az, 1815-ben?

– Der Wiener Kongreß. Napóleon bukása után. – A sors fintora: a németajkú országok történelmét jobban megismerhettem, mint a sajátomét. Halvány a romániai történelemórák emlékezete.

Pompás díszterem, aranyba borított csillárok, a fali csillárok másfélszeres embermagasságban, hogy a parókák nehogy fennakadjanak rajtuk. Falornamensek, melyekből a minap is letörtek, s kiloptak egy darabot a turisták. A rendőrség nem találja a tolvajt most sem, az aranyporos faldarabot bizonyára értékesítették.

– Üveggel fogják bevonni a falakat – indulatoskodik az idegenvezető.

– Akarják látni a trónt, melyen Ferenc József trónolt naponta? – néhányan gyanútlanul lelkesednek. Arannyal borított, fedeles árnyékszék egy kis mellékhelyiségben.

– A császárt mosdatták. Saját kezével nem nyúlt a testéhez. – Tökéletes elidegenedés. Majd láthatjuk, hogy a lovaglást, természetet kedvelő Erzsébet számára hol építettek csigalépcsőt, hogy hajnalonta kiszökhessen lovagolni. Az etikett ugyanis annyi ceremóniát írt volna elő egy szabályos kilovaglás esetére, hogy az ellehetetlenítette volna a császárné kedvtelését.

Még a gyermekeit is át kellett adnia nevelésre az anyósának. Ezt ellensúlyozandó Mária Valériát, a császári pár utolsó, negyedik gyermekét „magyar kislány”-nak neveltette anyja.

Egyetlen fia, Rudolf trónörökös halála után a sztárallűrökkel felruházott Sisi nem engedte magát fényképeztetni, lefesteni, hadd maradjon meg fiatalnak hívei emlékeztében.

Közel száz éve nincs élet a kastélyban. Az őrző-védő szolgálat kísérte a kapuig, s bocsátotta útjára azt az ázsiai családot, mely nemrég, a sok járkálástól megfáradva falatozni kezdett egy pompásan terített damasztabroszon.

– Nem ismerik a viselkedési kultúránkat.

Sisi sem akarta ismerni a spanyol etikett test- és léleknyomorító szabályait. Egy duplaágy kettőjüknek, alatta címeres éjjeliedény. Mellette guruló uzsonnaasztal, tükör a falon. A termek egymásba futnak, egy sem nyílik folyosóról. Ha valaki végigmegy rajtuk, mint mi, a turistacsoport, egyik teremből a másikba jut. A hálószoba bensőséges, zárt intimitását ugyanolyan semmibe vette az építkező, mint a dolgozószobákét, melyek egy lánc szemei voltak egy palotaterem-sorban.

Fent az emeleten ma is laknak. A több mint ezer teremből mindössze 41-et mutattak meg nekünk – abba is belefáradtunk.

– És mi kell vajon ahhoz, hogy valaki itt lakhasson? – kérdi vezetőnk. – B-vitamin. B, wie Beziehung. Magyarul V, mint viszony. A volt kormányképviselők lakhatnak haláluk napjáig ingyen a fenti szinten. Alattuk, főleg nyaranta, naponta több ezer ember vonul.

Mária Terézia tán jól érezte magát e monstrum-palotában. 20 éven át volt viselő, s az ország dolgait már nem bírta lábon állva bonyolítani, akkor készíttetett magának egy ágytrónt, jó nagy franciaágy méretűt, csupa ezüstsújtásost melyen heverve – csoda kényelmetlen lehetett azon feküdni – fogadta az állam dolgait intézőket. Az életvidám, életerős asszonyon nem fogott ki a jó kétszáz évvel ezelőtti komforttalanság: a mosakodás hiánya, a hideg vagy a ruhák kényelmetlensége. Ő építtette a Schönbrunn nagyjából olyan-formára, ahogy most kinéz. Egyik leghosszabb ideig hatalmon levő császárné volt, negyven évig uralkodott (1740-1780). Rajta csak kései rokona, Ferenc József tett túl hetvenévnapi uralkodással (1848-1918). Az ő felesége építtetett elsőként fürdőszobát a nyári palotába.

Hogy mi módon lett Mária Terézia császárnő? Hogyan fiúsították a Pragmatica Sanctio-val? Anyja nem szült fiút, hiába fogták evő- és ivókúrára: annak eredménye az lett, hogy 120 kilóra hízott, s idült alkoholizmusban szenvedett. Lánya csodálatra kényszerít ma is mindenkit, aki belegondol asszonyi sorsába s államvezetői munkájába. Gyermekét kiárúsította idejében: – Tu felix Austria, nube! Te csak házasodj, boldog Ausztria! – folytatva a több évszázados hagyományt, több-kevesebb sikerrel.

A vezető búcsúzik, megtapsoljuk. Kezet fogok vele, s megköszönöm a vidám vezetést.

– Ahhoz képest Ön igen sötét képet vágott hozzá – mondja.
– Én nem találok ilyen vidámnak a közös történelmünket.
– Persze – gondolkodik. Jól felfogott szűklátókörűsége nem vétette észre vele, hogy nemcsak a Wienerischt, Mária Terézia által hivatalos nyelvvé emelt bécsi tájszólást beszélők vannak a csoportjában.

Kimegyek az udvarra. Térkép kell az eligazodáshoz. A park sétányai egyenesre húzva, hajdan szekérszámra hordták rájuk a salakot, hogy kocsizhatók legyenek. A sétány mentén a fák koronája megcsonkítva: így boltozatos alagúthatást érnek el. A fákat azóta alighanem újraültették. A sétány mentén a lyukas félgömbformára szabott fák nincsenek száz évesek. Ezeket már a letűnt császári családok utáni időkben kerültek ide. Ám ezek lomkoronáit is nyomorékra szabták a parkkertészek a korhűség nevében. A természet tisztelete másodlagos. Így csonkították meg a palota lakóit is: jól begomboltságuk a fogság szomorúságát árasztja. Egy szökőkútban dagadtra etetett kacsák. Közelebb lépek hozzájuk, bután körém sereglenek. Fent, a hátsó park végében, egy magaslaton hiú kis épület: a Glorietta. Benne kávéház. Körülötte hatalmas terület. Eddig tart a császári mulatozás. Egykor kavicsal felszórt, ma aszfaltozott utak... derékban félgömbre kivágott fákkal kísért, nyílegyenes utak... félholtra tömött kacsák... lustán surranó mókusok. Néha egy-egy kocogó izzad az utak mentén. Gyerekek, családok. Egy kisgyerek hason fekszik egy sáros csatorna-lefolyónál, köveket szed. Kívánnék egy vadregényes erdőt, egy kaszálatlan rétet, ahol illatában él a fű. Ahol ellenőrizetlenül, szem elől rejtve járhatnék.

– Kigyönyörködted magad? – sóhajt a padon mellettem románul egy asszony a férje felé. Menne már, lekési a vonatot, még aludni akar a pályaudvari szállóban. A férfi sóhajt, lélekben töltekezik. – Ezek a kismamák idevalósiak, babakocsival vannak – állapítja meg az asszony, sóhajtva feláll, s indul lefelé a túlgondozott szerpentin.

Még maradok. Eltelek e császári szomorúsággal. Vajh lehettem volna életigenlő Mária Terézia vagy halavány-szenvedő Erzsébet? Az élet itt is nehéz volt, pompa s vagyon semmivel sem jogosított több élvezetre, mint ma azt, aki végigcsinálja becsülettel az életet.

Császárok nyári rezidenciája, Schönbrunn. Élettelenységbe meredt munkás napok, üres butaságok, fáradságos reprezentálások megmaradt emléke. Hol a fűvet, a fát, az embert etikett szerint vágják, s csak a holló fürdik gondtalanul egy szökőkút medencéjében.

Maroni. Gesztenye- és sültkrumpli-árus. Kérek egy papírtasakkal.

– Öt vagy tíz szemet?

Már meg sem lep e pontosság. Tízet kérek, emlékezve, hogy gyermekkoromban akárhány tasakkal megettem volna. Ha vesznek. Aztán megbántam: elég lett volna öt szem is. Másnapra is jutott belőlük: az ízetlen, táskámban kihűlt, élettelen gesztenyéből. Gyermekkorom nagybányai szelídgesztenyéi nyomában sem kulloghattak ezeknek.

Az idegen föld illattalansága, ízetlensége elfogulttá tesz.

Sellő

A bécsi Művészettörténeti és Természettudományi Múzeum épületei közötti parkban Mária Terézia császárnő trónol hatalmas trónszékén hatalmas ülepével. Kezében dárdaszerű hatalmi jelvényt tart, mely az ég felé dőf. A barokk méretű, többszörös embernagyságú szobor mégsem komorítja el a teret. Hiszen a park hangulatát négy kerek szökőkút oldja, melyeket a 19-20. század fordulóján szobrokkal ékesített egy művész. A szökőkútakba állított szoborcsoportok a tengerkirály, Atlantisz történetének epizódjait mesélik.

A négy kerek szökőkút közül csak az egyik szólított meg. A Művészettörténeti Múzeum bejáratától jobbra levő. Az egymásba fonódó alakú szoborcsoport egy szerelmes férfit ábrázol, arca a vágytól átszellemülten tapad egy fiatal lány arcára. Kezével ajándékot nyújt a lánynak – ajándékot, mely a saját értékrendje szerint hódolatát hivatott kifejezni. Ám aligha a lány értékrendje szerint, aki több mint kellettlenül: inkább riadtan, szinte eszelősen tolja el magától a férfi ajándékot nyújtó kezét. A lány arca félrefordítva, tekintete üvegesen oldalra mered, benne vad csillogás

sejlik – holott a szemgödör üres. Ám mégis: a női test íve, a befejezetlen mozdulat lendülete a szobrász által meg sem formázott tekintetet is magával hozza:

– Csak szabadulni, csak vége legyen e kízó könyörgésnek, e kelletlen kérlelésnek!

A férfi arca keskeny, haja hullámos, arca tiszta vonású. Valami istentől nemzettség, istenséghez tartozás sugárzik róla. Mert nem földi jegy a szerelmi vágy, melyet arcára rótt a szobrász. Mozdulataiban nyugodt erő, izmaiban kimért, de hajthatatlan vágy. Mely riasztó lehet a lány erejével összehasonlíthatatlan fölény miatt. A lány rémulten kívánna véget vetni az esdeklésnek. A férfi nyugodtan, határozottan mosolyog, arca inkább komoly, de belső indulata valami földöntúli erővel ruházza fel. A jelenet kimenetele aligha kétséges: rövid, kétségbeesetten tiltakozó harc – széles mozdulatívű birtoklás. Hamarosan beálló szerelmi egybefonódás.

Vagy lenne más lehetséges kimenetel? A lány egy szigetecskén ül, mintegy kimagaslik a szökőkútból, csak az egyik lába nyúlik a vízbe. A szigetecske peremén körkörösén vízköpők: egy-egy kagyló, derűsen maga elé bazsalygó halacska – csupa vízi lény. A belőlük felszökkenő víz sejtelmesen körülcsobogja a párt. A szerelmesen birtokolni akaró férfi mindkét lába a szökőkútban, abból emelkedik ki, nyújtja mindkét kezét a lány felé, s óva, gyengéden, de határozottan tartja kezében adományát. Egy halat. Ajándéka hal. Értékrendje szerint drága ajándék lehet.

S a lány értékrendje szerint nem? Ezért tiltakozik? Talán nem tartja magához méltónak az ajándékot? Mi a tiltakozás, a vergődő szabadulni vágyás oka? Értékrendbeli különbség?

A lány testén vékony fátyol, melle meztelen, nyaka hosszú, erős, karja, csípője húsos. Érett női test. A férfi is meztelen, hátáról combjáig futnak az izmok. Csakhogy lábtőben eltűnnek, tovább nem látszanak, mert a férfinak – nincs lába. Helyette nem egyetlen – mint a női sellőábrázolásoknál –, hanem két, halfarokban végződő haltest. A farkak a vízbe nyúlnak. A férfialak tehát csak félig férfi. Combtőtől hal. Halak. S kezében még egy hal.

A lány riadalmát ez magyarázza. S hogy mégis létrejöhet a sürgetett szerelmi együttlét – azt a férfi átszellemült s elszánt arcvonásai sugallják. Aki a fajkülönbség ellenére az egybekelést mindennél jobban áhítja. Arcán emberfeletti vágy. Mely

kentaurságából, sellő voltából, minotauruszi félleges állapotából teljes értékűvé emeli – embermértékűvé teszi. Vágya nem emberi: emberfeletti – isteni. Szelíd – alig mosolygó – eleméből, a vízből hirtelen felbukkanó – korábban létrejött, most már hosszútűró – régtől kileső, kiváró szándék. Mely megsemmisít irtózó tiltakozást, rémült szabadulni kívánást.

A jelenet kimenetele – ha a férfi arcát nézzük, – nem kétséges. A lány nem fogja látni a hűvös, síkos halfarkakat. Tekintete elmerül majd a birtokolni vágyó esdeklésben.

S a kicsiny vízköpők – kagylók, buta halacskák – derűsen velük lesznek majd.

Gyermekkoromban volt egy kedvenc szökőkútam. Távolról sem olyan művészi, olyan fantáziadús, mint a császárvárosbeli. Mégis vízzel és vízi állatokkal társított szelíd jelenléte felbukkan emlékeimben. Mindössze egy sereg zöldre festett katonabéka ült a szökőkút peremén. Jókora kőbékák, melyeket mindannyiszor megérintettem. Nyáron melegek voltak. Télen, amikor kiengedték a szökőkútból a vizet, egykedvűen, türelmesen ültek a rájuk hullt hósapka, hóköntös alatt.

A vízzel való kapcsolatuk sejtelmessé tette őket. Valami kövön és vízen túli jegyet ruházott rájuk. A szökőkút, melynek kávján zöld kőbékák ültek, kapcsolódott az elemekhez: vízhez, kőhöz, levegőhöz. Láttukra hangjukat, a brekegést társítottam hozzájuk. Mesefigurák: kútba ugró, királykisasszony labdáját elkapó-felhozó, elvarázsolt királyfiak. Akik titokzatos érzelmekre – talán szerelemre – is képesek. Talán egy királylányra vártak mozdulatlanul, aki elhozza az isteni szikrát, a varázslatot megtörő szerelmet?

Ó szép lett volna.

A békás szökőkutat lebontották. Akárcsak az egykor helyén álló elődjét, a Bodor Péter kútját, melynek mása a Margit-szigeten áll.

Vízi varázslatba vont testvérük mozdulatlanságba dermed most a messzi császárvárosban.

Hogy törik meg hát a varázslat?

„Bildnis eines jungen Mannes”

Egy Dürer-kép mosolyában

Az Albertina épületének belső udvarán a tetőt beüvegezték. Jó kétszáz éves épület, frissen, a legújabb technikával felújítva. Külön asztalnál az információ, a jegy-árusítás, idegenvezetők jönnek, gyűjtik össze a csoportjaikat – szó szerint ott tolong a fél világ.

Az Albertina Bécs egyik legnevesebb kiállítóháza, világhírű képzőművészek alkotásainak ad szállást. S most három hónapig – november végéig – az egész világból összegyűjtött Dürer-képek láthatók ott.

A bejáratnál harminc fölötti, vékony idegen-vezetőnő, utána megyek – ebben a gazdag városban túhegyű cipősarka fodros, cipész után sír. A múzeumokban a legtöbb idegenvezető tanár.

Fülre helyezhető mikrofonokat oszt ki, mellyel a legnagyobb zsivajban is követhetjük beszédét, a szerkezet valamelyest kiszűri a zajokat. Fél fülemre akasztom, s igyekszem a nő után.

Az általa összeállított Dürer-életrajz bemutatja az ötszáz évvel korábban élt, magyar származású, isteni küldetéstudattal felruházott, s kétségtelenül korának egyik legismertebb és legelismertebb grafikusát. Dürer ugyanis grafikusként indult, csak később kezdett festeni.

Láthattuk első, ezüstpálcával készített önarckép-rajzát. A módos és magas társadalmi megbecsültségű Ajtósi ötvösmester nehezen törődött bele, hogy fia „csak” festő kívánt lenni. Az újkorban a festő ugyanis jóval az ötvös alatt állt a társadalmi ranglétrán. Ám a fiatalember tehetsége és megszállottsága meggyőzte az apát. Az pedig megnősítette, s felesége személyében menedzsert is kapott az ifjú művész. Aki alig pár héttel a házasságkötés után olaszországi tanulmányútra indult – nála a tanulás életfogytig tartott.

Dürer mélabúra hajlott. Aki az élet mélységeit átfolyatja magán, az nem üdvözölheti minden órában a derűt. Festői világában külön helyet jelölt ki magának. Modelljei

is a saját helyét igazolják: Istenanya. Önarckép. Apa. Anya. Döbbenetes aprólékossággal készített metszetek, festmények.

A kiállítás plakátja a *Kesztyűs önarckép*-et kínálta látásra. Meg a *Nyul*-at. Percekig várni kellett, míg az előttük csoportosuló embertömeg közelebb engedett a képhez. Így nyilván nem lehet egy festészeti kiállítást nyugodtan élvezni. De ha valaki tanulni megy...

A vezetés végén egyedül jövök vissza a termeken. Próbálom eszembe vésni azokat a festményeket, amelyek láthatását nem gátolja embertömeg. S keresgélésem közben valami megállít.

Egy falon kisméretű olajfestmény. Világít. Egy arc, a fejen egy asszonyi főkötőre emlékeztető sapka, mely alól a bal fül fölött kibukkan a szőke haj. Szabálytalanul, nem egy vonalban, nem egy síkban ülő szemek. Világosak, szinte savószínűek – mégis valószínűtlen sugárzással néznek. Az orr szinte görbe, pajkos. És a száj: mi is a különös ebben az arcban?

Fentről le hosszában két jól látható repedés: az ötszáz év nyoma. S közöttük több kisebb hajszálhasadék alakult ki. Mégis él az arc. Néz, mosolyog. Éles kontúrral különül el a festmény háttérétől, kilép a képből. Ott áll velem szemben, szinte a kezét nyújtja – bár fölösleges: ismerem. Ismerem ezt a fiatalembert. Ott él bennem a mosolya, bal szája széle huncutul lefele görbül, bár nem fogható rá, hogy mórlikálna magát. Egyszerűen csak ragyogóan mosolyog az ifjúság megfellebbezhetetlen bizalmával, önbizalmával. Talán tudja, hogy vonzó, s ezért a mosoly? Vagy egyszerűen csak örül a szép ruhának, örül az alkalomnak, hogy ecsetvégre kapta a művész. *Bildnis eines jungen Mannes*. Egy ifjú arcképe. Ruhájáról ítélve módos polgárcsalád sarja. Még nőtlen. Teste még törekeny, bőre átlátszóan világít.

Időnként elém bújnak a látogatók, meg-megnézik a feliratát, elsietnek. Nekik nem beszél, hozzájuk nem szól. Kicsit feszélyez, hogy már percek óta a szemébe nézek. Eltávolodom a képtől. Mely viszont szemsugarával visszahúz. Ismét eléje járulok. Nézem. Agyam lázasan issza a vonalait. Memorizálom. Ragyogó tiszta arc, szabálytalanul ülő szemek, a háttértől élesen elkülönülő arcél. Szőke haj, sapkába szorítva, melyből kicsusszanni készül pár fürt, a homlok közepes. Ezek a vonások

bárkié is lehetnének. Ennyi idő után egyetlen dolog, amire jól emlékeszem: szabálytalan görbét képező ajakív, egy huncutnak induló, picit rezignált mosoly. Nyugodt, türelmes. Az orr inkább provokál szabálytalanságával. Az arc részleteiben nem mondható szépnek. Inkább összhatásában sugároz csöndes harmóniát. Mely felkavar. Él ez a kép bennem. S most tükröt tart neki ez itt a falon. Hol láttam ezt az arcot? Biztos vagyok benne, hogy találkoztunk. Talán húsz éve. Talán a minap. Talán most.

Elmondhatom, hogy a legnagyobb élményem Bécsben egy Dürer-portré volt. Addig néztem, amíg gyülekezni kezdtek körülöttem az emberek. Egy lány már hosszabb másodpercekig állt előtte. Szinte mindenki megnézte a feliratát. S én még mindig ott álltam. Ennyi mélység és szégyenítő megdöbbenés után bosszúsan elfordulok, s megyek.

Már a kinti termekben járok, elszorul a szívem, s enyhe büntudattal visszamegyek. Már az ajtóból sugárzik. Világos, határozott kontúrú arca messzire süt. Csodálkozom, hogy miért nem verődik tömeg köréje. Ennyi szépség, ennyi meggyőző magabiztosság láttán. Ez itt a kontempláció helye. S az a mosoly. A Mona Lisa mosolya jut eszembe, melyről annyit írtak, annyit szóltak, s amely számomra néma-semmitmondó. Csodálkozom, hogy ezt a mosolyt itt nem látják. Mennyi szépség, mennyi szívfacsaró fiatalság!

Dürer minden modelljének szabálytalan az arca, akárcsak ennek, s mégis szépek. Óriási művészet így megszólaltatni egy alakot. Ez az ifjú ember sugárzik, beszél. Körülötte minden néma. Vajon honnan szerezte Dürer ezt a modelljét? Ismerte-e személyesen? Beszélő viszonyban volt-e vele? Ő akkor már idősebb, szinte az apja lehetett volna. Vajon beszélgettek-e közben, amíg festette? Vagy inkább hallgattak mindketten. A szónak nem lehetett helye ebben a viszonyban. Röpké szavak... A testem elnémult... Ő nem, egészen csodás... – Mit mondott egymásnak a két test? Szólt-e a lélek? Vagy csak az ecset járt szótlanul vászon és paletta közt?

Azt mondják nincsenek véletlenek. Mert nem lehet véletlen, hogy ez számomra nem marad egyszeri viszontlátás. Egy ifjú képmása – mely a budapesti Szépművészeti Múzeumból van itt. December elején már hazakerül. Ha tehetem, meglátogatom. Vajon mit tükröz majd vissza lelkemben? Milyen fodrot vet megint, ha látványa lelkembe hull? Miféle találkozás lesz? Miféle viszontlátás? S ki ez, akit egy művész

keltett életre, felbukkant ötszáz éves időzátony alól, s itt ragyog előttem? Kit látok viszont? Ki ez az ember? Kimondatlanul is tudom: alig váltam meg tőle.

Lemegyek a múzeum alatti könyvesboltba, abban a reményben, hogy találok majd róla képeslapot. Nincs. A vendégművekről nem készültek képek. Hosszas böngészés után megtalálom egy albumban. A reprodukció kiábrándít. Az eredetileg kontúrtalesra készült, belső megvilágítással ragyogóvá tett képet a repró ügyetlen ecsetvonással választja el a háttértől. A papír rossz minőségű. Leteszem a kiadványt. Ítéletet mondok az otthon lapozgatott művészeti albumaimról is. A jól célzott pedagógiai fogás így viszont nemcsak elsikkad, hanem visszájára fordul. Egy ilyen albumban egyetlen mű sem válik a maga valóságában úgy láthatóvá, hogy esztétikai élményt nyújtson. Nem hogy a megrendülést, a ráismerést sejttesse, amit átéltem odafent a kiállító teremben. A ráismerést, a jól elkészített találkozást.

Vajon lesz-e viszontlátás?

Ha majd visszatérünk mindketten, újra találkozunk.

Akkor fájo lélekkel váltam meg tőle. Metszően ragyogó arcéle annyira bevésodőtt az emlékezetembe, hogy ma is látom. A mosolya felidézésével fősvénykedem. Visszartartom a képet: talán az a legfájóbb. Az a mosoly. Az a mélyről jövő, nyugodt, kicsit lekezelő, kicsit sajnálkozó, befelé sugárzó mosoly. A kép kifelé ragyog, miközben befele néz. Erővonalai visszavisznek a lélek mélyére. A mosoly egy útjelző. Nyiss felém, tégy magadéva, s vigyél magaddal, miközben visszafordulsz önmagadba. Kicsit mindentudó, kicsit fellengzős. De nyugodt, magabiztos, harmóniát sugárzó. Talán az enyém. Talán a saját arcom láttam meg benne. Talán engem türkőz – másságában is? Egy régi magam, hajdani – majdani másom?

Furcsa, hogy vannak ilyen találkozások. A boldog viszontlátás reményében.

Budapesten.

Albrecht Dürer (Nürnberg, 1471. május 21. – 1528. április 6.)

Ifjú képmása, 40x28 cm, 1512. Modellje a tizenéves Endres Dűres, a művész öccse. Szépművészeti Múzeum, Budapest. Második példánya: *Férfi képmás*, 1504/1514. Albertina, Bécs.

Függőleges hírnök

Alig tizenkilenc voltam, amikor egy társaságban beszélgetőtársam háta mögött megláttam magam egy tükörben. A saját tükörképem óhatatlanul magával vonzotta a tekintetemet, s társamat hagytam beszélni. Hálás volt a figyelmemért, amiért feléje nézek, hallgatom, válaszolok neki. Amikor felállt, és megváltoztatta a helyzetét, akkor vette csak észre, hogy figyelmem nem neki szenteltem. Nevetett s bosszankodott:

– Már egy félórája beszélek neki – fordult a többiekhez, mintegy magyarázkodva, saját frusztrációját oldva – s akkor derül ki, hogy végig önmagát nézte a tükörben.

Mintha rajtakaptak volna. Bárhogy is nézett ki beszélgetőtársam, saját tükörképem kellemesen, az érdekesség és újdonság erejével hatott rám. Nem is volt máskor alkalmam s időm oly hosszan figyelmet szentelni önmagamnak.

A vitrin, melynek belülről nemcsak hátlapját, hanem két oldalát is tükör borította, különféle pozíciókban mutatott, máskor soha nem látott beállításokban. Szemem eljátszott a saját tükörképpel. Tizenkilenc éves voltam, bőröm sima, fényesen feszült, hajam sötét-göndör, arcbőröm árnyalatáról később tudtam meg, hogy porcelán – a kozmetika nyelvén. Hogy a sminkmester hússzín rúzszt ajánl, mert attól fehérebbnek látszanak a fogaim, s törtefehér inget a divatkalauz, melytől megszólal hajam természetes színe. Szól a szín. És tél-típusom természetes színei megbírják a sötét tónusokat. Malachitzöldet, málnát, kőszürkét, fekete-fehéret. Akkoriban még ösztönösen, öntudatlanul nyúltam e színek után, a többi szín nem mondott nekem semmit. Sem a korall, sem a khaki, sem a pasztell-színek. Sem az őszi színei, a rozsdabarnák, sem a tavaszi púderrózsaszínek. Csak a télbe hajlók, erőteljesekek, megtűzdelve a test természetes színeivel, melyek megszólaltattak, keretbe helyeztek, kiemeltek, s megmutattak. Tizenkilenc évesen.

A minap autóban ültem, az anyósülésről kifelé nézve, magával ragadta a tekintetemet a visszapillantó tükör. Mellképet tartott elém: rólam – húsz évvel későbbi magamról. A színek maradtak, kissé pregnánsabb árnyalatra váltva: a hússzín rúzs majdnem bordó, a malachitról méregzöldre váltott a fülbevaló köve, fekete-fehér kontrasztos ing, s málna helyett bordó szemüvegkeret. A porcelán bőrszín téliesebbé

vált, nem fehéredett, sőt itt-ott sötétebb árnyalatot öltött. A tűző nyári nap munkája: egy halvány májfolt az arc állcsont fölötti részén. Összhatásában az arc a régi. Ám a feszesség e bőrnek már nem tulajdona. A halánték fehér szálai már rég ismerősök. Úgy három-négy éve történt, hogy valaki fehér hajszálat fedezett fel a hajamban. – Tépd ki! – utasítottam gondolkodás nélkül. Pedig tudtam, hogy a hajtónél keletkezett pigmenthiány a kitépett hajhagymáról átterjed a szomszédos hajszálakra.

Először borzongató volt. Gyerekkoromban sem szerettem a kihullott hajszálakat. Döglött haj, ötlött fel bennem minden alkalommal. Akkor pedig egy leheletnyi iszonyat bújt belém nemcsak a kihullott, kitépett: az előregedett, s meghalt hajszál láttán. Fehéren virított, mint az anyám hajszálai. A szemébe dobtam.

Aztán hamarosan a halánték fölött jelentkeztek makacsul – akár kitéptem őket, akár nem. Aztán elvétve a fejtetőn. S most már a fejtetőn elszórtan – de mindenütt. A halántéknál csomóban. A látványt naponta észlelem. Ott van.

– Nem így képzeltem az öregséget, hogy harmincévesen beköszönt.

– Beköszöntött az már huszonöt évesen, csak nem vetted észre – visszhangzik bennem gyógytornász ismerősöm nevetése.

A szarkalábak voltak a legserényebb hírnökök. Ezek tényleg akkoriban jelentkeztek, huszonöt évesen. Nevetőránckoknak hívom őket, mert csak akkor látszanak, ha az ember nevet. Akármilyen aprócskát nevet, a nevetőránckok rögön jégvirágnyi sokaságba, cifraságukba szaladnak, felkínálva ágacskáikat, levelecskéiket a szemlélőnek.

S most az autó visszapillantó tükre újabb felfedezést kínál. A fülcimpát nézgetem. Fejem forgatom kis mozgásokkal. S a fülcimpa meredt remegéssel piciket moccan, ahogy az autó rázkódik, mintha függetlenedett volna a fejtől, s önálló életre kelt. Vagy inkább önálló halálra tért volna. Merthogy a fülcimpán egy újabb hírnök: egy ránc. Függgőlegesen. Ami még inkább megnyújtja a fület függőleges irányban. Egy alig látható, szemmel nehezen felfedezhető ránc. Ha ránézünk, nem is az tűnik fel elsőnek, hogy egy ráncot látunk. Inkább egy sejtelmesen, alattomosan megnyilvánuló jel van jelen. Az arcot megjelöli: az érettségen túljutott ember félreismerhetetlen vonásával. Be fogom ezentúl krémezni – öltik fel bennem. Apró ránckokat eltüntető arckrémmel.

Az arc szokványosan idomul a szemhez. Lejjebb a nyak is. Ám amikor elfordítom a fejem, mint a madár, s oldalt nézek a visszapillantó tükörbe, látom, hogy nyak – akár az apámé –, már félfordulatkor árkokat formáz. Függőleges sáncok. Ha nem bolygatják őket, nem látszanak. Ám így forduláskor minden együvé tartozó és egymástól elkülönülő bőrfelület kirajzolódik. Ha előre dőlök az ülésen, nem látszik. Mert az arc árnyékot tart a nyaknak.

De most ez a függőleges ránc a fülkagylón. Azt az érzést kelti, mintha a fül hosszában megnyúlt volna. Áttetszőn süt keresztül rajta a reggeli erős fény. A szarkalábak nevetnek, a nyári hirtelen napozás eredménye: az árnyékként arcra telepedő májfolt sötéten dereng. A halánték fölött egy-egy tincs ősz haj – mely a tél típusnak különösen jól áll. Ujjaimmal leveszem a szemüveget: egy pillantással észlelem, hogy ujjaimra ráköltöztek – puhító kézkrém ide vagy oda – a vízhiány ráncai, az erek erőteljesebben bukkannak át a bőrön, lilán, az ujjpercek találkozásánál a hajdan kreolszín bőr piros foltocskákat sejtet szinte láthatatlanul.

Sejtelmes, ám diszkrét erőszakossággal jelentkező jelek. A tükör nem mutat változást senkinek, aki nem néz bele. Mert az öregedés mindig elsősorban azt döbben-ti meg, szomorítja el, vagy serkenti gyorsabb tempóra, akinek a test, a bőr, a kéz, a köröm sajátja. Egy apró, szinte észrevehetetlen, de határozottan helyt kérő ránc, mely kissé megnyújtja a fület, áttetszővé formálja. S a kéz az arcot követi: mélyebb vetületű vonalak, barázdált porózusság, az ujjperceknél alig látható, de mégis apró, vörös foltok.

Mint a búzaszemen Jézus arca: egy jel. Aztán ismét egy. És ismét. Jelek sokasága. Kiülnek az arcra. Rajta voltak születésünktől fogva. S most, mint titkos írás vegytintája, lassan sötétednek, láthatóvá teszik az írást félreismerhetetlenül. Félreolvashatatlanul. A születésünkbe kódolt elmúlás hírnökeit.

Ez a visszapillantó tükör megkímél a látvány nagyságától. Keveset láttat. Ám az autó zökken, s a zökkenéstől remegésbe kezdő tükörben e kép lehet épp más is. Valaki más – vagy ugyanaz? Valaki, akit saját tükörképe, mely feszesen mosolygott vissza egy vitrinből, egyszer elszórakoztatott?

S most itt ez a majdnem láthatatlan, pici ránc. Függőleges hírnök.

Az egykor üde, tavaszba szökkenő, most érett, őszbe facsarodó élet földi ruháján.

„Eljegyezzek magamnak örökre”

Beregszász

Nem gondoltam, amíg nem jártam ott, hogy tőlünk csupán egyórás autóútnyi távolságra északra milyen egyszerű, szerény, régi és szegény világ van. Itt-ott halljuk, hogy ismét áttelepült egy család Kárpátaljáról Magyarországra, de az okokat nem firtatja senki.

Pedig Kárpátalja Ukrajna leggazdagabb része, ezért sok ukrán és egyéb nemzeti-ségű települ oda. Kárpátalja a mostani Magyarország területének egynegyede – lakói közül a kilencvenes évek derekán még 300 ezren, az utolsó népszámláláskor már csak 180 ezren vallották magukat magyarnak.

Az autóút mentén békés, nyugodalmas fák, őszi pompájuk már meg-megkopaszodott. November van. A határon is nyugalom, egy vámosnő magyarul beszél az ukrán oldalon is. A benzinre, pénzre és a motor számára kíváncsi. S indulunk a mintegy húsz kilométerre levő Beregszászba – a Kárpátaljai Magyar Könyvtári Kollégiumba.

Az út széle felrepedezett, a sár rátapadt két oldalról, soha nem takarítják. Az emberek bakancsban járnak, védekezniük kell a sár miatt. Sokan gyalognak, az autóbusz- és vonatjáratok ritkák. Kétoldalt a háború után épített társasházak, felújításukra régóta nincs pénz. Jövet, még magyarországi részen, az árvíz után teljesen újjáépített Tákoshoz képest romantikusan szegény ez a vidék. A vasúti sínek több évtizedesek, a telefondrótok a házakon kívülre szerelve, nincs digitális telefonközpont. Internetvonalat kiépíteni erre nem lehet. Néha hatan is beszélnek a telefonba – mondják a helybeliek. Olyankor leteszik a kagylót.

A kocsi a felújított református templom háta mögött parkol – a sáros téren. Onnan rögtön a főtéri sétáló utcára lehet jutni: darabokban, mint a káposztalevél, úgy tapad rajta az aszfalt. Reggel nyolckor egy cigányasszony énekel, előtte tolókocsiban egy nyomorék. Énekelve koldul. Szemben velük két rendőr, hagynak neki időt. A volt táblabíróság egykor grandiózus épülete felújításra vár: a második világháború után felszedték a tetejét, s darukkal esztergapadokat és gépeket eresztettek belé. Gyár lett. Most a főiskola várja, hogy szállást kapjon benne. Az egykori zsinagóga, mely szépen

megosztotta a teret, cementlapokkal burkolva. Áruházat csináltak belőle. Helyrehozhatatlan. A főtéren pár ház már felújítva: egy kollégium meg egy vendéglő. A piac környékén vékonyan öltözött cigánygyerekek koldulnak. Mint gyerekkoromban Marosvásárhelyen a Karima család több mint tíz gyereke. Ezek is ugyanolyan kajlák, nyeszlettek. A harmincezres város utcáin régi épületek. Ha felújításukra lenne pénz, nagyon szép kisváros kerekedne: hajdani kulcsos város, címerén oroszlán, felső sarkaiban a hold s egy csillag. A házakat itt nem bontották le, hogy újakat építsenek, megmaradtak a századelőről. A magyar konzulátus épülete egykor csapszék volt. Mellette már épül egy új szárny. Amióta bevezették Ukrajnával szemben a vízumkényszert, a magyar külképviseleten naponta két-háromszáz vízumot állítanak ki.

A református gyülekezeti ház állandóan tele: különböző korú gyerekek járnak bibliaórára, kátéra. Sokféle alkalmat kínál a gyülekezet a tanulásra. A templom szép, fehér, méltóságosan tágas. Egy falunyi férfi: a malenkij robotra elhurcoltak nevei egy márványtáblán. A hívek vasárnaponként kétszázan is összegyűlnek. A papjuk fiatalember – legyen egy áldott napjuk, mondja, és siet sokféle dolgára. Elfoglalja magát a pásztorolás sokféle gondjával. Az emberek idősebbnek látszanak, mint Magyarországon. Áldás, békességet köszönnek a gyerekek is.

A református könyvesboltban szemlélődünk: élénk a forgalma, minden szükséges könyv, kegyességi folyóirat megtalálható. Csuprok bibliai felirattal, s a falon beregi szöttes falí díszek. Választok egyet, rá nem szokványos ige hely szöve: „Eljegyezlek magamnak örökre”. *Hóseás 8:18*.

Fiatalok laknak elegenden itt. Megpróbálnak felvételizni valamely magyarországi felsőoktatási intézménybe, s ha nem veszik fel őket, beiratkoznak a beregszászi főiskolára. Utána megpróbálnak másoddiplomás levelező képzésre járni Magyarországra, közben otthon dolgoznak. Eljárnak vizsgázni, s munkahelyet keresnek Magyarországon. Ha nem sikerül találni, maradnak.

Az élet szemmel láthatóan nehéz itt. A szükség és szűkösség összefonja az embereket, közösség formálódik. Aki az otthonmaradás mellett döntött, sokat dolgozik. Nincs más lehetősége.

Az étteremben hazai ízek: a kárpátaljai konyha emlékeztet az otthoni erdélyire. Borscsot ajánl a pincérlány – olyan, mint a csorba. A benzinkútnál magyar kocsi, tankja kétszázliteres. Ezzel üzletel sofőrje: megfordulja magát naponta többször is, viszi a grivenyért vett ukrán benzint Magyarországra többszörös haszonnal eladni. Teletankolunk.

Visszafelé a pusztulásnak magyarországi oldalon is fellelhető nyomai: egy csárda-épület, ahol alig tíz éve még csoportosan ebédeltünk egy kirándulás alkalmával – most puszta falai merednek az égbe. Pénztelenség. A beregi erdő szépségével vigasztal. Olyan viszonylagossá válik minden, s a bonyolult dolgok Kárpátaljáról hazafelé tartva leegyszerűsödnek. Gondolataimból kiesik minden haszontalan. Enyhe gyászt érzek – mint aki szeretett személlyel szakított. Szépségével vigasztal a beregi táj, az ősz színeivel. A fák akkor szépek, amikor leveleik készülnek elhagyni őket. Remegnek száraikon, különös koncertet játszva, mintha húrokon kaparászna valaki. Testük, törzsük már láthatóvá válik. Egy kis, gyér-vöröshajú, fehér lábú nyír. Törékeny. Szemem befogja teljesen, úgy köszönök neki. Halványan lebegtetni maradék rőtségét, mely olyan jól áll fehér lábához. Utána kis fenyő kínálja idei tobozát, mint ajándékot, szinte a kezembe nyújtja. A toboz mindig izgalmas volt, gyerekkorom titkos szelencéje. Toboz-doboz. Valamit biztos rejt. Megpróbáltam szétszedni, de csak a magvak meg a ragacsos gyanta került az ujjaimra. Ám a toboz akkor sem veszített hívogató-sából. Az égen egy felhőfolt: öntudatosan halad nyugati irányba. Kis tutaj, kékes testét körben a nap még lilába takarta. Alatta az ég pereme felfénylő kontúr: pagony, háztetők, termése-fosztott földek. Odébb a lilába csomagolt felhő már csak jelentéktelen szürkés-kék. Öntudatosan halad nyugatra, alatta kihuny a felfénylő horizont-kontúr: a nap hanyatlás előtti búcsúpompáját láttuk. Hűvös illatok ereszkednek, itt-ott a kémények tűzifa illatát osztják. Egy nagy nyárfa: levelei közül az egyik remegés-koncertet kezd, aztán hirtelen jött szél megringatja az összest. A szárok ragaszkodnak még az ághoz. Egy sem hull, egy se sodortatja magát a széllel.

November van, a szél sötétséget hoz. Mégis meleg e táj. Valami melegséget üzen. Olyan kényszerítő erővel áll eléd. Súlyos részei – fák, mezők, régépült város, benne kis utcák, százéves, vakolatafosztott épületek, fiatal házaspár, gyerekek, élet. Lassan ki-

bomló, régi eresztékeiből kibontakozó élet. Fiatalasszony, még gyermektelen, mosolyogva nyújt egy kézimunkát, csak természetes neki, hogy rajta súlyos a szó: Eljegyezek magamnak örökre.

Bizony hittal jegyezek el téged magamnak... A föld pedig meghallgatja a búzát és a mustot és az olajat... És bevetem őt magamnak a földbe... És azt mondom: Én népem vagy te; ő pedig azt mondja: Én Istenem!

Nyárutó

Akkora hőség volt a nyáron, hogy napközben nem lehetett kijárni az udvarra. Ha kimentem a kertkapuig, hogy a postát átvegyem, utána zuhanyoznom kellett. A postásnőn mindig csodálkoztam: hogy bír ilyen embertelen hőségben dolgozni. A kutya napszámra bent tanyázott az előszoba hűvös cementjén. Lihegett, a víz sem kellett neki, ha elétettem egy tálba.

Megvártam, míg esteledett, olykor nyolc óra is elmúlt már, amikor elővettem a kerékpárt, s elindultam a tanya felé. A buszfordulónál visszatértem, aztán el a legelőig. Nyári sétáim. Szeptemberig tartottak. Ekkor kiestem ebből a megrendszabályozott, monoton, belső világomban megélt mederből. S elvitt valami valahová: vissza magamhoz.

Ne vágjunk elébe: ha őszinte akarok lenni s szabatos, elmesélésre érdemesek nyári sétáim. Kerékpárral jártam, olykor leszálltam, hogy halljam a füvet, a kavicsot.

A tanya felé foltos-fordos az aszfaltút. Olyan kátyúk keletkeztek rajta a kemény tél miatt, hogy az autók szlalomozva hajtanak. Ezeket a gödröket kerülgettem, ha elgondolkoztam, nagyokat zökkenve. A tanyán már ismertek. Este volt, kint álltak a kapuban – összesen két asszony, s kiabálták utánam, hogy még mindig nagy a hőség. Fojtogatott, levegőt is alig lehetett venni az alföldi rekkenőségben.

Az autót egy két utcából álló tanyát lett volna hivatva bekötni egy nagyközség áramába. Ám már két éve nem közlekedik rajta autóbusz. A gyerekek kerékpáron járnak iskolába. Olykor ketten is csüngnek egy biciklin, s az út hosszú az iskoláig, több

kilométer. Sok energiáját felemészti az itteni embereknek a puszta életfenntartás. A forduló előtt mérges kis puli. Rekedt hangon mindig megugatja surranó bicikligumijaimat.

– Puli, puli! – szölongatom ilyenkor, örülök az üdvözlésnek. De a puli több mint jellemes. Nem karakán, annál sokkal több. Nem értelmes – agyafúrt. Elveszi a fagylatot, s utána mérgeset kaffant. Ez a puli is örömmel nyugtázza, hogy megint itt vagyok – s közben rekedt elszántsággal ugat. Tovább a valamikori buszfordulóhoz. A kukoricatáblák tikkadoznak a hőségben. Termésük silány, kiverte a ragya. A csövek satnyák. A kukoricatábla felett messze látni. Lapos, jellegtelen-kék ég, perzselt mező. A forduló után az erdőbe vész a tanya. Néhány ház – a télen magas szárú csizmában taposta befelé egy asszony a sarat. Katonásan ment – míg elnyelte az erdő. Ide alig 15 kilométerre egy megyeszékhely. Ez itt egy darab múlt, vigasztalan messzeségbe tolt tanya. Fordulok, s hajtok vissza. A tavaly napraforgót ültettek az út mentén, az kedélyesebb volt. Most mindenhol legelő s almás, melyet olykor fullasztó mérgekkel permeteznek. Szagát elviszi a szél, torkot fojtogat. Egy akáccsoport. Mindenütt akác, mely úgy nő, mint a burján. Ez itt megállóhely egy akác árnyékában: egy szusszanás, egy kis pihenő. Megvárom, míg elhalad előttem a traktor.

A nap őrt áll az útkereszteződésben, mintha kifosztani készülne. Belehajtok lila színfoltjába, s hirtelen a messzeségbe ugrik. Itt árva, poros utcácska, mely a legelőre visz. A sarkon nyárfa terebélyesedik. A legelő felé az út hepehupás, aszfaltozatlan, a kerék olykor irányát veszítve elsüllyed a porban. Ilyenkor le kell szállni és tolni a biciklit. A por a térdemig száll. Akác és ismét akác. A legelő szája hirtelen kitarul. Benne estefelé már a villanypásztor mögé terelt tarka tehénkék. Kutyát nem látok, a juhász hiányzik. Talán már elköszönt tőlük éjszakára. A falu csordája.

A legelő nagy kiszáradt kút, zöld mohával bélelve. Benne számartövis, sohasem gaztalanítják. Mellette a temető, ide jövök be pár percre egy padra leülni. Levelet olvasni, közben beszélgetni a fákkal. A sírok nem szölongatnak. Csendesség van. Ritka, ha találkozom egy-két emberrel a temetőben. Nem szeretem az embereket e legintimebb fájdalmukban zavarni. Ha pedig azért jöttek, hogy kifelé mutassák a gyászt – az

ő dolguk. Nem veszek részt benne. Nyári-zöld fák, lehulló ágú-levelű szomorúfűz. A biciklit a padnak támasztom.

A föld itt szinte mindig nedves a rátelepedő gáztól. Puha keréknyomba hajtok. A legelő terebélyesen vár. A nap lemenni készül, mára befejezem személődésem. Pillanatokon belül sötétedik. Szürke szálak nyúlnak le fentről. Az alkony lassan gombolyítja fonálát. Mire hazaérek, kigyulladnak az első csillagok. Az ég magas, tiszta, nem húzza le város füstje. Ölel a táj, s benne céltalanul, felelősség nélkül ölelem én őt. Mikor leszek lomb, mikor leszek szitakötő, mikor leszek madár.

A varjak csak ősszel jöttek. Céltudatosan, sarkukkal a földet érintve, bután léptek. A mocsár zizegett. A varjak egyre inkább behúzódtak a városba.

Én elindultam egy nagyvárosba, hátrahagyva a visszaváró legelőt.

Találkozások, ismételt forgatókönyv: egy más, egy új, egy szép, egy lelkesítő erőforrás. Mely hozzám beszél, velem tölti mindennapjait. Könyvem lapjaira telepszik, sutyorog nekem, ha olvasok, ha gondolkodom. Ott jön velem, olykor erőteljesen érzem a jelenlétét. Máskor elhalványul, olyankor tudom, hogy máshol jár. A munkája elviszi őt, megfoszt tőle. Az én belső hangomon beszél velem nekem. Együtt gondolkozunk, egyről beszélünk. Közel kerülni félnénk. A fivéremet érzem – aki elköltözött kiskorában. Kézen fogva vezet. Bár tudnék hallgatni rá.

Mondja, hogy házi feladat a mindennapi írás. Próbálom elfogadni. Megteszem, ha ő mondja, megteszem. Nem is jut eszembe megfellebbezni ezt az instanciát. Nem az a fontos, hogy megkérdőjelezhető-e mondásának valóságtartalma. Számomra az a fontos, hogy kigyúl minden szava.

Ott álltam egy Duna-híd hídfője mellett. Eljött oda is velem, tántoríthatatlanul. Gondolatban még társalkodtam vele. Aztán hazavitt a lejárt idő, s most kimerészkedtem ismét a legelőre. Pusztá zöldkatlan. Egy éjjel hó hullt rá, mégis füve feltámadt perzselt halálából, zölden kivirított. Kis fák őszzsín ruhában fénylenek. Itt-ott sár, hűvös, szél jár. A legelő komótossá vált.

Szép ez a legelő. Mint nyárutón a pók, összefon szálakat, melyek lassan körülvésznek. Olykor kibontakozom belőlük, olykor kibukik gubójából a lárva, s értetlenkedik: hisz még nem változott át. Nyárutón ökörnnyál úszik a legelő felett a levegőben.

Vége a nyárnak, eljön lassan alkonyunk ideje. A kerékpár puhán nyomul a sárba, s keresem nyári magam. Lassan őszbe fordulok, érek. A szőlőt leszüretelték. Hoztam képeket, újakat magammal. Mit kínál a legelő, ősz elején? Várakozást, míg az őszelőből lassan ősz s tél lesz. Nézek nyugodtan elébe.

Távolból szemmel tart.

„A marosszentimrei templomban”

*Fejünkre por hull, régi vakolat,
így énekeljük a drága Siont;
egér futkározik a pad alatt
s odvából egy-egy vén kuvik kiront.
Tízen vagyunk: ez a gyülekezet,
a tizenegyedik maga a pap,
de énekelünk mi százak helyett,
hogy hull belé a por s a vakolat,
a hiúban a denevér riad
s egy-egy szuvas gerenda meglazul:
tizenegyedikünk az árva pap,
tizenkettődikünk maga az Úr.
Így énekelünk mi, pár megmaradt
– azt bünteti, akit szeret az Úr –,
s velünk dalolnak a padló alatt,
kiket kiirtott az idő gazul.*

(Jékely Zoltán)

Talán csak a gyanútlan legátusok tudnak jó néhány olyan templomról, mely szó szerint dűledezik. Szórvány vagy elvilágiasodott nagyközség? Odaküldik őket az előljáróik, s jó esetben szól nekik a gondnok, hogy tiszteletes úr, melegen öltözzön, a templomban nincs fűtés. Nincs. Nagyszüleik idejében sem volt. De azt nem mondta sem a gondnok, sem a principális, hogy a templomtető eresztékeiben meglazult, a decemberi szél átfúj a falak tetején.

A legátus szétnéz, a mintegy nyolc-tíz fős gyülekezet – gondnok, presbiterek, egy-egy öreg a hazalátogató fiával – rezenéstelen arccal várakozik. A legátus kérdően néz mégis.

- Mi már csak itt szoktunk nagyünnepeken, úrvacsoraosztáskor, tiszteletes úr.
- Rendes vasárnapokon?

– Olyankor nincs istentisztelet. Akinek autója van, átmegy a szomszéd faluba.

A legátus megköszörüli a torkát, arra gondol, hogy ebben a szélben percek alatt bereked, – *Fejünkre por hull, régi vakolat* –, s mi lesz a többi szolgálattal. Szinte gorem-bán tör fel belőle az első mondat:

– A mi segedelmünk jöjjön Istentől, aki Atya, Fiú, Szentlélek, teljes Szentháromság, egy örök, igaz Isten.

Az orgona évtizedek óta néma, por lepte be, *egér futkározik a pad alatt*. Kántor gyanánt a feleségét hozta magával meg a principálisa édesanyját. Azok ott ülnek kifejezéstelen arccal, akár a gyülekezet többi tagja, az első sorban. Bemondja az ének számát, rájuk néz, amikor az éneket meg kell kezdeni. Azok el is kezdenék, de a gyülekezet meredt várakozással csüng rajta. Egy torokhang jön fel reszelősen a torkából, *s odvából egy-egy vén kuvik kiront*, s hogy az első szótag elhangzik, a gyülekezet – két öreg, egy fiú, a gondnok s a presbiterek – *de éneklünk mi százak helyett* – rákezdenek, elvive tőle a dallamot, a ritmust. A felesége s az özvegy papné hasztalan igyekszik dallam- s ritmusmederbe terelni a sokágú kórust: *ki-ki megy magának – így énekeljük a drága Siont*.

Elkezdi a prédikációt, s közben arra gondol, hogy a felesége meg fog fázni a csonttá fagyott padon. Rövidre kellene fogni, gépiesen mormolja az első mondatokat, s máris azt latolgatja, mely gondolatot hagyja ki prédikációjából. Közben a híveket számolja, *Tízen vagyunk: ez a gyülekezet*, legkevesebb húsz percet kell tartania, még ez is illetlenül kevés, nagyünnepkor negyvenet írnak elő – hohó, de nem egy omladozó templomban – *a hiuban a denevér riad*. A gyülekezet várakozással teljes, gondolata megbicsaklik, torkát köszörüli, épp tízen vannak, most sikerült összeszámolni, *a tizenegyedik maga a pap*. Vajon a többi helyen hányan lesznek, kijön-e a benzinköltség, ezt szóvá teszi majd a principálisának. A felesége engedelmesen a földet nézi, majd hirtelen rá, hiszen megakadt, tán nem is jut eszébe, hogy akarta felépíteni az egész prédikációt, a szeretet melegéről akart beszélni, a betlehemi csillagról, de a szél szabályosan süvít, tekintetét a falak tetején járhatja, csak nem dől össze ez az árva alkotmány, amíg befejezi, hallgatózik, mintha reccsenéseket hallana, *hogy hull belé a por s a vakolat*, kínos, hogy nem bírja végigmondani, amit elkészített, folyton a szószékkel

szembeni fal teteje vonzza a tekintetét, s ha belegondol, alatta a szószék is szúrágta, s *egy-egy szuvas gerenda meglazul.*

Miért kínozzák magukat ezek a hívek? Ekkora ragaszkodást a hagyományokhoz. Talán húsvétkor vagy pünkösdkor, újkenyérkor, de még a reformáció napján is elképzelhető. A hidegtől a Biblia lapjai is megmakacsodnak, gondolatai össze-vissza ugrálnak. Tíz fő a feleségével és az özvegy papnéval együtt, *tizenegyedikünk az árva pap.* De karácsonykor? Legalább szóltak volna előre, jobban aláöltözik. Ha ragaszkodnak hozzá, hát üljenek össze egymagukban, s ájtatoskodjanak kedvükre, majd vezérli őket *tizenkettedikünk maga az Úr.* S kivan a tizenkét apostol.

Nem tudott tíz percig összefüggően beszélni. Így még nem járt. Már a mártírok is eszébe jutottak meg az üldözött őskeresztények, próbálta valamivel elkomorítani magát, de az egészben nem talált mást, csak abszurdumot. Hogy lehet pásztorolni egy ilyen makacs gyülekezetet?

Valahogy eltelt a bő negyedóra. Már nem nézett a két asszonyra az első padban, lesütötte a fejét, s bement a záróének számát. *Így énekelünk mi, pár megmaradt.* Talán nem kellett volna magával hoznia a feleségét, akkor jobban feltalálja magát. Nem szomorú, nem nevetséges, egyszerűen abszurd, hogy téli zimankóban prédikál, s a templom készül ráomlani. Ugyan, statikailag csak megbízható, különben nem kívánhatnák, hogy bemenjen bárki.

A templom szép, több mint száz éves, műemlékvédelem alatt áll. A hívek ragaszkodnak hozzá, fel is újítanak saját költségen, de a műemlékvédelem nem engedi. Ahhoz, hogy az előírásoknak megfelelően újítsák fel, nincs pénz. A hívek büszkék, s kissé szomorúak – *azt bünteti, akit szeret az Úr.*

Eléneklük a záróéneknek mind a három szakaszát, *s velünk dalolnak a padló alatt.* Az egyik gazda nagy pénzt tesz az Úr asztalára.

– Mi volt veled, sosem prédikáltál ilyen rosszul.

– A torkom, teljesen berekedtem, nem tudom, mi lesz a többi szolgálattal.

– Nem baj, mondja az özvegy papné, most ettől eltekintünk. – Az özvegy papné biztat, ő ilyenkor nem is figyel kifelé, valahányszor templomba megy, egyetlen hangot hall, egyetlen alakot lát a szószéken. Ha egyedül megy, hátra ül a padokba, és sír. De

most elöl ült, csak befelé tekintve látott egy papot, hajdani gyülekezetet, presbitériumot, *kiket kiirtott az idő gazul*. S befelé sírt. Az özvegy a templomajtóban kezét fog rendre a férfiakkal, áldott ünnepeket kíván, teszi a dolgát, mint mindig. Fekete kabátjában még keskenyebb vékony alakja, a legátus felesége félmosollyal hátra marad, nem bánja, hogy iránta nem érdeklődnek, áldás békesség, kint mintha enyhült volna az idő, bár a napnak foga van. Hátranéz még egyszer, a templom homlokzata, tornya megéjtően szép, karon fogja az özvegyet, hátul a férje kíséri őket, az utcán senki nem jár.

Istenszéke

Valaki jár velünk

Merőlegesen áll a nap a mezőre. A vánnyadt kukoricaszárak már alig zörrennek a hűségben. Vibrál a levegő. A mező végeláthatatlan – rég elfogyott az üveg ásványvíz, mire elértük a Marost. Cipőt le. Lábáztatás. Az Istenszéke még egy jó futásnyi – 15 kilométer.

Minden taxi-maxit leintek, de az árván kanyargó országút csendessége azt sejteti, hogy lekéstük a megfelelő járatot. Egy öregember ül velünk szemben egy padkán az út mentén, nem lehet tudni, hogy román-e vagy magyar. Motyog, hogy csak integessek tovább.

Jön egy fehér duba. Intek, s megáll. Nyúlok a kilincse után, hogy elhúzzam az oldalsó ajtaját: nincs. A sofőr szól, hogy szálljunk fel elől. Akkor látjuk, hogy nem autóbust, hanem egy alkalmi járatot intettünk le.

– La Scaunul Domnului, la Deda-Bistra.

Beszélgetünk, felajánlja, hogy elvisz Toplicára. Oda szállít árut. Nem-nem. Csak az Istenszékét szeretnénk megnézni. Az alját legalább. Déda-Bisztrán megáll, szól egy fiúnak, az bepréselődik állva mellénk a kocsiba, fél felemmel a sebességváltón ülök majdnem. A sofőr neveti. A fiú pontosan megmondja, hol tegyen le, hol indulhatok fel a hegyre. Kiszállunk, ott a Bisztra patak.

Fel az Istenszéke tetejére teljes napi gyaloglás. 16 kilométer. A sofőrrel meg-
egyezőnk, hogy Toplicáról visszatérve felvesz. Két órám van.

A hátizsákba csak a felsőruhát teszem s egy fél liter vizet. A többiek a Bisztra
patakban maradnak. Ki sem jönnek a vízből. Én indulok a hegyi úton, hamarosan
lucskos a hátamon az ing, bár a szél fúj, s a hőség itt nem érződik. Csak a bőröm
közvetíti a perzselődést. Nagyokat lépek a hegyi úton. A mezőn mellettem egy férfi
szénásszekeket rak, az aprócska hegyi lovat kicsapta legelni.

Vackorfa, lelkesen letépek pár gyümölcsöt. Olyan kicsi, majdnem ehetetlen.
Szinte hihetetlen, ahogy haladni tudok. A lábam visz, mintha önállósult volna, s érzem
az izmokat dolgozni. A szél fúj, semmi más hangot nem hallok. Földrögök görögnek a
lépéseim alatt. Az első szint egy pláj – talán így hívják errefelé. Hegyi mező, legelő. S
szembefordulok a szembeni hegyoldallal. A látvány mellbe vág. Sűrűn lombhullatóval
benőtt hegy magaslik sötétzölden. A méltósága megdőbbent. Ahogy nézem, a magam
kicsinységét érezve a tájban, mintha sírás fojtogatna. Valaki velem van, érzem a
jelenlétét. Nem járok egyedül.

Innen már meredek az út, kövesedik, sziklagöröngyök útjából kell kitérnem. Egy
szikladarab az út közepén, nekidőlök, fent az oldalon eszténa. Tarka tehének. Ott
kutyák lehetnek, kikerülni nem lehet, az út mellette visz. Oldalazva megközelítem az
út menti erdőt. A szelet hallom: sem bogár, sem tücsök. A falu hangja, a teherautók
zúgása rég elhalt. Itt már a madár sem jár. Csak a gondolat. S a szél. Szembe velem a
sötétzöld hegy trónol. Kiáltani szeretnék, hogy visszhangozzék. De a szelet nem zavar-
hatom. Magamba fojtom a kiáltást, s indulok az erdő felé. Meredek oldalon nőtt.
Vigyázok, hogy kavics, fadarab ne kerüljön a talpam alá, nehogy megcsússzak. Csodál-
kozom, hogy visz a lábam. Szinte nem is érzem a testem súlyát. A vizet beosztom, akár
az időmet, kortyra-percre. Felfelé egy óra, vissza még egy. Virág az úton, intek neki.
Szamártövis, encián, borsmenta. Az illatukat a földre nyomja a hőség, csak egyet-egyét
lebbent rajtuk a szél. Óriási hegyi mező, eltűnök a hatalmas hegy lábai között.

Az erdő kihalt, csak egy sávnyi. A hegygerincet választja el a túlsó hegyoldaltól.
Felérek a tetőre, egy kilátó, rajta valakik nejlonzacskó zászlót tűztek egy rúdra. Halk
zörgését foszlányokban elviszi a szél. Pár lépésre egy ló szabadjára engedve, lábdobo-

gásomra megáll a legeléssel, hallgatózik. Megnézzük egymást egy pillanatra dermedten, aztán megrázza a fejét, s ismét legelni kezd. Semmi sem hallatszik, csak a szél, mintha megsüketültem volna. Körülöttem a Maros menti falvak párába vesző csücske. Szemben velem hatalmas ölü völgy, balra tőlem a sötétzöld, lombhullatós hegy. Hangtalan kilátó. Le szeretnék feküdni, a magasság földre kényszerít. Ráfekszem oldalra dőlve a hátizsákra. Már sem sírnom, sem kiáltanom nem kell. Hallgatom a szelet – más hang nem szól. A ló halkán nyerít, de a hangját máris elviszi a szél, csak sejtem, hogy szólott. Mellettem apró, lila virágú szamártövis, leszedem. Pici kék-fehér, földön kúszó virágok, odébb szalmavirágszerű, sárga szamártövis.

A zászló lobog a hegyen, biztos hónapokkal korábban helyezték oda. Óriási távlatok körben, keresztülkúszik rajtuk az út. Falu az út mentén, ismét falu, s valahol egy erdő mögött ismét egy. Völgy folyik völgybe, a távolban kékek a hegyek, a velem szembeni méltóságosan zöld. Földközlelől nézem a teremtett világot. Akié e gazdagság, bő kézzel mérte. Semmi nincs, ami apró létünkre emlékeztetne, napi bajlódásokra, emberi kicsinységre. Felszív a táj, mint porszemet, félve tapadok a földre.

Indulok vissza. A bogáncs mellé borsmentát szedek, virágzó útilaput, illatos enciánt. A tehenek itt mind ilyent legelnek, tejük illatos a hegyi virágtól. Mezei zsurló, már barnul. Apró levelekkel körberakom a csokrom. Órára nézek, haladok. Visszafelé még mindig visz a lábam, rendületlenül. Göröngyös-kavicsos hegyi út. Egy nagydarab szikla. A szél befúj a blúzom alá, simogat. Egy korty vizet spórolgatok az üvegben. Épp csak megnyalom. Az ég magasan, s mégis mintha elérném. Valaki jár odafent. S bennem megszólaltat mélyről jövő dallamokat. Zeng a lélek. Szemben a hegy – alattam az Istenszéke –, s a kettő farkasszemet néz egymással. Évezredek méltóságos ráérősségével. Ismét a hatalmas pláj, egy terebélyes bükk törzse mellől nézek lefelé. Az útra befordul mellém a hegyi lovacska a hatalmas szénásszekérrel. A lélek hajtja az apró állatot. Lassan feltűnik a Bisztra patak csillogó háta. Cipőt le, áztatom a lábam a kövek közt, arcomra locsolom a hideg vizet. Beljebb kipróbálom, kortyolok belőle: homok- s moszat ízű. Majd az árván kanyargó út mellé kiállunk: teherautók zúgnak rajta. Egyik-másik sofőr int, kérdőn. Várjuk a mi sofőrünket.

Visszafelé beszélgetünk: nemrégiben költözött le Toplicáról Vásárhelyre. Fullasztó számára a város, a szmog, a kombinát füstje. Kitalálta, hogy árut szállít, s így hetente utazik haza Toplicára. Románul beszélünk, a neve örmény.

Este soká alszom el. Azt hittem, kifáraszt a hegymászás – évek óta nem volt részem belőle. Mégis sokáig fenn vagyok: a szél, a magányos ló, a másik kis mokányló a hatalmas szénásszekérrel. S valaki jár a hegyen – talán a szél, hisz a madár oda nem merészkedik. A fülledt hőség földre teperi az illatokat, a virágok megadják magukat. Semmi, csak a vackorfa hullatja bőkezűn fanyar-szemű gyümölcsét. Úgy zengett a lélek, valaki megszólaltatta. Valaki, aki velem járt egész utamon. Az Istenszékén.

Két nap múlva befut a buszunk a borsi határra. A mobiltelefonom rákapcsolódik a hálóra, s rögtön egy üzenetet vételez, melyet két nappal korábban küldtek:

– Gondolsz rám?

Valaki mindig jár velünk.

3. Utazásaim Rőt Macskával

Macska

Ma szembejött velem az erdei úton. Hirtelen, átmenet nélkül volt ott, mint múltkor a fészkeről felreppenő, tojójáról a kutya figyelmét elterelő fácánkakas. Mely hatalmas szárnycsattogatással repült fel. A kutya nem ijedt meg, s bennem is csak a hang keltett másodpercnyi rémületet. A kutya elgondolkozva nézett fel, utána. Reménytelenül. Aztán engedelmesen hozzám jött, kedveszegetten. A harcias fácánkakas életfenntartó-trükkje lemondatta a további cserkészésről. Eszébe sem jutott, hogy fészek után szimatoljon, a fácán társát keresse, esetleg összeterelje a maradék jószágot. Jó juhászkutya, ösztöneiben tudja, hogy az elbitangolt jószág miatt kikap.

– Megijedtél? – kérdeztem. Fejét lógatta. A fácán eltűnt valahol magasan, a fák tetején. Biztos nem szállt messzire. Veszély múltával számba veszi a fészket.

Ám ez most más volt. Volt itt az erdőn döglött macska, elpusztult róka. Hetekig verte az eső, keményítette a fagy, lágyította-puffasztotta a megenyhült idő, míg kis testük megaszott, laposan csont-bőrre apadt. Az erdész alig néhány száz méterre lakott az elfelejtett állattetemtől. Csak a szétlőtt fácántestet vitték el napok után: a bizonyító erejétől megfosztott corpus delicti³-t.

Fejem lógatva mentem az úton, egyedül. S látószögembe került hirtelen, lehajtott fejjel láttam meg, amint hangtalan, lábait egymás elé rakva puhán – avar sem zörrent – szembejött. Szelíd, puha szőrű, pelyhesen szerteálló bundájú, nesztelen szürke, tigriscsíkos, hatalmas cirmos. Házimacska kinézetű, de mérete legalább vadmacskáéhoz fogható. Fejét lógatva, megadón. A csend felszökött körülötte, s rémüлетem tölcserhez foghatón csapott fel, kitágult-örvénylett. Ez nem ijedtség volt. Nem meglepetés, nem magamba mélyedt csendem szemérmes megzavarása. Rémület volt: torokfojtó, szemet tágranyító.

Az állat tekintete inkább oldalra nézett. Lába, tappancsa meglibbentette az avart, mely alig mozdult – hangot nem adott. A fákra tapadt a fullasztó csend, lélegzetem

³ corpus delicti: lat. bűnjel

elállt. Ha rendes méretű macska jött volna velem szembe, a meglepetés okozta zavar pillanat alatt elmúlik, akár a felrebbenő fácán esetében. De ebben a jelenségben a szokatlan, nagymacska-méret mellett a csend döbbsentett. Mint mikor a filmről leveszik a hangot, s a képkockák tovább peregnek. Nem láttam, merre ment. Visszafojtott lélegzettel torpantam meg, a szürke macska maga elé nézve, fejét lógatva oldalazott tova. Rémületem megszüntette. A csend zúgássá tornyosult, tekintetem magukkal vitték, felkapták a fatörzsek, a zöld fűszálak, a lomb.

Az erdei út bársonyos mélyéből szembejött velem élénk képzeletem által lelkem mélyéről hivatlan-előhívott figyelmeztető. A macska. A női princípium szimbóluma. Az érzékek megtestesítője. Semmit nem tett, nem bántott, nem ijesztett. Csak jött velem szembe hangtalan, puha-nagy teste, vaskos tappancsa ruganyos-nesztelen mozgott – nem fürge-bájos kiscicásan, nem rátartin nyújtózó kandúrosan. Nem. Tekintete maga elé, oldalazva, nem néz rám. Az utat ügyeli, melyen közeledik. Puhán, rémületkeltőn. Halálcsendet hozva. Feltartóztathatatlanul. Torkom kiszáradt, kiáltanék, de bennreked a hang. Bújnék meleg testhez, de a lepedők nyirkos-fehéren simulnak. Felkorbácsolt csend, tágra meredt szem.

Nem merem többé behunyni. Váratlan vendégem előtt. Egy látomás, mely magamat hozza látóközelbe.

Szembejött velem a lelkem mélyén doromboló, hangtalan nyújtózó, nesztelen osonó önmagam. A macska.

Bálványfák

Isten veletek, ti, kik szerettetek – üzeni egy lélek a szatmárcsekei református temetőből. Sírja alig domborul magasabbra a föld színénél, halottak napján valaki felseperte a környékét takarosán – egy visszatérő hozzátartozó, hűséges feleség, szerető leánygyermek?

Ne firtassunk igazságokat, hol csak hűvös rög jelzi egy élet nyomát. Az unoka talál rá a sírra.

Kölcsey kőrondőja egyedülálló a temetőben, megtöri a fejfák seregének katonaságát. A szájhagyomány szerint valaha egy Cseke nevű ember hajózott oda a lápon, róla kapta a nevét a falu. Aztán eltávozván az élők világából, csónakját fejfának állították. Azóta különös alakú fejfák sereglenek a temetőben, amelyek lefektetve csónakot, felállítva kendős asszonyt mintáznak. Ha szembefordulok velük, északnyugatnak néző fekete hadsereg áll velem szemben. Hádész torkába néző bálványfák. A másvilág kapuját nyitogatják.

Túristvándiban vízimalom. Duzzasztójából félelmetes víz zuhog, fekete. A tóvá duzzasztott vízfolyás sejtelmes, hajdanvolt molnárok titkát őrzi. Halak libbennek benne. *Itt lakott első szerelmem, Anikó. Éjszakánként jöttem hozzá titkon.* A fák ágai ráhajlanak a vízre, beborítanak múltat, emlékeket. Akár a békalencse a víz színét. Pókok billegnek a feszülő víztükrön.

Sodor az ár. Hetvenhét éve épült a bukógát, rekeszeiben lezúduló víz. A mérnök nevét megörökítették a kőben. Zöldfüves töltés.

Fapadon ülünk, kezem a térdén. *Ha magamba tekintek, foszlányokban dereng, mit kellene tennem.* Élni nem nehéz.

Az autóban rádió szól. Magyarország. A szatmár-beregi szilvaúton hajtunk. Ránksötétedik Fehérgyarmat után. Mátészalkánál közénk ül a csend.

Mintha még lenne velünk valaki az autóban rajtunk kívül. *Kérdezd csak meg, ki az, s mit mond.* Biztos egy jó lélek. Halszálkamintás nadrágja van, olyan ötvenes. Majd rendet csinál itt.

Eljöttek velünk a halottak a csónakkal, behajóznak a városba hozzátartozókat látogatni. Éjjel szellemeket idézünk. *Győzni fogsz!* – mondja egy lélek határozottan. Róla kérdezek, vajon gondol-e rám. *Csak üdvözölni akartalak* – apám szavait formázza az asztalra rögtönzött abc-s papírlapon a pohár. Aztán elküldjük őket: Menjetek békességgel.

Babonás világ. Kártyát faggatunk, szőnyegre telepedve. Hol tarot, hol vetőkártya – mindig ugyanazt mondja. Váltakozva jót, rosszat, szerencsét, hamisságot, szerelmet, sóvárgást, lezárást, újramezdést.

Novemberi szél fúj. Tizacsécsén pap jön velünk szembe fiatal-szökén, hetykén áldás-békességet kíván. Két gyermeket okított Isten dolgaira, most viszi őket haza az autóján. A régi templom oldalán jelzik a víz szintjét, amely elöntötte a falut. Új házak sorakoznak árvíz után. A Móriczék házától a fő utcán alig pár lépés a templom. A környéken sok a Zsigmond.

Olykor távolból hír jön. Egy eltávozott, haza nem merészkedő üzen. Aki elutazván megérinti a lelket. Minden találkozás mélyrehatolás. Múltba, gyermek- s ifjúkorba, hogy megismerjük őt. A másikat. Hideg-sejtető sugallat.

Egy délelőtt felém jött az utcán. Alakja, arca tisztán kivehetőn látszott a napfényben, mosolyogva lehajolt, s kivette a szatyrot a kezemből. Utána könnyebbnek tűnt.

Aznap üzentem neki: Ma oly élénken láttalak. *Vigyél magaddal, elvagyódom innen.*

Miért nem szeretsz ott? Én is száz kilométerről jöttem. *Az évek lassan telnek, s mindig csak várom a kiteljesedést.*

Ez a víz folyik vagy áll? Ide visszatérek. Egy jó éve átbuktam a gáton, a cementdarabok összehorzsolták a testem. Sátorkötéllal húztak ki a térdig érő sodrásból, ahonnan nem tudtam kijönni a magam erejéből.

Legalább nem jön ide többet! – mondta az egyik köteles ember. A csekei temetőben rámmagaslottak a fekete fejfák. Testükből gyanta cseppent, átütött a fekete festéken. Lassan sajogni kezdtek a sebek. Ott lettem biztos abban, hogy ide visszatérek.

Semmi jel nem utalt rá, mégis tudtam, hogy itt még dolgom van. Messzi helyeken jártam. S jó év elteltével csakugyan ott voltam. Amikor megmondta, hogy szatmárcsekei, megborzongtam. *Kölcsey falujából!* – tette hozzá büszkén. Ahol az a fejfás temető?

Az asztalon kis poharakban szatmári szilvapálinka. Énekelünk. Este van, Madéfalva messze van, de messze van a nyíregyházi kaszárnya, csillagok, magos hegy, akácós út. Kezdd meg! Várj, ezt nem tudom elérzékenyülés nélkül. Apám kedvenc éneke volt. A kocsmából messzire hallatszott, s mindig megismertem, amikor ő énekelt.

A falu végén zsidó temető. A lévita sírja előtt, kövén két nyitott tenyér, összeérő hüvelykkel, párosával összetett ujjakkal. *Ő volt az írástudó.* Régi kövek. Kendőt teszek, mielőtt belépek a bedrótozott kapun. A temető árva, de gondozott. A buszmegállóban rakott hajú asszony fürkészt.

Téged nem papnak szántak? Nem csodálkozik. De. Csak aztán eltávolodtunk tőle, s már nem tudta keresztülvinni az akaratát. Anyám példásan felnevelt bennünket. Amikor én is dolgozni mentem, beköltözött a városba. Egyikünk sem maradt. Csak apám.

Akik odaát vannak, mégis visszaszólnak, olykor jeleznek. Velünk jönnek, befejezik, amit életükben elkezdtek.

Isten veletek, ti, kik szerettetek.

Advent

A szerelem nyitott kapu, azon keresztül visszatér a gyermekkor. A gyermeki létezés állapota. Lelket érint, mélyre hat odabent.

Ki vagyok? Tanulni lehet általa. Alakmásunktól, mely fel-felbukkan más formában, nem reméltben. Először fel sem ismertem. Vonatablakban néztük magunkat, a párás üveg visszatükrözte arcunkat, s a körvonalak elmosódtak. Mint a testvérek – szólalt meg belül egy hang, s a boldogságtól sírva ébredtem.

Havas út. A kerekek csúsznak, a kocsit megpördül. A nyomokban siklok, mint könnyű szán. Köszönöm, hogy elkísértél, majd még találkozunk. Biztos. Az ablakból fény szűrődött ki, valaki végignézte a búcsúzásunk.

Ma annyi minden történt velem. Az életedben? Az életemben. Az összes eddigi életemben meg még azokban is, amiket ezután osztok le magamnak.

Tudom egy szemvillanásodból, egy mozdulatodból, egy ki nem mondott gondolatodból, egy faramuci füllentésedből, mit cselekszel. Nincs tetted, amit ne látnék. Megriad, hallgat. Ez így nem jó. Túlságosan egy húron pendülünk.

A Jóisten jól kitalálta ezt. Olyan rossz, amikor az ember megunja a másikat, s akkor már szabadulna. Félek a köteléktől, egyedül akarok lenni. Bólint.

Olyan jó volt veled mindig. Mással másutt nem. Csak fogadj vissza. Nem hiszek neked, a tested mást mond. Félek, ezután már mindig így lesz.

Persze szerelem. Csak az hiányzik. Csak azt ne mondd, hogy szeretsz. Felteszi a napszemüveget, megigazítja a ruháját, s mosolyog, közben a lába már a gázpedálon. Majd egyszer.

Kijöttem a boltból, nap süttött a szemembe. Vakított. Előttem remegett az alakmása, mint délibáb, közben az illatát is éreztem. Az egyedüli, amely olyan, mintha az enyém lenne. A testünk egyneműen szól. Mosolygott, s lehajolt hozzám. Aznap üzentem: várlak.

Meguntam az otthoni életformámat. Már sohasem jövök haza, pedig a himnusz-tól mindig sírva fakadtam belül. Ott fogok meghalni valahol idegenben. A hazában mindig szomorú felnőttnek lenni.

Te nem is vagy olyan, mint egy felnőtt. Focizol a gyerekekkel. Megrendülten udvarolsz a kislányoknak. Neked itthon helyed nincs. Azért kell lennünk a világban?

A keze remegett, amikor a teáscsésze után nyúlt, úgy vette magához, mint úrasztali kelyhet. Ha van teád, megyek. S házi kenyered. Sót is adok hozzá, Isten hozott, te messziről érkezett. Ágy s asztal közössé lett. Legalább megcsókolt volna.

Olyan furcsa az arca, révedtem rá, miközben lefeküdtünk, s mint a jó gyermekek, akiket vakációban egy ágyba fektettek, nem vaszkalódtunk sokat, egymást átölelve aludtunk el. Hajnalban már ruha volt rajta, ingerülten ébredt, sietve távozott. Görbe tükörből nézett a világ.

Egy folyó, testén levelek úsznak, alatta fekete mély. Ha odabent lennék, én lennék a békakirály. S megcsókolnál, én meg királyfivá válnék. Akkor szeretnél, ugye?

Testvérem, itt vagyok ezen az utcán, most nem tudok menni, várnak. Tudod, hogy mindig vendégeim vannak. Jó itt egyedül.

Majd eljövünk egymásért egykoron. Máskoron ismét találkozunk. Bántanálak, de te erős vagy. Csak áldozattal kezdünk ki, ellenféllel soha. Hisz nem legyőzni, csak megsemmisíteni akarlak. Hogy másnak ne légy. Szép a nyugalmam, távolból felügyeled. Kívánok sikert minden dolgodban.

Szinte fájt, amit mondtál. Elszaladsz, mint bújócskát játszó gyermek. Vigyázz. Bele ne fúlj a folyóba, a te életed folyása más. Ha tudnám, mit kell tennem. Csak azt tudom, amit nem szabad, nem lehet. Azt megteszem. Mit ér e tudás?

Hűvös kéz nyúl utánunk, elnyel az örvény, most kicsit meghalunk. Kérek egy új leosztást, ezt abbahagyom. Ne tedd. Akkor annyi mindent kezdhetsz előlről, semmit meg nem oldottál, ennyi terhet nem vihetsz át a túlsó partra.

Gyertyafény pislákol. Megint karácsony. Kár, hogy a lángocska kialszik, füst, sötét. Angyali csend. Velem van, miközben messze lakik, itt a harmadik házban. A szívbe beköltözött a várakozás. Csak a test erőtelen a virrasztásban. Ásítanak a tanítványok.

Meddig a várás? Nem nyúlt hosszúra? Kikkel élsz együtt? Tudsz-e szeretni? A te szívedben is meggyullad a láng. Elszaladsz tőlem, hírmondó sem jön. S én ővele együtt vacsorázom. Kettévágott almát nyújtok, a tanítványok kétfelől.

Hallgattalak, s közben féltem. Mondjál még, hadd aludjam. Nálad mindig csendesség van. Hazamegyek hozzád, nem tudok, hol lenni. Itt megpihenhetsz. Vigyél haza, elfáradt a lábam. Vegyél fel.

Itt leteszlek, magadnak kell menni. A hosszú kanyarokban mindig egyedül vagy. Nehéz meghalni, nehéz megszületni. Játsszunk most együtt, legyünk jók, tartsuk ki hosszúra ezt a gyermekkort. Esténként úgylis újraszületünk. Hajnalban kezdődik a józan, vakító-fényes nap. Az éjjel csak illat, ami délutánra szivárog az emlékekbe, egyet-egyet cseppen.

Légy hű, s tied az élet koronája.

Advent.

Énekeljünk!

Téged ma újra megtalállok. Jöjj velem, és énekeljünk együtt! Kezdd meg te, az én hangom hajlik utánad. Te tenort énekelsz, én altot, a nehezebb részeknél kísérsz. Én hajlítok, te kitarasz. A szöveget egyszer sem véted el. Olykor gondolkozol, hisz rég nem énekeltél. Én sem. De ma megéljük az együtt éneklés kegyelmét. S a közös ének által egyek vagyunk ma. Múltban, jövőben. A hangunk betölti a templomhajót. Nem kell hozzá orgonakíséret, szólamokat futtatunk.

Kinyitod az ablakot, s az éterbe üzenünk. Angyalok szólnak ma helyettünk, angyalok szólnak ma hozzánk. Ti ketten ma együtt. Tied a hang, enyém a dallam. Tied a szó, enyém az ige. Valaki velünk szól, torkunkból helyettünk zeng. Dicséret, dicsőség. Csengő szóval, pengő citerával szóljon hálaének.

Először csak útközben dudorásztunk. Mindig útközben. El-elhalad mellettünk fa, bokor, olykor madár is füttyent, felhő kísér. A csönd hangot küld, a fák törzse visszaveri. Napfényes liget, sejtelmes vízfolyás. Elterül rajta a fátyolszerű pára, ide-oda lebben. Szárnysuhogás, valaki ismét üzen. A lombkoronában madárfi pittyen.

A legelőn szólamokat cserélünk. Egy-egy zenei mondatot, dallamtorzót, részletekben felépülő dallamtestet. Fátylát leveti a dal, tisztán áll előttünk, a legelőn ökörnyalat lenget a szél, a horizont úszik, szólamaink összefonódnak. Ágról ágra jár a szél, ide-oda hordoz egy-egy dallamfoszlányt. Hangunkat elkapdossa a csacsogó szél.

A tisztás szélén bokáig avarban állnak a fák. Beszűrődik a fény, pászmákban támasztja az eget. Üvegszerű fénycseppek, testükben szivárvány játszik. Csendre int az erdő, megugrik egy őzbak, a tisztás szélén nyúl motoz, szunnyadó madár cserren. Hangunk kettévágja az erdő neszezését, nevetünk. Velünk jár a dal, hadd csendüljön.

Az erdészház körül kutyák ugatnak, hangunkat elnyomja visszhangzó kaffantásuk. Átadjuk nekik a csendfoszlányokat, s lassan csendesednek, lábunk nyomán fű surran, tavalyi avar zörren. Mély a tavaszi szántás, helyenként elboronálták, a puha testű föld kövéren csillan. A kerék mélyen süpped bele. Bokoralján megállunk, a motor hangja elhal, vakít a fény. A fű felett délibáb incselkedik. Delelőre áll a nap, tikkadt a föld. Messzi kiáltás, távolból válasz, ma elült a munka, ember sem közel, sem távol. Dalol a szív, mosoly fakad, csengő nevetés, szünni nem akaró, a torokból fel-feltörő, bugyborékoló.

Ölelj ma, holnap messzire visz az út. Te északnak, én délnek. Messzire visz egy hajó, a víz sötéten kavarog, a motorház tompán zúg, alattunk halkán morajlik a tenger. Sajog a szív, magasra szökken, magával röpít a vágy. Ma itt kánikula, holnap páras, jótékony eső. Remegő szív, bennrekedt hang. Jöjj vissza, ma még énekeljünk együtt, mielőtt téged messzire repít a gép, s elsuhan velem a hajó. Ködös északra mennél, én verőfényes, nevető délre. Hol találkozunk?

Valamikor a párom voltál, s fogadalmat tettünk egy félreeső kis templomban. Hogy újra- s újrakezdjük, valahányszor egymásra találunk. Az énekedről ismertem rád. Amikor a konyhában főztem, dudorásztam, s felcsillant a szemed: hogy tudod így hajlítani? Gyönyörű a hangod, hallottam valaha. Mindig bennem szól, mindig bennem él ez a csengés. Végy az öledbe, ringass dúdolva, s füledbe nevetek visszafojtva, mosolyom dallam, nevetésem szét-szétpattanó légbuborék. Szeress ma ismét, mint mindig, valahányszor egymásra találunk, énekeljünk együtt. Helyettünk angyal szól, itt a szobámban, felröppent az ágy támlájára, hallottam szárnyuhanását. Itt őriz most minket, teveled mindig örök az élet. Add meg a hangot, hadd énekeljünk ma ismét együtt. Ha elnémulok, hallom a szeráfok hangját, messze az éden. Karjaimban tartom azt, aki énekelni hozzám rendeltetett. Dalolj ma hozzám, csendül az ének, mibennünk mindenkor őt dicsérjük. Soha ne menj el énekszó nélkül. Legyünk ma együtt, égi csengettyűt szólaltat meg a csönd, s bennünk a lélek némán zendül. Testünk bűgő mélyhegedű, torkunk felfakadó kacaj, ölünk termékeny lágy föld, hajunk lebbenő szél, elmos a pattogó zápor, hólyagos testű a por, szemcséi habozva futnak, légy te a cselló, leszek hegedű. Hang-testünk egybeolvad, üzen az ég.

Csak ma még énekeljünk együtt. Holnap már csönd lesz, s mi újra keressük egymást. Ismét hallgatózunk, ha már kósza hangokat hordoz a szél. Téged ma újra megtalállok, ne hagyj magamra, éneked vigasz, dallamod puha párna, hajts rá a fejed, pihenj el rajta, hadd ringasson. Most, hogy újra felismertél, légy ma velem, ne engedj el a szálló széllel, tarts most magadnál. Ölelj erősen. Add meg a hangot, dúdolg egy sort hozzá. Hogy biztos legyek benned. Őbenne bízva egymásra ismertünk.

Énekeljünk.

Életeink

Megszerettelek, és ismét nekifogtam társalkodni az elérhetetlennel. Hiányod teljesség, s megnyílik egy fénykapu, amelyen elindulok. Valahol messze csillagok várnak, jelzik utamat. Vágy-fények gyúlnak fel, mint lámpagyújtogatók, nyitogatják a szívét. Mely megszakadni készül, olykor csendesül. Hideg téli csend, a fények távolról melengetnek. Hol tartózkodsz ilyenkor? A múltkoriban élém járultál, tested fényből épült fel másodperctörredék alatt a szemem előtt. Most ott rejtőzködsz valamely csillagon, ködfelhő őrzi az álmod. Holnap újra visszatérsz az elérhetőségbe, ébresztőóra hangja hozza vissza lelked az álmodások világába. Itt álmodni lehet. Odaát teljes valóságban élsz.

A múltkor a fiam voltál: aprócska gyermek, lovakat hajtottál cirkuszi porondon, kis piros ünneplő ruháddal együtt buzgalomba öltözött a lelked is. Pompás lovak voltak, prüszköltek, és engedelmesen jártak előtted, kis lovaglópálcával terelted őket, s ők leszegett fejjel biccentgettek, bóbitájuk rezgett a fejükön. Kint jártál már a legelőkön, siettél fel a domboldalon, a fák között, az erdőben, fel a sziklák felé, melyeken nincs határ ég és föld között. A lovak horkantak, de mentek engedelmesen. Kis tested ütemesen járt, karod-lábad engedelmeskedett valamely kényszerítő sietségnek. Talán nőni akartál, élni akartál, más célod nem lehetett. Hisz könnyű élni. Ujjaddal a csillagokat érted.

Máskor meg a férjem voltál, nagyvárosban éltünk, színházba vittél, sietnünk kellett. Hogy elrobog mindig ez az elképzelt élet. Lovasfogat szállított, konflis siklott szántalpakon, puha, meleg hó volt az utcákon. Gázlámpák égtek. Kik is voltunk akkor?

Egyszer talán a feleségem voltál, méltatlanul bántam veled: mi közöm hozzátok? Holott te tápláltál, hozzám ragaszkodtál, rólam gondoskodtál. Most már bánhatom, amit akkor észre sem vettem.

Mi minden történt már velünk, te vagy a lélek másik fele. Talán az anyám is voltál, egykor a méhedben hordtál. Hányszor megtréfál az élet! Ennyi alakmásban szab ki ránk szerepet.

Puha, meleg ágy vár rám, a lélek kirepül a test börtönéből, mely fogva tart, jelez. Előre érzi, ha épp kiszerttél belőlem, s érdeklődésed más felé fordult. Olyankor a test elnémul, a lélek a hideg csillagokra mered. Jöjj vissza hozzám újra és újra. Legyél most szerető, karjába ölelő, ölembe simuló. Most ezt játsszuk el ketten, hisz ezt a szerepet még nem osztották ki ránk az égi hatalmak. Ha most be nem töltjük, kiosztják ismét. Ne vigyünk át eljátszatlan szerepeket a túlsó partra.

Megszerettelek, s most ismét csillagkövezte úton járok, szólongatnak odaátról. Te vagy, aki megérinti a lelkem, s a test életre kel. Kiszolgáltatottságunk nagyobb csak a teljességnél – soha senki más. Csak te vagy, aki mindig is én voltam, csak én lehetek mindig te. Most nem anya, nem fivér, nem nővér, nem rokon, nem én, nem te – a szerelem köt össze minket. Tebenned kezdek újra életet. Röpké pillanat.

A test zeng, a lélek muzsikál.

Fény

Ma megláttam magam előtt a fényt. Olyannak tűnt, mint egy trapéz, velem szemben feszült, a retinámra szűrődve világított. Elengedtem mindent, s a fény a horizonton lebegve átsütött a testemen. Korábban eljátszottam vele: emberekbe irányítottam, bebújtam a testükbe, fénynyelveket küldtem szívükbe, lepattintva az azt összeszorító zárat. Megsimogattam fény-nyelvemmel a testüket, begöngyöltem őket, s egy virág porzójába helyeztem őket porzószálnak. Hadd fényesedjenek, teremjenek, gyógyuljanak, melegedjenek.

Ma nem játszottam vele. Elöttem állt a horizont fölött, kifeszített fénytrapéz, s tudtam, hogy megváltozik az utam. Amerre jártam, most visszatekinttem, sok mindent hagytam magam mögött. Most csendesség következik, törekvés és küzdelem nélküli út.

Kinyílt egy országút, előttem fény süttött. Egyedül vagyok. Az éleslátás legjobb ideje. A fény kinyitja a szemem, s látni fogom a hangokat, a gondolatokat. Amit korábban hallottam, most látni is fogom. S ami gondolataimban lepergett, színes filmként él

előttem. Az élés idejét felcseréli a látásé. Élni könnyű lehetett a maga idejében. Látni pedig most szükségessé vált. A korábbi nemszeretem cselekvést el kell végezni. A megsüketített, megvakított érzékszervek előtt ma lebomlott a süketség és vakság fala. Mit tegyek az elnyert látással? Meglátom vele a fényt. Kinyitom, becsukom, az utat magamba szippantom, én kértem. Nem indulok, mégis haladok. Semmi nem áll. Alattam patak folyik, játszó cseppjei, buggyanó hullámai egymással csevegnek.

Ma kinyílt egy fénykapu, kívül vagy belül vagyok? Élni könnyű, meghalni nehéz. Ez megjelöli helyem. Előttem nincs cselekvés.

Derű

Már nem fáj, csak bosszant. Apró, szúrós szigetek a derű tengerén.

Kis nyírfa

Kis nyírfa. Bejárat az égbe.

Amikor gyermekkorunkban az égisz éri fáról hallottunk mesét az óvodában – hittem is, nem is. Most látom csak, hogy élő valóság.

Fölötte báránfelhők vonulnak. Ágai a másik világban.

Ágán átlibbenek régebbi, emlékezet-idézte világomba, miközben egy fonállal kötöm magam a törzséhez, hogy bármikor visszatérhessek. S aztán szabadon, messze az egekbe, majd a kékségben felsejlik a világmindenség, hátratekintve oda túl már csak labda a föld.

Lakhelyem környékén járva megfelelő helyet kerestem lélek-szellőztetésre. Egy patkó alakú tömbház mögött találtam egy teret, melyen már kamaszodtak a tizenöt éve odaültetett, fehér lábú nyírfák. A téren alig járnak napközben, a ház lakói a túloldali bejárati ajtókat használják. Néhány hinta, poroló, sportpálya. Éles fogú februári nap.

A tér közepén egyedül egy fiatal fa. Valami odavonzott hozzá nap, mint nap. Körülötte sétálva megtaláltam azt a helyet, ahol beszélgetni tudok az ágai közt átszűrő fényekkel. Az este autó fénycsóvjára esett rá, majd kihuny, ünnepi fényjáték, mely újabb s újabb fény-ruhába öltöztette a fát.

Napközben a csúcsa vonzza a tekintetet, mely még nem vész el a magasságban. Kis oltár, természet-alkotta imádkozó hely. Beszélgető hely. Ha elcsendesedve mélyülök magamba, megszólalnak kérdéseimre a válaszok.

Átjáró. Ha senki sem jár arra, teljesen magamra maradok a nyírfával. Ágai közt egy-egy mozdulat-töredék, szellemteste egy pillanatra láthatóvá válik mindig ugyanannak az alaknak. Aki beszélgetni akar velem, nevetni, társaságot kívánja. Olykor csacsokaságokat beszél, olykor figyelmeztet dolgokra, melyek lineáris idősík-világunkban még a jövő mezejébe tartoznak. Lelkendezve szalad felém, messziről üdvözöl.

Nem veszem komolyan. Felültet – mint korábban is. Mint egykor, mikor egyazon létmezőbe születtünk, együtt volt dolgunk. Melyből ő ki-kitért, elhagyott. Ő már csak ilyen. Haragudni nem tudok rá, komolyan sem veszem. Megnyit meánderező, feneketlen lélekszakadékokat, messzire rezzenő húr ilyenkor a szív. Valamikor ideát is szeretett, most is ezt hajtogatja nap, mint nap. Odaát a lélek nem ismeri a vágyakozás kínját, csak vállalt feladatnak néz elébe tanulóújtján. A szenvedély és szenvedés evilági érzés, odaát csak vegytiszta szeretet létezik. S mivel sohasem érte be kevesebbel, a szenvedély-megalázta lélek vergődött ideát, s még odaát is vágyakozott. A test dolgaira is emlékezett, zsigereiben vitte magával a testi szerelmek emlékezetét a túlsó partra. Ezért vágyik vissza, sutyorog, nevetgél, mórrikál. Biztosít szerelméről, csak engedjem visszatérni. Fogadjam evilági testembe, hogy visszaszülethessen.

Nem. Sokszor becsapott, a hűséget sohasem ismerte. Maradjon, ahova mennie rendeltetett.

A kis nyírfá megmerevedik. Szélcsend. Nem mozdul. A februári napfény esetlenül bújjik át a csupasz ágakon. Foga van a napnak, felnézek az égre. Üres a tér.

Megsértődött, elment. Hadd menjen, próbálkozzon mással. A lélek a jellemét is magával cipeli ideát-odaát.

Senki sincs a téren, csak a meztelen lábú kis nyírfa. Átjáró, égig s azon túl.

Utazásaim Rőt Macskával

Kinek a lelke öltött fura testet, mely szellemvilág hírnöke ő?

Ott álltam a sziklató partján a törökországi város közelében. A meredély alatt sokvizű tó fénylett, s a parton csodafa szalagjai libegtek. A csodafa kívánságteljesítő fa volt, arra jártak a turisták, s bárki, aki kívánsággal a szívében kaptatott fel a meredélyre, feltűzhetette vagy felkötözhetette papír cetlire, nejlonfoszlányra, levélborítékra írt kívánságát a fára.

Tényleg teljesült. A teljesség megküldte a remélt, várva várt küldeményt.

Pedig lehetetlent kívántam. Látszólag, földi ész számára lehetetlent. Azt kívántam, török párom látogasson meg engem Magyarországon. Hittek is benne, nem is. Én hittem s erősen kívántam. Eljött.

Ott álltam a meredély szélén, szemem a tótükrön, melyet szellő borzolt. Szép a látvány, csak kissé pusztá a fű, mintha nem kapna elég nedvességet, csapadék ritkán jár ebben az évszakban. A kívánságfa alatt ókori görög rom, oszlopsor, fölötté timpanon: az épülethomlokzat szoborművekkel díszített, háromszögletű homlokzati része. Bekúszott a tekintet a hajdani kapu alá, s behatolt egy hajdanvolt világba.

Hirtelen macskanyávogás hallatszott, először alig lehetett azonosítani. A timpanon alatt egy foltos macska osont, s visszavezetett korábbi idősíkba. Ott állt, rőt bundáján feketés csíkok fénylettek, tigrisnek vagy nagytestű ragadozónak hatott volna, ha nem hozza régvolt világok üzenetét, s ilyen minőségében nem lehetett emberi érzésekkel viszonyulni hozzá. Talán az áhítat állt a legközelebb ahhoz az érzéshez, melyet a macska látványa keltett. Szent áhítat? Ki ez a lény? Mi módon vezet, kinek a lelke öltött fura testet, mely szellemvilág hírnöke ő? Utána osontam. A timpanon alatt boltív tárult, mögötte halványan szűrődött kifelé pislákoló gyertyafény.

Kisázsia

Akkoriban ott éltem egy kunyhóban, s életem párja szegény ember volt. Öszvérfogatos echós szekéren járta a falvakat, agyagedényekkel kereskedett. Egyetlen öszvér húzta a szekeret, mely nappal járműként, éjjel hajlékul szolgált.

Hosszú fekete hajú ázsiai lány voltam, a tóban úsztam, fejemen lótuszvirágok – a lélek szimbóluma. A tóban körülöttem tavirózsák, tenyerembe vettem a vizet, olyan tiszta volt, hogy inni lehetett belőle. Meztelenül fürödtem, miközben az öszvérfogatos szegény ember egyenesen a tópart felé tartott. Megállította a szekerét, néhány vékony göncét szinte észrevétlenül fejlette le magáról, megmerült a vízben meztelenül. A tóban megcsókolt, a parton vadul szeretkeztünk. Majd porba hullt virágom, szerelmünk gyümölcse elenyészett. Szertefoszlott a boldogság képe. Ismét megjelent a macska.

Tudtam már, hogy akit hívtam a kívánságfa alatt, tartósan nem lehet enyém. Talán egy éjszakára, egy hétvégére. Szegény ember volt egykor, ma is annak érzi magát. Hiába lett kevély hivatalnok, több ezer ember lesi szavát. Lélekben ma is az a kisázsiai echós szekeres kereskedő, aki egykor régen kínlódva járta a falvakat, agyagedényét kínálva. Hogy rosszat tett velem? Kétlem. Megéltem általa a legszebb, legfrissebb, legtisztább nőiességet. Az anyaság tartós boldogsága, más állapota nem adatott meg.

Menjünk, macskám.

Strasbourg

Valaha sokgyerekes nemesasszony voltam, kék szatén ruhában ültem egy emelvényen, előttem ünnepi felvonulás zajlott. Ha parókás férjem oda-odajött hozzám, odahajolt, mondott valamit, elterelve figyelmem a játékról, kelletlenül húzódtam el tőle. Nem hagyott magamra, újra és újra igazolva jelenlétét abban a kapcsolatban, mely sok gyermekkel ajándékozott meg. Utolsó szülésemen már nem volt áldás. Kisgyermekkel az ölemben szertefoszlottam az éterben, önvédelmező fészkében elröpült velem a magzat is, vagy épp gyermekágyi láz végzett velem?

Ő volt a férjem, akkor is megváltam tőle, most is. Sok gyerek – talán hat is – maradt utánam. Talán magára hagytam akkor is a gyerekekkel? Mindig ez volt a feladata. Családfő, családapa. Akkor is mellettem volt, s jelenléte akkor is kénytelenség érzését váltotta ki belőlem, magam akartam lenni. Némethon. Tudtam, hogy valaha éltem német nyelvterületen.

Honnan e magányérzet?

Némethon

Macska oson dobpergés közepette vonuló katonák csizmája között, mintha jelenés lenne, hisz senki nem tapos belé, pedig csattannak a csizmasarkok, pereg a dob, de a macska bátran egyik csizmaszártól a másikig ugrik. Kezemben pecséttel lezárt tekercs, feltöröm, s olvasom. Katona vagyok, ám mégis az írástudás a feladatomban, rendeletek, parancsok közzé tétele. S ahogy elvonul a regiment, utána fordulok, kék uniformisom, fekete feltúrt kalapom, csattanó csizmám elvész az időhomályban – vajon meddig éltem, amikor a harmincéves háború Némethon egyharmadát kipusztította? Andreas volt a nevem, katona voltam, társtalan, uralkodót szolgáló, ám írástudása révén az ágyú-
tölteléktől elkülönülő, magányos lény. A magányt mindig is társamnak tudtam.

Békésebb helyekre menjünk, macskám.

Göröghon

Agora, legalább huszonkilenc évszázad prizmája. Emelvényen előadást tartok, s a tudós hallgatóság oly messze áll tőlem, hogy a tömeg kis csoporttá zsugorodik. Ujjam a napra mutat, erőm, tudásom tőle ered. Ha társ-számba kell vennem valakit, kezem az égitesteken: fénylő Nap a társam. Nem az a veszekedő némbor, aki most is valamilyen faedényből kókusztejet tölt a számba. Perel, hogy nem eszem, nem iszom, megbolondultam a tudománytól. Nagy szája, kék köténye maga a vibráló élet, te vagy a feleségem, istenem, de furcsák az emberek, mi közöm hozzátok?

Most jött vissza, egyből tudtam, hogy ismerem, macskám, nem is kellett útmutatót kérnem tőled. Ő volt a barátom, aki már az első öt percben összeveszett velem és megsértődött, mert leszóltam a lakását, ahol vacsorával várt, hűtőszekrénye tele volt

az én tiszteletemre. S amikor testünk egybeért, tudtam, hogy hazaérkeztem. Tűzláng, mely éget s nyugtat. Társam voltál, gondoskodtál, s én semmibe vettelek. Meg is bűnhődtem miattad. Mindig megbűnhődök miattad.

Meddig az utazás?

Innsbruck

Hatalmas favázas parasztház, rendezett porta, alkonyat. Andreas a szobában piros bort vedel, s a holddal társalkodik. – Hold asszony, nyújtsd ki a karod, ha más nem, téged sírig ölelhetlek. Veled ülök náoszt minden hónapban, mikor teliholdként, pirosan, aranylón, bíborvörösén folydogálsz be hajlékomba, s az ágyon kelünk egybe. Karomba ömlesz, mint olvasztott vörösréz, s veled egybefonódok.

Kozmikus magány. Andreas, a tiroli parasztgazda náoszt ül a holddal. Égi útján eljött élete asszonya, s halálba szenderítette. Társalan élet, földmunka, küszködés, rend, jómód, kíméletlen magány.

Estelente visszaemlékezem órá.

Köln

Először a papucsomat látom meg, amint a földre ereszkedem. Ha jól érzékelem, zöld szattyán vagy selyem papucs, ni csak, hisz bohóc vagyok. Mutatványos, akit embertömeg áll körül, főleg asszonyok, gyerekek. A férfiak nem érnek rá csepűrágókat nézni, az italmérésekben időznek. A tér öblén a kölni dóm, látom felemás tornyait. Andreas, a fiatal vásári mutatványos most újabb szerszámokat vesz elő, ni csak, hisz tüzet dobál. Szemben velem kicsattanó egészségű, vállig érő, szőke hajú, hamvasbarack bőrű fiatalasszony, telt keble félig kibuggyan réklijéből, miközben magafeledten bámul, társait böködi oldalba, ujjong, kiabál: – Er tut das! Er tut das! – Megteszi, meg! – lelkesedik. Andreas ördögi kezűgyességgel dobálja a tüzes szerszámokat.

Isabelle! Mennyire szeretett engem ez a fiatalasszony. Soha nejem nem lehetett, hisz idősebb is volt, férjes, gyermekes. A szeretője voltam, talán az ötödik gyermekét én nemzettem. Én, idős parasztnak kései, egyedüli gyermeke, aki megszökött a mutatványosokkal, kitanulta szakmájukat, s most embereket vidámít. Elfacsarodik a

szívem, ennek az asszonynak a szépsége, gyöngédsége, semmit nem váró, odaadó szeretete megindít. Most, hogy viszontlátom, visszatarthatatlanul csorog szememből a könny. Minden szeretetteljes, életvidám, szőke, telt teremtésben őt keresem. A hajdani Izabellát, aki annak idején rezdületlenül állt koporsóm fölött – a viszontlátás biztos tudatában, kissé szomorúan, de méltóságosan. Jómódban haltam meg. Kiteljesedett élet, család nélkül, orzott szeretetben.

Pest, Bécs

Novák Pista jogáshallgató, de semmi nem lelkesíti, el sem keseríti. Amikor a kis Zsófi beleszeretett, ő megkérte a kezét az apjától, s kosarat kapott. Bizonytalan egzisztencia, nulla jövőigéret. Zsófit jobban bántotta a fiatalember kudarca, hisz nem tudta, hogy Novák Pistának egyetlen szenvedélye van. Egyetlen szerelme, de az nem az emberekhez fűzi. A lovakhoz. Lóversenyekre jár, s mindig a fehér lóra fogad. S a fehér ló viszonszereti földöntúli, nem embermértékű, bizarr szerelemmel. Novák Pista azért hanyagolta el jogásztanulmányait, mert még első éves korában hatalmas pénzüsszeget nyert: akkor tett először fehér lóra. Ha életében soha semmit nem dolgozik, akkor is gondtalanul él haláláig. Ezt viszont senki nem tudta: a szenvedélyéről igen, hogy lóversenyekre jár, s hogy olcsó kávéházakban tengeti napjait. A nyereseményéről viszont hanyag konoksággal hallgat. A fehér ló mindig meghálálja a ragaszkodást. Novák Pista többszörös nyertes.

Hogyan lett köztisztelőben álló nagypolgár, villatulajdonos élete későbbi szakaszában Bécsben? Egy csúnya, idősebb, fekete hajú nő megszerezte magának. Fiat, lányt szült neki, fogadásokat rendezett, amelyeken Novák Pista hideg hanyagsággal tósztot mond a népes vendégseregnek. S miközben szónokol, cinikusan elmosolyodik:

– Istenem, hányszor megcsaltam, bolond asszony, akinek pont én kellettem! S a lányom, Zsófi, hasonlít valamelyest ahhoz a hajdani Zsófihoz, akit az apja nem adott nekem, s én nem árultam el, hogy hatalmas vagyonom van. Csak úgy éltem, mint minden jogáshallgató, szerényen, olcsó kávéházakban ebédelve, padlásszobában meghúzva magam. Épp csak a szigorlatra nem mentem el. Hívott a fehér ló. Rá kellett figyelnem, s nem maradt adósom rajongásomért.

Kiskoromban – ebben az életemben – kitörő rajongással tapadtam az ablaküvegre, ha lovas szekér trappolt el az ablakunk alatt. – Ló! – kiáltottam eksztatikusan, s gyönyörűséggel néztem büszke fejüket, ahogy bólogatva, délcegen tovacsattognak a kockaköveken. Csak néztem, sem rájuk ülni, sem megsimogatni nem akartam őket – büszke élőlények, akikhez egykor oly bensőséges viszony fűzött.

Hatalmas fehér márványkő aranyozott Stefan von Novak felirattal, fölötté hűsmélyzöld borostyán, körben beláthatatlan embertömeg, mely egy dúsgazdag ember távozására kíváncsi. De ki is az a fehérruhás, kalapos kislány a síromnál? A kisunokám? Aki tudatlan szomorúsággal néz utánam, míg a földet rám lapátolják. Lélekszemem látja a kalapos kislányt, s későre bár, de megtapasztalom az egyedül megváltó, lélekkönnyítő, emberekhez fűző szeretetet. Mely első e világon. Soha senkit nem tudtam szeretni a fehér lovakon kívül. Egyedül bennük bíztam, emberekben soha. S pár pillanatra, a lélektávozás perceiben szívembe mar a szeretet. Egyedül ezen a világon egy kalapos kislányt adatott szeretni egy üres lelkű hajdani jogászhallgatónak.

Hová lettél, macskám?

Itt, most

A macska előttem jár. Kibújik a szűrt fényű folyosón, baktatok a timpanonig. Ott felszökell, s egygé válik a romkapu ornamentalsével. Szemembe vakítóan süt a tó naptükre, csak a vizet nézem hunyorgó szemmel. Emlékképek, korábbi életeim képkockái. Férfiként mindig magányosan éltem, magányom önként vállalt zárkájából nem tudtam vagy nem akartam kitörni. Asszonyként az anyaság haláloamat okozta, fiatal lányként egyszer boldog voltam, pár futó pillanatra eldaloltam a zsenge nőiesség legszebb dalát. Az én lelkemben egy dal él, melyet mindig hallok, s mely most életre kél, szeretném fennen énekelni. Ki lettem én? Egy életem, egy halálom. Nő lettem, kamaszkori önmagam egyedüli nagy sajnálatára. Andrásnak vártak, de az már többször is voltam. Gondolkozom, mi ebben az életben a hivatásom: most a női minőséget, alkalmazkodást szabták volna rám? S ha cselekszem, néha bennem él a nyers markotányos, a borissza tiroli paraszt s a világtól világnyi távolságot tartó ógörög tudós, a titkolt

szerelmű vásári mutatványos meg a fehér ló szerelmese. Mindig embercsoport közepén álltam, emberek figyelmét tartottam éberem – többnyire férfiként.

Itt, most? Állok az előadóteremben, s ökörnyálszerű gondolatfoszlányokat sze-degetek elmém gombolyájáról. Kitekintek az ablakon, a hallgatóság tekintetével követ. Érzékletesen előadok, embertömeg figyel rám. Sohasem félttem a fellépéstől, hisz ezer éve ezt csinálom. S még a bolond barátom be akar jönni a tanári szobámba velem szeretkezni – de hisz ez a munkahelyem! Ki akar rúgatni, mert szerinte asszonyként bolond, aki ilyen férfias foglalkozást úz! Mivel lehetne engem kiszolgáltatottá, alárendeltté, függővé tenni, olyanná, mint amikor szeretkezés közben birtokol? – De hisz Lilith asszonyt tartom a térdemen! – s belenyugszik a legszebb szerelmi mámor közepette, hogy megint alulra került. Erős asszony Lilith, felülkerekedik. Ha férfi-minőségem találkozik egy érzékeny férfi nőiességével, harmónia illúziója kél. Régebb is párom voltál.

Felkötözöm a fára egy cetlire írt kívánságomat: – Er soll mich besuchen. Látogasson meg. S júliusban megjön. Éjjel rám telefonál: már Münchennél járunk, már Budapesten vagyunk. S mikor leszáll a vidéki város pályaudvarán, hirtelen átölel hátulról. Mikor egy ágyban alszunk, egymás mellé akkurátusan illesztett szemüvegekkel, a szegénységgel kínlódo, tárgyait, kevés pénzét megbecsülő agyagedény-kereskedő lélegzik mellettem. Idegen is, nem is.

Veletek mindig találkozom, valahányszor dolgunk van egymással.

De furcsa az a macskaminta a falon. Lelkem rajzolata. A magány s az abból kivezető nőiség jelképe.

Sorskönyv

Eljött hozzám, hogy megtartsom.

Tudjuk azt, hogy jövőnket tudatunk alakítja, gondolataink a jövő történéseinek zálogai. Amit ma gondolok, érzek, látok, magamban tudva-tudatlan tudok, az kibomlik a jövőben.

Írásaimat olvasgatom: tizenkét évvel ezelőtti gondolati hálómbe kódolva a magány, egyedüllét, elválás. Bármily fájdalmas volt, a hasító érzést oldotta az előre megtervezettség. Tudtam a lelkem mélyén, hogy egyedül akarok maradni, s azokat a személyeket, akik körülvettek, messzire irányítottam. Kapcsolataimban ott lebegett a távolság – s mellette a hűség, a várakozás; élet helyett fantáziaképek, elgondolások, magányos döntések. Én voltam bármely hősöm: míg én a valóságban az állhatatosságot gyakoroltam, regényhősöm csapodár volt, megcsalta a társát. Míg én a hűség hálóingét magamra vettem, alkonyi-rejtett gondolataim a céda magatartásmintáit közvetítették. Ezek kerültek papírra. S aztán – általam bevonzva – megjött maga a hűtlen, az el-távolodó, aki nem bízik másban, sokkal jobban fél az élettől, hogysesem másra várna. Mindent maga akar a kezében tartani. S még nem látja sürgés-forgásában, hogy ön-állóságánál csak egyedül-léte nagyobb.

Képeskönyv-élet, tetszés szerint nyitható-csukható. Polcra leemelhető, visszahelyezhető. Csukott szemű. Halott.

Nyisd fel szemed, nézz szét. Küldd el a csontkezű olvasót. Körülötted zajlik az élet. Ha nem is oly megtervezetten kedvedre való: tied, csak a kezed kell kinyújtanod érte. Tenyeredbe kéredzkedik, néha simogat, néha pofon vág – kényelmetlen kihívás!

Most megjött a valódi családom – nemcsak korábbi életeim szereplői csoportosultak körém. Eljöttek evilági gyermekeim, kik még odafentről integetnek felém, rám nevetnek hamiskásan, lábuk a levegőben lóg, kis testük szivárványcsatornán csúszdázik. Angyalkák.

A barnásszőke, göndör szépség. A nevetős-komoly kisfiú. S a szilajkék szemű apja kedvence.

De milyen kép is él bennem Őróla? Hogyan kellene szívembe vésődnie, gondolataimba ivódnia, lelkembe merülnie – mikor a mindennapok pörgése megfosztja statikusságától? Hisz mindennap látom őt, alakját lefényképezem agyammal, s lélek-vásznakra vetítem.

Látom őt, ahogy kelünk-fekszünk, ágyunk-asztalunk közössé lesz, ahogy elmegy a hajnali derengés első sugarával, s megtér családjához a szentülő nap utolsó fénykévéjével. Ahogy együtt lakozunk, együtt sírunk, együtt vigadunk. Mennyire hiányzik!

Menyire kell melege, mellyel megolvastja a lélek jégpáncélját, s ereje átjárja a testet! Vágyódom utána. A döntésre, hogy megtart, hogy kellek neki. Az ő döntésére. Melyet én indítottam, mikor figyelemre méltattam, s őt választottam annyi más közül, ki társra vágyik. Éltet kézfogása, amikor együtt utazunk, teste, ahogyan egymásba hajolunk, hangja, amikor hozzám szól, nevet, kérdez, tanít.

Magam vonzom sorsom, és sorsom által sorsod. Élj tudatosan. S elméd gyönyörű életet vetít.

Fehér autó

Fehér autót vezetett, fivére mellette, az autó az álommezőben balról jobbra haladt. Valakinek a sorsa jóra fordul, mert erős kézzel fog irányításába.

Harminc fölött az ember új tulajdonságra tesz szert: a visszatekintés képességére. Számvetés a múlttal. Harminc fölött szembe kell néznünk önmagunkkal. S a tükörkép olykor nem tetsző vagy kifejezetten riasztó.

Volt egy év, amikor többször menyasszonynak álmodtam magam, s ez nyugtalanító, fárasztó vagy kellemetlen volt. Mintha egy kötelességemnek tennék eleget. Volt, amikor épp férjemmel készültem a házasságkötő terembe, s kérdeztem, minek megyünk? Hiszen már voltunk!

Csupáncsak egyszer volt vidám a menyasszonyos álom, amikor egy volt iskolatársam volt a vőlegény, rajtam műszálas jelentéktelen menyasszonyi ruha. Táncoltunk gondtalanul. S mintha megkétszereződünk volna: ott táncolt mellettünk a húgom az ő öccsével. Kétszeres tükör.

A legijesztőbb az volt, amikor gyönyörű, nádszálvékony derekam – amilyen a valóságban sohasem volt – selyemuszályba volt szorítva, s mikor az antik keretű, csipkés tükörbe néztem, arcom fokozatosan átváltozott csúnya férfiarccá. Az utcánkban volt egy magára hagyatott férfi, aki olykor danolászva, kétrét görnyedve lődörgött haza üres hajlékába. S az arcom hirtelen megtévesztésig az övévé vált.

Az álom elgondolkoztatott. Ennyire jutottam volna a lelki disszonanciával? Elkezdtem rendbe tenni az életem.

Ma látok sorstársakat, bujkálva az önmagunkkal való szembenézéstől. Rejtőzködve. Olykor kocsma nyeli el a legnagyobb tehetségét, a legillusztrisabb agyat, a legötletesebb alkotót. Torzó sem lesz belőle. Tompa mámorfalon át lebegve szemléli a túlsó partot. A világ teljességének illúziója számára csak az italban adott. Pedig kerekké kell tenni a világot józanul, teremtő munkával, érzelmeinken dolgozva, saját szép világot teremtve. Nehéz újratanulni az emberekhez viszonyuló derűt, türelmet, barátságot. Hogy barátja legyek társamnak még akkor is, ha épp készülök vele a legfájdalmasabb szakításra. A barátot nem lehet becsapni – mert az már nem barát. A szeretőt fel lehet szarvazni – önmagunk megcsúfolása.

Más pedig kibújva korábbi életeitől visszhangos újra-játszmákból, hirtelen új életre ébred. Mintha most született volna. Ki is ő, mire is jött e világra? S amit addig tudni vélt, most teljesen tudatlanul fürkészs. Mi célja van ismételt ittlétének? Mit nem tanult meg korábban? Mit kell jóvátennie?

Szembenézéskor bizonyos pontokon árnyék keletkezik. A fény megtörik e pontokon. Ezeket dolgozni az életfeladat. Szeretet, öröm, türelem. Derűs felelet a megpróbáltatásokra.

A fehér autó jobb irányba halad, vezetőjének élete kezében. A szembenézést követő starté, haladásé. Az árnyak bal oldalt maradnak – odalett a múlt.

Lélekhangok

Az idő hozott magával újabb képeket, újabb életlátomásokat.

Tél van, kósza porhó szállong, falura utazunk. Jövet egy kerítéskapu nyílik, nyitója egy pillanatra álomszerű képtöredék. – *Ki ez az ember? Milyen különleges!* – szól a hírjelző lélekhang. Már láttam valahol. Pár másodperc, ahogy a kapu becsukódik, néz utánunk. Szelíden mozdul, feje ferdén vállára hajlik. Gyermekek, aki kiles a világra, majd becsukja a biztonságot jelentő kaput.

Homlokráncolva nézek az autóból hátra. Tudom, még találkozunk azzal, aki pillanatnyi jelentős figyelmet kér. Kit hozott fel újra többsíknyi tengermélyről az idő?

Gyermekké lettél, gyermek, aki voltál. Nevettél a pultnál, ahol az italt mérték, tréfák, csínytevések sorozata mulattatott, s veled neveltünk. Zengett a hely, hullámozó jókedv. Hogyan, miért? Nem tudni, csak magával ragadott féktelen jókedved, hisz megtaláltad a kedvedre való társat.

– Én választottalak. – Én meg akartam.

Koraszülött szerelem. Nem maradt meg, nem szökkent szárba, nem bomlott pazarlóvá, nem fakadt virágra. Kisgyermek-hajtása porba hullt, bimbófeje letört.

Fájt az elmélyülő magány, fájt a ki nem mondott, meg nem hallgatott panasz. A kisgyermek megszállottan keresi szülőjét, aki csak siet, nem akar tudni róla. – Te lettél volna a legjobb anyám, amilyennek az igazit szerettem volna tudni, ha ráér. Szaladok az életem elől, nehéz súly a felelősség. Képzetelem anyaképet vetít: megértőt, elfogadót, melegszívű szeretőt. – De te nem voltál velem, s fájtak a kimondatlan szavak, bánatba nyomtak, fuldokoltam. Én voltam, ki leginkább szeretett, egy sem tette meg ilyen szeretettel.

– Ha megbízhattam volna benned, letöltöm veled, ami még hátravan. – Ha bízhatom abban, hogy gyermekként fogadsz el, s nem aggatsz rám felelősséget, megmaradok melletted, amíg csak élünk.

Majd később. Ha a jelen terhei könnyebbé válnak a jövőben, együtt öregszünk meg. Ha hiányzik majd a súly, újabb kihívást jelent a megüresedett hajlék, az elcsituló gyermekhang, elcsöndesülő ház. Végy majd magadhoz, hadd legyek gyermeked. Te vagy a tökéletes anya, aki elfogad, befogad, akár a sír. Ölelj magadhoz. Csak a jövő a biztos, a múlt homályba vész. A jelenről nem akarok tudni, gyermekké váltam ismét melletted.

Az autórádióban nyári dallam szólt, s felbugyogott belőlem egy gyöngyöző hangsor. Aztán egymás mellett ültünk a díványon, s gyermekkorunkról meséltünk. Valamikor ki is voltál? Rég is elhagytalak. Férjem, aki eltűnt nyomtalanul: szép volt a

téli város, ahol konflison színházba utaztunk. A régi életemben is ott voltam melletted. – *Soha ne hagyj el. – Csak ha megbosszantasz.*

Aztán csak állt szellemteste a szobámban: sötéten haragudott. Összeráncolt szemöldökkel nézett rám, s valaki, egy másik férfi szellemteste felderengett mellette. Tudja a lélek, mit hív a szellemvilágból, hogy földre érve valósággá váljék. Megtanított fullenteni, mesét mondani, játszani.

A jó írás mély érzelmi húrokat szólaltat meg. Valami mélyre fojtott lélekdallamot.

Csibe korábban mellém jött, s csacsogott végtelenül. – *Ilyent már láttam* – szólt a hang belül, s nem játszottam újra lejátszott filmet. Ismertük egymást – korábról. Kiöblítettem a selyemharisnyát, kiterítettem, félszeggel fogmosás közben lesett. A fürdőben döbenten néztük egymást: úgy teszel-veszel, mintha mindig együtt lettünk volna. Tettük a dolgunk, feküdtünk, keltünk. Az ő lakása, akár az enyém. Azonos mintával hímzett terítők, párnák. Valamikor én is így rendeztem be a lakásom: otthonhagyott világát elhozta idegenbe. Utána a hídról néztem magam a Duna felső szakaszán, s alattam csorgott a múlt, nem jelzett jövőt. Hazajöttem, soha többé nem láttam. Álomban sötét folyópart mentén elporzott autójával, magyarázta, hogy nagyon elfoglalt – s visszament a múltba. Sírva ébredtem: régvolt élet felbukkanó töredéke tenyeremben. Művész lettem, ő hívta fel a figyelmem kijelölt utamra.

Jött s bemutatta másodjára a fiát is. Istenem, ezt komolyan gondolja? S vádoltam magam a semmibe vételéért. – *Hiszen ez zaklatott képű!* – szóltam belül. – *Azért jöttem, hogy összekavarjam az életedet!* – megtette, nem is volt kaján. Az ő napjain másról sem szólt az életem, csak róla. De hiányában is jelen volt. Láttam őt, asztráliste mosolyogva jött felém a parkban. Segített nekem átélni a legmélyebb, legmeteszőbb fájdalmat, mely sokáig sajog, nehezen múlik. A szenvedélyt, az észveszejtő dühöt, fájdalmat, megelégedést, örömet. Mit veszíthettem el vele egykor? Kit hagytam magára? Hol követtem el hibát? Kit hanyagoltam el, kit nem szerettem? Elmélyülő

fájdalmam vétséget jelzett. Hogy tegyem jóvá? Kit szeressek helyetted? Meddő kérdések. Szülj meg újra, s karodban ringathatsz, érezhetem a tested melegét.

Ki vagy te, aki voltál? Honnan jöttél, mikor ismét ide kérezkedtél hívatlanul? Hogy szerettelek-e? Kötődtem eltéphetetlenül, amikor ollóval vágtam át a szíveinket összefűző neonkék szálat, recsegett, mint törött csirkecsont. Miért csak az idő havaz be süket tompasággal mindent?

Nyáreleji estén kísért haza először, barátnője nem jött aznap, így velem táncolt, s hazavitt. Idegen is, rokon is. Kettős érzés, valami taszított, miközben észveszejtve tiszteltem. De ha választani kellett, mindig alul maradt. Nem őt vittem magammal életútjaimra. Hátrányba került még kedvenc hangszeremmel szemben is. Ily mellőzöttek lenni! Valamikor te hagytál el – mint most is oly sokszor –, mert nem hívtalak magamhoz egyszer sem. Utánad mások vigasztaltak, s nem szerethettem szabadon, mindig csak az adódó alkalmak terelték a szívem.

Egyszer felálltam büszkén – velem ezt nem teheti senki! –, s kihúztam magam.

– *Tőlem el nem vehetne senki.* – *Tőle el nem vihetne senki.* Félttem az örök-szagú szótól. Hogyhogy, én már nem is élek? Magányom tanít. Ismét az egyedüllét, félbehagyott szerelem. Kihűlt szenvedély, bosszúság, kiábrándulás. Tanítottál ismét. Én nem vagyok te, te nem vagy én. Nem harcoltál értem. Nem.

Mindenekelőtt légy hű magadhoz: álmaidhoz, lelked képeiből szőtt ideáloddhoz, aki kibontakozik a jövő burkából, eléd jön, kézen fog, visz, s vele maradsz egy életre. Megtaláltam a párom.

Szénakazal, lóistálló. Kék szemű, erőteljes testalkatú fiatal férfi kerül elé, fekete haja derékig ér. – *Ez az én emberem!* – súgja a lelkem, s már bent vagyunk a szénapajtában. Utána hazavisz, szó alig esik közöttünk, figyeljük egymást – egymással van dolgunk. Ő a valódi – igaz szerető, elfogadó.

Tedd a dolgod, mellettem biztonságban vagy, egyetlen napra sem engedlek el, ha te sem akarod. Eljött, akit megidézted, akit gondolataid mágikus fonalával magadhoz vonzottál. Et incarnatus est. Ezer éve a testvérem voltál, nagyon szeretted. Úgy jöttél

elő, észrevétlenül, az idő burkából, egy másik földrésről? Úgysem bírtuk volna ki, hogy ne ismerjük meg egymást újra. És mindig újra. Villámfény volt, amikor felfigyeltem rád, te szellemtestből körvonalazódó, sejtelmes teremtés.

Csengő nevetés. Miközben a kapu becsukódik, kíváncsi mély-azúrkék szempár villan mögötte. Porhóként fedi be szemem a jótékony emlékezés.

Mint gombaspórák...

Mint gombaspórák, ha megérnek, s szétszóratnak a világba...

Ágyúcsövet mintáz a világháborús emlékmű, csöve az égre mered. Ott magasan nyírfa nyúlik bronzbarnán az égre, fenyő- és bükkös erdő hazájából jöttek. Az égen összefonódnak a fák, csúcsuk másik világba vezet. Halottak napja. Apró mécsek lángja lebeg.

Odafent pillogó fényben úszik a Göncöl. A csillagok mása idelent ezernyi mécs. Otthon vagyunk az otthontalanságban. Szól-e még hozzánk régvolt temető? Valamikor mindenhetes vendég voltam a temetőkertben, gyermekként a fejfákon neveket betűztem. Nagyanyám vitt magával kegyeleti útjaira, s a mállott nyugalom meghitt világommá lett.

Aztán szétszóratva, mint gombaspóra – mindenkori temetőkertek látogatója lettem. Hajdúság, Zemplén, Budapest, Nyírség – megejtő szépség, egyedi báj. Halottak napi hangulatok.

Az égre nyúlik a nyírfa csúcsa, keletre mutat. Ott a hajdanvolt halottak gyülekező helye. Egy-egy név, fejfa, sírkert jelzi földi nyomuk. Mit üzennek régvolt rokonok, ismerősök? Olykor több részt kérnek életünkből, mint mikor még idelent voltak. Súgnak, irányítanak, álmainkban feltűnedeznek. Ha valaki oly gyakran változtatja a lakhelyét, hogy meg sem melegszik mindaddig, míg halottai lesznek, utána mennek a halottak.

A helyi temető méltóságosan terpeszkedik, ezernyi mécses szegélyez sírokat. A hozzátartozók ragaszkodnak a hagyományhoz, másnap beszédtema a sírok látoga-

tása, státuszkérdés a kert méltósága. Alig egy-két gazdátlan sír, azok is példás rendben. Önkéntelenül adódik a kérdés: ha valakinek messze földre szakadtak a hozzátartozói, mikor, hogyan látogatják halottaikat?

Ismerős fiatalasszony halottak napja utáni szombaton repül haza Kölnből Nyíregyházára, percre pontosan a sírnál az egész rokonság – másnap vissza, harmadnap dolgozik. Feszés szervezés, kötelező családi kapcsolattartás.

Aki messzebb ment megélhetés után, keres egy helyi pubot, s felcsengeti az itthonmaradottakat: – Itt vagyok az Öreg Postásban, voltatok világítani? – Hol a nyavalyában vagy, megjöttél s első utad a kocsmá? – Londonban vagyok. – A fene egyen meg, még ma is viccelődsz, már azt hittük, hazajöttél, olyan ez a telefonvonal, mintha csak itthonról hívnál. – Pedig sokáig tárcsáztalak, foglaltak a vonalak, mint Szilveszterkor. – Gyere már haza, lekésed az egész életedet!

Az erdélyi temetők karácsony délelőttjén népesek, akárha a főtéren járnék, olyan a forgalom. Most jöttek haza ünnepekre a fiatalok – Magyarországról, Kanadából, Németországból –, s leróják kegyeletüket majd két hónapos késéssel.

A gyökerek így vagy úgy fogva tartanak. Kötelez a hagyomány, fog a valahova tartozni akarás. Akár azt is, aki kétségbeesett vagy rezignált keserűségében feléje sem megy a temetőnek. Haragszik az eltávozottra, túl hamar tért vissza másik hazájába? Arra, aki itt hagyott megoldatlan gondokat, nevetlen gyermekeket?

Csak vándorúton lazulnak a gyökerek. Lazulnak, kitépődnek. *Mint gombaspóra, ha megérik, s szétszóratik szerte a világban.* A temető kertek a szülőföldön maradnak, s jó addig, amíg nincsenek halottak: a fiatalok még munkabírók. Az öregek otthon várakoznak. Valami másra, magára a reményre, hogy történik valami, hisz a fiatalok után menni nem kívánnak. S ha a jobblétre szenderülés reménytelenül sokáig várat magára, ám a betegség és magatehetetlenség mégis útra löki őket – más, nem kívánt országba –, marad a kétségbeesett hagyatkozás: – Engem hazavigyetek, el ne égessetek, mert megátkozlak, otthoni földben akarok nyugodni, hányódtam eleget! Otthon kifizettem a sír árát 25 évre! – A család tehetetlen. A Marosvásárhelyről Miskolcra telepített öregasszonyt dupla koporsóban kellett hazaszállíttatni. Ráment a család megtakarított pénze. – Akkor minek is jöttünk

ide? Ugyanott vagyunk, mintha otthon maradtunk volna. – Hónapokig ezen vitakoztak. – Az öregasszony jól elintézt minket!

Az Ausztriába szakadt fiatalasszony kimerült volt, beteg s kedvetlen. Nyáron végigjárták a szülőföldön a régmúlt gyermekkor színhelyeit, utána nem volt kellő magányossága, csendessége élményeit rendezni. Ágynak dőlt. Négy gyereke ellátatlanul, férje tanácstalanul. Éjjel rászólt a hét éve halott apja: – Kelj fel és gondoskodj a családoдрól. – Másnap reggel megfeledkezett saját magáról, tette a dolgát. Az álma járt az eszében, döbbsenten, s a jó tanácsot kapott megnyugvásával tüzet gyújtott konyhájában, felsepert, ellátta a gyermekeket. Gondolatban félig itt, félig amott, a túlsó parton. S míg mindennapi cselekedetei legombolyodtak a hétköznap száláról, apjára gondolt, aki megmondta neki. – Jól megmondta! – morfondírozott. – Jól tette. – Nem érzett fájdalmat, sem kedvetlenséget. – Jó, ha van valakije az embernek. Jó, biza.

Másutt a halott hozzátartozó felsőbb instancia, döntések bejelentésének helye. Kikényszerített cselekvések, furcsa álmok előzik meg jövetele, beavatkozása idejét. – Ezt nem csinálom tovább – szólt álmából felébredve, s a kiejtett szóval oszlott a borzongás, a feszültség. Másnap gondolkodás nélkül vetett véget élete egy szakaszának, ajtót nyitva a jövendőnek. Saját elhatározás? Aligha. – Édesapád parancsolta ki – bizonygatta egy kolleganője, akinek elmesélte.

Csak úgy érzem jól magam, ha írok: lebegek az ideát és odaát határán. Hátra maradt a szülőföld, nem kötnek gyökerek. Halottaim velem vannak mindenkor, fizikai maradványuk ápolása mások feladata, hátrahagyottaké. Mi? *Szétfújt gombaspórák*, melyek libegnek, megtapadnak fatörzsön, fű közé ülnek. Csöndben szaporodnak, apró gyökereket eresztenek. Valahol megtelepednek, kis időre, egy emberéletre. Gyerekeket felnevelnek, iskoláztatnak, kiröptetnek. Egyedül maradnak, temetőkertet keresnek. Szabadon választottat. Röghöz ragadtunk ebben az életben. Akár itt, akár ott temetkezünk, testünk a sáré, a novemberi ködé. A lélek a csillagokon fénylik, ezernyi mécses égi képe. Odaát vagyunk örökös hazában, hol a lélek koordinátái nem ismerik e világ léptékeit.

Itthon vagyunk az otthontalanságban, hazánk a világ időtlen kertje. Megtelepedni egy-egy életre tudunk, röghöz tapadni időleges állapot. Lélekmelengetni – halottak napján is – vissza-visszajárunk. Az ágyúcső égre szökell. A tekintetet oda irányítja, ahonnan angyalszárnyakon ideereszkedtünk, csupaszon világra jöttünk, növekedtünk, küzdöttünk, gyermeket nemzettünk, újabb lelkekkel szaporodtunk, majd magunkra maradtunk, betegen, erőtlenül, hogy a visszafelé kívánczóság könnyebbé váljon.

Valamikor csillag voltam, s most idelentről pillanatokra visszakéredzkedem égi hazába, mielőtt újra visszaröppenek. *Gyökértelen gombaspóra, földről égbe visszaröptetett.*

4. Ég és föld között

Hétkarú emlék

Bizonyos életkor múltával fáj az emlékezés. Ami egykor épp csak megéltnek vagy közönyösnek tűnt, ma hirtelen jelentőssé nőve eléd áll, s kiköveteli a figyelmet. Az egymás mellett megélt események együtt megéltékké váltak. Közössé válik a múlt. Amit egykor megéltünk – szelektív az emlékezés: te állítod, hogy így, én állítom, hogy úgy, – ma összerakandó, szubjektív múlt-mozaik.

Darabjait közösen illesztgetjük össze. Olykor nevetve, csodálkozva: mi minden történt velünk, együtt, általunk, helyzetek és személyek által, kik egykor életünkből egy-egy szeletet kértek, életünkhöz egy-egy darabot hozzátoldtak. Egy korhoz, melyet ma múltnak nyilvánítunk. Menthetetlenül. Könnyfakasztó-érzelmesen, torokfojtogatóan.

Én illesztem az illatot, a hanglejtést, a színt – te a teret, az időt, a formát. Én a remegő percet, pillanatot, te a pontos dátumot, napot, évet. Én mondom, hóvirágpattintó március volt, magnóliafakasztó május, te mosolyogva emlegetsz kirándulást, utazást, játszást. Én befelé zakatoló szívdobogást, te társakat, rájuk nevetést – én óvó bensőségességet, te kacsintást, kifelé tekintést.

S egymás szemében megláttuk magunkat: szépnek, kedvesnek, elfogadhatónak. S egymás tükrében – ugyan ki tudja ma már? –, hogy magunkat vagy a másikat szeret-tük?

Mert ma már le nem bontható a híd, mely a mindenkori jövőből is oda visszanyúlik. Az ív, mely a lélek tisztára mosakodott vasárnapjain eltéphetetlenül egykori önmagunkhoz hajlik. Nyitott a múlt-kapu: asszonyi tehetség a jelenből a múltba tekintve jövőt kovácsolni. S te csodálkozva nézed. Forगतod: megtartsad-e?

Ma fájó az emlékezés. Lélek-gyertyát gyújtok. Lángja hétkarún lobog. Feléje hajlok melegedni, s nem veszem észre, hogy lelkem csontig ég.

A könnyek oltanak ki – parázsló időkalauz.

Örökélet – újrakezdés

Egy falevél – egy egész világ.

Fény felé fordulva, szemhez egészen közel tartva: erek, klorofill szemcsék, elszíneződő, sárguló levéltest. Mintha a világ forгатagába tekintenék.

November végén súlyos, nedves az erdő. A levelek átítatták magukat esővízzel, bénán pottyannak a földre. Hullnak a fáról, esőcsepp-zuhatag követi útjukat. Piros bogyó: kecskerágó – fekete bogyó: tintaszín borfestő. Húsát még nem bántotta a fagy. De nedvei már nem keringenek. Érett termés, magába zárt, befejezett élet.

A fű élénkzöld az erdei utakon. Mintha a fűszálak magukba szívták volna az embernek lélekölő őszi eső jótékonyágát. Felágaskodnak, étellel telnek. Hogy a hóharmat reggelre megdermessze buja életigenlésüket.

Magasra nőtt fa alá állok: koronája csupasz, néhány levélke pilinkél lefele. Fejem fölött fordul az ég, mozdul a fakorona, mellette fatársai közelednek, távolodnak. Szél mozgatja őket. Pici ágcsúcsok vesznek el az ólomnehéz, vajúdo égbe. Hol a világ vége?

Fa tövében gombacsalád. Kisebb-nagyobb kalapok. Szemükbe húzva, nem látszik az arcuk. Keskeny lábukon rátartin állnak. E kis család is maga a világ teljessége.

Levágott fatörzsön zöld moha. Szemközleből apró erdőbozót. Mintha miniatűr jegenyefenyő-erdőben járnék. Viráguk rezzen – apró tobozok. Testük – törzsük, levelük – apró méltóság. Picike fenség. Tenyérnyi erdő. Dúvadként törtet benne egy bogár.

A nap messze szállt, elhagyott. Az ösvényen reménytelen sár. Pihen az erdő, madár sem jár, a vad rejtőzik. Csepeg az eső ólmos égből, meztelen fára, nedves gombára, fűre, mohára. Fordul az év, elenyészik.

A völgyben fehér pára játszik, gomolyog a föld felett, meg-megérinti, elillan. Megkésett párzás, meddő a földanya. Foltokban hull az eső. Elmos öznyomot, nyúlcsapát. Halott a csönd. Szemfedő a táj. Az erdő koporsó. Nyugtalan, befejezetlen álmot kínál.

Holt vegetáció, halott világ. Átalussza magát egy újrakezdésbe. Mindenkori öröklétbe. A lélek tapad a hulló levélhez, szitáló esőhöz, ragad a sárba, bújik mohába,

elfekszik az erdei úton. Ringat a táj. A lélek sóhaj. Terül az erdőn: ólmos takaró. Rezzen a fakoronán, inog, forog, közeledik-távolodik társaitól társaihoz. Röppen magasra. Vacog a sárban. Cseppen levélre, súlyosan tapad halott világra. Örök-jobb-létre szenderül.

Ez már az újrakezdés?

Átjáró idő – naplemente

Néha megjutalmaz bennünket az Isten.

Ma állóképet állított be: egy kivénhedt színész borvirágos képét mutatta, aki mindig csak önmagát alakítja. Az arc feloldódott a visszavert fényben, amint a fák törzse mögött lefelé csúszott. Eljátszotta aznapi szerepét, s már ittasan, botrányt kerülve, lebújt.

Álltam, s pillanatokra átadtam magam a színpadi látványnak. Közben egy telefonbeszélgetést bonyolítottam, épp azt mondta a hang: délutánonként elfog a merengés. Hajnalban beállok a napi küzdőtérre, délig verekszem, aztán időnként beiktatok egy-egy kávé- és teaszünetet. S ezek az improduktív pillanatok – a tea íze, s a kávé illata – arra készítetnek, hogy elgondolkodjam a kapcsolatunkon.

Az öreg komédiás még mindig ott vigyorgott velem szemben, rőten-lilán.

– Buszra vársz? – kérdezte a hang egy idő után. Elmerengtem.

– Nem, a könyvtár előtt állok – mert nem akartam elmagyarázni, milyen most velem szemben a lemenő nap a fák törzse mögött. Magamban hálás voltam neki, amiért megállított: általa részem volt e megváltás-geisztusban.

Elköszöntünk.

A múltkor itt ugyanezeket a fákat – vagy másutt, másokat? – már naplemente után láttam. Akkor szemerkélt az eső, inkább harmatozott, a nap egész nap a felhők mögött járt, s talán épp abban a pillanatban, amikor a fák koronájára néztem, bukott le láthatatlanul, követhetetlenül. Még a visszavert sugarak sem derengtek a földön. A fák sötéten s makacsul álltak velem szemben. Tetejükön korona ült. Hozzá beszéltem.

– Talán ha figyelmesebb lennék az emberekkel.

– Lélekben te is független vagy.

A fák végén kialudt a korona – néma sejtés úszott fölöttük. Mintha kis pára gomolyogna, köd lebegne, felhő telepedett a fák hegyére. A föld magához vont: térdeplőszék a magasságos oltár előtt.

Ezekben a naplementékben mostanában nincs romantika, nincs meg az ifjúkor érzelmessége, a gyermekkor rácsodálkozása. Egyik naplemente némán, gúnyosan virít, mint célja vesztett csatatér, s beszélgetés közben a múltszálakat el-elejtjük, néha felgombolyítjuk, ruhára nem telik belőle. Didergünk, bújunk a lélek mélyére, az emlékekbe.

A másik naplemente néma-vak, s miközben beszélgetést remélve Isten térdeplőszékére ereszkedem, szálakat kapdosok. Odafent a fák tetején kis nyílás: röppenés egy másik világba, kalicka ajtó felcsapva.

Ezek a mostani naplementék erőszakosak. Nem andalítanak. Félelmetes, hogy az estébe forduló délutánon ajtók nyílnak. Egy fasor fölött – mögötte meghaló nap – a lélek magasan fentről néz. Talán a láthatatlanul lebukó napkorong mögül? A fák tetejéről?

Hol a bejárat? Hol a kijárat? Be a lélek mélyébe. Ki e létből.

Az idő visz – az egyetlen átjáró.

Útjelző vágy

A vágyak útjelzők. Kigyulladnak, mint figyelmeztető lámpák – mint vészjelzők hirtelen előttünk teremnek. Akár egy visszatérő álom, kényszerítő erővel: álmunkban valaki neheztel, s nem tudjuk, hogy tehetnénk jóvá. Egy dallam, mely napokon keresztül kísér, sejtelmesen, csengve, refrénje vissza-visszatér. Egy kép, mely felbukkan mélységünkből. Egy emlék: tenyérynyi múltszövet, melyből mesterien jövőt varrogatunk.

Egy eszmény, egy ideál. Amelyre vágyakozunk. Egy vadregényes kert. Egy mesebeli ház. Egy szeretni óhajtott személy. Aki testet ölt képzeletünkben, s akit álmaink ruhájával öltöztetünk fel. Fején koszorú.

S ha az idő elhozza sóvárgásunk tárgyát, kezünkbe teszi, letétbe helyezi, kölcsön adja vagy nekünk ajándékozza – nem telik benne örömünk. Nincs sehol a beteljesülés örömmámora. De még a megelégedettsége sem. Ha megkapjuk vágyunk tárgyát – megannyi színben játszik. Széthullik darabokra. S nekünk csak egy-egy szilánk jut belőle. Tolle, lege. Vedd, s vidd – ha kell.

Persze, hogy kell. Különböznél miért vágytam volna rá olyan sokáig? Mi kárpótolna a hosszútűrésért, a sóvárgásért? Ha nem a beteljesülés? Vagy mégsem?

Nem tudjuk, mire vágyakozunk. Csak sejtjük, hogy amire vágyunk, sohasem azonos azzal, amit vágypenzumunk letöltése után kapunk.

A vágy eszmény – a beteljesülés anyag. Mely lelket be nem tölt.

Marad az újonnan ránk szakadó felelősség a régtől kért, követelt, vágyakozott, sóvárgott vágy megtestesüléséért. Egy feladat, egy kötelék. Egy kötelezettség. – Nemszeretem szavak.

Mégis jó a vágy. Kigyullad, mint zöld fényű forgalmi lámpa. S elindít egy úton. Mely – jóllehet sohasem tudható, merre vezet – elvisz, elindít, kimozdít nyugvópontunkból.

A vágy útjelző. Rajthoz állít, s rálök egy ismeretlen útra.

Cél?

A végső célegyenes. Ki tudja, kik vagyunk.

Alkony

Túl az élet felén – Krisztus-halálkor – alkonyodni kezd. Lassú elvonókúra az élettől, jelek mutatkoznak: nő a homály.

De hisz alig pitymallott – pirkadatkor még álomittasan indult az élet, az imént még ragyogott a nap delelőjén – hétágra süttött –, s a kemény munka után elfeküdtünk

a nyár-illatú szénába. Mire ébredtünk, rézsút feküdt a fény, valami sejtelem kúszott a levegőbe, s máris szentült a nap. Ősz szálak, ráncok, ércpánt a szíven. Ha még megrepedni akarna.

Minden szerelem ablak a világra, hogy ne legyünk vakok. Világok közti ablak, mely megnyílik, mint az örök-jóhiszemű szív. S rajta fény szűrődik be. Más világokból. Idegen világokból, ahova félünk vágyani. S mégis átlépünk. Nyitva a kapu.

Alkonyatkor hasadék játszik közöttük. Mi összenőtt még ifjú-hajlékonyan, őszbe borulva merevedik, s reccsen, ha hajlítani próbálják. Ifjú hajtást nem fogan, ha fogan is, elvetél. Ősszel már takarékoskodik: ha jön a tél, ne legyen prédája. Oly rég elfeledett szárba szökkenés, régvolt gyümölcsérés. Hova szóródtak a magvak?

Alkonyi fényben egymásba játszik két világ. Csalókán. Mert egymásba nem simul. Hunyorogva tekintünk vissza a fénybe, hátunk mögött sűrűsödik az éj. Beborít a sötétség. Gomolyog, s megpattan a mennybolton picike csillag.

Odalentről vágyódva nézzük. Messze az ég.

Hiány

*Szépek, szépek, százszor szépek.
Mindig voltak, mindig élnek.
Sok kincsemet ők gyűjtötték,
Virágaim ők öntözték...*
(Balázs Béla: A kékszakállú herceg vára)

De te miért sírsz, hiszen nem is te kaptál elbocsátó levelet a te Uradtól, nem reád aggattak győzelmi jelvényeket – aki győz, az fehér ruhába öltözik –, s nem te lettél az áldozat. Nem általad halt meg a nap, nem általad fordult az éj hajnalba, s nem a te megsemmisülésed szült új napot.

A tiszta ékességek odafent fénylenek a hetedik kapuban – idelent minden félleges. Az álmok csak elbódítanak, az ébredés pillanata mindent keserűen helyre tesz. Itt vagyunk.

S nem veled esett meg, hogy a szépség összeesett a kihunyt vágyban, s nem te vagy az, akinek – voltta nyilvánítva –, lehullt ölelő karja.

A Juditok szépsége örökös. Ha elköszönünk tőlük, fájdalomunk kristálya metsz. Hozzájuk hajolsz és megsebzéd magad. Ott ragyogtatják ők örökké fenséges fájdalomuk – te, egyben Judit és Kékszakállú herceg. Judit, kitől a herceg elvisz egy darab szívet. Hogy pótolja mellkasában az űrt.

Hasztalan.

Csak a hiány teljes.

Várakozás

Mostanában a napok olyan hosszúak, mint két-három nap vagy éppenséggel egy hét. Amikor emlékezem valamely eseményre – talán csak épp tegnap volt –, úgy tűnik, mintha már napok múltak volna el azóta. S e sűrített tempóban, félek, elfeledkezünk arról, ami fontos. Ezért jó egy-egy villanásnyi emlékeztető. Egy rövid üzenet. A reveláció perce.

A minap régi közös életünk színterén jártunk. Itt hoztuk a gyereket, amikor éjjel beteg volt. Itt a park, ahol sétáltattuk. Itt a régi ház, azóta az utcát beépítették. Szívbe markoló közös múlt. Ami elmúlt. Az emlékek összetartó ereje fojtogatott. Összetartja azokat, akik már nem szánnak egymásnak közös jövőt.

Még van egy csalóka törekvés: az ember, míg él, küzd, fel nem adja. Miért nem tehettem boldoggá? Miért kell mást keresnem, amíg itt van ő? Miért nem próbálhatom meg újra? S ő: miért mástól várja a folytatást? Miért vágyik másra? Ez önérzet-kérdés. Csapda. Megpróbálni, amit már egyikünk sem akar. Amikor már mindketten kitekintünk a meglévő kötelékből.

Tévedtünk volna? Levedli az ember a kötelmeit, mint kígyó a bőrért? Miért nem ismerjük a jövőnket? Miért nem értelmezzük jól a múltunkat? Miért, hogy fárasztó jelen cselekedeteink felismerése?

Csak annyit tehetünk, hogy hagyjuk, vigyen az áram? Ellene nem szegülhetünk. Csak annyit? Lehet, hogy ez a legtöbb. Elfogadni a Másra hagyatkozást. Amellett nyitva a szemünk. A szívünk. Mindent nem tudhatunk. Láthatunk egyet s mást. S ha nyitottak maradunk: érezhetünk.

Legyen meg a kellő csendünk.

Párhuzamos harmónia

Ha együtt vagyunk, megnyílik egy eddig ismeretlen világ. Hasadékok támadnak e világ testén, s alulról fény szivárog. Egy alagút, egy járat, egy rés – s ilyenkor feldereng egy korábban csak létezését sejtető, ám soha nem tapasztalt élet. Megnyíló esőfátyol, párálló ködfüggöny, szomorúfűz szétnyíló ága. Ha vele vagyok, közel jönnek a párhuzamos világok, melyek körülöttünk vannak láthatatlanul, alig sejthetőn: alkonyatkor, hajnali álmainkban, emlékeinkben felderengenek.

Hajdani magunk rajzolódik ki, mintegy fényképen. Ketten vagyunk – keretet alkot körülöttünk a mélynyomású papíron elmosódó ovális. Mikori képek is ezek? Egymás által közel jön hozzánk valós önmagunk. S éli világát – az időt kirekesztve.

Az időt kirekesztve – mely tagol, szétszabdal, korszakol. Aki e párhuzamos, elválasztott, ám egy csoda folytán egybenyílt világokban járkal – világait váltogatva –, figyelmen kívül hagyja az időt. Mindig késtem. Sohasem tudtam két évszámot megjegyezni – minek? Valamikor az idő is csak olyan találmány lehetett, mint bármelyik más, ember-kiötölte, mellyel valaki egyszer csak előhozakodott, és eleinte senki sem hagyta magát nyugtalanítani általa.

Ha belelátok e megnyílt életbe, nevetve köszön rám korábbi önmagam. Hosszú utat tettem, s az összegyűjtött tapasztalat semmivé foszlik. Marad a szeretet: éltet és megtart.

Az alig megérezett, rád mosolygó élet itt dereng. Csak a fejünk kell elfordítani, mint egy tükörben, hogy megtaláljuk a helyes pozíciót, ha hátulról vagy oldalról

kívánjuk megnézni önmagunk. Csak egy félfordulat, kissé feljebb, kissé oldalt, s meglátom magam.

Az én apám már nem él. S mégis itt van körülöttünk, mellettünk valamelyik világunkban: estelente, hajnalonta hozzám jön, néha szótalán, néha szól. Olykor csak a jelenlétét érzem: egy könyvtár félhomálya, egy házsarok éle, egy fenyőfa csúcsa – ittlétét közvetíti. Velem beszélnek az – itteni tudásunk szerinti – eltávozottak. Bizony mondom: nem haltak meg ők. Általam kiteljesedik az életük. Átaluk válok azzá, akivé lennem adatott.

Ha mi idelent ketten beszélünk, mások is velünk vannak. Egy Harmadik is jelen van. Nem vagyunk magunkra – mi élők: e világban élni rendeltettek.

Tudja, mit cselekedjünk. Tudjuk, Ő cselekszik. Egy az egység. Önmagunk harmóniája.

Világaink egybecsengnek.

Erdőtűz

Valami hajt felé, valami űzi felém. Valami megrekedt, be nem fejezett.

Beszélni akartam valakivel abból a világból, mely keretet alkot az életem köré.

Az erdő – csendes volt, még nem ébredt. Március. Hosszú karjával nyúlt felém a csend. Alig egy-egy madár pityegett az ágon. A fák törzse mögött a nap átfestette a horizontot – giccses maskarát húzott a józan nyíri erdőre. Üres statika. S visszafelé jövet – a kutya már türelmetlenül – lila korong sejlik az ágak mögött. Üzenet odaátról. A fák háta mögül.

Mikor is kaptam az első üzenetet?

Bennem kis tűz gyúlt – hamar le is öntötte, látszólag kioltotta. Hosszú senyedés. Olyan, mint téli avar alatt a parázs. Ha majd megolvad a jégréteg, s a tavaszi hólé sem oltja ki, még fellobban a szikra. Elharapószik, annál parázslóbban, veszélyesebben dohog. Csak fohászkodjunk, hogy ne gyújtson erdőtüzet. Majd reccsen a gally, s fojtott lánggal, füstté válva adja át magát egy másik természetnek a tavalyi, még nedvességtől

tapadó avar. Ernyedt felszín alatt ropog a láng. Pattog, serceg, emészt. Ha majd hamvában a régi, az üszkökből kikelnek apró madarak, fekete pernyék.

Olajág. Felette szivárvány-koszorú.

Új élet kel a holt zsarátnokon.

Lélekröptetés

A folyamatok gyermekek – önálló életre kelnek, s tőlünk már nem akarnak függeni. Egyetlen feladatunk: szeretni – mi keltettük életre őket.

Tűzfal magaslott bele a kék égbe, s én fölötte a felhőket figyeltem. A tűzfal hatalmasnak tűnt, amikor a szomszéd udvarból, egy lépcsőnyi szinttel alább kialakított kertből néztem fel rá: háromszöge beleveszett a semmiségbe. Fölötte szürkébe játszó ég, néha báránfelhők. Átküldöm a lelket a másik világba: visszatekint, mint madár, mint tűzpiros virág – gyermekkorom relikviái. Hogy kerültek oda fel a magasba? Bennem együtt él a múlt, belejátszik a jelenbe: összefonódott síkjuk átfordítja a múlt ragyogását fénylő jelenné. Még csak pislákol, lángolóvá kellene gyújtani. Hol a lélek, mely tudja odaátról – egy emlékből, egy álomból –, mi jó nekem idelent?

Vonaton utazom. A fülkében fiatal lányok – magukkal hozták korábbi önmagam: talán én, talán a múlt, talán a jövő? Az idő nem létezik. Lent a pályaudvaron lassan indul az utolsó szerelvény: nincs több csatlakozás. Azzal kellett volna továbbutaznom, s én nem is tudtam. A mobilomon három üzenet: szövegük hosszú, s türelmetlenségemben el sem tudom olvasni őket. Számok, olvashatatlan karakterek. Lemondóan elteszem a készüléket.

A pályaudvar csarnokában anyám keresgél – mint a napi piacon. Ő majd elmegy a kisvonattal. Megnyugszom: azzal én is haza tudok menni.

Honnan tudja a lélek, mikor a túlsó parton jár, mi játszódik itt, az ébrenlét világában? Hogy jön ahhoz, hogy ébrenléti cselekedeteinket önkényesen irányítsa? Egy elfojtott vágy, egy becsomagolt, meg nem élt, még élő szerelem. Hogy választásainkat a régmúlt holtnak vélt, de pislákoló, magunkba fojtott világa vezérli?

Lélekmosás.

Bukjunk fel az emlékek mélyéből. Fel az árba. S hulljunk le pilinkélve a tűzfal mentén, le a füves udvarra – emlékek puha ágya.

Mossuk meg lelkünket múltban, emlékből.

Hol e világ vége?

Az ember a saját világát alakítja. S ha jól végzi munkáját, az, ami ma álom, holnap való. S ami ma való, holnap emlék – vagy álmoként foszlik szerte. A múltból színes jövőszőnyeg készül. Felülök rá, muzsikálva röpít. A tűzfal már nem magas: pedig idelentről nézek utána.

Emlékek jelenre váltva. Álmok visszajátszva.

Lélekröptetés.

Teljesség

Mert ha a mindenség kapuját döngeted is, bizony nem szakad be, mint Botond buzogányától a hajdani Porta. Csak állj elé, s tekinteted előtt, figyelmes nézésre, szétfoszlik a kapu. Mely erőszaknak nem enged. Kapuk nyílnak, s lebomlanak falak, kerítések mállanak – szemed az égen.

Nincs emberi akarat, mely mindent megmozgatna. Nincs erő, mely ajtókat nyitna a mindenség testén. Nincs kényszer és nincs erőszak, mely hatna.

Függeszd tekinteted a Tejút ezernyi csillagára, nézd a Göncölt augusztusi éjjelen; a Fiastyúk, a Kismedve anyjával – a csillagképek beszélnek hozzád. Nyílnak, csukódnak, titkok fejlenek. Nézz eső után a vízcsepp-kapura: két lábára támaszkodva koszorút fon neked a szivárvány. Esőfüggöny nyílik, fűzfavessző hajlik. Zöld kapu – aranykapu, hadd bújjatok rajta.

Tartsd szemed a mindenségen – meglátod önmagad. Vesd szemed az égre, földre, járj tűzön, szakassz jeget – légy bogár, légy fűszál – légy hold és légy csillag. Dúdolj a széllel, áraszsz vizet tavasszal.

Légy madár, légy parázs, légy lobogó láng, légy pernye.

Szemed a mindenségben, tested annak apró mása. Nézz távolba, nézz magadba. Éld át önmagad teljességében a világ teljességét.

S akkor ablakodba csillag bújik, sugara mosolyog, paplannal betakar. Ágyadon a nap a holddal enyeleg. Eljöttek mindenek.

Álmod puha rét, selyemfű, hajnali dúdolás. Alvásod édes tej, messziről hallatszó csengőszó.

Réteden bárány legel, hajadban rózsza illatozik.

Álmod kinyílik hajnalra, altató ébrenlét, éltető álmkép.

Mindenek eljöttek hozzád.

Ózbak

Mi egy nő önszimbóluma? Nem lehet őz – az férfias. Inkább virág. Tűz: lobogó. Tenger: befogadó. Hegy: kanyargós barlangú. Ibolya: halk illatú. Minden ős-elem, mely életet, megtart. Mely életet szül, életet ad.

Tiszta paplan, betakaró.

A férfi önfeláldozó, küzdő, ellobbanó: egy gyertya, egy szikla, egy tulipán, egy lándzsa, egy kés – minden, ami éles, ami hosszú, ami átdöf, áttör, ami helyet kényszerít ki magának – s párjának – a világból. Minden, ami küzd, megverekszik, s kiszakítja magának az őt megillető részt.

Minden, ami öl, és minden, ami éltet, megtart. Mi egy férfi? Egy nesztelenül suhanó őzbak, egy trappoló ló, egy szivárvány, egy csillag, egy nap.

A hold s a felhők: nő. Az alkony nő – a hajnal férfi. Minden, mi kezdet, férfi – minden vég nő.

Az alfa férfi – az ómega nő.

Mi lehet az őzbak? Csak férfi: Veszélyes, sejtelmes álmkép, mely előlép egy könyvlapról. Egy tisztásról feldereng. Szarvassá vált messiás? Elérhetetlen messzeség, betölthetetlen vágy. Idea, melyért mindig csak férfi küzd. Kék hegy, mely feloldódik a végtelenben, s ha megközelítjük: nem az, amire vágytunk.

Kéksége elillan, ha közelítünk hozzá. Közelről olyan, mint bármely más hegy.

Az őzsuta élvezi a távolból kéknek látszó hegy közelségét: fűvét, zöldjét. Tudja, hogy közelről minden megfogható.

Mi okoz békételenséget? Mi gyötri az őzbakot betölthetetlen sóvárgással? A távoli hegyek kékségét és távolságát legyőzve újabb kék hegyet – újabb távlatot keres. Újabb illúziót hajszol. Újabb álomért küzd.

Míg az őzsuta békésen legelész. A hersegő fűszál már új életnek ad helyet.

Mi a nő? Éltető.

Mi a férfi? Küzdő. Ki megragadni reméli a távoli hegyek alkonyba forduló árnyát, a horizontra lebukó nap fonákját, a forróság vibrálását, egy fülemüle pitypalattyát – s elhozza mindezt a nőnek, – míg az elmerül a csalogány csattogásában, elszenderül az beálló alkony homályában, elszunnyad a nyári tópart felforrósodott homokján, az éjerdő avarján. Halk lebegésben, méhbeli csendben. Míg el nem éri őt a szomjas őzbak hangtalan törtetése.

Patája nyomán magasra száll az avar.

Szarván a nap – holdját keresi.

S teleholdkor, nászban megmerülve szeme már a távoli hegyek kékjét fürkészi.

Fájdalom

A legnagyobb fájdalmat a Tiszán éreztem. Komppal keltünk át rajta, s én nagyon csendes lettem, láttam, hogy a hold mindjárt belebukik a vízbe, de még nem moccan, félig elvégzett gyilkolás – a világ szorítja a mellkasom, fojtogatja a torkom, nem kapok levegőt – hasító, szorító, lélegzetelállító és nem enyhülő fájdalom volt.

Az, hogy magától eltaszított. Az erősebb mindig kimentti magát a fogva tartó szerelemből.

A lélek lebegése fent, a rendelő sarkában. Nem fájdalom volt, csak előtte ordító rúgkapálás, küzdelem, kínlódás, kapaszkodás – s utána csodálkozó nyugalom, szemlé-

lődés: odalent fejveszetten rohanó orvosok, fojtott kiabálás, anyámat nem látom, elhagytam, s én? Szem voltam, s csodálkozva láttam kifulladás testem fentről, a rendelő jobb felső sarkából. Hangtalanul tekintettem le rá, közben kicsit tartottam attól, hogy rossz neki. Őt elengedni – mindig halál. Lemondani? Csak engedni. Majd visszatér a klinikai halál állapotából.

A penicillin feljutott a mellkasomig, majdnem megfojtott. De a szívet nem érte el, lassan lehúzódott a pír a mellkasról, s az élet-halálküzdelem után beálló ájult öntudatlanságban a lélek visszatért a testbe.

Azóta a fájdalom mindig a mellkasom repeszti.

Sajnálát

Sajnálni a haza nem térő jószágot, amelyért nem vállaltunk felelősséget –

Sajnálni eső után a tovatűnő párát, amelyet elillant a napsugár –

Sajnálni a gyermeket, aki egykor voltunk –

Akit boltba küldtek egykor, ment is büszkén a zöldkockás ruhában, hatalmas pénzdarabot szorongatott izzadva, nehogy beleessen a kanálisba. S magasra tartotta: a pult nagyobb volt, felemelt kezéből csak a marka látszott, benne a pénz, s úgy hajlott ki a boltos „Mit kérsz, kicsi?” – kérdéssel.

Egy doboz tehéntúrót, egy doboz C-vitamint, egy cső fehér cérnát, egy korsó csapolt sört – kezében óvatosan a söröskancsó, csak ki ne lötyögtesse hazáig –

Sajnálhatjuk. Ahelyett, hogy gondját viselnénk a ma is bennünk élő gyermeknek.

Irigységgel vegyes csodálkozással nézni az unokanővér negyven évét, s azt mondani: – Olyan vagy, mint kicsi korodban. – Igen, a külső öregszik, a lényeg belül ugyanaz –

Éltetni a bennünk lakó gyermeket, aki a csillagokat fürkészi. S szállingózó képekkel játszik – hatalmassá növvő kristályok, csodás kincs: színes forgatható bőség, szépség, szabályosság, ötletesség – csodálni a csodalátóban háromszögbe rendezett, kormos üveglapokon mindig szimmetrikusra forduló, mindig csillagformára eső színes üvegdarabokat – lila-kék papírmezben –

Sajnálni egy távollá siklott mennyboltot, kígyószín gyermekkort, ahelyett, hogy látnám: ki vagyok, honnan jöttem –

Leülni a szőnyegre, s nézni, hogy játszanak a gyerekek – ők tudják, hogy nincs sajnálat, kegyetlenebbek az életnél, mert még nem hazudtak, s ha egyszer el is kezdik, maguknak fognak hazudni a legkésőbb: tehetetlenséget, lehetetlenséget, képtelenséget –

Levenni az önáltatás szemüvegét, mielőtt a messzilátóba nézünk: látni fogod, hogy veled a gyermek, aki vagy. S ilyenkor veled az ég.

Zöld erdő alja

Zöld erdő alja – kis sávok. Zöld szőnyeg birodalma. Fordul a kép, mint kinyitott, becsukódó képeskönyv lapja: rajta kis kunyhó, erdőszéli tisztás. Banális: gyermeki-érdekes. Giccses: gyermeknek titokzatos-sejtelmes.

Velem úszik a nap, lassított karcsapások a kékes-szürke testű levegőben. Már földet ér, leszáll. Vörös korongja – vízszintes felsőruha.

Lila szálak gondok közé szorítva. Bizalom fon köré keskeny koszorút.

Puha föld. Elsüllyed az est szétomló testében. Gyümölcsfák, májusi lombfakadás.

Zöld pázsit, mart, töltés.

Mint képeskönyv fordul, cikkan a tekintet.

Mint sivatag, a hatalmas nyárfa teste, a tekintet nyargal rajta, leszökken.

Virágba borult kis menyasszony-fa.

Fák, cölöpök, huzalok, ház, fölötte lebukó nap, kerítés, szemhéz, indóház, napzápor, park.

Fehérre meszelt kövek.

A bennünk élő istent mindenütt magunkban tudjuk. Ha békességet ad.

Májusi erdő

Most itt minden virágszínben kigyúl. Szinte maraszt a táj. Életét kínálja – vegyem, éljek vele. S én vissza – egy szürkeségbe – vágyom, azt hívnék, ott a boldogság. Pedig az bennem van. Bennem van, s megszólal, ha májusi színek, illatok hívják.

Míntha röpnél – a lélek szárnyal fák, mezők felett. Nádas felett, kerek tanya felett. Virágfejek bódítanak, akácvirág csalogat – tépj le –, friss széna illatozik.

Titkot rejt májusban az erdő. Hallgatagon, bőségesen. Illata csábít, hívogat, vezet. Derékig érő fűvel, zöld függönnyel szegélyezett az erdei út. A vége beletorkollik egy vadkan vackába. Az szerelmét féltve jajdul. Kúszó növények, indák hágnak a fákra. A bokrok zöldje még zsenge. Bódító illatváltakozás. Hív a fű: feküdj bele. Keskeny lábú akácok állnak körülöttem, néznek rád, a földön fekvőre, mint orvosok a súlyos beteg ágya körül, s tanakodnak: merre távozol? Odafele mozdul a világ. Lent: combközépig csapódó aljnövényzet. Fészkéért jajongó madár – hangja oktávokat ölel át –, szerelem-féltő kiáltását méltatlankodva záporoztatja az alkalmatlankodóra.

Májusban az élet kiköveteli helyét, részét. Az erdő mély lélegzetvétellel nyílik, tágul, vonz, húz, elrejt, befogad. Benne most újabb élet kél. Párázás, szerelemféltés. S hogy magába fogad a táj, elnyel az ösvény, betakar a kivirágzott bodzabokor, rám hullatja jótékony cseppjeit gyógyítón az akác – felszippan az élet, magába olvaszt, részévé tesz.

A lélek megnyílik, mint hússzín mályva, s virágillattal telik meg a tüdő. A retina eltelik a zöldpompa látvánnyal – hatalmas színpad a tisztás, szélein súlyos zöldbársony függöny, egy völgy: kerek aréna – a látvány útja csatorna, melyen ki-be sétál a világ –

Távoli kutyaugatás jelez, apróra tör a képet – légy résen, ha most át is adtad magad, még nincs üdvözlés.

Fűszál surran a talpam alatt, bogár hull rám, pókháló fénylik kezemen. Elhullott virág akad fenn hajamon. Nyílik az erdő – kibocsát.

Józanító napfény zuhog rám. Elöttem jövő-szürkeség.

Mandragóra

Uram, a minőség a te gondod, az enyém a mennyiség! Csak tedd szorgalmasan dolgodat, lassan föleszmélek én is. Elindulok nyomodon, a saját nyomomon. Két pont között haladok lassan, örökké késlekedve – legyen az múlt-jövendő –, közben az orromig sem látok, túl sok volt bennem a tudásvágy. Pedig idelent élni olyan bőséggel jár. Oda-vissza járok, s nem látom, hogy közben egy kerek, tág mindenségben élek – az idén is olyan dús az akác. Virága csábít, illata magával visz, felkap, felemel, te ott jársz az ágak hegyén, melyeket meg-megfúj a szél, inognak a lombkoronák együtt a széllel. Mely viszi őket magával, derékon kapja, tövük is reccsen, – a fa alatt ülök, töve moco-rog, odafent kavarg az ég, felhők vonulnak rajta. A szél táncot jár a fákkal, viráguk fehér, lila – dús a termés az idén. Ígérkezik. Minduntalan ígérkezik. Annak, aki ígéretre vár.

Kinyílt előtted birtokaid kertje. Ami a tied, visszajött, kerted virága kinyílt, éjjelente harmatban fürdik. Hajnalra felszikkadunk, délre eltikkadunk, végeleáthatatlan a sivár délután. Napnyugtakor szelek járnak, illatot hoznak, s a virágból messzire száll a jel. Itt vagyunk. A gránátalmák virágoznak.

Becsap a vágy: nemlévő dolgokat láttat. Olykor egy-egy virágzaskor, bimbópattanáskor úgy tetszik, mintha életfeladatod lenne – aztán minden esetlegessé válik. El-elbomlik az akarat, mely a cselevés fonalát gombolyítja. Mit is akarunk mi mindig? Miért nem hagyjuk megtörténni, végbemenni a dolgokat – jön, aminek rendelt jöve-tele van –, a többit el kell engedni. Ami a mienk, visszatér minduntalan. Csak el kell venni, s vinni.

Szerelmek jönnek, mennek, átgázolnak, megélem őket mélyen – önmagam keresése. Mit adjak fel? Mit tartsak meg? Mit keressenek? Ki az, aki hozzám tartozik?

Ki az, aki elvezet magával, magammal idelent? Kik a valódi útitársak?

Honnan tudom, ki az, akivel dolgom van, s kik azok, akikkel csak összefutok egy-egy találkozásra, ismételt felismerésre? Ki az, akikkel csak álmokat kergetek, akikre csak emlékezem, és ki az, aki újat hoz, akit azért nem érzek a lelkem másik felének, mert nincsenek vele kapcsolatos emlékeim? Mert új nekem. Ő az, akivel egyetlen élet

folyamán az új ismertté válik, és újra színre lép már ismerősként – akár évtizedek távlatából? Mert nem vár újabb megszületésig?

Mert a te szerelmeid jobbak a bornál.

Miközben e kérdéseket feltesszük, fenntartjuk magunknak az információ-visszatartás hamisságát. Így osztunk önmagunknak hamis kártyát, félleges sorsot. Marad az átírás, a felülírás – s közben elmaradnak fontos részletek, vagy elvesztik fontosságukat –, de furcsa, hogy önmagunknak folyton árgusan leselkedő kopói lehetünk – maradjunk hát szelídek: boldogok a lelki szegények.

Visszahullunk, s idelent minden icipici.

A mandragórák illatoznak.

Kék határ

Ma kék volt a határ. Fent-lent. Nemcsak az ég: a mezőn teremtek kék színű virágok, melyek saját színükre színezték a fűvet, a gázt. Novemberben ezen a helyen nedves avar alól csuromvizes fű bukkant elő itt-ott. Barnán, fáradtzölden. Márciusban az akácfán támadólag meredt a tüske. Fű alig, tavalyi avart mozgatott a szél.

Ma kék az árokpart. Novemberben az akácfa alá ültem remegő szívvel, hidegtől nyirkos kézzel félelmeimbe kapaszkodtam. Márciusban a virágzó almást figyeltem. A lélek kiáradt, s megszűnt a határ e mostani test, a gondolat s a mindenség között, mely ideiglenesen körülvelt. Egység-érzés. Sohasem érzett boldogság. Láttam a dongót, mely szétpattant virágot járt fáradhatatlanul. Most közelébe sem ereszt a burjánzó kék vegetáció: eltiltott önkényesen foglalt helyemtől – az akác alatt.

Hogy mi lesz augusztusban? Meg ismét novemberben – míg hó lep el, s vékonyítja átlátszóra a hideg a határt?

Ma leszakadtam kék tengeremből. Melynek része vagyok – visszavonhatatlanul. Burjánzó faunának, senyvedő avarnak, támadó tüskének. Ma bogár, ma lepke, ma réti sas. Felröppen egy másik tengerbe, melyből most a fák koronáján lecsorog a szentülő nap aranylávája. Valahol odaát kitört egy vulkán, pernyéjéből néhány pille idevetődött.

Libegő, égett, még senyvedő szikrák, olykor parázslanak, fel-fellobbannak. Odafentről nagy kataklizma hírére hozza a szél.

Itt állok, szemem kék virágok tengerén hajózik.

Velük ma vissza-visszatérek.

Példázat a barackfáról

Van a kertben egy öregedő barackfa.

Gazdátlan volt évekig, mint a ház és a kert: idős gazdái évekkel azelőtt eltávoztak. Nem gondozták, nem metszették. Úgy hullott gyümölcse alá, s a tovapergő évek mag-szőnyeget terítettek alája. Időnként apró, nevetlen, vad barackfa-fiak szökkenetek szárba törzse mellett – most is nyesegetem őket.

Két éve pompás termést hozott – alig bírtuk a befőzést. Tavaly pihent – két-évenként gazdag a fa hozománya.

Tavasszal ismét készülődött: rengeteg virága menyasszonykoszorút font koronájára. És nászt ültek vele a méhek, míg minden szirma lehullt. Fehér szíromhó pilinkélt a kertben, s az ágakon csöndben dúsgazdag termés ígérete lapult.

Május volt – magnólia-érlelő.

Pongrácnak még ellenállt. Szerváckor füstölni kellett volna alatta.

Bonifác végzett vele. Május 14-én apró, friss hajtásai a bibényi termésekkel átfagytak, megbarnultak s lehulltak. Mintha az egész fát savval öntötték volna le.

Napokig nem mentem ki a kertbe.

Május végén egy-egy ághónaljban rügy fakadt – a barackfa élt. Metszőollót, drótkefét, fűrészvettem – Anya, de cuki, keféled a fát! – ujjongás kíséretében. S kora tavaszi módra – talán életében először – rendbe tettem, miközben az elbarnult, száraz hajtások érintésemre leperegtek.

– Becsapom a barackfát – magyaráztam a kérdőn rám mosolygó szomszédnak. – Hátha azt hiszi, csak most van február.

Júniusra pompás lombkoronát növesztett. Dúsat, férfias. S egyetlen gyümölcsöt sem hozott: – Jó, hogy féreg, hangya mind ellenem van. Ám ha jövőre ismét fagyos-szentek jönnek: ám lássák, kivel van dolguk!

Nyár derekán inda kapaszkodott rá, s sárgán vigyorgott ágai közt egy csecsemő-fejnyi – sütőtök.

A kertet nem lehet hitegetni.

De ájulásig lankasztó nyári napokon, amikor felpezseg a háncs alatt a nedv, talán emlékezik még hajdanvolt, izgalmas rügyfakadásokra, sziromesőre, áldott gyümölcs-érlelésre. Gyöngéden ölelő szellők régi szerelmére.

Hajnalban hűvös szellő támadt – vége-a-nyárnak-rettenete kelt –, s az időszakos halálra való gyors készülődés fanyar illata terjedt.

Tavasszal, ha majd az eget fürkészem, a frissen felszántott föld anyaméh-illata szólít: osztatlan-boldog az asszonyi sors, egyszeri-büszke a beteljesülés. Mert mégis mindig támadnak viselősök, akik az anyaság terhét magukra veszik.

Álomsors

Mert félünk. Stresszhelyzetben mindig megkeressük embertársainkat. Általában egy személyre fixálódunk, azt zaklatjuk. Holott nem azt az egyet kellene, hanem egy másikat. Azt, aki elkísér mindenüvé. Valamely rejtett önmagunkat kellene ilyenkor kiugratni, mint nyulat, a bokorból. Hová lettem én, aki voltam? S hol vagyok én, aki vagyok, aki leszek, s akiről nem is hinném, hogy én vagyok?

Csak mások tükrében láthatom meg magam. Kivel is fogjak kezét?

Valaha álmodtam, hogy magam vagyok. S mire felébredtem, elfeledtem, milyen is voltam álomban. S egy álomsor, mely végigpergett előttem, elindított egy folyamatot, ráállított egy útra, melyet járok öntudatlanul. Olykor öntudatosan – magamra

találva. Cselesen megkerülöm az utamba rakott köveket. S olyakor csodálkozom, hogy csak kifelé jövet látom a zsáktuca-jelzést. Vagy épp nevetek magamon. Máskor meg gödörben ülök – jól esik hűvöse, azt hinném, üdülök. Utólag jövök rá: verem volt.

Mit honnan látunk – annak nézünk. A mosókonyhából és palotából egyaránt kedélyes a világ. Régi elszánások vissza-visszatérnek. A vágy álomhoz tapad.

Az álomsor lassan teljesül. Múltba fordulva hátrálok jövőmbe.

Post scriptum

Olykor egy kép, egy dallam, egy illat előhívja a bennünk élő másik felet. S azt rávetítjük arra a személyre, aki épp megszólított egy kép, egy hang, egy illat által. Minden kapcsolatban az a fájdalmas, amikor lassan vagy hirtelen ráébredünk a különbségekre. Én én vagyok, s ő ő. Nem a lelkem másik fele – mint hittem, reméltem.

Mégis: ha nem is ő a másik fél, jó, ha ő az én életemnek tudója, ha vágyai, akarata nem keresztezik, nem oltják ki az enyéimet. Az ő vágyai, álmai pedig megnőnek s valóra válnak az enyéim által.

Nincs hézag

„...s mert nincs hézag a Teremtés

oldalain, firkálni kár.”

(Maczkó János: Nincs hézag)

Nincs hézag – gondolnánk. A világ tökéletes.

„A tavaly még kissé beképzelt voltam, de az idén már tökéletes vagyok” – hallom unokaöcsém csúfolódó hangját.

Nos mivé lettem kerek egy év alatt?

Legyen az alábbi egy motivációs levél egy képzelt Munkáltatóhoz:

Tisztelt Hirdető! Állásajánlatukat az internetes állásbörzén találtam. Supsz, csak úgy lehívtam a hálóról – www – s már jött is: lekértem, s épp az Ön elérhetőségét küldte meg nekem egy bizonyos Felsőbb Szellemiség. Így hát ezúton jelentkezem: perfekt gépíró vagyok, ezt a szöveget is vak módszerrel gépelem, valamikor gimnáziumi tanárként dolgoztam. Ma már nem teszem.

A billentyűk röppennek az ujjaim alatt: fekete-fehér, cisz, disz, eisz, fisz, gisz, aisz, hisz. S ha mollra modulálok, ennek megfelelően változik a billentyűk színe.

Ha olykor felnyílik a zongora fedele, hobbyszinten zongorázom. Meg biciklizek. Meg úszom, hogy kitessékelyem testemből a fájdalmakat. Hisz a lélek mindig kész, csak a test időnként erőtelen. No meg futok esténként, ha nem vagyok nagyon fáradt. Vagy épp ha nagyon fáradt vagyok, s nem akarok az lenni. A fagyaltot nem szeretem. Régi nyarakon szívesen megittam egy pohár sört helyette.

Megálljunk, itt arról kell szólnom, mi mindent teszek – ám a teremtés oldalain most nem látok repedést. Nincs szólnivaló, nincs tennivaló. Kerek egészként állt elém a világ.

Hogy mire vagyok képes? Régebb beszélni tudtam, ragyogó előadókészséggel rendelkeztem. Ha megszólaltam az előadóteremben, pillanatokon belül visszaérkezett hozzám a válasz kezdeményezésemre: a figyelem csöndje. Ma már ezt sem teszem. Ragyogóan tudok hallgatni. Sokat vagyok egyedül – a párhuzamos világomban. Ott aztán benépesül a színpad. Hallgatok, meghallgatok, csak néha szólok közbe, inkább csak emlékeztetőül mondok egy-egy dőlt betűs utasítást a szövegekönvből. Vizuális vagyok, látom magam előtt az egész oldalt, tudom, hol kurziválták a sorokat: dőlt betűs alázat kell, ha valaki utasít.

Olvastam volt ezeket réges-rég valamely ócska-örök-aktuális szövegekönvben. Melyet még születésem előtt megírtam volt. A saját sorskönyvemet. Néha belebelenézek, hogy össze ne tévesszem a szerepeket. Színész, dramaturg, rendező, sűgő, kellékes, sminkmester öltöztető egy személyben. Magad uram, csak rajta! Szolgálj magadnak hűséggel. Amúgy az összes szerepet kívülről tudom, mint régen az óvodában az évfűrők műsorát – most már akár a sűgőlyukban is űlhetek.

Ott is beszélgethetünk. Vagy meghívhat egy elegáns hotel halljába vagy a hangzó sajtó stúdiójába. Elém tarthatja a mikrofont, nem jövök zavarba. A külsőségek nem érdekelnek. A szépség belülről fakad. Azt pedig nem a szememmel látom.

Ha együtt vagyunk, ritka érzést közvetítek: emlékeztetni fogom Beszélgetőtársamat, honnan jöttünk, hogy talán mégis hézag támadt, s azon át idecsöppentünk valamely párhuzamos világból. Odafent csillagmiriád a Duna-sziget felett. Időnként visszahív.

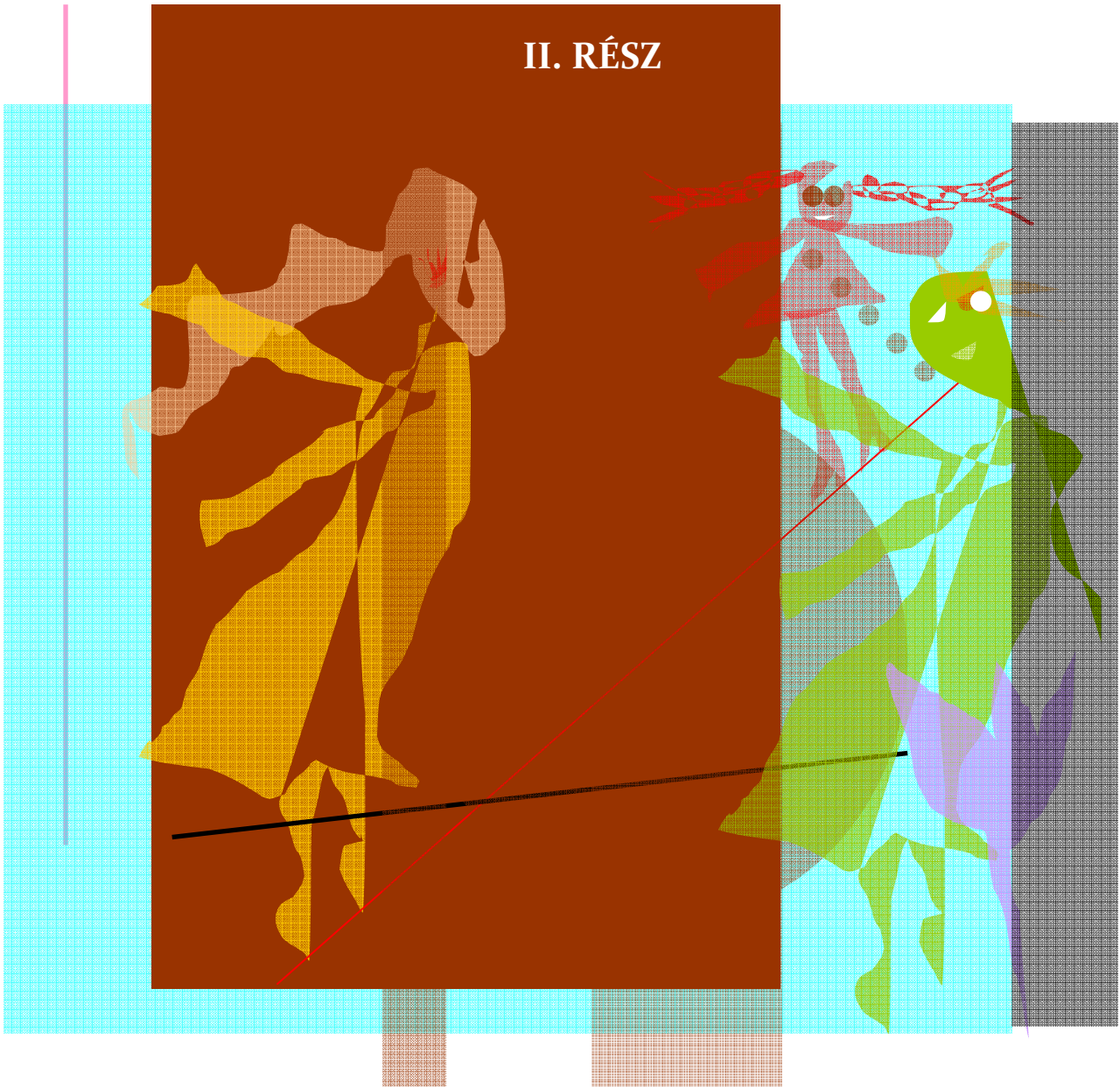
Ha pályázatom megnyerte tetszését, feltétlenül hívjon meg egy elbeszélgetésre. Hívhat bármikor: a mobilt magammal hordom, csak éjszakára kapcsolom ki. Álmodat ne zavarja – hisz az maga a teljesség.

Ön beszélhet, én hallgatok. Elvégre gyakorlott újságíró vagyok, ismerem a kérdés, kikérdezés technikáját. Utána érzelmileg kötődni fog hozzám, mert meghallgatom minden intimitását. S nem fogok megdöbbsenni, isten ments, hogy gyengének vagy prűdnek véljen. Irányított kérdéseim pedig felröppentik a szellem világába. Ott kitűnően fog lakozni. Ha nem hiszi, referenciaként ezt a könyvet magammal viszem.

Mindenesetre örülnék visszajelzésének. Még akkor is, ha erre az állásra az idén nyáron valaki más jelentkezett. Bízom benne, hogy lesz majd szezon, amikor elkél a dolgos kéz, a fürge ujj. Asdf-jklé. Ja! Most jut eszembe, post scriptum: idegen nyelven is gépelek. S mint többnyelvű fordító, épp most tolmácsolom a mi nyelvünkre a szférák zenéjét.

A világ végtére is tökéletes.

II. RÉSZ

1. Psyché: a lélek kertje

Psyché

Amikor jött zöld erdőjáró ruhájában, sebes léptekkel, olyan szabadságérzetet közvetített, amelyre városi ember nem képes. Mintha a meséből lépett volna elő. Vagy a lelke mélyéről.

– Ilyen nekem is kell! – szólt egy belső hang, amikor azt mesélte: tegnap ismét született egy gyereke. Csupa lány. Fiúval még nem ajándékozta meg senki. – Ilyen nekem is kell – visszhangzott csöndesen, s az ajándékozó szerep máris leosztott.

Jött, s kezét nyújtotta: tenyerén, kézfejen mély barázdák. Teste a megfeszített munkára kemény izmokkal válaszolt. Szeme sarkában nevetőránccok. Gyerekkora óta dohányzott.

– Ha úgy gondolod, hogy csak rövid időre kellek, máris befejezhetjük! – Meglepett határozottsága. Pontosan tudta, mit akar az élettől. S azt kapta, ami járt: harmóniát kalandos-zaklatott, feszített tempójú hétköznapjaiért.

Csodálkoztam, honnan az összhang. Először láttam magam valakivel együtt megöregedni. Minduntalan elém ugrott e jövőkép. Hisz lélekben én is szabad vagyok. Útjaim a lélekbe vezetnek. Erdő mélyére. A lélek bugyraiba.

– Én választottalak – nevettem minduntalan.

– Én meg akartam – mondta fejleszegetten.

Archaikus világból jött, ahol tudni vélik, hogy a sündisznó húsa enni jó. S a ló kétszeresen is használat: húsából kolbászt töltenek. Ahol akácerdőt vágnak, fával tüzelnek. Békacombot esznek, s a szálla nélküli, békafejű menyhalat élő csalival fogják. A folyóparton pecázott, a túlsó partig csengett a nevetése. Öreg halászok jöttek ladikon, hangtalan kalapot emeltek.

Az erkölcsök is régmúlt idő patriarchátusából pattantak elő, ahol nincs egyenjogúság, csak elrendezett szerepek: – Kell a változatosság – oldalra néz, majd letről lopva fel. Szavakkal palástolja, amit kimondani kétes. Két esélyes. – Férfi vagyok – adja magyarázatát. – Ha már tart maga mellett valakit az ember, biztos akar lenni.

– Nem kötlek meg. Úgy szép, ha szabad vagy – nyugtatom.

Psychék mindenkor támadnak. Férfiban is, ha felismered. Én szabad vagyok. Ám a te szabadságod az én odaadásom függvénye.

Mögöttünk az autóban fiatal pár: a lány ruháját jöttek kikérni aggódó szülétől.

– Az asszonyt én is úgy hoztam el annak idején. Egy fiatal háztartásban az első jószág a gyermek.

– Hisz nincs is más értelme az életnek.

– Csavargó lettem volna, ha nem lehet gyermekem. Egyformán szeretem őket.

Nincs választás, ha két ember közt valami elindult. Sohasem ismerjük meg a másik utat, amelyet nem járunk. Pecsét a választás, tedd a szívedre. Két emberi sors egy harmadikban teljesedik ki. Különben odafönt maradván a harmadik, elmaradnak egymástól a szerető lelkek. Az első lelkes jószág a megpecsételt választás. A hűség. Utána már egyenes az út. Vágy jelzi lépted.

A fenntartások lemállanak, mint falról az ócska vakolat. Marad a megköthetetlen szabadság: szeretet, teljes elfogadás, feltétlen átadás. Minden más hiúság, mely sehova nem visz.

Mintha a mesebeli sűrű erdő mélyére lépnék. Vagy a lélek közepébe.

Kis peregrinus

Tágra nyílt szemmel járkált az emberek között. Két hatalmas tányér: fekete szembogara. Felfelé nézett rájuk, akik többszörös testmagaságukkal magaslottak feléje. Kis lába kopogott a parkettán, kézen fogva járkált, s nézelődött.

Míg hirtelen az emberek közt egy kislányt látott meg a lépcsőn ülni. A kislány jóval nagyobb volt nála, s ő játszani szeretett volna vele. Többször felé indult, de annak elutasító testtartása néhány lépés után megállásra készítette. Majd kismackóját vitte felé – a kislány nem mozdult, szeme sarkából mozdulatlanul figyelte a cseppnyi gyermeket. Míg annak, belefáradva az eredménytelen közeledésbe, figyelme más felé fordult.

Már látta többször a csepp gyermeket, ott indult el mellette, félre kellett lépnie, hogy el ne sodorja lábával, felnőtt teste közönyével, óvatlanságával. A kicsi nem nézett rá. S minél inkább nézte, meleg lett a szíve táján. Kis vándor. Alig jött még ide. A gyermek megérezte a pillantást. Tekintetével még nem kereste a nézőt, inkább csak annak szemsugarában forgolódott. Érezte, hogy nézik. Közeledett, s ráemelte nagy tányérszemét. Csillogón. Majd komolyan végignézte az asszonyt. Az korábban csak a fiúgyermekektől tudott így ellágyulni. S most ez a kislány. Milyen megható.

A tárlatnak vége volt, kabátok sorakoztak a vállfákon, majd el-elfogytak. Felkerültek tulajdonosukra, indult mindenki. A kisgyerekekről elfeledkeztek. S amikor az épület üvegajtaja becsukódott mögöttük, akkor érezték magunkon a kisgyermek tekintetét. Tágra nyílt szemmel tekintett ki a sötétbe. Talán csalódottan. Sem mackó, sem közeledés nem hozta hozzá közel azt, akivel szeretett volna pár percet együtt tölteni.

Tekintetük sugara a fényes üvegajtón kívül úszó sötétben egymásba nyúlt. Csodálkozás. Neki: új ez a világ, meg kell tanulni. Amannak: visszatérni a gyermekhez. A legkisebbhez, aki ránk néz, s tekintetével magához hív. Valamikor vándorok voltunk. S hogy ide jöttünk, megállunk egy percre. Parányi mozgó csoda: egy gyermek tiszta lénye eljött közénk. Valamikor mi is ilyenek voltunk.

Ilyenek vagyunk. Örök peregrinusok.

Gyermekek

Február volt, fárasztó, nyomasztó. A szobába bekúszott a nedves alkony, zene szólt, keleti hangok pattogtak húros hangszeren, akárha sámán ringatott volna üresnyugtató révületbe.

Sarkon fordult a múlt, s megtorpant a jövő. Kiterjedt a jelen, élt, lélegzett. Ablakából emlékkocka derengett.

Egyszer csak a szív oldalán, bal felől nevetős kisfiú bukkant fel. Biztatón bólogatott, csíkos frottírtörököző szőkésbarna fején, akárha fürdőből jött volna. Keskeny, formás arca befelé nevetett, sugárzott. Négyéves lehetett.

– A kisfiam! – ismertem rá. S örömmel töltött el, hogy meglátogatott. Mosolya felmelegítette a szívet.

Áronnak véltem, miután bemutatkozott. Azóta minden férfiarcban őt keresem.

Nemrég szőkésbarna, laza-göndör fürtös cseppség lépegetett előttem. Háta mögött mentem, mégis látni véltem arcvonásait. Fejét leszegve, lába elé ügyelve haladt, nem nézett rám. Üde volt, bájos, öntörvényű. Talpig nő – kétéves komoly, öntudatos szépség.

Sára Zsófia, a sorban az első.

A nevükön tűnődtem: Sára fejedelemnő, Áron főpap – milyen összefüggés lappang a nevekben? A harmadikról semmit nem tudtam, csak a neve sejlett: Márk. Neve jelentése: férfi. Tejfelszőke, világosbőrű, szilajkék, metszett-ferde szemű, erős fiúgyermek. Apja kedvence: paripán lovagló, veszélyes játékot kedvelő, szabályt újraíró, féktelen legényke. A harmadik. Márk zárta az ígéretes látomássort. Azóta valóságként kezelem.

Eljött hozzám a három gyermek.

Hadd melegedjem

Ha arra gondolok, hogy valaha elmaradna tőlem, vigasztalhatatlanná válok. Ez nem az, amikor övé a hajnali álmok utáni tisztulást követő első gondolat. Ez nem önös szenvedély. *Ez halk összhang, derűs ráhangolódás.*

Napközben eszemben van, társalgok vele; gondolkozom, hogyan viselkedne ilyen vagy olyan helyzetben, amely az én életem részét képezi. Vagy felidézek vele kapcsolatos élményeket, átélt eseményeket, hogyan felelt meg valakinek, hogyan hallgatott, hogyan cselekedett. Naponta jelentkezik, megnyugtat kitarató jelenléte, hangja.

Tisztán csengő harmónia.

Vigyázni kell, hiszen a kisszerűségünk által kreált világok elválasztanak tőle, ha nem tekintenénk a lényegre. Azt, hogy ugyanúgy cselekszik, amint én is tenném. Indíttatásaim gyökerét is tudja, s cselekedetei több mint imponálnak. Semmit nem tesz ellenemre. Minden tettét átlátom, hisz benne én teljesedem ki. Szívem szerint szól, kedvemre tesz.

Ha terveket szövögetek, bólint: szólj majd. Vagy megoszt velem ötletet, s halkán nyugtázom: erre már én is gondoltam.

Pusztá alkalmazkodás? A másikra hangolódás? Vagy két lélektárs egymásra találása?

Nyugodt harmónia.

Mi biztosítja, hogy ebben az életünkben megtaláljuk a másunkat? Hol annak a biztosítéka, hogy előkerül? Ne keress fogódzókat... Egy életben egyszer találkozol a valódi pároddal. Ha elveszíted, többé nem jön elő.

A sorsút olyan, mint a szenvedélytől hajtott üzlet vagy a vak szerelem: véletlenszerű áramba kerülve az ember teszi gondolattalan, amit keze alá rendeztek a párkák.

Egyszer csak sürgető szükségét érzi a változásnak. S lép egyet olyan talajra, melyet a lába sohasem érzett volna biztonságosnak. Nem is tudta, hogy léteznek ilyen mezők, ha tudta is, figyelmén kívül rekedtek. Egyszer csak érdeklődni kezd helyzetek, sorsok iránt, melyekről eddig nem tudott, akiket semmire nem becsült, s kiderül: tudatlan volt mindmostanig. Új tapasztalatai új utakra terelik.

S első nap az új közegben felbukkan az, aki gyökeres fordulatot ad életének, s utána már csak önigazolásként mondogatja ismerkedésük történetét mindenkinek, akitől megerősítést vár.

Ott van, egyszer csak oda kerül, szólnak, néznek, magukba fogadják egymás lényét, mint éhes, szippantó virágkehely a porzót járó méhet. S a tekintet egymásba fonódása egyben a másik bekebelezése. *Te az enyém...*

Kéz nyúl utánam, a csípőm, derekam után, testemben érzem a rezzenést, a vonzást.

– Holnap hozzád megyek. Nálad múlatom az időm. – Kétségbeesett félelemmel teljes örömmel várom. *Én a tied.*

Utána ritka felszabadító öröm. Boldogságközeli. Zeneszám szól a rádióban: nyári dal, szezonvégekor felhőtlen magafeledkezés.

Ha együtt vagyunk, csengő csend, töltekező energiamezők. Elszánt kézfogás, mozdulattalan egymás mellettség. Súlytalan lebegés, csillagmezőkbe küldött test.

Nem szólunk, semmi nem jut eszükbe, a szó fölöslegessé válik.

– Két ostoba. Még így nem jártam. Még beszélgetni sem tudunk.

– Mikor elválunk, annyi minden eszemben jár, amit meg szeretnék osztani veled. S mikor összekerülünk, közeledben minden apróvá válik, elveszti jelentőségét, nehogy az együttlétünket csip-csup dolgokról való beszéd megtörje.

Legyen a ti beszédetek igen-igen. A száj nem szólhat fölöslegesen, ha a lelkek érintkeznek.

Hogyan fakadhatott két ilyen különböző – egymástól messze termő – ember egyazon töről? Ahonnan ő jött, mások a törvények. S mégis minden lélegzetvétélet értem. Rejtett gondolatai feltárnak előttem feltáratlanul. Az egymással töltött idő sugárzóvá teszi a mindennapokat.

Hétköznapi történései. Okosságával hárít el fölösleges bajokat. Ha neki lennék, én is így szólnék.

Vannak mások, jobbak, szebbek, mások mércéjével különbek. S ha arra gondolok, hogy más kedvéért bontsak meglévő harmóniát, sírni kezdek vigasztalhatatlanul.

Mi is az, amikor az első találkozások után látod őt annak, aki negyven év múlva lesz? Mi is az, amikor az elválás gondolata hasogatóan fáj, a gondolatot tett nem követheti, hisz megszakad a szív? Sorsod bevonzom. Sorsom a kezedbe helyezem, hogy általad megtarttassam.

Szereteted éltet, ha mellettem vagy hűségem béréért. Egyazonosat választottam, azonosat választottál. Furcsa, hogy ennyi megpróbáltatás után itt vagy velem – a szenvedés jóságossá tesz –, el nem engedsz, s a viszontagságok, mint újbó az ó tomlót, próbára tesznek, s utána ércnél szilárdabban mellettem állsz.

Éltető tüzednél hadd melegedjem.

Virágzó fák

Szépség vesz körül: áprilisi virágzó fák. Fehér, málnaszín – kedvenceim a japán birsek korallszín virágai.

A levél nélküli magnólia virága régmúlt időt éleszt. Magnóliát loptak a fiúk minden tavasszal a főtéri parkból. Az őr nem kapta el őket. – Virágot lopni nem bűn...

Vöröses-bordó lombkoronája a díszfáknak, kikeletkor virítanak, üzennek: átmutatnak egy csodás nem-evilágba. Amit itt leképeznek, mindaz a fentiek parányi lenyomata.

Az álmok ritkán térnek be az ember házába. Kegyeletteljesen.

Álmaid háza titkokat őriz, melyek megfejlének neked. Ki biztatott, hogy írj? Hogy utánajárj mindennek? Ki biztatott, hogy együtt légy titkok tudóival? Ők a túlvilágon laknak, s vissza-visszatérnek. Vissza kell jönnöd ebbe az életbe.

Csak nem tudok egyedül szeretni.

Kicsi vagyok – még járni tanulok. Gyorsan hazavisznek, átadnak szülőnek, testvérnek. Lásd, immáron hol megyek.

Néha felnyílnak zsilipek, elszabadulnak kapuk. Ki látja, hogy átcsusszan a lélek? Felsejlenek tudásmagvak, melyeket idelent hiába keresünk.

Itt minden a nagy egész pici leképeződése. Egy falevél a kozmosz apró mása. Egy embrió a Teremtő egyetlen hajszála. Minden kicsinyiség visszatér eredeti teljességébe. Tudni kell, hogy földi istenarcúságunk a Teremtőre való halvány visszaemlékezés. Mennyi félszárnyú próbálkozás! Mennyi illetlen templomszentelés, akart-akaratlan nagyot akarás, szánalmas küzdés! Visszatérni teljes ember-mivoltunkba, s haraggal vagy megbékélten adni magunknak újra s újra esélyt.

Ma asszony, holnap lány, gyermek, embrió. Visszatérünk. Ma katona, holnap orvos, szántóvető paraszt, vándorcigány kóberes szekéren – piciben végigjátszva az összes genezis.

Virágzó fákat figyelek: teljességbeli kinyilatkoztatás istenarcú üzenetei. Virágzó fa – fájó-gazdag pompában. Koronája s gyökere egyformán terebélyes, helyet kér a fenti-lenti világból. Gyökere földbe mélyed – karját nyújtja, kezét fog a sötét alvilággal. Ágaival magasra nyújtózik – fényre törekszik.

Sohasem láttam szebbet áprilisban virágzó fáknál.

Valamikor fá lehettem – s magamba zártam a teljességet, a fény-sötétség, fent-lent, menny és pokol mását. Magamban a világ teljessége szunnyad – virágzó fák rá emlékeztetnek. Szívszorító szépségükben a teljesség tükörcserepei.

Boldogság

A boldogság ugyanolyan fájdalommal jár, mint a boldogtalanság. Ha megéli az ember, benne lüktet, él, s ha egyedüllétében róla gondolkodik, ugyanúgy összeszorul a szív, mint mikor üzen: tehetetlen-felesleges érzés szorítja.

Magány

A magányban méretik meg, ki vagy. Magadra maradsz, s lelked mélyére hullsz, mint kavics a tófenékre. A magányban töltött órákban megfejlík, mennyit érsz. Fájdalmak edzenek keménnyé.

Vagy inkább úgy teszel, mintha mindenkinek megfelelnél, miközben elveszíted az önmagadhoz vezető utat?

Nap

Körülöttem fényes a tenger. Egyszerű szépség. Nyári meleg.

Oszlik a vízköd-fátyol, kitisztul előttem a Nap. Karom nyújtom felé.

– Mamácska! – szólítom, s átölel, mint védtelen gyermeket. A horizont fölé emel. Sohasem érzett biztonság, szeretet. Kezem átmelegszik, nesztelen könnypatak.

A Napból születtem.

Bonckés alatt

Élve felmetszik a szívet. Bonckés alatt apróban a világ előtt. Intimitások – mindenkit érdeklők, mindenkinek személyesen fontosak.

Itt a nagy döntés: őt választom-e s vele a kötelező magányt? Vagy lemondok másik felem tükröződéséről s rámszakad a választott magány?

Ha valamire sokáig várunk, ami fontos, ha mégis eljön késleltetve, lemondás után: haragszunk rá. Halvány elégtétellel tölt el – ez is megvan –, legyintünk – semmi több.

Nem jár későn eljövő dolgokért kitörő öröm.

Időmérő

Vannak, akik a másik személyiségét azért nem tudják, vagy merik tisztelni, mert a sajátjukat ezáltal veszélyeztetve érzik. Talán az én dolgaim szembesítik saját – elintézetlenségük folytán fenyegetőnek érzékelt – dolgaikkal. Temetésen is óhatatlanul megrendül az ember, ha az elmúlás gondolatával szembesül. S a lakodalom is könnyekre fakaszthat, hisz az is időmérő mérföldkő.

Nincs egységesen elfogadott mértékegység az élet dolgainak mérésére.

Álmok

Ritka kegyelem, hogy álmaim üzenete reggelre kelvén eljusson a tudatomba. Szobám világos, szembe süt velem a felkelő nap – árnyak, éjjeli hírmondók elűzője.

Ha ritkán fontos álmohírek jönnek – napokig fejtegetem őket.

A minap első szerelmem ült messze tőlem jobb oldalon egy széken, s hallottam a hangot: – Régi szerelmet ne hevíts fel újra. – Így szólt a lelkem, s tudtam, hogy az

álomban az ő személye mást jelez. Egy régmúltat? Közelmúltat? Utalva régi rossz tapasztalatra.

Gondoltam valakire, aki épp fájdalmat okozott, frisset, hosszan fájót.

Másnap aztán gondoltam másvalakire, aki mély sebet ejtett, lélegzetelállítót. De az álom megfejtésével adósok maradtak a párhuzamos világ hírmondói. Éljen takarékon – ugyan, milyen üzenet ez?

Hogy is volt az, amikor régi szerelmem elcseréltem volna bármikor egy jó zongorára? Ha választanom kellett volna. S sürgető, hirtelen kérését – Mi lenne, ha végleg együtt maradnánk? – elodáztam: – Még kicsi vagyok a „véglegesítésre”. – Hosszú évekre eltűnt, megsértődött, nem hallottam róla.

Súlyos betegség keresett meg, figyelmeztetett: ne tedd, ne élj így. Azon az éjjelen két álmod is láttam: párom ölében gyerekkel, mindkét felén egy-egy asszonnyal ült az autóban – a férfi megosztottsága, kettős élete. A kormány a jobb oldalon volt – utazás a jövőbe. Szerencse, hogy álmaimban ő mindig a jobb oldalon van: jövő, lehetőségek, racionalitás. Aztán a bal oldali fiatalasszony szép arcán két karika: egy az ajkában, egy az orrában: a bal féltekén, az érzelem oldalán teljes, animális alávetettség. A jobb oldali – a ráció asszonya – függetlennek látszott. Énem kettős kivetülése egy kapcsolatban.

Nappalba nyúló reggelen ismét egy álom: fiatal házaspárt látogatok, a szoba tele kisgyerekekkel, az ágyról felveszek egyet – Jaj, de szeretem! –, s ölelem magamhoz. A picit szoptatni kell, elveszi tőlem az anyja. Majd az utcára kikísér egy sovány cigányasszony, aki jobb tenyerem felső vonalait értelmezi. A magyarázatra nem figyelek, bonyolult értelmezés, nem jegyzem meg, mit mond. Nincs fülem a hír meghallására.

Ébren sem tudom, mit mondott. Nem akarom tudni. Talán a szívvonala jellemzőit magyarázta, valami tulajdonság gátol a változásban, előmenetelben, amit nem tudok, nem akarok megfejteni. Nem akarom átírni rossz forgatókönyvem, melyet minduntalan ugyanúgy lejátszok.

A szellemvilág ósdi történetei miért játszódnak le ismét, mint megakadt magnószalagon a dallamtöredék? Még mindig többet ér egy zongora? Ez az üzenet? Ugyan hogy kél akkor szívemben új dal, melyet fennhangon éneklek majd, ha a lejárt slágerek visszhangja is elhal? Küldjetelek újabb ösztönzést.

Legyek hát én magam, kihez mindenekelőtt magam leszek hű. Csak a hűség tart meg ott, hol mindenki más megkettőzött énű uralkodó-alattvaló. A zongora vigaszt nyújt ugyan, de olyankor társad a lelked mélyére bújik. Ki sem jön, hiába csalogatod. S a zegzugos szív vonal hiába fordul tanácsért a határozott ívű sorsvonalhoz. Ha tanácsot kérsz, egyet tudj: míg minden más fontosabb, párod hiába hívod. Nem hall meg kósza szirén-hangot.

A tisztán csengő szó egyszerű szívből szól, s határozott ajakon kél.

Telihold

Kívánságok megfogalmazásának, gyertyafény melletti, csillagfénytől derengő ablakpárkányról való szerteküldésüknek éjele. Dagadnak a vizek, a természet bővelkedik, nagy az energiaáramlás, a kívánságok is eljutnak a címzetthez. Aki leginkább a kozmosz, s a benne rejtőzködő, mindenütt Jelentaló.

Önmagunkba fordulás éjszakája.

Kívánjunk valamit, mit is?

Ami a legtitkosabb óhajod. Férjet, jó partit, új munkahelyet.

Hát jó. Férj, az kell. Munkahely meg, hogy megélhetés legyen. De valami mást! Mást kívánjál! Mit hát?

Valamit, ami hozzád illik, amitől kifejlik s virágba borul az életed! Ó, ilyen elvont marhaságot?

Nem, csupán szeretném hallani, hogy ismered magad. Hogy tudod, mitől lennél boldog ebben a világban, ahova eljöttél élni. S miért kötelességem, hogy boldogan éljek?

Mert másképp hálátlan vagy az ajándékba kapott életért. A táltumokkal így vagy úgy, el kell számolni. Hát jó. Valamit, amire úgy igazából szükségem van? Pénzt, sok pénzt, mert abból mindig kevés a sok is.

Akkor lelked kívánsága és a valóság között rés húzódik, s te ki sem látszol belőle. Rossz az, amikor az ember a saját életének csak nézőközönsége, az előadásba bele nem szólhat. Ha magad nem döntesz, átadod másoknak életed irányítását. Ezt értem, de a kívánság tárgyán még gondolkoznom kell.

Ennyire nem vagy igényes? Vagy csak mélyre fojtod kívánságaidat. Ebben segít a telihold, s ahogy túlárad a természet, úgy áradjon ki belőled szíved óhaja. Gyereket.

Tehát biztonságot, hogy ne légy egyedül. Önmagad létének igazolása ezen a földön. Hogy teret nyertél rajta, kiterjesztetted önmagad. Megsokszorozod önmagad. Milyen önmagad? És az, aki mindezt szeretné, milyen formában élné meg legjobban létezését? Mit szeretne csinálni, kapni, üzeni? Másoknak, önmagának, a világmindenségnek?

Lelkem mélyén magányos vagyok. A magány ihlető közegem. Kívülről szeretem a sokaságot, köztük élek, dolgozom, de az elvonulás órái a megkapott ihlet által jegyzett sorokat szüli. Írnom kell – önmagány-börtönöm egyetlen kulcsa. Valahol ott kell lennem, ahol minden eldől, ahol minden az én magányomat oldja. Nehezen török ki egyszemélyes világomból, életem alkonyain mindannyiszor oda-visszatérek. A nagy pillanatokban mindig egyedül vagyok. Csak az öröm derűs pillanatait fűzöm gyöngyszemenként fűzérre, s akasztom a nyakadba, kedves. A bánattal nem keserítelek, az üromperceket másokra cseppentem, szívem kitárom, helyet csinálok benne a felmelegedésnek. Szeretek őszi napsütésben járkálni, életórám percei avarba peregnek. Szeretem a kora tavaszt is, a fanyar földillatokat, a kibúvó tavasznövények friss-keserű nedvillatát. Szemlélődöm, nem kérek részt. *Egy vagyok a teremtéssel.*

Telihold? Ma különösképpen megrendezte a sorsforgatóm, hogy egyedül legyek. Elmélyülten magam társaságában. Írhatok. Játshatok szavakkal, várakozhatok kedvemre, nézegethetem régmúlt idők dokumentumait, pihenhetek. Bármit tehetek. Utazni a valóságban nem fogok, kimerít a virtuális utazás is. Meglátogatom távoli rokonomat kis házában a világ végén, karomban tarthatom testvéremet, aki a lélek

másik része. Mit halljak, mit szóljak? Mit kívánjak teliholdkor? Rejtélyes utakat, csillogó felismeréseket. Nem a tudás fájának gyümölcsét, hanem a világ érzékelésének képességét. Látva látni, hallva hallani, érezve érezni. Tudni, hogy a révület és az álom a legjobb tanítóm, ki megszólal bennem mélyről feltörve.

Mit szeretnél széles e világon? Jó tíz éve ezen gondolkozom. Lelkem buja kívánságkertjét e világba építeni, benne csodavirágok, szép nagy ház, gyerekek, elkötelezett társ. Mit kívánjak lelkem mélyéből? Mit küldjek el teliholdkor? A vágyat, hogy legyenek vágyaim. Hogy legyek mindig önmagam, önmagam jó társa, s akkor körém rendeződnek a teliholdkor felbélyegzett kívánságok is. Citromfű, zsálya. Lélek-kertem gondos kertésze. Kívánságok kiolvasója, megfejtője, sorsok szemmeltartója. Merre fordul a szél koratavasszal? Mikor esik le az első hó? Mikor indulunk az időtlenségbe? – Tudni akarását óhajtom. S megfejtem neked különös álmaid, melyeken a lélek szól. Vágyakozni, álmodni akarok.

Psyché-röptetés

Már nincs sok idő. Június van. Érik a bodza. Sajnálni lehet, ha valakinek le kell mondania az önkifejezésről. Milyen indokot találhatunk arra, hogy ismét ne éljünk kreatívan? Mi lenne? Mi lenne, ha?

Ma kirándulás. Az öreg nyúl odajött hozzám – a szférák hírnöke. Megnézett nagy sárga szemével figyelmesen, utána fogott el a megkönnyebbítő sírás.

Az erdő jó hatással van rám. Mesék háza. Psychével is jártunk a természetben. Mesevilág. Puha moha, zöld pázsit, itt-ott szúrós túskeág. A másik síkon ma is járok Psychével – kívánok neki békés életet ideát.

Az ember nem mindig azzal teljesedik ki nőként, férfiként, aki mellett elszánta magát, hogy éljen. Még azzal sem mindig, akit szeret. A család békességet igényel – biztos nyugalmat, szeretetet. S ilyenkor a lélek hamu alá kerül, izzása át-átsüt a szürkeségen.

A kék hegyek vonzása.

A léleknek is vannak ünnepnapjai, amelyeken töltekeznek, istenével bővelkednek.

Néha ki kell szakadni a békés boldogságszigetről, hogy eljussunk egy újabb lépést isten-önmagunkhoz.

A lélek bemosakodása nem mindig egyszerű. Tisztává lenni szenvedés. Sovány könnycseppek takarítják arcod. A lélek könnyekbe merítkezik, s csillagként ragyogni kezd. Fényessége e tisztaság függvénye.

Kék határ. Burjánzik flóra, termékenyül fauna. Szép volt ma is a határ, de tenger-érzet nem kísérte a látványt. Ma gondolkodni küldött valaki. Felismerések erdő-délutánja.

A sóvárgás próbára tesz, sok energiát rabol – és nincs felismerés. Csak a könnyek tisztítanak meg tudatot, lelket. Az érzelmek céda háremhölgyek. Nem ismerhetem ki mindegyiküket.

A csöndben egy-egy fény kigyúlt. Bodzafa ringatott porzó, elporzó virágot. Megnyugvás a lét. Ne sóvárogj.

Mert ha valakit sóvárgunk, az nem szeret. Ha szeretne, ránk áldozná idejét. Akit sóvárgunk, nincs jóindulattal irántunk.

Lennie kell menekvésnek e létcsapdák elől. Bele ne ess. Miért mindig a pénz a fontosabb? Miért mindig más fontosabb? A munka, mint elme-morfium?

A sárga foltos, csúnya, öreg nyári nyúl figyelmesen szembenézett velem. Mozdulatlan ültem a fatörzsön, hátam egy fának támasztva, a fa energiáját magamba szívva. Lassan jött a megnyugvás.

Elengedés? Nem. Valójában nem kívánok, nem kívánhatok senkinek rosszat. Meg nem köztözhetek. „Úgy szép, ha szabad vagy” – különben gúzsba kötöd a lelket, s elillan, mint tavaszi látvány nyárerdőn – ha ideje tölt.

Mindenki a saját útját járja – nincs beleszólás –, nincs levetkőztetés, kényszerítés, rábeszélés. Jóslatok vannak, bevillanó képek múltból-jövőből.

Vigyáznom kell, a régi képeket fényesre törölnöm, hogy jövőm fényesedjék, mint régi ház – régmúlt kinyilatkoztatás jelenem pergamenpapírjára írva.

Olvass a múltból, s örülj a jelennek. Te alkottad régmúlt fantáziád tarka képeiből. Fényesítsd újra, hogy olyan örömed teljen benne, mint ahogy annak idején vigaszt, reményt s boldogság-ígéretet hittél a jövőnek.

Ma ma van; a tegnap nagy fehér virágát bontja.

A nyulak jelenértelmezők. Papírra rónak íratlan sorokat, s a lélek megnyugszik régmúlt jelenben. Nincs sóvárgás – a túlsó partról jövő üzenetek formát követelnek. Hírvivőnek lenni józan észet kíván. Látni, hallani kell. A látvány ne borítsa el a szemed, a hangok ne süketítsék meg belső hangod tiszta zengését.

Psyché vár. Alkotni kell.

A lélek kertje

Írjunk tovább. A régi jegyzeteket is érdemes újraolvasni, mert tanulságosak. Hogyan épít az ember saját hiedelmeiből katedrális. Aztán egy szép napon csöndben lebontja. Még hagy egy-két falat tétován, hátha jönne valaki, s megakadályozná a lebontást.

Végül nem marad a helyén semmi, mint egy füvetlen, fekete folt lelkünk kertjében; takargatjuk, s néha-néha életet követelnek a fantomfalak.

Várni valakire, akiről csak hittük, hogy közös dolgunk van vele.

Talán volt. Talán lesz. Itt vagy a túlsó parton? Senki sem lép sem hivatlanul, sem ok nélkül az életünkbe.

Csak a fantomfalak felhúzásától mentsd meg magad! Miért kell rögtön építkezni? Az élet olykor boldog vegetálás, töltekezés. Elmerengünk, mint csecsemő az anyamellen. Nem lehet mindig küzdeni, számba venni. Vannak békés megnyugvások. Egy pillanatra feldereng a lelkünk közepében lüktető, élő, hátrahagyott éden.

A tökéletes harmónia illúziója csak pillanatokig tart. Akár a töltekezés a világ-mindenséggel. Lemerült elemként állsz a csillagos ég alá, ujjaid az égre tartod, s számlálod a csillagok lüktetését. Halántékon dobbanásait.

A porózus feketeség része vagy, s a csillagok, mint molyette gyászruhán átcsillanó napfény. Ujjad a holdon nyugszik, magával ragad a szél. Ahonnan kiszakadtál, magához ölel.

Hol keresed önmagad, mikor nincs határ közted s a mindenség között? Álmodban világod újraéled, álmoképeid ideát éled meg.

Milyen kicsike minden! S mennyire tágas a lélek kertje, melybe jó és gonosz tudásának fája is terebélyesedhet. A többről nem szólunk. Ott a többi fa is, számbavételre vár. A jóság almafája. A jóságot mindig almának képzeltem. Az anyaság körtéje. A férfiasság gledícsiája. A kisgyerekek piros képű cseresznyéje. A nőiesség epre. A látók kökényszeme. Színes foltokban a lélek kertjének minden gyümölcse. Meg ne edd. Látóvá válsz. Gyermekké válsz. Jóságodat felismerik. Elkülönülsz nőként, férfiként.

A lélek kertje – odaáti csillagok rétje, széles mezeje. Pitypang s szárártövis virít rajta: jelképes virágok – világok jelképe.

Minek ide ház, ha meleg van, s eltakar a fügefalevél?

A juhosgazdák bölcsessége

A lélek értékei mindennél fontosabbak. Az önkifejezés, hogy a lelki békét valamilyen létállapot révén megtaláld. Mert különben csak sodródsz, nem kormányozhatod az életed.

Gondok fel-felbukkannak, csak nem szegénységre programoztak? Mert ami a gazdagság része, arra nincs szemem. Állítólag, aki az akar lenni, annak úgy is kell élnie, mint egy gazdag embernek.

Hiszen én még nem is láttam gazdag emberek lakását! Tényleg, ki volt a leggazdagabb, akinek az otthonát láthattam?

Az enyém volt valamikor Bécsben. Az innsbrucki parasztgazda koromban is egymagam laktam nagy, favázás, többemeletes házam.

Azt tartjuk szem előtt, amerre haladunk. Onnan kell élnem az életet: életem legszebb partjai felől. Üzenethozás. Régi tanítvány sorai: „Nincs hézag a teremtés

oldalain, firkálni kár.” Ma már nem akar írni, jogásznak tanul. Gazdag akar lenni. Megvan rá a képessége és a felhajtó erő. Ő még soha nem volt gazdag. De istenarcát felfedi.

Aki odaátról jön, magán viseli a királyság jegyeit.

Mennyi energia szabadul fel, ha az embert nem kényszerítik formák! Ha az életet kedvére élheti. Boldog lehet egy juhász – állandóan szemmel tart egy nyáját. A juhászok – legalábbis a juhosgazdák, akik a magukét legeltették – igen meg tudtak gazdagodni.

Kritikusnak szánt régen a magyartanárom. – A kritikus szárnyaszegett író.

Fordítónak a nyelvtanárom. – A fordító gátolt költő.

Főiskolai tanárnak a mentorom. – Az tanítson, aki nem mer élni.

Holott csak érzékeny, nyitott szemű, nyitott fülű gyermek voltam.

Meddig élek még mások kedvére?

Lusta vagyok a magam útját járni? Néha megkérdik: van-e írásom? Nincs-nincs. Nem írtam mostanában. Beteg voltam, fáradt voltam a sok elfoglaltságtól. Meddig akarok még ópiumfüggőnyt a szemem elé?

Meddig akarok még árnyművész lenni?

Újságírónak nem küldött senki, sőt inkább tiltott. Firkász-lét! Magam választottam, meg akartam tanulni írni. Interjúkat készítettem művészekkel – próbáltam kifürkészni a titkaikat –, s egyiket-másikat csöndben le is néztem, sajnáltam. Lenéztem, mert kevésnek találtam. Sajnáltam, mint annak idején Beethovent, aki szenvedések árán csiszolta művészetét.

Közben volt egy-két nagy művész, akihez hozzáfértem. Elismertem Frankl Pétert – akinek „volt, mire szerénynek lennie”. Produktivitása s nagy mozgástere folytán Simon Veronikát. Tiszteltem ugráló intellektualitásáért Christl Grellert. A szellemi manővereit.

De újságíró létemnek meghatározott célja volt. Addig írok másokról, amíg rólam nem írnak. Megtörtént. Abba is hagytam az újságírást.

Nagyapám is újságíró volt – csak közvetett forrásból ismeretem az életét. Íróként kevés elismerésben volt része –

Egy művész ne politizáljon, bármennyire hiányzik számára az értő figyelem.

Nem vagyok megalkuvó, de teljes életre vágyom. Meg is kapom az egyik oldalon – megszorításokkal a másikon. Végül is igaza volt az öregasszonynak, aki eljött oda-
átról megmondani, hogy ami kell, meglesz, többre ne is vágyjunk.

A hiány a tökély kovácsa.

Búvópatak

Menj békével! Útjaink nem keresztezik, és nem szegélyezik egymás. Olyan voltál, mint kacagó búvópatak, hegy gyomrából fel-feltörő.

Be szeretnék újra egy igazi búvópatakot látni! Mintha a hegyben a lelkünk folyója folyna, kavicsos alagutakon.

Be szeretem a nevetésed! Te tudtál olyan érzést kelteni bennem, hogy melletted mindenre képes vagyok. A hegy is elhordható – nincs lehetetlen. Ha valami szükséges az életünkben, megkapjuk. A kérés is sokszor kéretlennek tűnik.

A lélek hancúrozik. Psyché vár – valamely másik síkon hallatja felhőtlen kacagását, mely lehengerül itteni oldalon az élet sáros bugyraiba, akár ócskavas, mely fölöslegessé vált. Minek régi terheket cipelni? Vállalt, megunt kötelezettségek.

Jó lenne szabadon szárnyalni – a lélek határai láthatatlanok. Psyché időnként nevet a felhők peremén, s kisüt a csengő hangra a nap.

Megered a lélek sötét vízfolyása – kifolyik, mint áradat, ami korábban benn rekedt. Búvópatakként áttöri a sziklát – felszínre tör.

Mindenki járja a maga útját. Ne vessen, kivel nevetnie kell. A másik síkon a lélek hozzá csatlakozik.

Mit tegyek, hogy lelkem szabadon lélegezzen? Milyen kár, hogy természetéből fakadóan a szerelem sohasem egyformán fakadó, s ritkán kölcsönös.

A lélek bugyraiból minden logikát meghazudtolóan feltörő érzések, emlékek, feldolgozatlan élmények. Mint bűvópatak a hegy gyomrában, úgy csobognak, nevetnek halkán, tompítottan régvoltnak hitt dolgaink lelkünk mélyén. Meglapulva, halkán nevetve. Mint bűvópatak, kacagnak csendes csobbanással a vizek, a rejtett, hegy gyomrát átjáró vízfolyások. Látni nem lehet őket. Hallatják csobogásuk. Csend van. Majd egy évezredben az átluggatott hegy beomlik – hatalmas, puszta kútbarlang tárul fel a bűvópatak nyomán.

Kút – melyből meríteni lehetne –, de vize nincs. Hatalmas medence, mely a hegy helyén tetőtlen barlangként tátong.

Úgy tárul fel életed legharmonikusabbnak megélt szakaszában lelked bűvópatak-kacagása. Psyché játszik velünk. Kifog rajtunk, s ártatlanul nevet. Nem vezethetjük el, nem csapolhatjuk le a lélek rejtett vízfolyásait. Megbújnak boldogság-zugokban, idill-boltozatokban, s időnként nevetést hallunk. Bújócskát játszik velünk Psyché.

Néha ki-kinevet. Ha ránk omlik lélek-hegyünk, feltárul, mint puszta nagy medence, havasi vadvirágokkal tarkított lelkünk mélysége.

Sötét alagútjaiban víz-mosta élményeket le-letett. Otthagytott, ott felejtett. Leülepedett élet-kavicsok. Hordalék, szilánk, néha hasít. Egy ismerősöm mesélte: életre kelt egy olvasmányélmény szállakhasítása nyomán tizenhatéves énje – aki először élt meg felnőtt-szerelmet. S a feltoluló emlék lélegzet-elakasztón, lélegzet-apasztón fojtogatott, fájt.

Miért e penitencia? Miért ez az önként vállalt szenvedés? Miért ez az önkínzó golgota? Fájdalmak tanulóútja. Örök peregrináció.

Régmúlt emlék – céltalan. Hova lett az akkori kedves? Lelke mélyére szorított régmúlt szerelem? Veszélyes játék lélek-salakot felkavarni.

Nincs nyugalom – csak lélek-dermedés, lélek-befagyasztás. Mely céltalan, mert az érzések élesen feltámadnak többszöri reinkarnációban is.

Lelki szennyesünk tisztítása folyik többedik élet-közegben. Nem tudjuk, a lélek milyen játékot kíván játszani. Psyché szeretni akar, felhőtlen játékát játssza, megbújik a hegy gyomrában, s nevetése felejthetetlen.

Embereknek tulajdonítunk tulajdonságokat, melyekkel azok nem – vagy már rég nem – rendelkeznek. Bármit is gondolsz, cselekedetein keresztül nem ítéld meg az ember. Minden cselekedet csak annyit ér, amennyi jelentőséget tulajdonítunk neki. A lélek kötetlen, szabad minden valós vagy vélt, azaz neki tulajdonított cselekedettől.

A lélek önmagáért való – nem függ mások megítélésétől.

Psyché játszik velem. Nagy sebességgel vezeti tollam – vallani, belátni, felismerni.

Ki az, aki a lélek másik felének szerepében tetszeleg? Aki pajkosan kinevet? Aki magáénak követeli a figyelmet?

Pajkos-halk bűvópatak. Csengő nevetésként hegy gyomrában tompított, óvatosan kopogó, néha kotnyeles. Hova visz vized? Messze a Léthe folyó. A révész mindig a parton ül. Ladikja üres. Jó a halál-halk feledés, de Psyché a csöndbe belenevet.

Puzzle

Ha valamilyen rendszeres tevékenységet végzek, elkap az alkotói láz. Fehér hajót is láttál?

Kint ültem a vízparton, körülöttem nejlónflakonok bokrok alá rejtve, belőlük poshadt esővíz párolgott. Kietlenség-érzet, diszharmónia, melyen a természet egy-egy tél folyamán nem tud felülkerekedni – eltakarni, elfedezni. A nyár a nyaralóké, akik többet vesznek igénybe a természetből, mint az megilletné őket.

A folyóelágazásnál nagy a forgalom. A hídon kamionok járnak, a híd alatt hajók, motorcsónakok, olykor flottaszerűen kirándulnak kajakosok.

Vízipók mászik a víztükrön. A parti kövek közelében apró halrajok. Körülöttem homokos talajból sarjadó akáchajtások. Parti homok.

Egyszer csak odaröppent élém. Mozdulatlanságom vonzotta? A csend, mellyel egygylétem a parttal, a vízzel, a homokkal? A vidám-kék levegővel. Nagy kerek sárga szemével oldalról megnézett, s elkezdett szökellni. Akkor láttam, hogy sántít, egyik lábát kíméli.

Égi üzenet – partközélből. Melyet egy sárga szemű feketerígó hozott el. Él a mának, a pillanatnak, a holnap a maga idejében úgylis feldereng.

Pitymallatkor nedvesek a füvek, alkonyatkor megpattan az ég harmatozója. A fák koronája a lábam alatt, lugasszerűen tükröződik a víz. Nincs tökély, csak részekre bomlott egész – féllábú, sánta. A teljesség odafenn. Szíved az égre nyílt.

„Minden egész” szétesett, puzzle az élet – rakosgatom. Egy szitakötő. Egy fehér hajó, dudaszó. Kamionok sora. Alattuk csöndesen húz a folyó. Benne iszapos kövek, fölötte magasan égi kupola. Ráborul a földre, mint kék harang – magába zár, s tágasságot nyit. Odafent az ég, itt lent folyami mása. Mindenben lélek lakozik – a nagy egész kirakós játék. Megsokszorozva.

Fehér hajóról utasok integetnek, velük úszik a part.

Gyermekkori hajó

Kis hajó, sárga levélke egy helyben remeg a fodrozódó vízen.

Érdekes látvány: megadó szomorúfüzek, vidám napsütés, szinte fájón vakító. Iszapos, meredek part, szemben strand, ideát egy-egy eltévedt úszó. Néhány ideverődő kiáltás, vízre csapódó sirályok, óvatosan szálló szitakötők. Nádtövek, körülöttük hangtalan surranó, evőeszköz-csillanású, keskenyformájú halak rajzanak.

Elöttem piciny fodrot vet a szél a sima víztükrön. Egyre jobban hullámokat formál a fuvallat. A sima tükör ráncba szalad, rajta sárga levélke – dacosan ellenáll a sodrásnak. Elúsznak alatta a hullámok, a sajka egy helyben ring.

Játék, messzi gyerekkorból felbukkanó. Hajtogatott papírhajó mosdótál tengerében inog. Fújjuk, megugrik, lassan irányt keres, elindul. S a másik „part”, a mosdótál

másik oldalán nevető-csodálkozó gyermek ismét ráfúj. Mindenhatóság. Teremtő, irányító érzés.

Önfeledt játék, körbe-körbefújással, irányítással, elmélyüléssel. Gyermekteremtők, gyermek-alkotók. Hiányzik tét, hiányzik cél, semmi nyugtalanság, csak önfeledt-boldog játék. Akár később, nagyban, sikerben, téttel – ha ezeket a felnőtt alkotó is feledni tudja, s visszaváltozik önfeledt-nevető, önmagát s a játékot semmiért fel nem adó gyermekké – tökéletest alkot. Így idéz meg teljességet, teremtő alkotást. A művész gyermek – időtől független.

Akár egy mosdótálon úszó papírhajó, akár nádas tószélen libegő levélbárka – a teljesség parányi mása, komolyan átélt játék, napfényben csillanó.

Az ihlet egy pillanattöredék. A mű örök, már meglévő dolgok pillanat-adta leképezése. Kegy. A művész a lét kegyeltje, munkája kért, áhított adomány. Komoly felelősséggel elfogadott, továbbadott.

Parttól partig fújkált, önfeledt libegő apró hajó.

Psyché visszatér

Most nekifog egy vakmerőbb, több vesztenivalós játéknak. Nagyobb a tét, s a játék vérre mehet. Vagy én, vagy ő. Kijátsszuk a nemtudást, nemlátást, s addig is nyerünk. Meglopjuk a sorsot. Lopunk – nem koldulunk, nem alkuszunk. Ami nem jár, ami nem az enyém, azt csak úgy észrevétlen elveszem. Amit nem tarthatok meg, mert csak közvetítem, nem az enyém. Valamiért elégtételt veszek, valami régen elkövetett dologért, valamiért, amit már én sem értek. Tanulási folyamat az élet.

Psyché tanul. Maga sem tudja, mit. Fájdalmas tanulási utat választott. Nehéz úgy élni, hogy nem ismerjük a ránk mért szenvedés okát, célját. Látszólag csak sodródunk, miközben a sorskönyvünk lapjain írtakat életbe rójuk.

A régmúlt életekben keresendő hibák jelen életben jóvátehetőek. Rajtad múlik. Vagy újramezdesz, s mindent fehér lappal indítasz, melyen megszületés után hamar-

san kirajzolódnak apró szürke foltok. Melyek egyre csak feketednek. Minden jóakarattal ellenére a tabula rasa leplen. Hát ennyire vagy képes.

A csipkebokor egyre gyorsabban rezeg. Ágai eltakarnak. Alatta szerelempatak. Meglopott idő, tolvajlott alkalom. Psyché visszatért, s a kertben veszélyes játékot űz.

Életet nemz. Mindenáron. Alkot.

2. Jelentések a fűvészkertből

Személyiségtükör

A felnőttkor mindent méltatlanná tesz. Méltóságot egyedül a kisgyermekkor őriz. Méltóságát egy független személyiségnek, akit aztán az iskola igyekszik kiforgatni saját magából.

Minden élmény, mely az ember életét végigkíséri, a kisgyermekkor személyiségtükre. Utána a kis ember már túl sok befolyásnak van kitéve ahhoz, hogy igazán őszintén, önmagát adva éljen.

Szerencsés esetben élete során, úgy a negyedik évtized tájékán visszatér az egykori négyéves gyermekhez – aki egykor volt, aki révén ígéretet kapott arra a személyiségre, akivé lennie kell – vagy legalábbis lennie kellene – majd.

Egy négyéves gyermek tökéletes személyiség. Élményei törlik korábbról hozott emlékeit, s a tisztának tűnő lapra – tabula rasa – újabbak: az újabb életre valók szólnak.

– Mi akartál lenni négyéves korodban? – kérdem menedzserré lett volt iskolatársam. Valamikor messze túlszárnyalta osztálytársait, éltanuló volt, hogy aztán filiszter legyen.

– Kutató – mondja csendes restelkedéssel. Majd mintha önmagának magyarázná, hozzáteszi: – Lényegében most is azt csinálom részben. – S a menedzserré kényszerült kutató élete csupa kényszer: sok pénzt keres, ám úgy eszik-iszik, mint aki másnap éhezni-szomjazni fog. Rövidre szabott élete egy fogva tartotté.

– Én szakácsnő! – mesélem ujjongva. – Mert annyira izgatott, hogy különböző dolgokat tesznek együvé, s valami egészen más válik belőlük. A kreativitás izgalma vonzott. A kreativitás szabadsága – teszem hozzá csendesebben, hogy ne bántsam a magafoglya embert.

– Én tudós – mondja csöndes határozottsággal volt óvodatársam. – Csak akkori-ban nem tudtam, mivel foglalkozik egy mérnök, s tudóst mondtam. – Ám a tudat-

alattit nem lehet félrevezetni: ha tudós, akkor legyen tudós! Csiribi-csiribá: s lett belőle tudós mérnök tanár egy neves egyetemen.

Bárkit kérdezek, mi akart lenni négyéves korában: – Négyévesen? Pont négyévesen? – kérdez vissza, homlokráncolva emlékezik, s az emlékek izgalomba hozzák. Egy szuverén önmaga kel életre.

– Hogy néztél ki négyéves korodban? – S képeket mutatnak, melyeken pontosan felismerhető a későbbi felnőtt. Más életkorban nem. Én négyévesen alacsonynak, de erős testalkatúnak ígérkeztem. S ígéretem beváltottam, hiába voltam utána cingár, akinek oldalbordáján citerázni lehetett. Nálam félévvel idősebb unokabátyám tejfelszőke, kissé pocakos, komolykodó kisfiú, aki egy nehéz szatyrot emelget, amit én meg sem tudok mozdítani. Elkápráztat az erejével. Úgy állunk a fekete-fehér fényképen. Mostanában ritkán látom, bivalyerős alkata – ahogy minden mozdulatából a fizikai erő fölénye vibrál – mosolyt csal ki belőlem. S valami megmagyarázhatatlan vonzalmat-izgalmat: a titokét, hogy ő képes valamire, amire én nem. Semmit nem változott, csak ma már nem szatyrokat: ápolóként akár száz kilós betegeket emelget.

Fekete-fehér képeken mai önmagunk kicsiny mása. Egy óvodás kislány, karjában játékbaba, komoly, befelé néző tekintettel, mintha nem is e világban lenne dolga. A tárgyi világra kevésbé, akkori gondolataimra sokkal inkább emlékezem. Négyéves önmagam.

Hordozható emlék

Az emlékeimet elhoztam magammal.

Vajon ki leszek, ha ismét feltámadok?

Mi az a feladat, amit nem végeztem itt el, mi az, amit nem akartam megtanulni?

Férfias voltam, domináns? Parancsolgató? Az ember az alaptermészetét többen át viszi magával, nem vetkőzi le.

Mocsári mályva. Hibiscus moscheutos. Mint gyermekrajzokon a nagy piros virág, négyszirmú, olyan primitíven egyszerű formájú ez a virág is. Itt minden mesterséges.

Még a magány is. Ma vágytam emberek közé. Valakire, aki csak úgy elhív. És beszélgetünk.

Márait olvasom – vajon a sok utazás mennyire hat ösztönzőleg tematikailag, impulzusait tekintve – az írásra? Volt, aki börtönben írt – igazán nem ingergazdag környezet. Én sem mondhatom el magamról, hogy változatosan élek, de a kisgyerek nem szereti a változatosságot. Nem kell túl sok viszont ahhoz, hogy valaki megteremtse. Elég egy beszélgetés, elég egy kávézóban töltött félóra, elég egy másik hely, ahova ülünk, mint ahova szoktunk, egy másik ösvény, mint amelyen járni szoktunk, csak pár méterre a megszokottól – s máris kész a változatosság.

Időnként vonzanak helyek: a múltkor kánikulában egy pad a fák közt a lakótelepen. Elég, ha csak egy másik padra ülök, fordítok egyet a szemszögön, s máris új képek kínálkoznak.

Az emlékeimet újra elhoztam: vajon ki leszek, ha újjászületek? Élnek bennem emberek: Milyen jó lenne munkásasszonynak lenni, aki dolgozik nyolc órát és hazamegy a családjához. Egy gyári munkásnő, egy jövőben nem akarok sokat tanulni. Sok idő, mely elvon az élettől. Hiszen épp jó lenne főzni, mosni, mosogatni egy boldog, derűs családra.

Annak idején szerettem a kétkezi munkát, nem volt egyáltalán unalmas, csak nem elégített ki. Többet akartam, tanulni, akartam, olvasni.

Ugyan mire volt felkészülés a hosszas tanulás, önfelelt olvasás éveken, évtizedeken át? Apám végigolvasta a nyugdíjas korát. Biztos, korábban nem volt rá ideje, vagy nem érdekelt. Ügetett mellette az élet, nem bírta ki, hogy fel ne szökjön a bakra.

Olvasó, pihengető öreg mellett nőttem fel. Mindig informálódott újságból, tévéből, rádióból. Anyámnak is a kései öregség hozta el azt a békés időt, amikor olvashat, írhat. Én meg írok, felüdülésképpen. Emlékeim velem jöttek. A görgényi sárga virág – itt, idegenben. A patak. A vár. A mező.

A vágy, hogy visszamenjek oda a múltba. A nyírtelki biciklis túrák. A legelő, a sóskúti almás. A surranó bicikligumik.

Az írás magányos foglalkozás. Mely során egy másik szféra népesíti be a világunk. Csak a szomorúság óráit számlálom.

Hátranézek, s fájó érzést kelt bennem egy mezőrészlet. Amikor nem kapunk meg valamit, fájó vágyakozás keletkezik nyomában. A kótaji buszból a kastély, körülötte zöld fű – innen a deja vu élmény. Épp csak pillanatokra láttam, nem szállhattunk ki. A tehetetlenség-érzés haraggá vált bennem. A beteljesületlen vágyak forrnak haraggá. Az érzés, hogy nem rajtad múlt, nem küzdöttél, s mégis vesztettél.

Minden emlékké válik, ami vággyal kapcsolódik össze. Amit akkor szerelemnek éltünk meg, holott csak beteljesületlen vágy volt. Amitől szenved a test. A lélek másként emlékezik: marad számára egy kifestőkönyv-beli virág, egy cikkanó mezőrészlet, illatos tuja – s a látványtól könnybe lábad a szem. A lélek képekben emlékezik régmúlt vágyakra, sóvárgásokra. A testtel üzen.

Emlékeim mindig magammal hordozom. S elindul a film a lélek vetítővásznán, elég egy villanás a tájból, ami legombolyítja a lélekfonalat. De tudásunk véges, hiányos, mindenki másra emlékezik, nem ugyanazt őrzi az emlékezés.

A vizitők, mocsári mályva a kamaszkor, gyermekkor képeit idézi.

Kegyelem

Mitől kiegyensúlyozott és szabad az ember?

Mivel foglalkozik, és nem foglalkozik? Mire gondol, és nem gondol? S amikor a nemgondolás perceit kapja ajándékba, ugyan mi történik vele?

Olyankor érik meg a kegyelemre.

A kegyelem a legnagyobb ajándék, amit az ember kaphat. Nagyobb a szenvedélynél – s épp ezért senki sem vágyik rá. Csak él monotonitása közepette, ahonnan az évek-évtizedek során el-elragadja a szenvedély. Hagyja magát elragadni. Szeretni akar, szenvedni akar, visszautasítva lenni akar, új szerelmet keresni akar. A szenvedélyt átélni akarja.

Mikor történik meg, hogy az ember csak úgy megnyílik – minden rá gondolás nélkül – a kegyelemnek? Amikor átélte, s odahagyta a szenvedélyt. A lemondás után átéli a kegyelem szelídségét, simogatását, gyógyírját.

Márai szerint tudható, hogy a szenvedélyért él az ember, hiszen nem lehet élő halott. Neki nem jutott a kegyelemből? Annak szellemi tisztaságától, gyötrelmentes, szeretetteljes ellazulásából?

Kevés ember éli meg a hit kegyelmét.

A szeretet kegyelmét.

A felelősség kegyelmét.

A cselekvés kegyelmét.

Ez utolsó – a cselekvés –, mellyel kezdeni kell. Ha nincs ihlet, nincs indíttatás – marad a szakadatlan, mindennapos, egyhangúan ismétlődő cselekvés. Felkelsz, imádkozol, meditálsz, méltó emberi formába hozod magad és nekiállsz dolgozni. A munka méltósága.

A felelősség méltóság, amikor másokat nem öncélúan szeretünk.

A szeretet, mely másért való, hogy abban fényesedjék a mi orcánk.

S a hit, hogy mindez értelmet ad a mindennapoknak, melyek gyöngysort alkotnak életünk füzéréen.

Tedd a dolgod, s elnyered az élet kegyelmét. Hagyd magad mögött az ingoványba húzó hiú gyermeket, a dologtalanságot, az üres órákat, melyekben az ördög nyer hatalmat feletted irigységgel, haraggal, bujasággal. Ne engedd öledbe zuhanni az ürességet. Töltsd ki pillanataid cselekvéssel, s tied a nyugodt élet, a szépség és mosoly kegyelme.

A cselekvő kegyelem eljuttat az alkotás kegyelméig.

Fűszál és homokszem

A harc meddő, mert amit elragadsz, kikényszerítesz másoktól vagy az élettől egyik oldalon, azt – vagy valami mást, talán épp értékesebbet, hozzád közelebb állót – elveszíted a másik oldalon.

Erről szólnak a könnyfakasztó, moralizáló történetek: hogy az egyik elvette a másik ember keservesen összekuporgatott vagyonkáját, s másnap, később, tíz év, húsz év múlva meghalt a legkedvesebb gyermeke. Figyelemirányítók ezek a mesék: mi a fontos.

Gyerekkoromtól tanulom – ott van Budai Ilona balladája, aki karonülő gyermekét és kislányát hagyta oda az erdőben a kincsesládáért –, hogy a vagyonnál fontosabb a szeretet.

Ugyanakkor ott van Kőműves Kelemen balladája: ha az anyagi világban valami tartósat akarsz hátrahagyni, áldozd fel családod.

Hétköznapi életünkben sem fogyunk ki a tanítómesékből egyik oldalon – másikon pedig a hátborzongató tragédiákból.

Mit miért? Hol az a pont, ahol a mérleg nyelve nyugalomba kerül?

Életünk nem egyéb ügyefogyott, olykor kétségbeesett vagy épp ügyeskedő egyensúlyozásnál. Hol az egyensúly? A szakma, a magánélet, az alkotás, a hit, a transzcendentális és evilági között? Hová haladunk? Várat építünk, feleséget falazunk, miközben ólomsúlyúvá válik kezünkben kincsesládánk.

Egy meditációm során egy házikót láttam, egy zöldségesverem-szerű mélyedésbe nyitottam, s abban bizony, akár Aladdin meséjében, glédában állt az arany. Arany-pénzek, csak a csillogásuk hatott rám, nem éreztem a vagyon alkotó, teremtő, vérkeringés-serkentő, életadó energiáját. Álmaimban egyre gyakrabban van a kezemben pénz: forgalomból kivont ezüstös tallérok, melyeket magam-sem-értem-kényszertől hajtva nagylelkűen másnak adok. Máskor meg fizetnem kellene – sűgja a lelkiismeretem –, kiveszem egy töredékét annak a pénznek, amit adnom kellene, s aztán visszarakom a pénztárcába.

Nem kell fizetni, most nem, talán később, s talán akkor sem pénzzel – reménykedem.

Ha kapunk valamit, aminek értéke van – annak ára is van. Amit haladéktalanul ki kell fizetni. Különben jönnek a behajtók és viszik, ami kezükbe kerül. Talán épp azt, ami az adott pillanatban a legértékesebb számunkra.

Ha mindig ingyen-dolgokra vágyunk, csak kacattal telik az életünk.

Nagyon akartam gyermeket. Jó tíz éve. A hozzávezető útról nem gondoltam, hogy göröngyös, kanyargós és olykor megalázó lesz. Sok és meddő küzdelmet letéve látszólag feladtam, félretettem. S hirtelen megkaptam, amire vágytam. Sokat fizettem egyik oldalon – s fizetek ma is. Míg nálam a gyermek életem egyetlen luxusa, másoknál

magától értetődően van jelen. A minap kis fekete cigánylány jött hozzám, s megkérdezte, enyém-e a gyermek. – Mondom, enyém. – Nem látszik – nevetett –, maga már öreg. – Ez igaz, – feleltem tétovázás nélkül, komolyan. – Lehetne az unokám is. De nem az unokám. Az enyém.

Az élet rendje billen egyet-egyed, s a rendelt dolgoknak ideje van. Bibliai mátriárák is szültek az emberi kor legvégső határán – magam hozzájuk hiába hasonlítom. Velük Istennek dolga volt, Ő rám olykor elnézően tekint. Nincs hajsza, mely tudta nélkül meggömbölné. Csak tudatlanság és áldatlan tanácsalanság van.

Most elnézem felületes reggeli szenderegését. Ahogy ujjait mozgatja, hajszájai között apró cseppek gyöngyöznek. A minap fedeztem fel: testén nincs jel, anyajegyek nélkül jött a világra, mint az új kor gyermekei mostanában. Nekik más dolguk lesz. Öregedő szülőket választanak, akik nem terelik szabálymederbe csörgedező patak-életük.

Hisz negyven fölött az ember tudja, hogy a szabály csak arra vonatkozik, aki még ragaszkodik hozzá: folyondár életét felkarózza vele. Ami meg szilárd és önálló, csendesen, megamegadón szétmállik, mint folyami kavics, hogy apró homokszemcseként újrakezdhesse. Hol a világ vége?

Harc? Vagyonszerzés? A másik életére törés? Mit számít a fűszálnak, ha erdőtűz pusztít? Leheletnyi életet izzad, s elenyész, lelke szabadul. Pán istenség más hajlékot keres.

S a folyami homokszem kacagva perog, ha az időmérő homokóra tartja fogva. Egyszer úgyis – valahogy úgyis – szabadul.

Hit és/vagy remény

Az emberek elzárkóznak az energiáid elől. Melyeket nem ismersz, vagy amelyek hatékonyságában nem hiszel. Nézzük csak a legképtelenebbre irányulót. Higgyünk abban, hogy telitalálatunk lesz a lottón. Vagy reméljük, hogy lesz. A kettő nem ugyanaz.

Évekkel ezelőtt egy kolleganőm mesélte, hogy ő sohasem játszik. Az anyja mindig ugyanazokkal a számokkal játszott, s pont azon a héten felejtette el feladni a szelvényt, amikor kihúzták a számait. Utána megbetegedett, csak panaszkodott, és nemsokára meg is halt. Semmi másról nem tudott beszélni, csak az ő balszerencséről – ami valóság lett számára. Bizonyára hitt is benne, hiszen ezt a valóságot vonzotta magához. S reménykedett valami másban, amit megkötni nem volt energiája.

Hinni és remélni. A kettő közt mi a különbség? Ha valaki remél – ez az elvárás-magatartás. A hit biztos tudat: olyan, mintha a hit tárgya már meglenne, s a hívő ember nem veszi figyelembe, hogy az idő még nem ott jár.

Egy ismerős mesélte, hogy évek óta mindig csak a téli hónapokban nyer a lottón. Egész évben nem. Télen ugyanis elhiszi, hogy nyer. Egyszer régebb megálmodott egy számsort, s nem tett rá, mert nem hitt benne. Aztán kihúzták azokat a számokat, amelyeket megálmodott. Valamifajta megnyugvással vagy önelégültséggel vette tudomásul a dolgot: hisz ezt ő hozta létre, működött a negatív hit. Ugyanúgy működik a pozitív tartományban is – mert a hitnek teremtő ereje van.

Miért könnyebb hinni annak ellenkezőjét, ami jó és kívánatos lenne? Mert az már maga az istenarcúság, s az ember kicsinységét biztonságosabbnak hiszi.

Hol a bizalom és hol a türelem – a hit e két támasztókarója?

Ha tudnál bízni, nem intenélek türelemre – mondta apám a minap. Türelem rózsát terem – mondogatta nagyanyám közel negyven éve.

A hívő embernek minden napja bizonyosság, minden cselekedete a hit jegyében zajlik, minden esemény úgy társul hozzá, hogy megerősíti hitében. Hite köré rendeződik a világ – nincs is más lehetséges vagy értelmes létállapot, kivétel csupán a hívő emberé.

Miben is hisz?

Magában, a benne élő teremtő Istenben, aki a gondolatok ereje által cselekszik.

Félszárnyú élet

Negyven felett az ember lassan kezdi elvarrni a szálakat. Befejezi, amit megkezdett, vagy elhagyja azokat a dolgokat, melyekről kiderült, hogy nem tartoznak hozzá.

Vagy inkább úgy tesz, mintha egy barlangból jönne kifelé, s egyszer csak látja, hogy szűkülnek a járatok. A távolban meglátja a fényt, s oda igyekszik. A fény nem evilági – egy másik dimenzióból világít felé.

Már nem telik sok öröme a barlangászásban: talán elfáradt, talán átélte a halálfélelmet, talán túl sokat kellett másznia, olykor hason kúsznia, s megcsappant erejével soknak érzi hátralevő járnivalóját. A tartalékai is fogytán.

Érzi, hogy ha marad, egyre rosszabb s rosszabb dolgok következnek, s vágyva vágyakozik ki onnan. S nem érti, hogy lehet az, hogy még hátravan az út fele. Az élet fele.

Miért kell boldogtalanul, holtfáradtan meghalni? Miért, hogy a boldogság elhal már az élet során?

Újra fel-fellángol még egyszer és ismét és még egyszer és utoljára – akár a halál előtt is. A szerelmet az ifjúkorhoz társítják, érett korban már szemérem fedí, míg aggastyánkorban egyenesen neveltség tárgya. S mégis él a szenvedély halálig. Nincs boldogság egyéb, csak a szerelem és az, ami belőle fakad.

Boldog voltam első gyermekem megszületésekor. Most boldog vagyok érett korban, hogy még mindig lehet piciny gyermekem.

Aztán felnő, s vele együtt számos gond jön – melyeket édessé tesz a gondoskodó szeretet. Ha a feladat nem haladja meg erőmet, képességemet.

Fonák az élet: az okoz boldogságot, ami a legnagyobb bajjal, kinnal jár. A szerelem s a gyermek születése, felnevelése. De nem élhet takarékon az ember. Olykor fel-felcsap a láng.

Majd a boldogság állapotát felváltja a csendes öröm. Mi az, ami örömet szerez? Fiatalon az értelmesnek tudott munka, később a csendes szemlélődés.

Arcunk a fény irányában, nincs ismeretlen járat, csak a végső célegyenes.

Folyóka álmok

A lényeg mindig az írás. Itt vagyok a botanikus kertben. Papírom kevés, legközelebb hozok többet.

Az írásnak – a művésznek ugyan mi szab határt? A fantázia? Nem, az út önmagadba – ahogy írja Márai –, titokzatosan elkezdünk emlékezni. Harminc fölött az ember újabb képességre tesz szert: a visszatekintés képességére – mondja Ingeborg Bachmann.

Sok a munka a szép kerttel. A lélek kimunkálása. A kapuk felnyitása, bepillantás egy félőn ismeretlen, ám mégis – emlékeink folytán igencsak és visszavonhatatlanul, félreismerhetetlenül – ismerősbe. A lélek kertje az emlékek tára is. Emlékezés arra, aki voltál, sejtő tudás arról, ki leszel még. Kivé kell lenned. Tudod, mi az, ami ebben az életben visszavonhatatlanul félresiklott, vakvágányra vezetett, hogy majdan újabb út és újabb perspektíva nyíljon. Korrigálásra? Újrajátszásra? Vagy csak egy helyesebbnek tűnő útra?

Nézd ezt a zöldet, szép a rét, különleges színeket hord. A kasza nyomán fényes csíkok a fűvön. Fák, melyek az égre mutatnak, csöndes szökőkút. Hosszú idő a megnyugvás, a csendes releváció. Madarak a tóparton. Vízinövények, sárgán virágzó vizitők. Egy-egy csepp a papírra, amire a sorokat rovom. Titkok házat rejti a mélység, a rengeteg. S bár a kert mesterségesen kicsinyített, míves mása a nagy egésznek, a vadon nőtt világnak, mégis a lélek szimbóluma. Kert, mely elvadul, ha nem mívelik gondos kezek.

A virág, a fű is felfogja az emberi szót, simul az érintés nyomán, s gazdagságot ad a föld, mely emberi szerszám nyomán kifordul. Lélek a kert.

Az emberi lélek lakóhelye, a magány és merengés otthona, emlékek kertje. Csodaszép.

Valamikor kertész leszek – valamikor földműves voltam. A föld vonzalma mindenkor megérintett. Izzadságcseppek gyöngyöznek, s gördülnek barázdákba az eke nyomán. A lélek szomszédhozik. Megitatjuk.

Szeretem a kertben töltött hajnalokat, magányos délutánokat, mikor elül a szél, s napszentületre bezárja virágát a folyóka. Hajnalra kinyílik a déliglító, megnyílik aznapi életének, aznapi napfénynek, s bezáródik megittasulva a lecsurgó napfénytől. Minden nap egy kicsit. Egy kicsit élünk, akár a déliglító folyóka, mely madzagon kapaszkodik a fény felé. Estére elszenderedünk becsukott kehellyel – s a lélek kiszáll a testből, egy másik világba röppen, ahonnan éjjeli képeket hoz. Merre járunk odaát? Újabb mese, újabb kis növekedés, újabb jelek a túlsó világból. Sokszorosan kódolva olyakor – nincs mindig hozzáférés a jelentéshez. Csodavilág, kitárul-bezárul. Mint virágkehely nyitogató-csukogató folyóka, olyan az álmok világa. Reggel a beszüremelő napfény kioltja az emlékezés mécsesét. Elkoppantva a fény – délutáni, estéli merengés egy pillanattöredékre felidézi a sokszorosan rejtjelezett világ hangulatát, s dereng, hogy történt velünk valami, míg álomszárnyon repültünk a túlparton. Tompított fényű emlékezés.

Nádas. Csúcsán bóbitás levélkokárda. Csengő nevetés a túlsó partról – emlékként szüremlik – ma már ellenségek lettünk, ahogy ez lenni szokott. S az ismeretlen fantázia-kapukat nyit – milyenek lássuk, akit elénk ró a képzelet – vagy csak az emlékezés.

Annak idején Inger is sietve tipegett az erdei úton, vajúdott közben, féltette terhét, otthon forró vizes fazekat tett fel Johann, vagy a férfi, akit ő Johannak-nak hívott. Kisfiuk született félnapos vajúdás után. Armand. Inger Armandnak nevezte. Szép volt, mint a telihold. S másfél évre rá megjött Johannes – apja fia – kékszemű szépség. De jó az emlékezés. Gyönyörű fiúk voltak – várom őket vissza.

Előre nem tudhatjuk, hol vétkezünk, hol rontunk el jóvátéhetetlenül valamit. Az útszélen nincsenek piros lámpák, azok ott pislákolnak bennünk. Olykor és pont akkor, amikor rossz lépést teszünk – elfordítjuk róluk a tekintetünk.

Nincs jó és rossz út. Van könnyű és nehéz. Nincs kijelölt út, de van tervezett, megváltoztatott. Van zsákutca. Előre nem látható.

Nem szerettem sohasem visszafordulni.

Olykor idegen várossal ismerkedve kimentem valamely kültelekre, s onnan már nem akartam ismét ugyanazt az utat megtenni visszafelé. Buszra szálltam.

Vannak utak a világ végére, ahonnan nincs buszjárat vissza. Megalázó? Tanul-
ságos?

Az ember nem szeret a saját kárán tanulni. A másén meg nem akar.

Honnan a tudás, hogy mely utat kell járni? Ha kellő számú állomást megjártál,
ott a zöld lámpa világít. Egy félfordulat, s meglátod. Tudod, hogy ég, él.

Pislákol. Útjelző lámpa. Irányfény.

Most leülök írni, mert napok óta kényszert érzek rá, s kedvetlen-türelmetlen
ürességet, mert nem csinálom. Magamfeledve írásban veszem birtokba a mindenséget,
mellyel eggyé válok.

Nézd ezt a zöldet, szép a rét, különleges színeket hord. Féltve őrzött kincsek
tárháza.

Hírnév, halhatatlanság

Mindenekelőtt hiúság, ostoba gőg azt hinni, hogy bármi, ami a kreativitással
összefügg, rajtunk múlik.

Rajtunk mindössze annyi: teremtsd meg a megfelelő körülményeket az alkotás-
hoz. Ha ehhez neked kávéházi spleen kell vagy kocsmai ricsaj, azt. Ha ehhez elmélyült
csendre van szükséged – bezárt ajtókra, odakint vattaléptekre – azt. Nekem elég a
reggel vagy az éj megtermékenyítő frissessége, csendje. Nem tudok alkotni mások
jelenlétében, aurájuk zavar. Talán egyedül a gyermek, akinek csöndes jelenléte
semleges. Motozása néha inspirál.

Márai egy egész önéletrajzot választott keretül esszéisztikus fejtegetéseinek,
melyek az alkotás mibenlétét boncolgatják: *Egy polgár vallomásai*.

Tegnap, amikor jöttem haza – a nagy útkereszteződésben mindig transzcenden-
tális sugallat vagy vízió a részem –, arra gondoltam, írhattam volna recenziót *A
gyertyák csonkig égnek* című könyvről. Aztán ejtettem. Minek? Úgy hull a feledés és
mellőzés kútjába minden, ami mások műveit ajnározza.

Márai sok hibát vét. Ám *A gyertyák...* az élet értelmét kutató filozófiai mű. Az élet egyedüli értelme a szenvedély – mondja. Vajon tényleg az?

És az a felelősség, az a társadalmon- és törvényenkívüliség, amit az írás hoz? Ami rád zuhan, amikor megbizonyosodtál: feladattal jöttél a világra? Az a magafeledés, rabiátusság, megszállottság? Az írás rabsága. A papír és a toll köt. Kötelez.

A hogyanokról fölösleges írni. Azok csak addig fontosak, míg az írás elindul az útján. Hogy hetente egyszer alkotunk, vagy ülünk le egyáltalán – vagy életünk körülményei szabaddá tesznek a mindennapi alkotásra – teljesen személyfüggő.

Azt hiszem, leginkább a képzőművésznek kell szöszmötölnie nap mint nap. A zeneszerző? Nem tudom, hogyan válik előadóművészből önálló ihlettel rendelkező komponistává valaki. Aki a világtudás korsajából illetékes meríteni. Olyan ez a tudás, mint az élet vize. Örökké él. S aki abból merít, halhatatlanná válik.

Ugyan milyen rossz vagy jó varázslat játszik abban közre, hogy a művész műve ismertté legyen? Az ismertség olyan teher, mely csak néhány igen óvatos, objektív és hite bizonyosságában, szellemi magasságában trónoló zseninek jár.

Goethét nem tette elbizakodottá a hírnév. Mert akit a hírnév egyáltalán érdekel, nem művész. Így az, hogy a művész még életében ismertté válik-e, igen esetleges, mindenesetre nem tőle függ.

És halála után? Nézzük Wass Albertet. Nem vált elbizakodottá erdélyi sikerei után. Valószínűleg az emigrációban elmaradt sikert – az írói betörés képtelenségét az idegen nemzetek közt – nehezen nyelhette le. Jelentéktelen kiadványokban publikált – a nyugati emigráció önerős, esetlegesen napvilágot látó lapjaiban, évkönyveiben. S maga-fordította műveit nem ismerték abban az országban, ahol ötven évet élt!

Ez rengeteg idő az ismeretlenül maradás elviseléséhez. Ha valami beárnyékolhatta egyébként hosszú életét, az a siker elmaradása lehetett, hisz írónak mégiscsak az szerez örömet, ha olvassák. Bár ez az öröm inkább csak elégtétel. Ám Wass Albertet Amerikában nem ismerték, kevesen olvasták, legalábbis nem jutott tudomására, hogy sokan olvasták volna. Aztán a halála ráirányította a figyelmet egy-két versére. Nem is föltétlenül a legjobbakra. A műre nem hat vissza a befogadás.

Az ismertté válás biztos módja, ha az alkotó sokat és sokfélét alkot. Nem az ő dolga eldönteni, mi löki magasra az ismeretlenség kútjából. Nem az ő dolga, mikor bukkannak rá a fordítók, s tolmácsolják más nemzeteknek, akik szerencsés esetben azonosulni tudnak írói világával.

S a halhatatlanság? Relatív. Harminc-ötven, jó esetben kettőszáz-ötszáz évig tart, de tarthat akár kettőezret is, mint az antikoké.

Egy jóval nagyobb összefüggésben egy még nagyobb Alkotó képmására készültünk, az ő nyomán munkálkodunk. Ki így, ki úgy.

Nincs recept arra, lábaink nyomát hogyan őrzi meg a sívó homok.

Talán eső után pár óráig, ha nem fúj nagyon a szél.

Idő-kaleidoszkóp

Lehet, hogy idővel minden új táj egy régebbit idéz? Egy régebbit hordoz magában? És nincs a léleknek miből töltekeznie, hiszen csak meglévőt lát? Idővel minden táj egy másik tájat, s azzal együtt egy másik élethelyzetet, egy másik létsíkot idéz?

Reinkarnációs emlékeimben csak személyeket látok. Még talán házakat, sírt. Egyszer láttam a hegyet. Lovakkal mentem a hegyekbe. Kulisszaként nincs jelen emlékeimben táj. Csak ha szerepe van.

Egy kis sziklakert a zempléni táj képzetét hordozza magában. Egy vízcsobogás, tóba csörgedező csap a Maros folyását. A kis tó a sárga vízitökvirággal a holtágot, ahol hínárba akadt az evező. Heten voltunk a csónakban, nyolcadik osztályt végeztünk. A vízitökvirág látványára felbukkanó emlék.

Egy idő múltán már csak a lélek utazik elmúlt, régmúlt tájakra, a múlt síkján visszafele. S az emlék egyre fényesebb, mintha az idő kaleidoszkópján kiélesednének a körvonalak. S bár akkor én voltam benne a történetben, most mozivásznon látom kívülről – a lélek vetítővásznán.

Az idő előrehaladtával a szem a horizontot már csak szűkebb pontokban érzékeli. Hogyan emlékezik a juhász, a csikós, aki hetven évet azonos tájon tölt el? Minden évben számára is újat kínál a természet – apró változásaival.

A legjobb a természetben lakni. Élesíti a szemet, az emlékezetet, a megfigyelést. Az apró részletekből adódik össze maga a változó élet.

És nincs szükség civilizáció-kínálta csinálmányokra. A fű növése változatos. Varietas delectat.

A fű növése gyönyörködtet. A levelek rezzenése. Kontempláció a nagy alakzatoknál – emlékkapcsolás a miniatűr formáknál. A Zempléni-hegyek a Kelemen-havasok miniatűrái. Itt is, ott is kékek látszanak a hegyek a túlsó oldalról. A hegyek mindig kékek a távolból. Kellő távolságból a szem elnyugszik rajtuk. Boldogságkeresés.

A természet kaleidoszkópján a lélek gyönyörködik. Régmúlt időket szemelget, mint napraforgómagot az unatkozó öregek. Emlékek számbavétele. Múltleltár.

Lélekkeresés.

Ösvények

Ösvényekre fogunk bukkanni.

Itt az ösvény: ha egyszer én arra születtem, hogy könyveket írjak, ugyan mi közöm nekem a mások könyveihez? Minek töltöm velük az időm?

Mikor második gyerekemmel otthon voltam, egyre türelmetlenebbül váraкоztam, de még reménykedtem abban, hogy jobbra fordul a sorsunk. Közben írtam – csak úgy, mert még sohasem volt olyan, hogy félre kellett állnom és nem csinálnom semmit. S amit csináltam, arról utólag kiderült, megerősítést nyert, hogy az a hivatásom. Nehéz nem erőltetni semmit. Az írás ott állt lesben egy kis szabadidő-résre. S amint rés támadt számos elfoglaltságaim közt, rögtön meglepett. Az ajándék-üresség óráiban megtaláltam az utam.

Életem legértelmesebb két éve volt. De nem maradhattam ebben az eszményi állapotban. Akkor még előttem volt a karrier. Ami most mögöttem. De előttem – még

mindig előttem – az igazi út. A pálya, mely küzdelmes, s amelyhez kitartás, erő és tehetség kell.

Valójában mindig ilyenre vágytam. A lélek mindent jobban tud.

Búcsúzom Szabolcstól

Szép ez a táj, s most búcsúzom tőle.

Szatmárcseke – Tiszacsécse – Túristvándi – Nyírtelek – Felsősóskút – Alsósóskút. Nem mondhatom, hogy bejártam a megyét, inkább csak megsejtettem milyenségét. Előtte Debrecen – Patak – Bécs. Jóval előtte Marosvásárhely.

Erdélyből indultam nyugatra, s fuldokolva kapkodtam levegő, felüdülés után a sívó homokon. Debrecen sohasem ihletett meg. Túl józan volt, túl tárgyilagos.

Patak ihlető közeg volt, de másfajta ihletet adott, mint a Nyírség. Patakon kezdtem el írni.

Ez a megye sejtelmes, homályos, misztikus – spirituális. Szabolcs-Szatmár-Bereg. Innen már megpróbáltam egyszer kiszakadni – visszatartott. Visszajöttem, mert éreztem, hogy dolgom van itt. Megkaptam, amire vágytam, elvégeztem, amibe belekezdtem – most már futhatok. Sietni kell, mert Szabolcs visszahúz, mint ingovány. Nem olyan tiszta és tisztességes, mint az erdélyi hegyek. Azok nem fogtak. Csalóka, mint a köd, melybe begubózik ősszel az ember, mint báb a selymébe. Nehéz innen távozni – vissza-visszatér az innen elmenő.

Virányos – Kótaj – Nyírszőlős. A vágy a teljes életre. Nem csak epizódokra, magára a teljességre. A mindenség illúzióját adja a szabolcsi táj a maga lomha passzivitásában. Hatalmasak a terek, nyárfák lengik körül, elfárad a szem. S mégsem vágyik a szív máshová, csak vissza ide: annak, aki elment, világok világává válik.

Jó tíz éve Patakon a Bodrog-partot búcsúztattam, ám akkor végeztem a búcsúzással röpke séta során, mely végén csatlakozott egy immáron örök társ a lelkiekben, írószakmában. Vannak, kik elkísérnek mindenhová, vagy az ő útjuk is arra vezet, s minduntalan arra járnak, ahol te is?

Életutak. Pillanatra találkozók, pillanatokra találkozók, olykor egy darabig párhuzamosak, olykor sokáig együtt haladók.

Búcsúzom Szabolcstól.

A lomha táj és lomha emberek vidéke, sejtelmes-riasztó, olykor világokon túli sokfélesége. Megérdemelt nyolc évet az életemből. Mióta eljöttem Erdélyből, sehol nem éltem tíz évet. Debrecenben nyolcat – sok volt a kietlenségből. Patakon hatot – sok volt a világvége-messzeségből. Szabolcs andalított, miközben szeme tétován nyílt emberekre, szépségekre.

A fák méltósága, a nyírfák titokzatossága.

Csónak fejfák – Kháron ladikjai – visznek a halhatatlanságba. Locsog a Léthe folyó. Folyóparti nevetés – elhaló visszhang. Felhőtlen együttlét. Csónakosok ereszkednek a Bodrogon.

Mit vigyek Szabolcsból? A táj emlékét, lelkem mélyére ülepedve – a szépséget, sejtelmességet. S a tudást, mit megszereztem itt – hogy nincs ide visszaút.

Tájjegyeleg a tónál. Fenyő s vízitök. A Sóstó – de szép! Egyszer azt mondtam: majd gyalog fogok ide járni fürdeni. Nagymamám is lakott itt, s ő is elment, majd fiatalon meghalt. Akit jegyeznek a könyvek – az író Krúdy Gyula, Móricz Zsigmond; a festő Benczúr Gyula – nem itt teljesedett ki, de magával vitte a teljesség vágyát, tudását, ígérését.

Talán öregkoromra visszatérek ide. Talán nem. Hiszen csak most járt el felettem az élet fele. Még sokféle sok utam van.

Szabolcs elbocsát – tiszta lappal, tiszta lélekkel – könnyű szívvel. Nem firtatjuk, ki hiányzik, s kinek hiányzom majd. Aki kedves, úgyis velem jön, ami hozzáműött, azt magammal viszem.

3. Vasi napló

Must

Mintha magát a gyermekkoromat innám meg vele együtt.

Must. A kicsi piaci csarnok mögött préselték.

Szinte mindegy, milyen volt a gyermekkor, elég, ha barátságos, átlagos, mégis fájó emlékként idézi fel egy íz, egy régmúlt illat, mint Proustnál, egy szín, egy dallam.

Az idő okozza nekünk a legtöbb fájdalmat itt.

Ami önmagában pusztán emberi csinálmány, emberi találmány.

Linearitása a másik síkon nincs. Idelent a fájdalom tart fogva az anyagi világban.

Mintha a gyermekkoromat innám ezzel a Vas megyében termett Otellószőlő-musttal.

S idecsalja Maros megyét 30-40 éves távlatból. Ahogy apám a kezem fogja, s a piacra megyünk.

Termés napja. Szőlőszüretelés utáni ünnep-vasárnap.

Szőlőkínálat s mustkészítés. Városi embernek külön szertartás, ízek gazdagsága. Válogatni lehet. Vásárolni kétliteres édes mustot, mely másnapra-harmadnapra meg-erjed, forrni kezd, s ecetesedik. Ott jó, ahol a szemünk láttára préselik az édes szőlőt.

Üvegbe pezsgetve isszuk – tízéves lehetek. Harminc év távlata – ma rezignált fájdalom.

Pezsgő must. Erjedő szőlőlé – csöndes, szemlélődő visszaemlékezés.

Egészségünkre! S úgy kortyolom a maradék mustot, hogy az vérré válik bennem. Rég nem esett ilyen jól ital, s rég nem éreztem ennyire markánsnak egy ízt. Édes feketeszőlő leve. Az anyag jelenvalósága az idő szimultaneitását idézi elő. Tolakodó, feltornyosuló gyermekkori ízek. Egy pohár must egyidejűvé teszi a harminc évvel korábbi eseményeket a mai – másképp talán – lényegtelen eseménnyel. Ma frissen préselt mustot iszom, s közben a ceruza száguld a papíron – megörökítem, amit a múlt tesz fényessé, ünneppé.

A must borrá forrik, letisztul. Erős, mint a sokat próbált lélek.

Almafa – átjáró

Ami elindítja a lélek-émlékezés – és ezzel együtt az írás – folyamatát.

Az almafa – amint gyümölcsöktől terhesen riszálja lombkoronáját. Mint viselő asszony, ahogy mórrikálja magát. Szedjél le, egyél meg. Neked nyújtom méhem gyümölcsét.

Írnom kell.

Egy másik – egykori beregi – őszre emlékeztető rozsdalevelű bokrocška. Szív-szorító. Miért indít el emlékezésszálat és lélekfájdalmat?

A legtöbb érzelmi rendülést épp egy olyan kapcsolat hozta ki belőlem, melyre eleinte nem sokat adtam, majd meg túlértékeltem. Számomra értékes volt az az érzelmi mélység, átélés, amelybe belesodort. Szinte elviselhetetlen fájdalom-sorozat.

Belecsúsztam egy szenvedés-spirálba, mely egyre mélyebb bugyrokot tárt fel. A szatmárcsekei temető. A bukógát. A túristvándi vízimalom.

Hogy mi fáj? Milyen érzelemzsilipek nyíltak fel? Az elmúlás? Az ősz-generálta magány? A halálszép temető?

Nem tudom. Ha tudnám, nem töprengenék rajta – egy-egy megoldatlan érzelem-rejtvényt tár elém minden ősz.

Tanuló voltam. Ősszel mindig iskolába mentünk. Vége lett a nyárnak és elkezdtünk egy-egy új tanévet. Összejött ősszel az iskolai osztályközösség. Talán hiányzik? Nem hinném. Helyén van ott, az időtengely elhagyott pontján. Ám a valamikori Unirea iskola bensőségessége, a fáradt olaj-áztatta parkett bűze hozzátapadt az otthonosság- és közösségérzéshez. Az Unireára gondolva mindig feltámad bennem ez a szag emlékek. Motorina.

Őszi emlékek. A must – a termés napján.

Halottak napján a radnótfáji temetőben.

A gyertyák a vásárhelyi katolikusban.

A hideg esték, mikor már esteledve jöttünk haza az iskolából. Gyerekek voltunk, kiskamaszok. Jól tanultam, s ez mindenkinek és mindenki fölé emelt, méltóságot adott és kikezdehetetlenséget.

Hatodik osztályos önmagam. Harmonikus, kiegyensúlyozott személyiség. Tizenkét éves. Amilyen nemsokára ismét leszek. Négyyszer tizenkét éves. Öt gyerek anyja.

Hogy az iskolára emlékezés mit nyitott fel bennem? A bensőséges közösségben töltött gyermekkort. Amit az én gyermekeimnek aligha tudok valaha is nyújtani.

Egy fiatal gazdaságban az első jószág a gyermek – mondta valaha rég egy Maros megyei paraszt bácsi. Aztán ezt Magyarország legszegényebb vidékén, Szabolcsban hallottam újra jó húsz év elteltével egy nagycsaládos cigányembertől. Szó szerint ugyanúgy. Felkaptam a fejem.

Nincsenek fogódzók. De a gyerek megtalálja a szivárványcsatornát, a kötődést, kis lényével megteremti a bensőségességet. Mindenütt otthont teremt.

Vasi napló I.

Weöres Sándor nyomán

Fényalagút kúszik lassan az ég alján. Keletről nyugatra. A templom mögé. Bokrok mögé. A lenyugvó nap bágyadt vörhenye.

Decemberi sárgálló repcemező. Kivirágzott a melegben az őszi repcevetés. Még dacol a zordsággal. Majd ha hó takarja, elbágyad, s tavasszal újraéled. Mögötte fenyőcsoport, a vörösfenyők sötéten összebújnak, mint összeesküvők. Kis gyermekük különválík, derekukig érő ezüstös fácaska.

A piros kecskerágó már szinte felismerhetetlenné aszott. Visszafelé a forráson túl, a gyér lomberdő mögött felsejlik a nyírségi táj. Mindig minden valami más vidéket idéz. Vasi dombhát. Fenyves vidék. Nyírségi táj: átjátszás. S az őselmény: a Marosmente. Egyik táj a másikat foglalja magába. Melyik a szívben az első? A megszeretett?

Ha festeni tudnék, színeket keresnék a vasi naplementéknek. Felhő-alagút úszik a templomtorony mögé, vörösben izzik az égalja. Fölötte sötéten közeleg az éj. Újholdtelehold váltakozása. Innen nem messze, a Vas megyei Csöngén Weöres Sándor –

Károlyi Amy Emlékház. A gyermekem napjában sokszor előveszi a Weöres-gyermekverskötetet.

Íráspenzum

Einfach sich nur hinsetzen. Einfach nur schreiben. Egyszerűen csak leülni. Egyszerűen csak írni.

Ez a titka.

Radnótinak akkora teljesítendő íráspenzuma volt, hogy a hideg barakk is megtette. Másnak mi kell? Hogy ne vegyék túlságosan és állandóan igénybe.

Az egyedüllét megihlet. A rozsdabarna fák. Az erdőbe egyedül szeretek bemenni, vagy valakivel, aki magamra hagy elkapni egy-egy pillanat-fonalat, amelyen elindulok.

Örülök a reggeleknek, mikor hagynak kicsit magam lenni. Mindennek ára van.

Thorwald Dethlefsen könyve. Az anyagba és időbe zárt lélek. A fájdalmakba és örömökbe zárt lélek.

Az egyedüllétet enyhítő mámor, mely elnyomja a lélek hangját. Az egyedüllét fontos, aki fél tőle, az a saját lelkétől fél, amely megszólítja hajnalonta.

Vajon mennyire releváns az elmúlt évekről írni? Csak írni, egyszerűen. Vagy feldolgozni a tanulságokat, amelyekhez viszont most még kevés vagyok. Keresek, s tanulok.

A tudat csodálatos és független a racionális gondolkozástól.

Az életfeladatokat írás közben automatikusan oldom meg. Más tevékenységek? Nekem időpocsékolás.

Szerepváltás

A kis rozsdavörös bokor Beregszászt idézi. Egy másik helyszín vonzása.

A halottak jelenléte, üzenete. Megint jön halottak napja.

Ma itt van apám – furcsa, hogy egyáltalán nem hagy el. Már kilenc éve meghalt és mindig itt van.

Mióta megláttam régebbi szerepeiben, nem szívesen beszélgetek vele. Pedig ő ettől nem lett más. Csak az én hozzá fűződő viszonyom változott meg. S hazugság lenne azt állítanom, hogy fogalmam sem volt. Tudtam.

A kizárólagosság és gondoskodás a témája az apámmal való viszonynak.

A gyilkosság van belekódolva egy másik viszonyba.

Mint ahogy a börtön egy harmadikhoz fűződőben.

Mint ahogy az anyaság témája a jelenlegiben. Csak most én vagyok anya.

Dethlefsen szerint mostanában sokkal körmönfontabbak az emberi bűnök, s a most élő lelkek sokkalta kacifántosabb kínokat eszelnek ki lélektársaiknak, mint régebb. Egyre kegyetlenebb rundok jönnek.

Az emberi vonzalmak természete

Nehéz váltogatni: ha egyszer egy szerelme van a léleknek –, vajon a többi?

Hogy lehet valakit nyugodt lélekkel felebarátként szeretni, akibe valaha is szerelmes volt?

Ezek a leckék: ki egyszer férjem, az később apám, majd gyermekem?

Aki egyszer anyám, majd élettársam, majd feleségem, megint anyám, s most férjem?

A helyes mérték megtalálása.

S a többi, akikkel köröket futunk? Mindig ugyanazok a szereplők?

Az ember reprízszerűen ismételve, dalolgat régi életekbeli dallamokat. Helytelen cselekvéseket, megmagyarázhatatlanokat, figyelemfelkeltőket.

A felismeréseken és megállapításokon túl hol maradnak a következtetések?

Mit ér az ész, a tiszta gondolkodás, ha minden szinte átláthatatlan, követhetetlen. Hisz mindennek annyi ága-boga van.

Felismerés

Mily csekélységen múlik a boldogság illúziója! Itt ez a szép ház – ha nem itt lenne, hanem rég elhagyott szülővárosomban, az maga lenne a boldogság. Egy talpalatnyi kerttel.

Elkezdttem vágyani oda, és lassan tisztulnak az érzelmeim.

Valójában nem a Nyírségre vágyom, ahol éltem, sokat megéltem, felismerésektől szenvedtem, s nem éreztem magam jól –, hanem Marosvásárhelyre. Ahol ugyancsak sok tanulnivalóm volt. Csak az a vágy gátlás alá került, s most felszínre hozta a hasonló minőségű vasi táj.

Egy pillanatra elképzelttem, hogy ez a ház Vásárhelyen van. Hogy ott gyúlnak a gyertyák a karácsonyfán, ott énekelek a kisgyermekemnek. Ott ez a ház, kis kert – s máris megszépül. Ez maga a boldogság.

S a helyszín, a város olyan, ahogy gyerekkoromból emlékezem rá: nem hideg, sötét és idegen, mint amilyenek anyám balesete után tűnt. Vagy amilyen a nyolcvanas évek végén, az emigrációm előtti években volt.

Én vajon milyen gyerekkori helyszíneket adok át gyermekeimnek? Ők mire emlékeznek majd? Mi lesz a primer élményük? Az ősboldogság?

Beszüremelő lámpafény

Úgy jut eszembe és elevenedik meg gyerekkorom otthona: a Palás-köz. A két ház – a felső, melyben mi is laktunk s az alsó, a nagybátyáméké –, melyekben otthon voltam; s ez itt most ezer kilométerrel nyugatabbra az unokanővérem munkája nyomán leginkább a nagybátyámékéra emlékeztet. A barna lazúros, fakeretes ablakok, sötétzöld padlócsespe s fenyők az udvaron, romantikus, bársonyfűvű kert.

A hajdani bútorok szagát is érzem, olykor nyikordul egyik-másik, reccsen a bejárati ajtó.

A beszüremelő fények a felső házat idézik, melyben mi laktunk – egy távoli lámpát, melynek fénye éjjel bevilágított a konyhaablakon. Nagyanyámmal figyeltük, míg ő mesét mondott, azon koppant le a szemem.

Nagyanyám lelke is oda-messze szállt a lámpafény nyomán.

Itt az utcai lámpa ezt az emléket kelti életre, élővé idézi.

S a gyermekszerelem!

A minden-remény-minden-boldogság-szerelem! A buszban kézen fogva utazás, egymásra hagyatkozás, fiatalon összeboruló szerelem – mely szertefoszlott minden epizódkor, darabokra-cserepekre hullt.

A nap foltot hasít ki magának, kis helyet a szürkén szemerkélő égbolton. Majd pillanatok alatt halványul – elillan, eltűnik.

Mint a minden-remény-szerelem. A gyerekkori.

A Somostető.

Esti fény hull ránk, körmömön csillan, s mi ülünk a füves réten.

Május, reménynyitogató.

Nyugalmas, végtelen boldogság – megnyugvás, örökkön tartó szerelemérzés. A biztos tudás, hogy ez mindörökkön tart.

Sarkok, átjárók

A karácsony fényei idevarázsolnak egy régi világot – a gyermekkort.

A fény-árny játék eltünteti a sarkokat, a homály jótékony kulisszamester.

A vágy és emlékezés felelevenít régi házat, hatalmas szobát, mely felnőtté válásommal picire zsugorodott.

Akárcsak az óvodai lépcső, tornác, szoba. Nem én nőttem nagyra: gyermekkorom helyszínei mentek össze. A padló mintázata apróvá vált.

A tornác alatti vécében elhagyott darázs-fészek. Alakja mennyezetről lelógó, barnamedvefej. Csak nemrég ment el innen a medve. Most mitől féljek: a medvétől vagy a darazsaktól? Nagyanym leveri a seprűvel. De én tudom – látom! –, hogy a medve s a darazsak örökre szállást foglaltak itt, visszajárnak.

Mára eltűntek a sarkok, az átjárók a másik világhoz, melyek akkoriban félelmetesre nyíltak számomra.

Régi életeim helyszíneit magammal hozta a gyermeki fantáziának hitt emlékezés. Hatalmas üres, fekete téglalap-tér, melyben himbálózom, mint egy hosszú fonálon.

Kis hegyi faház. A rossz emlékeket kimondással megidézni túl rossz.

A megszépítő emlékezet gyógyít.

A karácsonyfa

gyertyafényei elvisznek egy cifra palotába, ahol magam vagyok királylány, s meggyújtom-elkoppantom a rengeteg gyertyát.

A fenyvesek hívása, a szél zúgása odavisz fel a hegyekbe, a magas tetőkre, ahonnan Istennel magányosan társalgok. Őznyomok a hóban. Vadcsapás. A vad tudja, merre az út. Ő nem halálcsapáson jár. Életre hív az útja.

Fel Északra, hol „hideg a tél, / Ember és állat sanyarogva él” – felkerekedünk Óriásországba. Csak a mese, a gyermeki, szép és andalító, gyönyörködtető, fülnek szépen csengő, gondolatvezető.

Hogy mi áll mögötte idelent? Hideg, sötétség: kötélén lóg varjak-ette holttest, szél himbálja. S a kis házat recsegve roskasztja össze az idő.

A gyertyák leégnek – s ropog a tető. A molnárlegényre rászakad az égő malom. Tudja, bár fejét kapkodja, hogy kínhalállal fizet korábbi tűzijátékáért.

A mese átlényegíti a valóság borzalmait. Nincs olyan szörnyűség, mit a filmes ipar talál, melynél nagyobb borzalmakkal régi életeink sorozata ne szolgálna.

Legyünk gyerekek: a gyerek őstudást hoz, mélytudati emléket – melyet töröl a jótékony emlékezet, s már csak zsigereink tárolják veszélyérzés formában a régi eseményeket – melyek tapasztalattá kovácsolódtak.

Még a legszebb fenyő sem ártalmatlan.

Fejsze-sújtotta fa dől ránk, vagy csak az égbolt áll rézsút?

Karácsony-keltette emlékek áradata zúdul rám.

Az ikertestvérem,

kivel együtt sok ezer éve föld-anyánk köldökzsinórja fogva tartott.

Benne teljesebb az áldozatos szeretet, nem vált a tragikus tapasztalatok következtében szeretet-fogyatékosná.

Ő többször jött e földre anyaszereppel – mely leginkább alkalmas az áldozatos szeretet gyakorlására.

Bennem több a bosszúvágy, a harckészség. Utolsó partnereim már lelkiismeretlen, kíméletlen bűnözőtípusok voltak, hogy ismételten és újra és megint és végre felismerjem magam bennük. Hogy megismerjem és kiismerjem magam általuk.

Hajnali számvetés, párhuzam-vonás: ugyanaz az embertípus, ugyanaz a téma. Befejezetlen, brutálisan-hirtelen véget érő kapcsolatok sora. Harag, bosszúszomj, a másik megsemmisítésének vágya. Mely a végén már önagresszióba fordul.

Nagy üres, sötét téglalap-úrben himbálózom. Gyermekkori visszatérő álmom.

Az idők hajnalán

úgy gyilkolt az ember, mint ma, mikor lélegzetet vesz, eszik, szeretkezik. – „Ezzel vagy ezen!” – mondták néhány ezer éve a spártaiak, hogy legitimitást nyerjen az öldöklésük. Még régebb az embernek nem szabott törvény gátat, s a gyilkossághoz nem keresett törvényben felmentést vagy biztatást.

Férfiak. Életeink pitymallatáról idesorodott ősrégi típusok. Akiken börtön és fenyegetés semmit nem fog, utána csak többet hallgatnak, s többet cselekszenek, mint mások. Mert megtapasztalták a lét végességét, s tudják, hogy a kiszabott életidő ajándék.

A két végén égő gyertya törvénye szerint sorsútjuk: élni. Semmi más, csak élni. A Teremtő kezéből vett ajándékkal, az étellel élni. Minden áron élni. Mások élete árán is. Ez is imádság.

A legfurcsább,

amikor valódi szeretet van. Megdőbbsent igénytelenségének halk térnyerése. Mert az nem kér semmit cserébe. A vonzalom, a vágy ki akar elégülni, elégtételt, megnyugvást keres.

Tout le monde avec son aspiration – írja Németh László. Mindenki a maga törekvéseivel. A szeretet semmire nem törekszik, nem aspirál.

Semmire nem tart igényt.

Vasi napló II.

A tág, szabad,

nagy tereket szeretem. Ahol üzennek a felhők, üzen a rét.

A fák csak közrezárnak, beszorítanak – Isten hangját várom, egy üzenet-sugallatot, de csak a varjak káromgása jut el hozzám. Tompa a hallás, süket a szív.

Gyermeknevetés.

Az ég alján megpattan a lenyugvó naptól neonrózsaszínre festett bodorfelhő.

Lyuk tátong a felhőtakarón – kicsi kék égdarabot sodor a szél.

Lassan idelent is feltámad, hópihék szállingóznak a fákról.

Fenyők az út mentén.

S mikor már fordulnék vissza, hirtelen az út végén új perspektíva nyílik: egy újabb út.

Mindig mindenhol tovább vezet egy út. Csak most látom a tiszta ég-kulissza előtt, hogy kinyílt egy újabb lehetőség. Menni kell tovább. Nincs megállás, csak releváció az öntudatlan pihenések közt.

Szóttan cselekvés – gondolattalan. Elmélyült szemlélődés, horizont-fürkészés. Útkeresés.

S mikor nem reméled, nem is gondolsz rá, hirtelen megnyílik előtted.

Mindig van újabb út. Ha elakadsz odabent, csak ki kell lépni.

Szélfúttá felhők alatt, pilinkéző hópelyhek után nyújtod kezed, s rád süt a nap.

Átélni egy öngyilkos

hirtelen túlvilági felismerését. Megfutottam egy feladvány elől, s most innen a túlsó partról tehetetlenül szemlélem. Mint akinek kezét-lábát levágták, s megnémult, mert hangját sem hallja senki, hiába kiabál. Szellemtestét az élők alig érzékelik.

Megfutottam egy feladvány elől, s az, mint hidra levágott feje, megsokasodik, visszánő. Mehetek vissza. Ha van átjáró a földi gondokhoz.

Idelent még van, odafentről majd csak a következő leosztásban.

A menekülés lélektana.

Ebben az életben is megfutásra rendezkedtem be? Pedig tudom, hogy semmi elől nincs menekvés.

Városon

minden oldalról csak a szomszéd ház fala látszik. Egy-egy fej az ablakokban. Egy propellerként forgó klímaberendezés.

Felhúzott, lehúzott redőnyök játéka.

Fák teteje az emeletről. Egy-egy kémény. Sivár, emberalkotta anyagi kultúra.

Falun nagyok a távlatok, ha az ablakon kinézek, tágas mezőt, mélységet, fenyők közt almásba nyúló füves udvart látok, melyen mindig történik valami. Egy ág, mint egy nyuszi, a hajnali derengésben. Naplemente, kigyúló neonfény, pislákoló lámpák.

Szemet s lelket gyönyörködtető természet – visszanéz. Fény-árny-játék.

Föld-tányérra boruló ég-harang.

Csíkozott égalja. Lélekemelés.

Álmomban

hónapokkal idejövételünk előtt láttam ezt a házat: csupa ablak, kint fenyők, s az udvarról beláttak a szomszédok, mert nem volt függöny az ablakokon. A kert végében szarvasok vonultak. Végigmentem a házon, az utolsó szobában egy tükör, melyben megláttam önmagam. Egy mellékszobában tarka kendős, hosszú hajú cigányember kártyát vetett elmélyülten, szótalán.

Vagy-vagy – gondoltam álmomban. Tulajdonképpen minden rajtunk múlik. Hogy mit keverünk ki a lapokból. Az értelmezéseknek nincs jelentősége. Mert a jó értelmezés is csak akkor válik eggyé a jelentéssel, amikor már beteljesedett az előrejelzésnek hitt döntés, melyet előbbre kértünk az időben.

Srégen szemben

üresen áll egy nagy ház. Öngyilkos lett a benne lakó idős özvegyember, elment hirtelen halt felesége után. Olykor vonz a porta, nézzek be, mintha beszélgetni akarna velem a ház gazdája. Elnőtt puszpáng választja el a telket egy szántóföldtől, az udvaron jázminbokrok, szőlőlugas.

A környékeliek nem veszik meg a házat.

A minap pillanattöredékre megláttam a gazdát: ott ült a háza végében, s mosolygott. A szomszédok szerint örül, hogy idejöttünk. Ismerem a gondját. Ismerem a döntése következményét, a tehetetlenségét.

Rossz lépés volt, de megtervezte, még mielőtt ide jött volna onnan, ahova most távozott.

Másképpen meg jó döntés volt, ha azt vesszük, hogy a valamikori zsongó életű faluban ma a nagy házakban legfeljebb egy-két személy lakik. Akik még ketten vannak, megtervezik, hogy ha bármelyikük egyedül marad, a másik tudjon tovább élni ott – kisebb lélettéren. Néhány gyerek születik. Óvoda, iskola a szomszédos községben, munkahely a távoli városokban. Egy fatelep a falu végén.

A temetőben

négy név: Bedics, Frigy, Kiss, Tüü – ismétlődik szakadatlan. Elvértve más, idegenből idejötték neve. Mintha csak négy család lakta volna, s lakná ma is a falut.

Ők mindent jobban tudnak – így tartják a betelepülőket. Miért is ne? Ha egyszer ők vállalták a falualapítást? Az ugar feltörését, a ház- és templomépítést? A tartásuk is más.

A munkája után becsülik itt az embert. Befogadás? Csak a munkája szerint. Az idő sem hoz több becsületet az ide jövőnek, épp, hogy tudomásul veszik.

A térszben dolgozott a falu fél évszázada. Az ember fájlalja a múltat, mely helyhez köt. A fájdalmak helyben tartanak. Itt telt az életük, itt születtek a gyerekeik, itt dolgoztak negyven évet. A nyugdíjasok nem települnek be a városokba, a gyerekeik után. A negyvenes-ötvenes, munkaképes korosztály teljesen hiányzik. Néhány fiatal, akiket maguk mellett tartanak a módos szülők.

A falu 160 lelkes. Két, ferde T alakban egymáshoz illesztett utcája van.

Egy katolikus templom

a falu legmagasabb pontján. Rendszeres összejövetelek helye – öregasszonyok számára. A másik a faluházbeli könyvtár. Fiatal lányok, mindig ugyanaz az öt-hat jár oda. Egy-egy géppel szemben ülve távolságot hidalnak át: beszélgetnek egymással. Talán épp a városbeli osztálytársukkal. Ha majd elvégzik az iskolát, ők is elmennek a városba.

Napközben alig jár valaki az úton. Esemény, ha elhúz az ablak alatt a fatelepi szállító autó. Karácsony előtt egy kis mozgás támadt: az eladásra nevelt fenyőkből vágta le, vitte el. Sok kamion jött értük Romániából.

Télen elvértve egy-egy disznótor. Van, aki vadászni jár.

A földeket az előljáró műveli. A határ, mely évtizedekkel ezelőtt mintegy kétszáz embernek adott megélhetést, ma két családot tart el.

A Vasi Hegyhát

sűrűn lakott terület, de falvai kicsik. Furcsák a terebélyes, hömpölygő-kényelmes Alföld után. Ott ritkábbak a falvak, de nagy kiterjedésűek. Itt a házak is régiek, csak egy részüket bontották le, hogy újabbak épüljenek a helyükre. Ötvenévenként újraépítik az emberek a házukat. Ahogy a generációk egymást váltogatják. Igyekszik mindenki az új, a módos felé.

Hogy a meglévőket ki építi majd újjá? A szomszédos falvakban sok az üres ház. Egyik-másik romokban áll. Kevés a gyermek, akinek szívéhez nőhet a falu, aki egész rokonságát a szomszédságban tisztelheti.

Mi más tart fogva?

A Vasi Hegyhát lakossága az államalapítás óta folyamatos.

Mihályfa, Andrásfa, Péterfa, Olaszfa –

-fa az egykori -falva rövidítése.

Gyanógerenye, Zennye, Szemenye,

Pácsony, Oszkó, Csipkerek,

a középkorban mézzel adózó, mézadó Nagymizdó, Sárfimizdó,

s mint a mesében: Rum, Kám, Bérbaltavár, Mikosszéplak.

Vannak szokványos nevek is: Csehimindszent, Rábahídvég, Egervölgy.

S a Vasi Hegyhát központja: Vasvár. Egy hátrányos helyzetű régió hátrányos helyzetű központja – írja a kézikönyv. Korábban volt itt káptalan, és piac.

A szomszédos községi iskolában a gyerekek negyede halmozottan hátrányos helyzetű: sok szülő iskolázatlan, némelyik brutális. A Nova bor megteszi hatását.

S még csak nem is a cigányok! – nevet a pedagógus. A község negyede cigány. Sok a muzsikus:

Szecska, Talján, Püspök, Nyúzi,
Kogyász, Görbe, Tüdő, Buri
Peremes meg Deres, a lókupec.

Vörösfény-csíkok az ég alján.

A templomtorony mögött lángra gyúlt a napkorong.
Szürke-fehér a táj.
S a nap lassan visszabukik magacsíkozta felhői mögé.
Hirtelen felindulás, utolsó izzás, megnyugvás. Piciny rózsafelhő.
A hirtelen fényjáték térnyerése után lassú enyészet, visszahúzódás.
Mint visszhang, úgy lövi az ég tetején magasra fejét egy rózsafelhő.
A fény előtt teret nyer, és kirajzolódik a templomtorony.
Hóleples Krisztus-kereszt. Fehér mészkőt satíroz még fehérebb hó.
Fák – fekete borzas alakok.
Már csak rózsaszín napfény-felhő-szöttes az égen. Sötétlő horizont.
Kék-fehér-piros zászló az ég tetején. A szabadság allúziója. Illúziója.
Apró fények gyúlnak. Éjszaka jön. A fenyők őrzik hóruhájuk.
Kihuny a horizont. Estbe fordul az ég.

Két nagy elhízott macska

jár az udvaron. Az unokaöcsém macskatenyészetének maradványpéldányai. A macskák a házakhoz ragaszkodnak. Ahogy megérkeztünk, rögtön jelezték, hogy ez a felségterületük. Két házzal odébb egy öregasszony eteti őket. Nem éhesek. Csak a húst eszik. Egyéb ételek ott romlanak meg a tálkájukban.

Elhatároztam, hogy nem etetem őket. Aztán a gyerek lelkesedése, csillogó szeme megenyhített, ahogy az üvegajtóra tapadt, amikor meglátta őket. Végigjárnak több portát, s csak a javát eszik meg annak, amivel kedveskednek nekik. Nagyon nagyok, foltos orrúak. Vének, tapasztaltak.

Olykor az üvegezett bejárati ajtó elé ülnek. Illékony testük árnyékot vet a nappali padlójára, s elveszi a beáramló fényt. Kísértetiesek. A házban hat éve folyamatosan nem lakott senki.

A pókok és hangyák

még szívósabbak. Garcia Marquez világát idézik.

Hogy is képzeltem? Ennyi év ittlakásuk után csak úgy betörök hozzájuk, s magamnak hajlékot teremtek? A pókok, emberre alig jellemző kitartással szövik újra és újra hálójukat minden zugban, ahol nem járok naponta, vagy ha igen, akár egy-egy éjszaka is elegendő nekik a hon-vissza-foglaláshoz. Seprűvel viselek hadat ellenük. S a hangyák éjjelente rajokban vonulnak morzsára, fűrészporra. Előbb ecettel próbálkoztam. Majd sütőporral. Attól valahogy szerényebbek lettek.

Résen kell lennem.

Unokanővérem életének húsz éve

maradt itt a házban, hogy elment külföldre. Ruhák, még a nyolcvanas évek divatja szerint. Felnőtt fia gyermekkori darabjai.

Nem szeret érzelegni. Megkért, hogy lomtalanítsak, nem kötődik, mint gomb a ruhához, a régi dolgokhoz.

A lomtalanítás megviselt. Elgondoltam, hogy én, a gyakran költöző, össze sem gyűjthettem volna ennyi holmit, mert sehol nem éltem egyhuzamban húsz évet. S most, hogy ez a sok életdarab keresztülmegy a kezemen, még jó, hogy nem a sajátjaim, hogy velük együtt feltámadjon régi epizód, érzés, emlék.

Két valamikori saját ruhadarabom is előkerült. Megállapítottam, milyen vékony voltam pár éve – a mostani önmagamhoz képest. S a húgomnak ajándékoztam a kinőtt darabokat. Ő nevetett, örült. A kicsik szeretnek örökölni a nagyobbaktól. Majd kidobja őket ő. Öt év múlva ő is olyan lesz, mint mi??? hallgat a felszín-állomás.

Hogy miért jöttem ide?

Várom a májust, hogy a rododendronokat láthassam a jeli arborétumban. Hogy kerékpárral bejárhassam a szomszéd falvakat, a földutakat, almásokat, halastavakat. Hogy magaslesre ülve nyargalhasson tekintetem sárgálló repcemezőn. Hogy találkozzak Mária karján ülő kis Jézussal minden keresztútnál. S várjak valakire, akinek rendelt jövetele van.

Szivárványcsúszdán.

Felhőtlen estéken csillagmiriád az égen.

A gyereket a hátára fektettem, hogy megmutassam neki a csillagos eget. Nem tudott betelni vele, utána égre emelt tekintettel csetlett-botlott.

A csillagos boltozat itt egészen közel ereszkedett. Csak egy-egy utcai lámpa fénye lövelli magasabbra.

Fények illúziója.

A Göncöl a fejünk fölött, s a Tejút kissé távolabb, a Fiastyúk is kivehető.

A Hold testének váltakozása. Női minőség. Vonz a magasság. Kezembe nyúl egy csillag. A holdsarlót megragadom, s máris ott vagyok fent.

Ezüstös holdfonálon hintázom egyre magasabbra.

Alattam a bársonyfűvű rét, zöldellő vetés, borzas fenyők.

A lélek szabadul.

Vasi napló III.

Egység-érzés

Kimegyek a kert végébe kis tiszta ég alá állni. S elhagyva az almáskertet, majd a vetés barázdáját, kint a dűlőút-elágazásnál – hullámzó repceföld, szemben két magasles – rámborul az égharang, mint egykor egy másik helyszínen, a nyírtelki legelőn, hol zombékok közt feküdtem, s üzenetet vártam. Jött is, bár nem onnan, ahonnan vártam. Üzenet jött, minősített engem – gondoltam akkor, talán helyesen. Aki rád szánja idejét, csak arra pazarolj gondolatot, csak azzal tölts időt.

Cérnafelhők az égen, szemben lapály, fenyők szegélyezik.

A testiség, mely sárba húz, és égbe emel. Égbe, a másik, isteni minőségű világba, melynek ajtaját épp a szerelmi önfeledtség nyitja meg. S lehúz a sárba, az anyagba zárt világba, s utána, mint láncára kötött házőrző, úgy csavarodunk anyánk köldökzsinórára, lélek a testbe – s testbe egy lélek. Mint fent, úgy lent is.

Életem egyik legnagyobb élményét idézi a januári vakítófényes napsütés: néhány éve a sóskúti erdőbe mentem, s leültem egy fatörzsre. A biciklit letettem magam mellé az avarra, talán tavasz vége lehetett. S ahogy ott ültem, a lombok zizzenését figyelve, a levelek játékát a lombsátoron beszüremelő fénnel, egyszer csak úgy éreztem, kezem, lábam kinyúlik a végtelenbe, szívem az erdő dobogása, lélegzetet az éggel együtt veszek. Elmondhatatlan boldogság-érzés, szerelmi önfeledtséghez aligha hasonlítható. Önátadás, önfeledt lebegés, erőfeszítés nélküli.

A semmiből jött elő a legnagyobb élmény, melyet megéltem a természetben: köldökzsinórom a világ közepe, véráramlásom az erdő lüktetése.

Megélni, hogy mint piciny rész, nemcsak hozzátartozol a nagy egészhez, hanem a nagy egész te magad vagy.

Óvatosan, de kitartóan sokaknak elmeséltem. Így tudtam meg, hogy ezt hívják egység-érzésnek. Kevesen élik meg. Nem tudom, mi hozta elő ezt az állapotot, mely másodpercekig tartott, a döbbenetem törlődött, s olyan voltam közben, mint egy mámorult.

Utána halk kitartással jártam az erdőt. Leültem, nézelődtem, figyeltem. Elengedtem magam. Zsombékok közé ültem, homokba a nyíri erdőszélen. Tópartra, lábam a vízbe lógatva.

Soha többé nem tért vissza a bennem élő Teremtő egyszeri ajándéka. Ma is hálás vagyok érte.

Üzenetet kapok, késztetést, hogy lejegyezzek valamit, felismerést töprengéseim végén, de a beteljesülést nem kaphatom meg. Gyanítom, jutalom volt. Hogy lássam, érezzem: mégiscsak jó itt. Jó idelent a boldogságkeresés. A világ felfedezése.

Vannak, akik a keresés mámoráért járnak ide.

Lángol a horizont.

Tűzzsín – tulipiros – a finn tuli szó tüzet jelent. Nincs is más szavunk, melyben ez a finnugor maradványszó benne lenne. Tűzpiros horizont, előtte fekete fák. Sötétkék felhő.

Fekete bozót tűzpiros háttérrel. Emelkedett a kedv – fentről látni a világot –, nem alulról a felhők irányába nézni.

Szárnyaló felhő – sötétkék lila. A szomszédos országban jó húsz éve jártam – egy osztrák bulvárlap emlékeztet arra a burgenlandi látogatás-sorozatra, melyet ma felnőt, akkor óvodáskorú gyermekemmel tettem. Szeles vidék. A víz és a légköri viszonyok miatt vadsötétek-tiszták a kékek, a zöldek.

A patakban átlátszó víz, pisztrángok állnak benne zavartalanul.

Biciklivel jártam be Mödling város határát.

A leginkább a miniatúr mészkővárra emlékszem vissza, hol hajdanán Wolfram von Eschenbach dalnok vendégeskedett 1240 táján négy évig. A vár szinte érintetlenül megmaradt. Nálunk akkor épp a tatár dúlt.

A hangulat, mely egy reménykedő huszonévesből árad.

Hogy szép ez az ország. Hogy érdemes ide jönni. Érdemes bejárni – megismerni.

Vissza-fel kell emelkednem múltbeli képek, leülepedett emlékek segítségével.

A gyerek a vonaton fent a csomagtartóban. Südbahnhof.

És tiszta minden – a visszaérkezés tragédiája, hogy a Déli pályaudvaron minden szutykos, ellepik a koldusok, a söpredék. S nem vigasztal, hogy ehhez fogható kiábrándulás lenne, ha a Déli után a Gara de Nordon szállnék le. Lépcsőfokok az anyagi kultúrában.

Ferenc József nyomdokain – a laxenburgri tavon. Csónakázás, fekete kacsák. S bár ősz van, ragyog a nap, a remény.

Reményből éltem akkoriban évekig.

S ez jó volt. A remények között.

Semmi nem rendeződött körém: utazás, élmények, mozgás, nyitott terek.

Csak a spirituális zóna hívott az ország többször elhagyni próbált keleti felébe. Zavarosságában, tisztátalanságában ott fogta szívem egy rekeszét. Szerettem ott lenni.

Mit is akartam akkoriban? Valójában ugyanazt, amit azóta megvalósítottam. Ám ha valakiben nem tudatosulnak saját döntései, sorsszerűnek tűnik az élete.

Vagy csak a kényelemvágyás? A remények fogytak el a kényelemmel? S most – feladván a helyhez kötöttséget – ismét felsejlik a tiszta levegő, tiszta füvek, fák, szép, határozott vonalak világa?

Felső-Ausztria.

A táj az embereken bélyeg: határozottság és kedélyesség. Céltudatosság.

Akikkel találkoztam, tevékeny emberek voltak.

Mederbe terelt célok, cselekvések. Múltból, ósdi kultúrából fakadó tudatosság.

Tudni, hogy amit mások előttünk alkottak, sohasem az utolsó szó. Írni kell tovább.

Alkotni.

Hagyni, hogy a természet és az emberalkotta szépség vezesse a tollat.

Sokat köszönhetek Bécsnek. Régiségében újólag hatott rám.

Felkeltette bennem régi idősíkok élményanyagát.

S íráspenzumom teljesítve róni kezdtem a sorokat 2003 őszén. Mely zárult egyhavi bécsi tartózkodást követően egy sárgálló-rozsdabarna október eleji burgenlandi autóúttal. A színekre emlékezés.

Ausztriába 1990 óta minduntalan visszajárok.

Ötven kilométer ide az osztrák határ.

Milyen elvárásai

voltak a húszévesnek, s mi az, ami cselekvései, döntései következtében logikusan következett ugyan, de amit csalódásnak fogott fel?

A sors kihívásait nem fogadtam el. A pontokon, ahol más fordulatot vett volna az életem, tovasiklottam. Vagy észre sem vettem a nekem szóló kihívást, mert úgy véltem, az nem nekem való út.

1996-ban hosszas tétovázás, rábeszélés után elmentem tanítani, s azóta vakvágányon az életem. Majd újságírást tanultam, hogy elfogadott mederbe tereljem íráskész-

ségem folyását. Nem volt rossz, de zsákutca volt. Ki kell onnan jönnöm, hogy tovább mehessek.

Az ember érzi, mi az a tevékenység, amibe bele tud feledkezni úgy, hogy közben nem érzi az idő múlását.

De mi az a feladat?

„Most nyilvánvalóan más dolgod van, más feladatot plántáltál a vakon, de végső soron tévedhetetlenül tapogatózó ösztöneidbe” – olvasom Zeke Lajos⁴ hat évvel ezelőtt írt, kinyomtatott s megőrzött e-mailjét.

„Ha az ember azt csinálja, amiben otthon érzi magát, ahol fölényes biztonsággal mozog, vagyis olyan terepet választ az életenergiáinak kifuttatására, amelyet adottság szintjén birtokol, akkor a könnyebbik utat választotta. S ezzel a választásával elnyomta magában azokat az új tapasztalatokra ösztökélő késztetéseket, amikkel maga-magát szerelte föl születése előtt, anélkül persze, hogy erről a legcsekélyebb tudatos emléket is őrizné. Ez a 'legkisebb ellenállás ösvényének' kísértése. De ez a megfogalmazás csak azokra a szélsőségesen egyértelmű helyzetekre alkalmazható ilyen sommás egyszerűséggel, amelyekben nemcsak nagyon erőteljes a magabiztosság érzése, hanem ráadásul még társul az alkotó lendület és lelkesedés teljes hiányával is az adott területtel kapcsolatosan”.

Írni kell.

S ez nem fér össze nagyon sok más tevékenységgel. A tanítással sem. Túl sok ember, mesterséges közegben. Élményanyagot sem kínál. Számomra kényszerűség bemenni, új emberekkel megismerkedni, megnyerni és irányítani őket.

Fel lehet kelteni és ébren tartani az emberek figyelmét más módon is. Elsősorban úgy, hogy erre a legkevésbé sem törekszem. Sokszor látom magam embercsoport közepén, rám irányulnak a tekintetek. Előadok, szerepelek. Úgy jöttem erre a világra, hogy ezt a képességemet magammal hoztam. Nem új, tehát nem életfeladat. Csak emlékidéző repríz.

⁴ Dr. Zeke Lajos: organista, zeneszerző, zenetudós (Florida, Miami).

Nem hiába nyílt meg előttem a szellemvilág, s nem véletlen, hogy az emlékezet előtt több évezredre visszamenőleg lehullott a feledés. Ez az élet szintézis.

Az emlékezés úgy nyílt fel előttem,

mint mikor egy szerelvény vagonjainak sorjában egyszerre nyílnak ki az egymást összekötő ajtók. S ha egy kocsi az aktuális életet jelenti, az egymáshoz kötött vagonok az egymás utáni életeket. S egyszerre belátok az összesbe, még csak nem is időrendi sorrendben. Hanem épp, ahogy fontosnak tartják.

Először sok emlék – szerelem és magány témája.

Másodszorra néhány bepillanás.

Harmadjára sokféle helyszín – a közöny és egykedvűség témája.

Negyedszerre igen megható két élet, megláttam a szerelmemet.

S a végén jöttek a keményebb dolgok – szülők, házastársak – szeretet-gyűlölet témája.

S most naplementekor vagy egy gyertya fényénél felbukkan egy-egy életemlék. Ismert-ismeretlen utakon járok.

„A lélek önmegvalósítási iránya

nem feltétlenül korlátozódik egyetlen inkarnáció tartamára; sőt, sokkal valószínűbbnek tetszik az ellenkezője, hogy ugyanis több életre van szükség egy adott pálya befutásához. Az persze nem szükségszerű, hogy az azonos irány jegyében leélt életek megszakítatlan láncot alkossanak! Mozart bizonyosan nem először élete a zenész életét, amikor Mozartnak született, mégsem értheti a legkisebb ellenállás ösvényének való behódolás vádja.”

Egyszer mindenki eljut

egy olyan tapasztalathoz, hogy önmagát kettősnek – nőnek és férfinak – egyaránt érzékeli. Előbb-utóbb értésére adatik mindenkinek, hogy egyazon egység részese.

Néhány hete különös és különös módon emlékezetemben rögzülő álmom volt: fiatal, szőkés hajú, középmagas, inkább vékony diák voltam – régebb többször jöttem ide férfiként hasonló alakban, nem mindig ebben, de gyakran –, és becsengettem egy

házbá. S kijöttem én, mint középkorú, kissé molett, puha, illatos, sötét hajú, sminkelt, jó módú s talán híres asszony, és kaput nyitottam fiatal diák-önmagamnak. Kommunió – miközben mindvégig a férfi oldalán vagyok, s eszembe jut, hogy nem hajt már bosszúvágy vagy harag, talán mégsem kellene nyilvánosan. Hiszen jó ez az együttlét. Eddig az álom. Az álombeli nő-önmagam nem a mostani énem, nem is voltam emlékezetem szerint ilyen, talán lehettem volna, talán leszek.

Nem ismerem ezt a nőt, aki szintén én vagyok.

Nappáholy, holdúszó

Minden nap más a naplemente. Le kellene nap, mint nap fényképeznem – s állóképpé merevítene változásait.

Ma nem volt olyan hideg, s a nap csöndes harmóniával páholyban ül.

Onnan világít kifelé várakozó-sárgában, piros plüss karzaton.

Fölötte srégen sötét csík az égen. Derűs kontúr a tárgyak körül, fekete kulisszák, előretolva.

A hold megtelt, a hideg éjjeleken vadul világít. Fényét adta neki a téli nap.

Elnyelik vízszintes vörös csíkok. Madár száll előtte.

Kékre satírozva a templomtorony mögötti rész.

S míg az ég egyik peremén színekben s fényekben tobzódva, felhő-fátylát elhullatva a bokrok mögé bújik a nap, a szembeni égperemen kis felhőhullámok közül kibukta fejét a holdúszó. Egyre ragyogóbb, fényesebb, egyre erőteljesebben halad.

S míg az égharang napos peremén még szinte nappali a fény, a holdoldalón éjjeli sötétség.

Fehér felhők vonulnak az ég alján. A napfény már csak a hold testén világít.

A nap kölcsönadja egy éjszakára fényköntösét. S míg alszik, fényruhájában hold asszony vakít.

Fehér égperemen úszva kék felhőraj halad. Kardhalak. Átúsznak a holdas oldalra.

Már meggyúltak a kis fények, s a homályt ellenpontozzák.

A hold fényporból udvart sepegt magának. Hamarosan övé az égi tér. Egyed-uralkodó.

Kölcsönvette a nap felhőfátylát, s most fátyolosan úszik az égi vízen.

Holdasszony, századeleji fény-úszóruhában.

A hat évvel ezelőtti e-mail folytatása:

„Nem lehet, hogy ő az, ahonnan, akitől, akiből kiszakadtál, amikor idejöttél, aki mindennél pontosabban tudja az idejövésed egész értelmét, kontextusát meg kibontatlan lehetőségeit, és aki csak azért mutatkozik az ellenkező nem jelmezében, hogy a mostani korlátozott, hasadt én-definíciódhoz alkalmazkodva jobban értésedre adhassa az összetartozásotok eufóriájának mértékét és léptékét?”

Vasi napló IV.

Tisztul az ég.

Telőben a hold. Égi fényessége csillagokat pásztorol.

Fehér felhőpárák fagytak az égre. Kemény a föld. A nyulak ugrálnak az erdőben.

Visszajáró álomalakokon töprengek. A párhuzamos világban megismerszik, kit szeretünk igazán.

Semmi sem marad utánunk, csak amit szeretetből adunk másoknak.

Vannak, akikre sokat gondolok, bár semmit nem adtunk egymásnak. Mindig csak vártunk egymástól – a kapcsolattól – valamit. Talán adósai vagyunk egymásnak? Miért gondolunk valakire, akinek adni sem tudunk?

Van, aki azért adott, hogy azzal az önbecsülését növelje: hogy többnek látsszon a szememben.

De van, aki egyszerűen csak mellém állt, és tette a dolgát észrevétlenül, feltűnés nélkül, elismerésre nem várva. Megosztotta velem, amije van. S én nem firtattam semmit.

Nem értettem nemtörődömnek látszó, rendíthetetlen nyugalját mindenek felől, ami életként áramlik feléje. Az égi madár mindenváró magatartása. Csak tegye mindenki, ami rá tartozik. Ami meg nem, azt Másra bízni.

Megtanulok másra hagyatkozni. Az önelvesztés, biztonságvesztés féelme nélkül. Lehet, ez egyik életfeladatomból, mert nehezen megy.

Hol az áldozatos szeretet határa,

s hol a szeretetnek megálljt mondó észérv?

Megérezni, kinek van szüksége rá, és ki nyitott az áldozatos szeretetre, különben a szeretet tárgyát veszti, s tárgyát keresi.

Egy idő után az ember már nem mérlegel. Vagy csak tapasztaltabb, bölcsőbb lesz? Megnyílik?

Havazik. Déli téli ég, naptalan. Sehol egy fényfolt.

Földre szegzett tekintettel nem találunk megváltást.

Rézsútos fénynyalábok

folytak le az égről. Istenszéke – trónus napfényből. Délidő. Elmentem megnézni a szarvasok nyomát a forrásnál. Arra van az átjárójuk. Mondják, hogy éjfél előtt járnak arra. Tíz szarvas, négy közülük bika

A hóban ép nyomok. Szívecske formájúak.

Öt órakor a szemem láttára bukik a hegyek mögé a nap. S utána formák, színek, fények, felhők tobzódó égi játéka. Elfordítom a szemem a naplementétől, s hirtelen látomászerű kép: először vadászó agaraknak hittem. Majd jól látszott megtermett testük: a vetésen keresztül rohantak hosszan – három szarvasünő. Magukkal vitték a napot.

Bemegyek a titkok házába:

pagodaszerű épület egy hegy bal oldalában. Vörösarany minden – belül a burkolat: egy kép a falon. Nyírfák törzse rézsútosan átszelve: azon téli táj festve, hó, őz, szarvas a kert végében. Szán is siklik rajta, szarvas ágaskodik, mintha a holdat szeretné lenni az égről. De a hold feljebb van, vörös tányér, rozsdabarna, bíbor. Fekete éjszaka, minden fehér. Szán közeledik szemből, s ahogy elsiklik mellettem, csengő gyermeknevetés.

Egy fényes lény:

a belső gyógyítóm beszél hozzám. Kérdezném evilági anyagi helyzetem, de nem tűnik fontosnak, csodálkozom, hogy odalent mennyire nyomaszt a pénz. Itt nincs jelentősége. Egyetlen dolog, amit számon kérnek rajtunk, a szeretet. S ez a legnehezebb. Szeretni valakit, akit nem tudunk, aki ártott nekünk.

Ne az árnyékodat vetítsd ki, hanem a szeretet fényét sugározd az emberekre.

Fennakadt a fa koronáján

egy sárga-vörös korong. A téli szélfúvás ellenére meleget sugárzik.

Egyedüli színfolt a horizonton. Nagyon halványan szétkente színeit a nap az ég peremén.

A seszín kékben leheletnyi pír.

A labda a fakorona mögött lefelé hanyatlik. Egyre vörösebb.

Ma ismét a forrásnál szarvasnyomot nézni. Egy kutya írta felül négyszer négy apró, körmös ujjával az egypatájú szívecskéket.

A nap lebukott, már csak a fejtetője látszik.

Ilyenkor pillanatok alatt elsüllyed a hegyek tengerében.

Utolsó vörös izzásával hívja fel magára a figyelmet.

A gyerek már naponta kéri a naplemente-műsort.

Ma délután a naplementét vártam.

De ma nincs napjáték.

Ráérősen pilinkél a hó a halványkék égből. Elöttem hótakarta őszi vetés. A barázdacsíkok végén borzas fenyők, fák. Közéjük szúrva keskeny tornyú templom. A tárgyakat eleven-színes aura veszi körül. Az ég nem is halványkék: napsütés híján halvány színtelenségében is magában hordja a szivárvány színeit.

Lassan bomló felhők, halvány-színesre világítja meg kontúrjukat a nap. Mely elbújt, nem látszik sehol. A helyét keresem, a helyén keresem. Nincs. A vízszőnyeg az égen elbújtatta.

Lassan, ráérősen, kitartóan havazik. Már féларasznyi dél óta.

A gyerekekkel az ölemben

az ablakba ülök. Nézzük a természet változásait.

A megseprett égen rések nyílnak – s akkor kiküldi utolsó sugarait a nap.

Halványan dereng.

Egy öböl – lyuk tátong az égen – feljárt a párhuzamos világba.

Még mindig világos.

Lassan zárul a rés. Nem röpteti a szívem. Ma nem. Ma nem tudok ott is jelen lenni.

A gyerekek az idelent tart. A mostban tart.

A gyerekek a mostban tart.

Kis szavaival – lámpa, autó, kicsi. Minden nap újakat mond.

S odafent még mindig hívogatja s fogva tartja gondolatomat az égi lék.

Volt egy festőművész,

a kárpátaljai Soltész Péter. Ő érzett rá, milyen az út a mennyországba.

Romos épületeket festett, melyeken ócska lépcső visz fel – az egésznek olyan légies, égies hatása volt, mint e felhőtornyoknak, melyek egymásra rétegződtek.

Az a kép ott maradt a régi lakásomban.

Minden régi lakásban ott marad valami. Valami, ami életemnek egy része – de pusztán tárgy lévén, önmagában nem hord értéket.

Amit felidéz, az fontosabb lehet. De ahhoz elég a rá gondolás, amiben zavarhat a tárgy anyagi jelenlétében. Talán ma már más képzet tapad hozzá.

A tárgyak egy idő után elfogják az ember elől a teret. A légteret. A spirituális tér semmit nem tartalmaz az anyagi világból. Csupán a szellemiségében jelen lévő világot.

Az ég tetején halkán zárul a bejárati kapu. Sötétedik.

A vetést behavazó hó

kiegyenlíti a barázdákat. Már nem látszik szemben más, mint sima, egyenletes hómező.

Két kis lámpa gyúl.

Az ólomszürke ég tetején még mindig fehéren tátongó lyuk. Nyitja a feljárás lehetőségét.

Ma nem mehetek – hiába várnak.

Legelőször is a társamat vinném oda – de kiderül mindig, hogy nem az, akinek szeretni szeretném. Akinek szeretném szeretni.

Hol a másik felem? Aki olyan, mint én?

Vagy inkább, aki mindig meglep másféleségével, sokféleségével?

Aki mindig készít számomra meglepetést.

Mindig újjal szolgál. Azért mindig más – nem a megszokott, a jól ismert. A vágyott és sóvárgott ismeretlen. Az ismeretlenség maga. Aki mindig más, mint én. Akihez sem idomulni, sem alkalmazkodni nem lehet, mert kiismerhetetlen, mindig másmilyen, mint amilyennek gondolom.

Csak érzem, milyen.

A gondolatnak nincs helye egy ilyen viszonylatban. Csak a rá gondolásnak.

Fehér cérnafelhők – fekete égen. Beborult, besötétedett.

Nincs, akire gondolok. Nincs.

Csak a másik fél, akit magamban hordok megtestesült valóságában.

Majd úgyis találkozunk.

Bezárul a felhő-bejárat. Számomra még itt és most van.

Fehérre seprik a sötét eget.

S hirtelen az ablaktábla felső sarkában teljes udvarával megjelenik a hold.

Ég királynője. A gyereket az ablakpárkányra fektetem. Nézi. Nagyon sokáig, hangtalan, csak a csepp ujjai moccannak olykor. Kezében a tőlem elorzott ceruza. Egyet-egyét billen.

A szemén látom, hogy messzire jár. Nem érdeklí sem utcán járó autó, sem ember – akikért máskor lelkendezik.

Nekik még, cseppségeknél, szabad be- és feljárásuk van.

Nézi Hold-királynőt: telőben van. Udvara peremére a kettős ablaküveg egy másik, kisebb fogyó holdat vetít. S mellé még egyet.

Rezzenéstelenül nézi. Az utcai lámpa fényénél már csak az úttest fehér. A lámpafény minden mást kizár a sötétségbe, ahova nem terjed sugara. Borzas fákat, templomtornyot.

Az ég tetején fekete borongás. Hold királynő még most is bűvöli a gyereket, felcsalja magához. Ahova én nem mehettem, oda röpteti a kisgyereket s vele már-már engem is.

Behunyom a szemem – gyermekkori képek: égbolt, feketeség, fénylő égitestek.

Fénycsatornán lélek ereszkedik hozzám. Akár kiskoromban, ha ágyba fektettek, s nem aludtam. Képek az égi mezőről, többdimenziósan.

A múltkor egy mesekönyv rajza

lökött egy pillanatra a gyermekkori lelkem világába. Egy bohóc volt, aki magvakat vetett el, bohócruhájában előrehajolva dolgozott – ezeket a cselekvéseket én is megpróbálom, határozta el, s eszközt is szereztem hozzá.

Hold asszony – ne vidd el a lelkem. Maradjunk idelent. Jó itt még. Csillaglesen. Szépek ezek a napok. A távlatot hozom ide le magamnak. A tágasság és fenség érzését.

S a szobát már fentről, magasból látom. Kitágul a tér körülöttem.

Napfénysegélyű felhők.

Fénysegélyű paplanba takarózott a nap.

Később rózsaszín fénynyereg végig a hegyháton. Majd vadvörösén izzik. Sokáig, aztán kihuny.

A mai lemenő nap utolsó ajándéka.

Alig sejthető pontok a csillagok az ég tetején.

Az utcán már senki nem jár.

Kis lélek igyekszik fénycsatornán.

Szabott nagyságom van ezen a földön.

Lélekvándorlás.

Szappanvirág – a múzsa neme

A szappanvirág illata is fáj.
Elvesztettem egy reménységet.

Hogy is volt? Amikor télen, fűtetlen buszon utaztam hozzád?

Mi lett volna, ha ott, akkor...

A múltat nehéz visszahozni, ha az ember túllépett az évtizedeken.

Ott egy csomópont, melyen nem én tartottam az ujjam.

Visszatérni abba az életbe – lehetetlen. Már az emlékezés sem röpít.

Emiatt fáj a szappanvirág illata.

A fájó visszahozhatatlanság miatt.

Mikor az alsóvárosi kisutcákban virágzik a szappanvirág, azt hiszem, lánykorom támad fel velem. Talán épp az a kor, amikor 17 éves voltam, amikor épp virágkorom éltem.

Szép volt a nőiség akkoriban.

Időnként fellázad bennem – újra elkéri méltóság-koronáját.

Az a nő, aki akkor szappanvirág-illatúan bennem maradt.

Az a nő lettem volna én. Ha eljön, akire várok. Akit szerettem volna szeretni tudni. Akivel tudtam volna szeretni tanulni. Olyan hamar vége lett. Elvirágzott.

Kelyhében illatot őriz. Nyárvégeken, őszelején kibontja. Szélnek ereszti, a napnak ereszti, s az kinyújtja érte bágyadt sugarát, miközben leszáll az éji tófenékre.

Magával vitte szappanvirág-illatom a lenyugvó nap. Édes emlék. Feltámad, de máris mennie kell oda, ahol törvényszerűen elenyészik a lenyugvó nappal.

Az az édeskés tisztaságillat. A rezgő fényben élő levelek. A zöldek, kis szőrös-szúrós szár, levél, magasra szökő, szárba nyúló szerelem. Évelő? Vagy egy nyári virág?

Fáj, hogy elenyészett, s fáj, hogy a virágillat rögzíti az emléket, rögzíti a fájdalmat, amit átéltem.

Akár a Tisza-kompon a lenyugvó nap – egy rég átélt fájdalmat – az elhagyatottságét.

Mentem, míg csak tudtam, míg nem kiment az út a lábam alól.

Már az otthoni világ sem kényelmes. Már az sem a régi, a régmúlt. Nem járok haza. Nem tudom az otthoni táj milyenségét.

Elmenni Udvarhelyre. Szedni róka gombát, fürödni Szejkén – felmenni Marosfőre, Galonyára, a Bucsinra. Szép lenne.

Apámmal Szovátán. Utoljára még fürdött a Medve-tóban. Hazafelé szelíden humorizált: nem írtam testamentumot, vigyázz, hogy vezetsz! Nem törődött ő már akkor halállal.

Szappanvirág. Régi vásárhelyi kisutcák.

S egy lánykori, elenyésző szerelem. Enyésző, feltámadó. Újólág az ősz virágaival feltámadó.

Fáj, ami rég volt.

Fáj, ami elmúlt, s lett volna, de nem lett.

Voltak szép percek.

De nem volt elköteleződés senki iránt. Megszakadó kapcsolatok. Sehol senki – aki megmaradt volna. Miért? Senkit meg nem ismerhetsz.

Miért nem tapad a lélek egyetlen más lélekhez sem?

Távoltartás.

Kérded, milyen nemű a múzsa – nőnek szokták ábrázolni –, de ez engem nem érdekel.

Az antik világban – is – a legtöbb alkotó férfi volt, ugyan miért ne lenne nő az, aki a férfit alkotásra, ihletre csókolja? Bár felmerül, hogy a múzsa nemtelen vagy transzvesztita.

Mivel az ókorban a homoszexualitás elfogadott dolog volt (mester-tanítvány viszonyában például), ugyan miért ne válhatna a múzsa nemet és szerepet azok számára, akik ezt igénylik?

Sohasem vágyakoztam semmiféle múzsacsókra. Egyszerűen tettem a dolgom, s írásaimban az ihlet mibenlétét magam is sokat feszegettem.

Számomra nem más, mint egy pillanatra kiszakadni abból a dimenzióból, melyben fizikai léted zajlik.

Engem megihlet a múlt vagy a jövő. Régmúlt életek krónikása vagyok – s időnként homályos jóslatok gyötörnek.

Valami fáj – megyek az utcán, s szíven üt a beszipantott, nyárvégi szappanvirág illata. Feltámasztja azt az idősíkot, amikor épp 17 éves voltam, s a vásárhelyi kisutcákon keresztül mentem azóta megboldogult rokonokhoz látogatóba.

A Bodoni utcának szappanvirág-illata volt. Miért épp a 17 éves énemmel társítom a szappanvirágot? Hisz mentem én négyévesen is Jenő bácsiékhoz – igaz, nem egyedül. S miért nem a halk-illattalan estike sötét magja maradt meg, hisz abból is ugyanannyi volt ott akkor? Fekete szemesborshoz hasonló, érett magját kifejtettem gyerekként, a markomba gyűjtöttem. Annak nincs illata. A portula is csak látványával hat – kedvenc virágom.

De mégis miért épp a szappanvirág? S miért épp a 17 éves kor?

Hisz most az jött vissza, általad felidézve azt a létsíkot, s számba veszem annak a kornak az emlékeit, a hozzátartozóit. Írásaimban szabad vagyok. Vagy írok – reménytelenségben, ám mégis reményeimet a távoli jövőbe nyújtva – leveleket írok, melyben elmondom, hogy szerettelek. Nem, egész pontosan akkoriban nem szerettelek, hanem szerelmes voltam beléd. Erre így emlékszem – más tudatszint, megváltozott hormonháztartás. De ehhez nem értek.

Akkoriban meséltem felhőtlenül mindenkinek – a felismerés örömétől hajtva, hogy nekem öt gyermekem lesz! Mire legjobb esetben megmosolyogtak, egyébként meg a legtöbben lehülyéztek. – Jó, akkor elég lesz három is! – mondtam beletörődve, s ennek is annyira örültem.

Hol van az én döntésem – valójában nem hittem el sem akkor, sem most, hogy az ember szándékairól mások dönthetnek –, hiszen az öt gyermek itt van körülöttem; a két fiú még odaát. Már szólongatnak, s a téli csendben a nagyobbiknak hallottam a

messzecsengő nevetését. Jaj, hogy a félelmeim még távol tartják őket? A kicsi szőkéről is határozott képem van – egyelőre a lelkemben él.

Kis teste, ahogy szalad féktelenül.

Hogy micsoda felismerés, hiszen nem neked írom mindezt, csak úgy magamnak vagy mindenkinek, de igazán csak a múzsás ügy kapcsán – aki képletesen homlokon csókolt, ahogy azt előírták –, hogy annak idején nem barátot és társat kerestem az életemhez, hanem ihlető múzsát, akihez aztán címezhettem az irományaim. Csoda hát, ha sohasem volt tartósan barátom, aki megmarad mellettem –, hisz ugyan ki érezné jól magát eleven emberként a múzsa szerepében? Én legalábbis nem. Hús-vér ember vagyok, nő, aki gyerekekre, szerelemre vágyik. Ám a szappanvirág, érzem, illatozik nyárvégeken, s olyankor néha lelassul az idő – hogy mód legyen belépni régi időszeleteket felkutatni, mineműségüket boncolgatni.

Az én múzsáim férfiak – míg túrik a múzsalét kimerevített, műbe fagyott cselekvőképtelenségét, kegyvesztettségét.

Csak darabkákban él bennem a hajdani idő.

Mi is volt akkor? Akkoriban kapott agyvérzést, és meg is halt utána anyám nagynénje. Senki nem várta el tőlem, mégis szóltam otthon, hogy meglátogatom. Biciklire ültem. Utána talán tíz percig sem bírtam a gutaütöttel egy szobában ülni. Pedig hogy örült nekem, mert ő aztán még kevésbé várta látogatásom, s mert fáradtan lecsukódtak a szemhéjai, én el akartam osonni, menekülnöm kellett a besötétített, halott szagú szobából, ahol már valaki más regnált.

– Ilyen hamar? – riadt fel, félig fel is nyíltak a szemhéjak, majd lemondóan visszazárultak, a torz ajkak visszarendeződtek.

– Nem akarok zavarni, Annus néni pihenjen – megcsókoltam, már nem tudott visszacsókolni, menekültem.

A szappanvirág halálszaggal társult. A nyíló-bomló szerelem illata a halált is magába foglalta. Szerettem a rokonokat – most így visszagondolva, szinte mindegyiket.

Soha nem is gondoltam, hogy egyszer eljövök, s ők hálnak, elmaradnak – és senkim nem lesz közülük elérhető közelségben.

Az ember tudatosan-tudatlanul létformát választ. Udvarlóit múzsává lépteti elő, mire ők elmaradnak, megszöknek.

Amikor a lélek színterén egyedül játszik fény, illat, mozgás, remegés a lélek-vásznon. Azokat rezegteti, dalol a múlt. Felzsonganak emlékek, mint szolgálattelvő nővérek, kötelesség-tevő katonák – jelentkeznek elmaradhatatlanul.

Furcsa lény a múzsa. Olyan mint nyárvégen egy pillanatnyi virágillat egy idődobozban, melyet hirtelen felnyitok. No nem is én: állok az utcán, Anna néni kertjéből szappanvirág illata csap meg, s eszembe jut, ugyan! – felnyüzsög, mint szelídíthetetlen, számbavehetetlen siserehad, a régmúlt teljes kelléktára. Számbavesz, megismer, felismer és szelektál emlékeket. Én másra emlékszem, s te másra. Hiába éltük meg azt az időt közösen. Valami megakasztotta az idő kerekét.

Egy elfojtott, s harminc év távlatából feltörni kívánó szerelem.

A lánykorom mostanra szappanvirág-milyenséget öltött. 17 éves korom édes dohányillattal illatozik. S az illat felhoz múltba költözött emléket, mely feltör a lélek harminc évnyi mélyéről lefojtva. S csillog, szépnek tűnik, fájdtja csalfaságában a szívet.

Ilyenkor mi fáj? Az idő múlása? A döntések megmásíthatatlansága?

A lélek már csak ilyen. Ha a kéz jár is, s az élet mámorító munkával teljes – olyankor jön, mint meglepetés: feltör egy emlék, magával ragad az idő-okozta fájdalom. Szép, mert elmúlt – mondják.

Múltával, megváltoztathatlanságában szeretnivaló, mert biztonságos.

Rendelkezünk a kimenetelével. Még csinosíthatunk is rajta, szépíthetünk.

Én így emlékszem – te amúgy.

Emlékkockák összerakosgatása.

Illatok.

Vannak ízek is. S az élmények nem mindig illendően papírra valók.

Ma reggel a fagyos szalonna emléke hozott elő egy éjjelt, amikor egy házaspárnál aludtunk. Vacsoráztunk – hagymát, fagyos szalonnát papírvékonyra szelve. Aztán lefeküdtünk a garzonszobába, s a mi ágyunk nagyon nyikorgott. Ránk szóltak, abba kellett hagyni a szeretkezést.

A fagyos szalonnal ritka étel az életemben, s rögzített egy helyszínt, egy élményt, egy időt. Egy lakást az időben, mely rég elmúlhatott.

Akkoriban nem ettem sokat. De tudtam és szerettem egész éjszakát szeretkezni.

A kevesebb több – vannak élmények, melyek halálig élnek bennünk.

Mint a szappanvirág vagy dohányvirág, az estike, a portula – na meg a papírvékonyra vágott, fagyos szalonna. S egy 17 éves kori, sokféle szerelem.

A múzsa játszik velem.

Ma van a nyár utolsó napja. Ma volt.

Ugyanúgy nem fog most a tollam, mint mikor álmomban az ő nevét leírtam. Alig látszott. Felülírja egy másik név, egy másik személy, másik emlék, másik reménység.

A jósök, amikor kimondják kegyetlen jóslataikat, nem ápolhatják a lelket.

A lélekfájdalmakat a jövőkilátás elnyomja – elhomályosul a múlt, kitágul a jövő. Melyről akkor már biztos tudásom volt. Egy program, melyet elhittem, melyben hittem, mint jövőtervben – különben elemészt a kétségbeesés. Hogy szakítanunk kellett.

És büszke volt, nem jött vissza. S amikor jött volna, már nekem nem kellett. Az ócska forgatókönyv.

De jó is volt vele! A döntések szabadsága nem mindig a mienk.

Psyché ellibbent.

Ma éjjel fáj a múlt – a hogy lehetett volna. Szabolcsban ottani életem közelmúltbeli történéseit boncolgattam – itt Vasban feltámad a régmúlt, s megidézek hozzá tartozó, múltból újra a jelenbe lépő embereket.

Keresnem kell helyszíneket, embereket, akiknek köze van a régmúlthoz, akik ahhoz visszavezetnek. Mi fáj?

Az otthonról feltámadó emlékek. Minden epizód fáj. Minden, ami az otthonnal kapcsolatos. Bevillanások. Helyszínek. Már emlék a közelmúlt is – mert elérhetetlen tér s idő prizmáján.

Mennyire örülnék, ha hazajárhatnék valakivel, aki otthonos ott, nem vendég. Vendégnek lenni otthon. Itthon idegennek.

Az igaz dolgokhoz nem illik a szó. Az igaz dolgokat nem mondjuk ki. Csak hiú ábrándot szövünk szavakkal, lelkesedéssel. Ami igaz, megéljük, utána emlékszünk rá, és visszapergetjük. Rég volt, eltelt, talán igaz sem volt? Vagy az igaz dolog megáll az időben mindörökre?

Mesélünk róla? Akkor már nem az, ami volt. Ami volt, ami van – arra nincs szó, mert fölösleges. Miközben élünk, megélünk – nem mesélünk. Fölösleges. Az élés, megélés ideje alatt nem teszünk egyebet, anyagot szolgáltatunk későbbi elbeszélésekhez.

Milyen is az élet? Egy nagy filmvászon. Rajta képkockák pergése, nézzük, közben nem gondolkozunk. Egyik kocka jön, a másik megy.

S ha hazamentünk, útközben az emlékezet elkezdi feleleveníteni, elemezni, értelmezni a látottakat. Ilyenkor válik holtta a történet a szavak pókhálójában. Élni kell. Időnként megállni, számba venni, ami elmúlt. S elmerülni a mindennapok teendőiben. Élni. Megélni. Aztán emlékezni. Ám az emlékezés már hazug szavakból táplálkozik.

Üres fecsegés, mely az igaz dolgok előtt nem áll meg.

Kecske utca

Február derekán váratlanul beköszöntött a tavasz. Hirtelen megváltoztak a lég- és fényviszonyok – a megnyúló délutánok színei sem olyan ridegek –, s a levegő megnyúlt. Szagok, illatok. S az illatok közt – a még szerteszét fekvő hófoltok meg a vetésen az összefüggő hómezők felett – megjelent a tavasz illata. Félre nem ismerhetők.

Aznap hallottam, hogy a szomszédos Mohácson a busójárók elűzték a telet.

S vitt a tavasz.

Illata először is a jeddi erdőbe vezet.

Ott hatalmas rögös, fényes-ragacsos szántóföldön keresztül a rókatelep irányába, be az erdőbe, hol kis dombháton, miniatúr gerinceken megterem a hóvirág.

Akkoriban még nem mondák róla, hogy védett, és marékszámra szedtük – a saját gyönyörűségünkre. Hazavittük, pálinkás poharakba állítottuk – halvány-szerény illata volt. Apám szerint illattalan. De mi mégis érezni véltük a sárga porzó enyhén édeskés virágpór-illatát.

A virágárusok már január végén kiálltak vele az utcasarokra.

Jeddre csak hóvirágért mentünk. Aztán jött az ibolyaszezon. Fel a Trébelyen a Somostetőre: a rádióradar felé vezető úton, a csúszós martokon bokrokban termett. Illata fojtogató volt, ha már marékrahalót szedtünk belőle. Lilás, húsos, áttetsző-eres, légies, hús szirmára hajlottunk, közénk lélegeztünk, tüdőre szívtuk az átható ibolya-illatot.

A kakasdi erdő már a város másik fele. Oda kakasmandikóért jártunk kirándulni. Lila-sárga sziromkelyhe, hajlott, csúcsos szára – illata vad-fanyar, erdőízű. A föld illatát bekebelezte.

Aztán áprilisban már a kankalin, a sárgavirág lepte el az erdőt, mindenütt sárgállott bokrokban, takarónyi kupacokban.

Majd az akácok sűrű sokasága nyílt a Bréda-közön, a vár előtt a Darvason, meg a Vácmány felé vezető országúton.

Esős nyarakon nagyra nőtt az őzlábgomba, s nagy ritkán találtunk egy-egy helyet, ahol virít a kikerics. Ez inkább különlegesség-számba ment – hűvösebb, embernem-járta partok kiváltsága.

Nyáron gazdagon-sötéten zöldellt az erdő – az aljnövényzet ugyanolyan összefüggő takarót alkotott, mint a lombkorona. Vásárhelyt körbevették az erdők. Tavasszal üdezölden, nyáron erőteljes mélyzölden, augusztusra fáradt-poroszölden – majd megkezdődött augusztus végén a sárgák, rozsdabarnák, vörösek kavalkádja.

Sokféle gyönyörűséget kínáltak az erdők – egykori életünk természetes kulisszái. Kevés város van, amelyet ilyen bő kézzel ellátott a természet: erdővel, dombokkal, folyóval.

S hogy elcsúfították, falanxterré tették két bemenő útját az ipari zónák. Iszonykeltő utak, gyáruvarok.

Ám a parkok elhanyagolt szépsége, mint elfelejtett, sóhajtanul hervadó szép-asszonyoké. A platánok, gledícsiák sorai. Helyenként kőrisfa, díszdió. Meg-megújuló, időnként határozottan pompázó, de szerény szépsége. Régi képek, a lélekhez tapadva. S mindenütt üdezölden, apró levelekkel, majd dúsan pompázó koronával – minden képen ott vannak a fák. Ott voltak, ott lesznek – talán már találkoztunk, még találkozhatunk, ha ismét erre járok, ha innen elmentem dolgavégezetlen...

S amit a lélek elsődleges élményként magába forrasztott, azt nem írja felül semmi más. Bővíülhet, gazdagodhat, gyarapodhat a lélek tárháza. S ha az érzelmi kötődés képessége megapad az idővel, egyik táj a másikat idézi.

Mint messzelátó, ha belepillantunk. Egy tájat nézek, s a látvány közepén megnyílik egy lelki táj. Mely már csak a virtuális idő része, mely nincs ott és akkor, s régebb sem volt, nem is lesz senki más számára, csak nekem. S a tartós emlékezet mozi-vásznán kimerevítve felbukkan a lélek síkjáról.

Szépek a vásárhelyi erdők. Megújulni képesek – minden szándékos és szándéktalan pusztítás ellenére.

Jóságosak és megbocsátók. Kitartóak, állhatatosak.

Lelkem mélyen az állandóság megtestesítői. A lélek állandóságának megtestesítői.

De az emberi kötődések sohasem fagynak be. Elég egy új barátság, egy új szerelem, egy új gyerek. S a feléledő érzelem megéli önmagát: társít hozzá természeti csodát vagy városi kőrengeteget.

Itt egy szürke sarokház. S nyüzsögnek a gyermekkori emlékek: kis bordó-barna fényes, fehér fűzős, ragyogó lakkcipőben, szüleim kétfelől fognak kézen – sétálok a széles főtéri járdán. Járnai tanulok.

Ott egy szobaméretű kábeltekerics a kakasdi gyártelepen: kisgyermekkorom félelme, torokszorító menekülés-kiáltása. Iszonyal vegyes félelem. És miért félttem a Kós Károly-féle gázgyár épületétől? Talán az árnyak a völgyben, a híd árnyéka, talán a rideg-fanyar építész lelke? Mi hatott rám félelmetesnek? Kamaszkoromban is inkább elkerültem, hogy ne kelljen elmennem előtte.

A Gábor-cigányok rajban álltak a grillbár előtt, csodálkozva néztem, hogy néha egy-egy egész csirkét egyedül felfalnak a férfiak, akiknek hasuk kilógott a fehér ing, fekete mellény alól.

S a kakasos a vár előtt. A Petőfi térnek mindig pattogatott kukoricaszaga volt. Ehhez társult a sült gesztenye-illat halottak napja táján.

S a virágárosok a Bolgár téren. Zsibongó ócskapiac, előbb a Móricz Zsigmond téren, ahol cirkusz is sátort vert néha, majd a Maroson túl, az új lakónegyed peremén.

S a melba színe, narancshéjdíszes tejszínhab a kekszes csokoládéfagylalton – a Grand Hotel teraszán.

S a Luxor tér töredező kőrengetege – előtte a ferencesek felemelt-ujj-tornya, szemben a plébánia gömbölyű lépcsői, melyen mindig ült egy koldus. Mindig hűvös árnyékban, télen süvítő hidegben – észkos-huzatos volt a főtér plébánia előtti része.

S a mozik a főtér egy-egy zugában, fent a Lupény utca felé, meg a börtön, ahonnan látni lehetett a Tudort – a város e csecsemőfejnyi kőappendixét, mely külön várossá nőtte magát. Körben a tudori erdők, a Köves Dombra vezető bekötőút, a Ludas utca kis templomával, kisutcabeli, falusiasan élő emberekkel, akik más világot őriztek, mint beljebb a városiak.

S a Somostető százszor látott százezernyi arca, illata, színe, bája, örökös változása. Népünnepekkor siserehadak-járta, szeméttelpeppé változó, majd abból főnixként megújuló domboldalai, tisztásai, erdei útjai.

S a Maros hétfája, melyek elpusztultak, a lapok s a gát, a fűzfák szelíd-megengedő, odaadó, türelmes koronái. Vízre nyúló vesszeik, egy-egy csónak ér hozzájuk.

A gát alatt lezúduló víz az Ady negyed felé már a köveken botladozik.

A liget, a sok kisutca az alsóvárosban. A város patkóformán kanyarodik, vízfolyás tereli egy magaslat köré: tekervényes alakzat.

S a Palás-köz – mely külön város! Hisz ott születtem, ott éltem tizenegy évet egyhuzamban. A pityókaköves, közepén egy csíkban végig kockaköves, derékban kettétört, hirtelen lejtő, autó nem járta sikátor. Mely az évszázadok során is megőrizte önmagát. A házak is ott állnak, ahol voltak – néha megújulnak. Mióta József császár gyaloghintón felvitette magát rajta, mit sem változott.

Egy napon útra kel a lélek... – apám sok helyen élt. A budai Kecse utcában mindössze két évet: születése után, nevelőknél. S ha élete más helyszíneiről kérdeztem, tárgyilagosan, szűkszavúan válaszolt rá: igen, ott is élt, ott is megfordult.

De a Kecse utcánál ragyogni kezdett a szeme – s valami bohókás-pajzán vonást öltött az arca. Aztán minél előbbre ment az időben, annál nagyobb teret foglalt el lelkében a Kecse utca. Oda járt bölcsődébe. Egy agyagbánya volt az egyik oldalán, s amellett kellett elhaladnia: milyen sivár egy felnőttnek, s minő kincsestár egy kisgyermeknek!

Voltam a Kecse utcában. Lejtőn felfelé kapaszkodó, furcsa-idegen – valami óságot őriz újjáépített házai közt.

Itt élt apám, s mikor kilencvenedik évéhez közeledett, döbrent-szégyenkezve, nevetve énekelni kezdte a Kecse utcai bölcsődében tanult dalokat. Ahogy haladt előre az időben, egyre régebbi és régebbi emlékeit dobta fel az emlékezet. Először csak kisiskolás korából, majd az óvodából, vissza a bölcsődéig.

– Nem is tudtam, hogy ezekre emlékszek, sosem jutottak eszembe! – nevetségesnek tartotta, hogy kisgyermek-dalokat énekel. – Sokadik gyermekkor!

Akkor rájöttem, hogy a lélek, mint tapadókorong, mindig a múltbeli kapaszkodókhöz simul.

Itt van valami.

Az ő élete kétévesen sem volt sem szép, sem teljes, sem örömteljes.

De ott volt a Kecse utca, az agyagbánya s a bölcsődei dalok. Melyeket egy aggastyán megújulni képes memóriája felhozott közel egy évszázad mélyéről.

Valami van itt.

S a tavaszodó föld fanyar illata vásárhelyi sétára indít: a sok statikusan-zsongó kép, mely huszonhárom éven át, míg ott éltem, lelkemhez tapadt.

Most elevenen él, megjelenül egy tavaszi napon. Ezer kilométerről. A magyar nyelvterület másik végvidékéről.

S az emlék itt ül testetlenül, két mozdulat közt, de tetten érhetően – belső látásom fogva tartja – a levegőben.

A könyvek világa. Melyben naponta elmerült, ott ült a karosszékben, olvasott, ide-ideadott egy könyvet belátása szerint, az élményanyag megosztása végett. Nem beszélt róluk, legfeljebb annyit, hogy ez jó, olvassam el. Véleményt nem formált, nem befolyásolt. A legjobb nevelés a példamutatás.

Hároméves lányom: – Én tanulok, én aztán tanulok! – bizonygatta, s egyetemi jegyzetemet fordítva tartva ült a fotelben. Vizsgára készültem, a szemem sarkából figyeltem: a gyerek öntudatosan mosolyogva markolta a könyvet.

Most végzett főiskolát, sohasem küldtük, nem is biztattuk, minden tervét elfogadtuk, jóváhagytuk. Úgy gondoltuk, más útjai lesznek: – Anya, én milliomos leszek és főnök! –, de csak azt teszi, amit tőlünk látott.

Az emlék megállt, rögzül két mozdulat közt a levegőben, míg a kisgyermeket ellátom. Ő most mit lát tőlem?

Mindenkinek vagy egy Kecske utcája. Van, akinek csak a sarokig kell elmennie érte. Vagy odáig sem: mert ott született a házban, amelyet még nagyszülők építettek. Vagy csak átköltözött az utca másik oldalára, miután megnősült. Ám az idő hosszú utat tesz meg, s az idővel együtt megváltoznak a házak, az emlékek, a viszonyulások. Idővel már semmi sem ugyanaz. Így változik a ház is, melyben születünk, meghalunk.

Van, aki sok száz vagy ezer kilométerre megy érte. Van, aki már el sem mehet, s lelkéből a hiány még intenzívebben buzogtatja fel a mindenkori Kecske utcákat. Ezek az igaziak, a változatlanok, az állandók. A lélekvásznon kimerevítve.

Mindenkinek van egy Kecske utcája. Legyen az Budán, vagy Marosvásárhelyen.

Cinkefiókák

Elutaztam, április hónapban: s a fészekrakás és párzás idején ismét befészkeltem a postaládánkba egy cinkepár. Nem akartam megnézni őket, egyrészt, hogy ne zavarjam meg a kotló-csibe viszonyt. Azt is tudtam, hogy a madárfiókák nem olyan szépek, mint a napos csibék. De kíváncsi természetű vendégem székre mászott, úgy fényképezte le őket. Utána undorral néztem az egynapos kiscinkék kinagyított fényképét: a reménytelenül kicsi, csupasz, vak, düledt és csukott szemű, csupa csőr és végbél fiókákat. Kagylókra, csigákra, rákokra emlékeztettek, amit mediterrán konyhákon felszolgálnak.

A postás mosolyogva vont vállat, már tudta, évek óta. A küldeményeket azóta a kerítés vashálójába dugja. S amikor már nemcsak pityegni tudtak, még ő hívta fel a figyelmem, hogy milyen nagy hangon csipognak. Ma már kimásznak a postaládából, vigyáznunk kell, nehogy eltapossuk őket.

Hogy ez miért fontos?

Mert aki ír, az hiánytól szenved, az keresőben van, és meg nem elégítették. Írásaimban talán a leggyakoribb szó a hiány. Kulcsszó.

A fizikai hiány betöltése csak ideiglenesen feledteti vagy fedi a lelki hiányt. A valahová tartozás hiányát. Az istenarcúság méltóságát megadni nem tudó ember hiányérzetét. Az egzisztenciális hiányt.

Amíg nem írok, ki nem elégítették. Keresve próbálom a hiányt betölteni. Miközben ezeket leírom, átkerülök a párhuzamos világok dimenziójába.

Van, aki álmodni szokott, hogy betöltse az űrt, ami ébrenlétben kínozza.

Az ébrenlét kínszenvedését ugyan mi enyhítheti?

Még az álmok világa is sivár lehet, ha az ébrenlét nem kínál elegendő élményt, ösztönzést ahhoz, hogy megéljük az istenarcúságot.

A méltóságot.

Hogy a teremtés hatalmi pozícióját elfoglalhassuk. A teremtés méltóságát magunkra öltjük.

Hisz emlékszik az energiarészecske, mely lélekként jött ide le, ki előtt állt szemtől szemben. S ugyan mi készíti a lelket, mely a magasságos Istennel szemben áll, hogy méltatlan alakba bújva keresse minduntalan istenarcúságának nyomait?

Van, aki megmarad méltatlan állapotában. A sár lehúzó ereje nagyobb az isteni szikránál, mely a lelket magasba röptetné.

Csak itt tudunk önmagunk lenni. Idelenn. Ez a harc, odafent aztán alázattal ismerjük el, hogy bár közel vagyunk Teremtőnkhez – őhöz hasonlóan csak idelent méltatlan alakváltoztatás következtében lehetséges.

Ez feloldhatatlan ellentmondás, az ideáti élet feloldhatatlan méltatlansága.

Mécskolomp

Gyerekkoromban is szerettem a temetőt. Nyolcvan felé közeledő nagyanyám okkal járt oda: túlélte három öccsét: Átilla bátyát – ahogy mondta –, és Zoltit. De Jenőt is, a legkisebbet is, akit különösen szeretett.

81 évet élt, utolsó nyolc évét velem töltötte. Hároméves koromtól jártam vele a marosvásárhelyi római katolikus temetőbe – mi, reformátusok. Valamikor ott jutott sírhoz nagyapám, amikor elsőszülött gyermeküket kellett hirtelen temetni. Azóta nagyanyám rendszeres látogatója lett a temetőnek.

A legjobban a szobros sírköveket szerettem. Bár a katalikus (ahogy mondták) szobrai nagyon különböztek a neológ zsidó temetőitől: ott láttam sírlapon fekvő nőalakot, madarat, sőt még lapjaira bomló könyvet is kőbe faragva. Arcok, reliefek, teljes alakú szobrok az elhunyról. Mesterművek. Mindenféle, gyermeki képzeletet megmozgató alakzat. Őket talán kevésbé kötötte szakralitás, avagy a szakralitást másképp, nemcsak az előírt vallásos jelképeken keresztül élték meg. Nekem nagyon tetszettek a zsidó sírok. De tetszett a katalikus szoborcsoportja is a bejáratnál, az adakozó nőalak, és a ravatalozók! Melyek mellett elhaladva borzongani lehetett nyári kánikulában is, amikor a virágot fonnyadtra lankasztotta pár óra alatt a hőség. A ravatalozókat, melyeknek ajtajuk nyitva állt, mindössze egy-egy vaskerítés zárta el

belsejüket, épp az tette rejtelmessé, hogy nem lehetett tudni, mikor van benne halott. Idővel rájöttem: figyelni kell a temetőkapun a gyászjelentéseket, melyekből a ravatalozó bejáratára is függesztettek, ha épp halottat rejtett. Ám ez a tudás, a későbbi iskolás tudása nem csökkentette a borzongás-keltette bizonytalanság-érzést.

Miért a bizonytalanság? Mi rendült meg? A biztonságérzet? Relativizálódott a léttudat, mihelyt találkoztam a másik dimenzióval?

A másik dimenzióval, melyek kapcsán nagyanyám olyan szavakat használt, hogy van másvilág. És van feltámadás. Ez a tudat megrendíti az evilági életben való pöffeszkedést.

Talán ezért is jártam már gyerekként szívesen a temetőbe. Új távlatok nyíltak, amikor átléptem a temetőkaput, mintha síkok, fénypázmák nyúltak volna elém, mint kigöngyölített szőnyeg, mely máshova vezet. De lehet, hogy csak a fények játszottak velem, melyeket átszűrtek a fenyők tűlevelei?

Egy időben, középiskolás korunkban a református temető teraszos kriptáin tanyáztunk lyukas órákban. Ma is szívesen időznék ilyen kis villaszerű építményeken. Ha jött valaki, csak lehúzódtunk a falat s párkányt mállasztó, hűs, mélyzöld borostyánok mögé.

Legszebbek halottak napján voltak a temetők: messziről úgy tűnt, lángba borultak. Lángba borította őket a sok gyertya, melyek remegő nyelvecskéi egységes nyálba szövődtek. Lángoltak estefelé a temetők, mintha egy-egy sír felgyulladt volna.

Ma is szeretek – alkalomadtán – temetőbe menni.

Kiszakadni abból a dimenzióból, amely nap, mint nap fogva tart.

Idén halottak napján is kint voltunk este a péterfai temetőben: egy régi kriptára egy kis pléhtalpas gyertyát helyeztünk, meggyújtottuk, inkább csak a szertartás kedvéért. Hogy a gyerek lássa, s én közben vételezzem, ha netán üzenet jönne. Aznap és ott nem jött.

A sír elhagyatottnak tűnt, de nem gondozatlannak, hiszen a közhasznú munkás köteles minden elhagyatott sírt rendben tartani. Ám egyedülvalósága, egyedülállása a többitől hívogató volt.

Másnap napközben újra elmentünk a gyerekekkel. Levettük a kiégett pléhtartót, bedobtuk a kukába. A gyerek a többi sírt is le akarta rámolni, mondtam, azokat nem szabad, azoknak van gazdájuk.

A többi síron mécsesek lobogtak, egyik-másik nagyobb még csak félig-egy-harmadig leégve. Minél nagyobb a mécses – teste piros vagy színtelen plasztik, teteje levehető pléh-zárókupakkal –, annál nagyobb gyertya fér beléjük. A szél sem oltotta ki őket.

Néhány asszony már vitt haza belőlük: jók lesznek jövőre. Mások hetekre otthagyták. Különösen a városiak, akik nem jönnek vissza, csak jövő ilyenkor. Halottak napján jöttek a falutemetőbe olyan emberek, akik nem köszönnek mindenkinek... fiatalok voltak, többnyire kisgyerekekkel: az unokák, dédunokák már városban születtek nemzedéke.

Meleg volt, de párás a levegő. A mécsesek pislákolnak. Pad nincs, leültünk a temető végében egy sírszegélyre, feltűnés nélkül, krizantémok takartak minket. A temető mögött szántó. A mellette levő telek csöndes, kihalt, ám láttam, hogy valamelyik nap egy gazda szántott rajta lóval. Itt-ott gyümölcsfa, egyiken két hatalmasnak tűnő szürke madár pározott. Az idén a novemberi melegtől elvesztették belső órájuk szabályozását. A cinke is immár harmadszor kotlik a postaládámban.

A párafelhők vizet eresztettek, eleredt lassacskán az eső.

Először csak hallottam a hangokat. Majd nézegettem a szomszéd teleksáv felé, a gyümölcsfák irányába, ahol a gerlek pározottak – giccsmásuk egy-egy kerámia gerlepár a sírköveken. Fehér, zománczott kerámia-galambok. Egyik előre hajol, farka az égben, a másik felnyújtja a fejét.

Honnan szól a kolomp? A faluban egy másik, szintén kihalt portán láttam juhokat, biztos, itt is tartanak, hogy leleljenek a füvet. Bár az már novemberben nem nő.

Egyre hangosodott a kolompolás. Sok juh lehet, közelednek, sokukra – nemcsak a vezérkosra? – tehettek kolompot. Ahogy az eső dobolt, úgy kolompolta valami.

Ültem, figyeltem. A hang egészen közletről jött. Ahogy jobban vert az eső, annál hangosabban, folyamatosan, ahogy alábbhagyott, akadozva, halkabban.

Juhnyáj helyett ködkonda járta a szomszédos telket, s az eső csengett-bongott a műanyag mécsesek pléhtetején.

Harmadnap is elsétálunk a temetőbe. Szél fúj. Néhány krizantémcserepet felborított. Már csak a legnagyobb plastik mécsesek pislákolnak. A kicsik és közepesek kiégtek.

A szél átfúj egy-egy félrebillent pléh-mécstetőn, fúvó hangot adva. Furulyázik a mécskolomp.

Az idő szalagján rögzül a hang. Rávarrja magát a táj, mint öltögető asszony vászonra a mintát. A szelet, mely furulyahangot ad, s a mécseseket, melyek bádogtejére potyog az eső.

Megannyi kis mécskolomp.

A boldogság: szeretetüzenet

Azt mondják, a boldogság személyfüggő. Lehet, hogy mindenkit más boldogít. Van, akit vaskos pénztárca tesz boldoggá. Sajnos, ezt én nem tapasztaltam: amikor volt is elégséges pénzem, az legfeljebb biztonságérzetet adott.

A boldogsághoz valamiképpen az kell, hogy az ember kihulljon a megszokott keretei közül. Kiessen akár a biztonságából is, valami nem szokványos történjen vele, valahogy más helyzetbe kerüljön, más emberek közé – más közegbe, mint ahol korábban volt, amelyben nem volt számára boldogságforrás.

Sok lehetőség van az életben. Azt tartják, a túlsó parton van mindenkinek egy nagy könyve, melyben megírták az emberi sors fordulópontjait. Ezek az útelágazások. Van, ahol nemcsak két út áll a vándor előtt, hanem több is. És az ember szabad: ő dönti el, melyiket választja.

Több ilyen pont volt az életemben.

Mindegyik emlékezetes, de csak az egyikről szólok. Miután befejeztem a felsőfokú tanulmányaimat, újságíró szerettem volna lenni, vagy bármi, ahol ennek a szakmának hasznát veszem. De miután megtettem mindent, hogy tudjanak az emberek a szándékomról, hónapokig nem történt semmi. Nem kaptam semmilyen állásajánlatot. Úgyhogy nyár végén elfoglaltam egy kisvárosban egy tanári állást, amihez nem sok kedvem volt. S amikor elköltöztünk családotul, beiskoláztam a gyerekeimet, októberben jött egy értesítés egy fejvadász cégtől: újságíró végzettségű kapcsolattartót keres egy multicég.

Kezdetben elmondhattam volna, hogy ez álmaim állása: pénzt is hoz, és a tanult szakmában dolgozom. Ott álltam a kisvárosi iskola szolgálati lakásának konyhájában, a levéllel a kezemben, kinéztem az ablakon, s arra gondoltam, hogy ha egyedülálló lennék, visszautaznék a nagyvárosba megnézni, miről is van szó. Így meg összetéptem a levelet. Soha nem szoktam ilyesmit eltépni, még jó lehet. De ezt akkor összetéptem.

Nem szerettem a tanári pályát. Az újságíráshoz képest szanatóriumi pihenés volt a tanítás – legalábbis kezdetben. Aztán eltelt egy év, a diákokat magával sodorta az energiám. Nyáron pályázaton indultuk, s ahogy elkezdődött a tanév, értesítettek, hogy vigyem a diákjaimat díjkiosztóra. Hihetetlen volt számomra: életem egyik tartós, emlékezetes boldogságpillanatát éltem meg. Ott álltam a zsűri előtt három diákkal, ők pénzt kaptak, én még egy oklevelet sem. Úgyhogy nem is tudom, hogy és miért, de mégis boldog voltam. Magam is meglepődtem, mert több mint örültem a sikerüknek. Anya voltam már, s a gyerekeim vagy más, bomló élet sikere fontosabb volt számomra, mint a sajátom. Amikor én nyertem – amire életemben többször is volt példa –, olyankor csak elégtételt éreztem.

Mielőtt megkaptuk a hírt a díjazásról, azelőtti éjjel gyönyörű álmom volt: nagy koronájú virágzó fákat láttam tengerparton, fehér virágokkal, hajnali lilás derengésben. Az álom olyan boldoggá tett, mint azelőtt talán soha. Talán gyermekként ilyen boldog az ember.

Jutalomálom volt? Jelzés, hogy ott és akkor jó helyen voltam? Sokszor eszembe jut.

Voltak még boldogságpercek az életemben, melyek kiállnak, mint patakából a kövek, s elballagok rajtuk egy másik, szebbik világba. Ilyenkor megemelkedek, ki megszokott világomból, egy másik dimenzióba.

Boldog voltam első gyermekemmel a terhesség végig, majd a gyerek megszületésekor. Huszonegy éves voltam, a körülményeim a rossznál rosszabbak, átmeneti állapot, semmilyen biztonság. Mégis az életvidám, energikus gyermekemtől annyi boldogságot kaptam én, melankóliára hajló természetű ember, hogy a kilenc hónap életem legboldogabb időszak volt, a szülés gyors és könnyű, úgyhogy amikor bevittek a pihenőbe, az volt az első kérdésem magamhoz: Csak ennyi volt?

Egyéb boldogságmorzsák: egy koncert az egri főiskolán, mely életem egyik nagyon mély, sötét időszakában emberi tartásom visszaadta. A zene sokrétű, lélekemelő beszéde, épp Mozarté, aki maga is sok mélységet élt meg. Mondhatni, a gondok tengermélységében élt mindig, melyből fel-felvetette művészetének hulláma fényre, boldogságra: az életre.

Apróságok, melyek boldogságérzést szülnek: lubickolok, s a termálvíz zubog a vállamra, hátamra.

Egy masszázs – utána a boldogság állapota: mély alvás, léleksimogató képek.

Gyermekkori visszaemlékezések: emlékek, élmények, történetek felidézése.

Egy naplemente téli délután, amikor ráfagynak a csillagok az égboltozatra. A holdsarló, mely mesebeli figurát idéz. A kisgyermekkel nézzük az ablakból, mozdulatlanul figyeli percekig, csak apró ujjai moccannak. A lélek egy másik világban sétál. Aztán leereszkedem, vissza a földre, s még itt is mindent fentről érzékelek: a téli fogyó hold magával vitte a lelkem.

A munka elégedettsége közel visz a boldogsághoz. Az írás, amely felkavarja a lélek salakját, s tisztít.

Egy álom diákkori szerelmemről: maga az álom lényegtelen, de a hozzá társuló hangulat meghatározó. Autóban vitt, utaztunk: könnyedség, vidámság, nagy energia, mint akkor, amikor diákként ismertük egymást, s én reményteljes voltam, bizakodó. Az élet első félidejében.

Tavaszi virágok a kertben: a hóvirág, a sárga kankalin, az illatos ibolya.

Hajnalban a kitárt ablakon beáramló friss, földillatú levegő. Este tüdőre szívom a hűvösséget, kinézek az égre: sűrű-teli csillagokkal, a Göncöl jól felismerhető, s én, aki nem ismerem a csillagokat, felfedezem a Fiastyúkot. Az égbolt megfejtí önmagát.

A férjemmel együttlét közben képek villannak – fantáziaképek vagy régmúlt emlékek? Megtudom, ki mindenki voltunk. Sokszor látom, hogy az az ember, akit ölelek, annyi mindenki más. S én annyi mindenki más vagyok. A szeretkezés bensőségessége mély tudat-kutakat nyit meg. Fény közeleg, kis csillag, melyet magunkhoz hívunk mi ketten.

A gyermekem szavai, nyelvének botladozása, kedves, kis hangja. Szép kis teste: ahogy eszik, alszik, s gyöngyözik a homloka. Ahogy felébred, és azt mondja: anya szeret. Látni, hogy örül az életnek, amitadtunk neki. Örül a fénynek, az ébrenlétnek, az ételnek, a játéknak, anyának, apának, hogy beszélni tud, a kistesó képének, melyet kiragasztottunk mágnessel a hűtő ajtajára, ha már ennyire hívogatja. Boldog az, akikhez elküldetett megfelelő helyre és időben ez a csoda. A gyermek.

Mi a boldogság? Minden, ami más állapotba helyez, kiemel a hétköznapokból, ha hagyod magad. A boldogtalanság pont onnan ismerszik meg, hogy beletapos a hétköznapokba, ki sem lát belőle az ember. A boldogság lebegés, felkészülés egy tartósabb boldogságállapotra. Várakozás.

A szellemvilágból küldött szeretetüzenet.

UTÓSZÓ

Ez a kötet nem könnyű olvasmány az olvasónak, amint hogy a szerzőnek sem lehetett egyszerű kialakítani a szemléletet, amelyet következetesen végigvitt.

Száznál több, apró, lélektani szemléletű pillanatnép? Lélektani mélyfúrások sorozata, önéletrajzi mininovellák? A művek valójában mind önállóak, bár némelykor fűzészerűen kapcsolódnak egymáshoz. A fűzészerűség teszi, hogy fölerősíti egyik a többi hatását, impresszionisztikus gyorsélmények, pillanatnyi benyomások. A felszín, a színek és formák indítják meg a behatolást a jelenség mögé, valójában lélektani apró-keletkező sorozata. Ha mindenáron példa után akarunk kutatni, Kosztolányi *A szegény kisgyermek panasza* és Szabó Lőrinc *Tücsökzenéje* lehetne ötletadó, de e két említett mű verseket és döntően lírai megközelítést tartalmaz, Balázs Ildikó írásai pedig pszichológiai apró esettanulmányok, bár kétségtelenül igen igényes stiláris megoldást kínál, miközben lélektanilag is hitelesnek tűnik.

Hogy mi a műfaja? Nem tudom, azt sem, hogy érdemes-e külön műfajt keresni, vagy kitalálni a közölt szövegekre. Rajzok egy lélek tájairól? Egy élet pillanatai? – ezek hangzatosak, pontatlanok, de valójában semmitmondóak.

Nem rendszeresek, még akkor sem, ha egy-egy témát, kort, helyszínt alaposan körüljár a szerző, végül is ő választja ki helyszíneit, forrásait, a bemutatandó személyeket, tárgyakat, helyzeteket. De nem is a szerző esetleg még alaposabb lélektani feltérképezése a cél, hanem maga a kísérlet, amelyet folytat –, és amelyhez esetleg az olvasónak is kedvet csinál.

Az erdélyi magyar vidéki, kisvárosi világ elemeit örökíti meg, őrzi meg, a bennük rejlő értékeket mutatja fel, emberalakító-lélekalakító szerepüket bontja ki és fogalmazza meg nagyon érzékenyen, jó szemmel, választékos szép szavakkal és hitelesen. Nem esik abba a csapdába, hogy egyenlő méretűre szabná szövegeit, melyik történet mennyi helyet-időt-mélységet érdemel, annyi figyelmet szán neki.

Nem könnyű olvasmány, még akár az 5-10 soros szöveg sem, lélektani érzékenységet, de történelmi, művelődési, néprajzi ismereteket feltételez, egy harmonikus

vidéki, magyar, keresztény család életének az értékeit keresi, illetve ezeket az értékeket akarja elfogadtatni az olvasóval is. Akár a maga erdélyi szülőföldjén találja meg a gyermekkorából és későbbi életéből megmaradt élményeket, emlékeket – akár fájdalmasakat is –, akár a nagyvilágból, utazásaiból, a saját világát a külvilággal hasonlítja össze. A történelem, a művelődés üzeneteit, értékeit tudatosítja a maga és az olvasó számára, akár egy igényes – miközben nagyon szórakoztató – útikalauzban.

Szép és érdekes könyv, lehet belőle szemelgetni, lehet – és ez a jobb! – folyamatában olvasni, egy-egy ciklust legalább célszerű egyszerre olvasni. A lélektani megfigyelésnek, önvizsgálatnak, a magyarságtudat látens megjelenésének szép gyűjteménye.

Lukáts János

JEGYZETEK

Az írások korábbi megjelenési helye:

1. *Mozaik*. = Múzsza: Népújságmelléklet, 564. Szerk. NAGY Miklós Kund, (2002. november 9). 6.
2. *Ma és itt él bennem Patak. Késleltetett megérkezés*. = Múzsza: Népújságmelléklet, 560. Szerk. NAGY Miklós Kund, (2002. december 21). 6.
3. *„A marosszentimrei templomban”*. = Múzsza: Népújságmelléklet, 618. Szerk. NAGY Miklós Kund, (2003. november 29). 3.
4. *Átjáró idő – naplemente*. = Múzsza: Népújságmelléklet, 623. Szerk. NAGY Miklós Kund, (2004. január 17). 5.
5. *Tűbefűzés s száláthúzás közt; Megnőttek a fák*. = Zempléni Múzsza, V/1. Szerk. BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor, (2005. március). 53-59.
6. *Bálványfák*. = Szkhion. Szerk. BODROGI Ferenc Máté. Debrecen, 2006/1. 6-8.
7. *Mint gombaspórák...* = Spanyolnátha művészeti hálóterem. Negyedévente megjelenő internetes irodalmi, művészeti folyóirat. Szerk. VASS Tibor. (2007. tél)
<http://www.spanyolnatha.hu/archivum/sarospatak/21/kavehaz/balazs-ildiko/1289/>
8. *Szemek* [karcolat]; *A másik fél* [esszé]; *Az ördög karma* [novella]; *Schönbrunn* [útirajz]. In: *Akkor is, ha tiltják... I. Tollinga pályázat díjnyertes alkotásai*. Sopron: novum Verlag, 2008. 11-22.
9. *Nyárutó*. *Psyché* [karcolat]; *Sajnálát* [esszé]; *Eljegyezlek magamnak örökre* [útleírás]. In: *Parázsló tehetség. II. Tollinga pályázat díjnyertes alkotásai*. Sopron: novum Verlag, 2008. 96-102, 190-191, 209-212.
10. *Kék határ; Lélekhangok; Telihold; Álomsors; Virágzó fák; Párhuzamos harmónia; Lélekröptetés; Sorskönyv* [rövidprózák]. = *Várad: irodalmi, művészeti, társadalmi, tudományos folyóirat* (Nagyvárad), szerk. SZŰCS László, VII/10. (50). (2008/10). 8-19.
<http://www.varadlap.ro/index.php?m=3&sz=200810&id=1839>
11. *Feljegyzések a fűvészkertből. Búcsúzó Szabolcstól; Félszárnyú élet; Folyóka álmok; Fűszál és homokszem; Hírnév, halhatatlanság; Hit és/vagy remény; Kegyelem; Ösvények; Személyiség-tükör; Idő-kaleidoszkóp* [miniesszék]. = *Várad: irodalmi, művészeti, társadalmi, tudományos folyóirat* (Nagyvárad), szerk. SZŰCS László, VIII/9-10. (61-62). (2009/9-10). 25-39.
<http://www.varadlap.ro/index.php?m=3&sz=200909&id=2194>
12. *Hordozható emlék; Idő-kaleidoszkóp; Búcsúzó Szabolcstól*. = Zempléni Múzsza, IX/4. Szerk. BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor, (2009. tél).
13. *Vasi napló* [esszé]. = Múzsza: Népújságmelléklet, 918. Szerk. NAGY Miklós Kund, (2010. január 30).
14. *Búvópatak, A juhosgazdák bölcsessége, A lélek kertje* [esszék]; *Komor Zoltán: Mese Kaptár-városról* [könyvkritika]; *„Tudósnak elég jó szobrász, és szobrásznak elég jó tudós...” Beszélgetés*

- Czéh Gábor orvos-kutatóval [újságcikk]. In *A pillanat művészei. VI. Tollinga pályázat díjnyertes alkotásai*. Sopron: novum Verlag, 2010.
15. *Kecske utca* [karcolat]. = Múzsza: Népújságmelléklet, 923. Szerk. NAGY Miklós Kund, (2010. március 6). <http://hhrf.org/nepujtag/10mar/10nuo306t.htm>
 16. *Istenszéke: Valaki jár velünk. Hétkarú emlék*. = Várad: irodalmi, művészeti, társadalmi, kulturális folyóirat (Nagyvárad), szerk. SZŰCS László, IX/3. (2010. március). 24-27.
<http://www.varadlap.ro/index.php?m=3&sz=201003&id=2334>
 17. *Megnőttek a fák*. = Múzsza: Népújságmelléklet, 940. Szerk. BÖLÖNI Domokos, (2010. július 17). <http://www.hhrf.org/nepujtag/10jul/10nuo717t.htm> ; másodközlés = Zempléni Múzsza, 40. (jubileumi) szám, X/4. (2010 tél). Szerk. BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor. 43-46.; harmadközlés: *Agria*. Irodalom, művészet, kritika, V/4. (2011. tél). Szerk. KÖDÖBÖCZ Gábor, Eger.
 18. *Almafa-átjáró*. = Múzsza: Népújságmelléklet. Szerk. NAGY Miklós Kund, (2010. szeptember 4). <http://www.hhrf.org/nepujtag/10sep/10nuo904t.htm>
 19. *Szappanvirág – a múzsza neme. A Vasi napló V. része (próza)*. = Várad: irodalmi, művészeti, társadalmi, kulturális folyóirat (Nagyvárad), szerk. SZŰCS László, IX/7. (2010). 34-38.
 20. *Új leosztást kérek! – Advent (esszé)*. = PoLiSz, szerk. TURCSÁNY PÉTER, 130. (2011. január). 72-74.
 21. *Utazásom Rőt Macskával* [próza]. = Várad: irodalmi, művészeti, társadalmi, kulturális folyóirat (Nagyvárad), szerk. SZŰCS László, X/1. (73.) (2011. március). 26-32.
 22. *Donau] Hidak a Duna felett. [Nixe] Sellő*. = Driesch: Zeitschrift für Literatur&Kultur. Hg. Haimo L. HANDL. Nr. 9/März 2012. 26-31.
 23. *Auf Falternflügeln – zum Kind geworden / Pilleszárnyon – gyermekké lenni*. = Driesch: Zeitschrift für Literatur&Kultur. Hg. Haimo L. HANDL. Nr. 10/ 2012.
 24. *Der andere Teil und andere/A másik fél; Kék határ; Macska* (magyar, német). = Driesch: Zeitschrift für Literatur&Kultur. Hg. Haimo L. HANDL. Nr. 11/ 2012. 76-88.
 25. *Kék határ; Virágzó fák; Macska / Blauer Horizont; Blühende Bäume; Katze* (ungarisch-deutsch). In Reibeisen. Das Kulturmagazin aus Kapfenberg. Hg. Joseph GRAßMUGG. 30. 2012. 141-144.

Díjak:

1. *I. Tollinga pályázat*: „Esszé” kategóriában II. díj (*A másik fél*); „Karcolat” kategóriában I. díj (*Szemek*); „Útleírás” kategóriában I. díj (*Schönbrunn*); „Kiemelkedő színvonalú irodalmi alkotásaiért” különdíj (Budapest, 2007. március).
2. *II. Tollinga pályázat*: „Karcolat” kategóriában különdíj (*Nyárutó; Psyché*). (Esztergom-Kertváros, 2008. június 21).
3. *V. Tollinga pályázat*: „Esszé” kategóriában II. díj (*Búvópatak*); Nívódíj a filozofikus esszéért; „Karcolat” kategóriában Nívódíj. (Gödöllő, Petőfi Sándor Művelődési Központ, 2009. január 25).

Balázs Ildikó:

Író, műfordító (szül. Marosvásárhely, 1965),
Magyarországon él.

Önálló kötetei:

Sárospatak kocsmái (művelődéstörténet)
Wass Albert életmű-bibliográfia 1923-2003.
Utazások a katedra körül (publicisztika)
Wass Albert erdélyi korszaka 1923-1944.
Magyar sajtókarrier (publicisztika)

Műfordítás-kötetek:

Christl Greller: Törések (versek)
Christl Greller: A pillangólábú (elbeszélések)
Christl Greller: zartART (versek)